

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ เป็นวารสารฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทรรศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความดังกล่าวในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวความคิด ทฤษฎี การพัฒนานวัตกรรมขึ้นและเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป โดยมีกำหนดออกราย 4 เดือน

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดา บุญยี่ด	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ่นแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ตั้งควนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ บรรลือ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.วินิตา หงษ์มณีรัตน์	มหาวิทยาลัยนครพนม

บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ชาญชัย สุกใส
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศานาจ โสภภาพ
ฝ่ายจัดการ	นางสาวปณิตา ธรรมวงศ์
สำนักงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
กำหนดเผยแพร่	ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

พิมพ์ที่	หจก.วิทยาการพิมพ์ 336-338 ถนนผาแดง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
	โทร. 045-240692 โทรสาร. 045-265756

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อย 2 คน ความคิดเห็นในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนมิใช่ความคิดเห็นของผู้จัดทำ จึงมิใช่ ความรับผิดชอบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และบทความในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการ

Journal of Graduate School, Pitchayat, Ubon Ratchathani Rajabhat University

The Journal of Graduate School, Pitchayat, Ubon Ratchathani Rajabhat University (Humanities and Social Sciences) publishes research articles, academic articles and review articles. Its objectives are to publish articles in the fields of education, business administration, economics, political science, public administration, law, communication, agricultural extension, art, culture and related fields for promoting the concept, techniques, theories, and innovation development and to provide a platform for the presentation of academic outputs among the universities' personnel and people in general. It is issued every 4 months.

Consultants

Assoc. Prof. Thamarak La-ongnual	Ubon Ratchathani Rajabhat University President
Assoc. Prof. Dr. Mali Chaisena	Vice President for Academic Affairs
Asst. Prof. Dr. Sakda Boonyued	Vice President for Administration

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Mali Chaisena	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	MahaSarakhm Rajabhat University
Assoc. Prof. Chamroen Unkaew	Sisaket Rajabhat University
Assoc. Prof. Sommai Chinnak	Ubon Ratchathani University
Asst. Prof. Dr. Sudaporn Tangkawanit	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Suwat Banlue	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr. Wanida Hongmaneerat	Nakhon Phanom University

Editor	Assoc. Prof. Chanchai Suksai
Associate Editor	Asst. Prof. Dr. Nisanart Sopapol
Operating Team	Ms. Panida Thammawong
Editorial Office	Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Publication Frequency	3 issues per year Issue 1, January-April, Issue 2, May-August and Issue 3, September-December
Place of Publication	Wittaya Printing 1973 Limited Partnership, 336-338 Phadaeng Road, Mueang District, Ubon Ratchathani Province 34000; Tel: 0-4524-0692, Fax: 0-4526-5756

Every article is peer-reviewed for academic correctness by at least two external qualified experts. The opinions in the Journal of Graduate School, Pitchayat, Ubon Ratchathani Rajabhat University (Humanities and Social Sciences) belong to the authors; not belong to the Publisher. Thus, Graduate School of Ubon Ratchathani Rajabhat University cannot be held responsible for them. The articles in this journal are protected by the copyright of Thailand. No part of each issue may be reproduced for dissemination without written permission from the publisher.

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและแบบห้องเรียนปกติ
A Comparison of Learning Achievement for the Learning in Subject of Computer and Literacy in Digital Age by Using the Flipped Classroom Learning and Traditional Learning Concepts 1

ชนิษฐา อินทะแสง

เส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติสำหรับใช้ในการทำเครื่องจักสาน
The Natural Dyed Cavendish Banana Fibers for Making of Basketry Products 9

จินตนา อินภักดี และ พูลสุข บุญยเนตร

การประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์
หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
The Application of Three-Dimensional Virtual Image Techniques to Simulate Hologram of Brass Products from Ban Pa-Aow Brass Casting Craft Conservation Center, Pa-Aow Sub-district, Muang District, Ubon Ratchathani Province 19

ชัชวาล ชันติคชนชาติ

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้
แห่งวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา
A Teacher Development in Mathematics Learning Management by Applying the Concept of Professional Learning Community for Secondary Schools 33

ณัฐชา แก้วเนตร สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และ โกวิวัฒน์ เทศบุตร

การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีและพิธีกรรม
ของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
The Designing of Costumes Worn in the Parades of Traditional Events and Rituals of Roi-Kean-Sara-Sin Provincial Group 43

ณัฐปกรณ์ อภิมิตรรัตน์ และ ชีลิกา วรรณจันทร์

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ต่อ)

บทเพลงแม่น้ำโขง : ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว
Mekong River Songs: Reflections on Sociocultural in Thai-Laos Relationship 61

นิศานาจ โสภภาพล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
เชิงผลิตภัณ์ท์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 69
Integrated STEM Education Learning Model for the Development of Product-Based
Creativity for Secondary School Students

บุญเสริฐ จันท์ทิน วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และ มนสิข สิริสมบุญ

การจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษลุ่มน้ำโขง 77
Cultural Products Management in the Mekong Special Economic Zone

บุษราภรณ์ พวงปัญญา ภัคดี โพธิ์สิงห์ และ ยุภาพร ยุภาศ

ความฉลาดทางจิตวิญญาณกับยุคพลิกผันเทคโนโลยีดิจิทัล 89
Spiritual Intelligence and the Digital Technology Disruption Era

ประกายทิพย์ พิชัย

การพัฒนาสารสนเทศเพื่อประเมินสมรรถนะผู้เรียน คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ 99
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
A Development of an Information System for Student Competency Assessment,
Faculty of Computer Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University.

ประยงค์ ฐิติธนานนท์

การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง 105
The Management of Religious and Cultural Tourism at the Temples in the
Communities Located in Lower Isan

พระมหามงคล ฐานิสฺสโร (ห้วงนอก) และ ชิลิกา วรณจันทร์

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ต่อ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 113
Causal Factors Influencing Learning Achievement of Undergraduate Students
in Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University

พิศุทธิภา เมธิกุล

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษา
จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี 121
Guidelines for Tourism Promoting of the Checkpoint for Border Trade Between
Thailand and Laos: A Case Study at Chong Ta U, Buntharik District,
Ubon Ratchathani Province

ภูษิต ฉัตรวิริยวงศ์

ระบบการให้ค่าตอบแทน ผลประโยชน์และรางวัลเพื่อก่อให้เกิดความผูกพันทุ่มเทในธุรกิจโรงแรม 131
Compensation, Benefits and Rewards System for Increase Employee Engagement
in Hotel Business

เยาวภา นียากร และ กนกกานต์ แก้วนุช

รูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา 141
The Supervisory Model for Learning Management in the Secondary School

ละอองทิพย์ บุญยเกียรติ วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และ มนสิข สิริสมบูรณ์

การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ 149
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
Development of the Mathematics Learning Activities Packages in the Topic of
Probability Using the Cooperative Learning Theory for 11th Grade Students

วีระยา บุญพามา และ ศศิวิมล พรประไพ

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ต่อ)

การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครูตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอน
ในสถานศึกษา
Perception about Core Values in Teacher Education Programs in the Perspective
of Student- Interns

157

วิระศักดิ์ แก่นอ้วน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และ นฤมล ช่างศรี

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขัน
เป็นกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
The Development of Learning Achievement in Topic of Equation by Using
Cooperative Learning Technique Based on Team-Game-Tournament for the 8th
Grade Students

171

สมพงษ์ บุนเพ็ง และ จิรัญญา สราวุธ

วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาไทย : กรณีศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส
อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
Political Culture of the School Administrators: A Case Study of the Extended
Educational Opportunity Schools in Det Udom District, Ubon Ratchathani
Primary Educational Service Area Office 5

179

สุกฤตา สุมะณา

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า จังหวัดอุบลราชธานี
An Analysis of Cost and Financial Return for Oyster Mushroom Farm Business
in Ubon Ratchathani Province

189

สุจิตตรา หงษ์ยนต์

The Relationship Between Cognitive Styles and Critical Thinking of Undergraduate
Students at Surindra Rajabhat University

197

Wijittra Potisarn Prachit Intaganok Nootjaree Boonget and Udom Homkum

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)	207
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ	208
ขั้นตอนการตีพิมพ์ในวารสาร	213
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์	214
ตัวอย่างสรุปการแก้ไขบทความ	216
ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิจัย	

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล
โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและแบบห้องเรียนปกติ

A Comparison of Learning Achievement for the Learning in Subject of Computer
and Literacy in Digital Age by Using the Flipped Classroom Learning and Traditional
Learning Concepts

ชนิษฐา อินทะแสง¹

¹คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: khanittha.i@ubru.ac.th

Received: June 19, 2019 Revised: July 22, 2019 Accepted: July 23, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัลที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและแบบห้องเรียนปกติ ตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 93 คน เลือกตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองซึ่งเรียนโดยจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน และกลุ่มควบคุม ซึ่งเรียนโดยจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ทั้งระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัลของผู้เรียนที่เรียนโดยห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนโดยห้องเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this research was to compare the learning achievement for the learning in subject of computer and literacy in digital age between flipped classroom learning management and traditional learning management. The sample was 93 freshman year students in Ubon Ratchathani Rajabhat university who obtained by stratified random sampling which divided into two groups. The first experimental group used flipped classroom learning management technique, on the other hand, control group used traditional learning management technique. In each group contained students with high, medium, and low level of computer skills and knowledges. This research was experimental research. The research instruments were basic computer knowledge test, lesson plans, and achievement test. Statistical used for analyze data in this research were mean, standard deviation, and t-test. The study results showed that, the level of learning achievement in subject of computer and digital literacy of students who learned in flipped classroom was higher than students who learned with traditional learning management at significant level of .05.

Keywords: Flipped Classroom, Learning Achievement

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั้งในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจสังคม และด้านการศึกษา ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพของประชากรในประเทศไทยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนวิธีการสอนลดการให้ความรู้แบบท่องจำเพิ่มความรู้ทางเทคนิคให้ทันนักกับการสร้างทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัวของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอด ต้องมีการยกระดับทักษะหรือรับการฝึกอบรมให้มีทักษะใหม่ที่เหมาะสม (เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว 2559) ด้วยนโยบายของภาครัฐให้มีการขับเคลื่อนประเทศไทยจึงส่งผลต่อผู้เรียนต้องมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่บทบาทของการศึกษาเป็นยุคแห่งความรู้ที่ต้องพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีและเครื่องมือเพิ่มศักยภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมของโลกผ่านทางชุมชนออนไลน์และ Social Network เรียนรู้ความรู้ในสาขาวิชาอย่างรวดเร็วและประยุกต์ใช้หลักวิชานั้นมาสร้างความรู้ใหม่และนวัตกรรม ผู้สอนในยุคนี้ต้องมีทักษะในการกระตุ้นให้ผู้เรียนรักและสนุกไปกับการเรียนรู้และอยากเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” ผู้สอนต้องเปลี่ยนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการลงมือทำ (วิจารณ์ พานิช 2555) ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี ผู้สอนนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชิ้นงานของผู้เรียนเป็นการบูรณาการทักษะด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา โดยการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น ทฤษฎีความรู้ ทฤษฎีการศึกษา ทฤษฎีการเชื่อมต่อ และทฤษฎีปัญหา เป็นต้น ซึ่งความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ตจะส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลช่วยส่งเสริมทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีขึ้นก่อนหน้านี้ ความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จากชุมชน จากเครือข่ายบุคคล และจากการลงมือทำให้สำเร็จ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมี

ผลต่อวิธีเรียนรู้และวิธีเข้าถึงแหล่งความรู้ โดยแหล่งข้อมูลความรู้หลักในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดวิทยาการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน (บุปผชาติ ทัพทิกรณ์ 2552)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจะต้องปรับแนวทางการเรียนการสอน โดยผู้สอนจะต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และทักษะที่มีความจำเป็นต่อผู้เรียน คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี การเรียนให้ได้ทักษะ เป็นการเรียนที่ต้องฝึกทำ และลงมือทำด้วยตนเอง ดังนั้นการเรียนทุกสาระวิชาจะต้องเป็นการฝึกลงมือทำ Learning by Doing and Thinking (สุวณี อึ้งวราร, 2558) ครูยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีคิดปรับวิธีสอน หรือมีกระบวนการที่ถูกต้อง คือ ไม่นั่งสอนแต่เน้นจัดการเรียนรู้ทักษะและความรู้ที่จำเป็นและผู้เรียนต้องเรียนแบบให้รู้จริง (Mastery Learning) เน้นลงมือปฏิบัติ (Action Learning) ไม่ใช่เรียนเพื่อสอบแต่เรียนเพื่อการค้นหาคำถามของตนเอง จึงต้องเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไม่ใช่แค่เรียนรู้วิชา สิ่งที่เป็นอันตรายยิ่งของระบบการศึกษาทั่วโลก คือ teach to test ที่สอนเพื่อไปสอบให้ได้และเอาผลการสอบเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งเป็นอันตรายที่ทำให้เด็กมากที่สุด (วิจารณ์ พานิช 2556)

การนำแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการสอน อย่างเช่น แนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) Jonathan Bergmann และ Aaron Sams (2012) ผู้ค้นพบวิธีการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน กล่าวว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยนำช่องทางการเรียนรู้ของเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากที่บ้าน และเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นกับครูในห้องเรียน หรือมีนิยามสั้นๆ ว่า “เรียนที่บ้าน - ทำการบ้านที่โรงเรียน” คือรับการถ่ายทอดความรู้ที่บ้านแล้วมาสร้างความรู้ต่อยอดจากวิชาที่รับถ่ายทอดมาที่โรงเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีพลังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนเพิ่มความมั่นใจในตนเอง เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ “เรียนรู้โดยลงมือทำ” เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูให้ทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกหรือโค้ชมากกว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว (สุพัตรา อุดมิ่ง 2558) โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learners Center) ก้าวสู่

การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งวิธีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดที่เรียกว่า 21st Century ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตและรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องด้วยโลกที่ไร้พรมแดน (สุรศักดิ์ ปาเฮ 2556)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาและเกิดแรงจูงใจในการที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ การสร้างแรงกระตุ้นและส่งเสริมกลไกการเรียนรู้ร่วมกัน สิ่งสำคัญคือช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่างๆ และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ด้วยหลักฐานหรือข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงมีความสนใจศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเปรียบเทียบกับจัดการการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติ ทั้งนี้ก็เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือเป็นการสอนที่เน้นให้เกิดความคิดที่หลากหลายไม่ใช่สอนเพื่อให้เชื่อหรือจดจำโดยปราศจากความสงสัย ทำให้เกิดการสร้างผลผลิตเป็นชุดความรู้ใหม่หรือต่อยอดองค์ความรู้เดิมและเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระของรายวิชารวมถึงการบูรณาการนำไปใช้ได้จริงในการทำงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและแบบห้องเรียนปกติ

สมมติฐานงานวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัลสูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 9042113 คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 93 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม มีเกณฑ์การพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเรียนโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากคะแนนแบบวัดทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ก่อนเรียน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มที่มีระดับทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ทั้งระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1 แบ่งเป็น

1. การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติ
 2. การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน
- #### 3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

- 1) การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติ
- 2) การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

2. ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ พัฒนาแบบทดสอบในลักษณะข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) วิเคราะห์ความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00 และนำไปทดลองประเมินกับนักศึกษาที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน

35 คน แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ได้ค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.30-0.75 และค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.35-0.65 หลังจากการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ได้แบบทดสอบจำนวน 85 ข้อ เลื่อนมาใช้ 80 ข้อ

2. แผนจัดการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัลแบบกลับด้าน โดยแบ่งแผนการจัดการเรียนรู้เป็น 2 แผน คือกลุ่มที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ และ กลุ่มที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบกลับด้าน นำแผนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามวิธีของ Likert, (1967) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ ระดับ 5 คือ เหมาะสมมากที่สุด ระดับ 4 คือ เหมาะสมมาก ระดับ 3 คือ เหมาะสมปานกลาง ระดับ 2 คือ เหมาะสมน้อย และระดับ 1 คือ เหมาะสมน้อยที่สุด

3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล พัฒนาแบบทดสอบในลักษณะข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

กับวัตถุประสงค์ มีค่าตั้งแต่ 0.50-1.00 และนำไปทดลอง ประเมินกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย โดยแบบประเมินต้องมีค่าความยากง่าย 0.25-0.70 และค่าอำนาจจำแนก 0.30-0.80 หลังจากการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ได้แบบทดสอบจำนวน 85 ข้อ เลื่อนมาใช้ 80 ข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ระยะเวลา 15 สัปดาห์ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านให้กับตัวอย่าง
2. ดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านตามขั้นตอนในกลุ่มทดลองและสอนปกติในกลุ่มควบคุม รวม 15 สัปดาห์
3. หลังจากสิ้นสุดการทดลองแล้วทำการทดสอบหลังเรียน ตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกับเครื่องมือที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ทั้งแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. นำผลที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการทดลอง

รูปแบบการเรียนการสอน	ทักษะพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ต			รวม
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	
การเรียนการสอนแบบปกติ	13	28	6	47
การเรียนการสอนแบบกลับด้าน	12	37	7	46
รวม	25	55	13	93

6. วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง
 - 1) ให้ตัวอย่างทำแบบทดสอบทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์
 - 2) ทำความเข้าใจกับตัวอย่าง เกี่ยวกับขั้นตอนตามแผนการเรียนรู้

2. ขั้นตอนการทดลอง

- 1) ปฐมนิเทศในชั้นเรียนปกติเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน บทบาทผู้เรียน และบทบาทผู้สอน สำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงให้ทราบถึงข้อแตกต่างระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติและการเรียนการสอนแบบกลับด้าน และดำเนินการจัดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม โดยนำ

คะแนนทักษะพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตมาจัดกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

2) จัดการเรียนการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละกลุ่มทดลอง โดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 15 สัปดาห์ ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561

3. หลังการทดลอง

หลังจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้ทดลองเรียนตามแผนการทดลองแล้ว จึงให้ตัวอย่างทำแบบทดสอบวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย (\bar{x}), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้รูปแบบการทดลองที่กำหนดไว้ และใช้ระยะเวลาในการทดลอง 15 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 สามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	S.D.	ผลต่างค่าเฉลี่ย	df	t	Sig 1 tailed
กลุ่มทดลอง (แบบห้องเรียนกลับด้าน) (N=46)	46	62.78	5.57	-8.93	91	-8.533*	0.000
กลุ่มควบคุม (แบบห้องเรียนปกติ) (N=47)	47	53.85	4.48				

* P<.05

จากตารางที่ 2 นักศึกษาที่ได้รับการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ทดลองตามแนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 62.78 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.57 และกลุ่มควบคุมเรียนโดยจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนปกติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.48

และจากตารางที่ 3 พบว่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้งสองกลุ่มของผู้เรียน แบบห้องเรียนปกติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.85 แบบห้องเรียนกลับด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 62.78 เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีค่าแตกต่างกันเท่ากับ -8.93 โดยที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวอย่างที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของตัวอย่างที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 9042113 คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้อย่างแบบห้องเรียนกลับด้านจำนวน 46 คน พบว่า นักศึกษามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 62.78 สูงกว่ากลุ่มควบคุมเรียนโดยจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนปกติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.85 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียน

ที่บ้านและทำการบ้านหรือทำกิจกรรมที่โรงเรียนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ก่อนเข้าชั้นเรียนพร้อมจดบันทึกหากยังไม่เข้าใจเนื้อหาในวิดีโอที่ตนสามารถดูซ้ำหลายรอบได้จนกว่าจะเข้าใจ และสามารถสืบค้นความรู้จากสื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพิ่มเติมจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นในการเขียนบันทึกนั้นผู้เรียนจะต้องมีความรู้และมีความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ก่อนเป็นการเพิ่มทักษะการฟังและการอ่าน ฝึกความรับผิดชอบในตัวผู้เรียนแต่ละคน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าชั้นเรียนผู้เรียนบางคนได้บอกว่า การเรียนรู้ล่วงหน้าจากที่บ้านทำให้เรียนรู้เร็วขึ้น เข้าใจง่ายขึ้นเมื่อมาพูดคุยในห้องเรียน มีเวลาทำกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น เรียนสนุก ส่งเสริมให้รู้จักที่จะเรียนรู้ค้นคว้าด้วยตนเอง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนพร้อมสามารถซักถามในสิ่งที่ตนสงสัยหรือไม่เข้าใจเมื่อเข้ามาในชั้นเรียนได้ทันที และใช้เวลาในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างเต็มที่ ดังที่ Bergmann และ Sams (วิจารณ์ พานิช 2551) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี เกิดการเรียนรู้แบบจริง ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบ inquiry-based หรือเรียนแบบตั้งข้อสงสัยหรือตั้งคำถาม ผู้เรียนเรียนกันเป็นกลุ่มและเดี่ยวหรือเรียนรู้ด้วยการฝึกทักษะด้วยตนเองช่วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตน ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์เพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและความมั่นใจในตนเอง เพราะสามารถดูและฟังวิดีโอที่ตนตามความต้องการของตนตามที่ตนพอใจหยุดบันทึกช่วยความเข้าใจ ได้กรอกกลับได้ผู้เรียนจึงสามารถเรียนจนเข้าใจหากยังไม่เข้าใจยังมีชั่วโมงเรียนในชั้นเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเพื่อนและผู้สอนคอยช่วยเหลือในชั้นเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือและการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกันได้ฝึกความสามัคคีกันและผู้เรียนแต่ละคนสามารถตรวจสอบความรู้ของตนเองได้ ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูและระหว่างเพื่อนนักเรียนกันเอง เด็กกล้าที่จะถามหรือปรึกษาครูเมื่อครูเดินเข้าไปหาเป็นรายบุคคลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ว่าทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีพลังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของเด็กเพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนเพิ่มความมั่นใจในตนเองทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้มีความสนุกกับการเรียนและมีความเข้าใจในเนื้อหาขึ้นกว่าเดิม

ทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ Marlowe (2012) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการลดความเครียดของผู้เรียน โดยการใช้ห้องเรียนกลับด้านซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการใช้ห้องเรียนกลับด้าน และการศึกษาการลดความเครียดของผู้เรียนจากการใช้ห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่าผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้าน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ซึ่งเกิดจากการดูวิดีโอบรรยายนอกชั้นเรียนและสามารถส่งงานได้เสร็จตามระยะเวลาที่ผู้สอนกำหนดอีกทั้งการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านยังเป็นการลดความเครียดจากการเรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถศึกษาวิดีโอได้นอกชั้นเรียน ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความสนุกสนานเป็นประโยชน์ และมีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tune (2013) ได้ศึกษาผลของรูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านกับห้องเรียนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuan Sun และ Ting Wu (2016) ได้ศึกษาผลของคะแนนผลสัมฤทธิ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาที่ใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และห้องเรียนแบบปกติพบว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติ ถึงแม้ว่าไม่มีความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่มในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ขณะเดียวกันในการอภิปรายกลุ่มเล็กในห้องเรียนกลับด้านเปิดโอกาสให้นักศึกษาอธิบายข้อคำถามและสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้มากกว่าห้องเรียนแบบปกติ และการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนกลับด้านส่งผลเชิงบวกถึงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างอาจารย์และนักศึกษา อาจารย์สามารถให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนักศึกษา และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jayson E. Loloyd และ William C. Ebener (2014) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test Independent พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่า

การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญที่ .02 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.49 (S.D. 12.54) และ 70.32 (S.D. 12.19) ตามลำดับ และ (ลัทพล ต่านสกุล, 2558) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยพอดคาสต์โดยใช้กลวิธีการกำกับตนเองที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโครงสร้างการโปรแกรม และการกำกับตนเองของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์พบว่านักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กลวิธีการกำกับตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องโครงสร้างการโปรแกรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาสื่อวีดิทัศน์มาทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มโดยมีครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และตอบข้อสงสัยในระหว่างทำกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านต้องมีการสร้างความเข้าใจในการใช้งานสื่อออนไลน์ให้ชัดเจนและผู้สอนควรทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอย่างมากเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถวางแผนการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนก่อนการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ทั้งด้านการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยีทั้งที่บ้านของผู้เรียนและที่มหาวิทยาลัย

1.2 การมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอนผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายถามข้อสงสัยผู้เรียนที่เรียนด้วยสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์จำเป็นต้องมีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเมื่อผู้เรียนประสบปัญหาหรือข้อสงสัยในปัญหาต่างๆ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้นผู้สอนต้องสามารถให้คำตอบได้ทันที

1.3 จากการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านพบว่าเวลาในชั้นเรียนนั้นเพิ่มมากขึ้น ลดขั้นตอนการใช้เวลาในการสอนเนื้อหาเป็นการสรุปความรู้ และการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียนซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและ

ลงมือปฏิบัติจริงได้มากยิ่งขึ้นกว่าการเรียนรู้ซึ่งเน้นเฉพาะเนื้อหาในชั้นเรียน ดังนั้นผู้สอนควรเพิ่มเอกสารเนื้อหาสาระใบกิจกรรม หรือใบความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียนเพื่อให้เป็นกิจกรรมต่อเนื่องภายในชั้นเรียนได้

1.4 ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถติดตามผลการทำงานของตนเองรวมทั้งงานกลุ่มที่ตนเองมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นปัจจุบัน และควรมีการวัดประเมินผลและการชมเชยจากผู้สอนเพื่อเป็นการให้แรงเสริมทางบวกและเพิ่มแรงจูงใจให้กับนักเรียนในแต่ละคาบเรียน ซึ่งผู้สอนสามารถรวบรวมได้จากการเก็บคะแนนผลงานของผู้เรียนและให้ผลสะท้อนกลับผ่านเว็บไซต์ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน และสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา

1.5 ผู้สอนมีหน้าที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อารมณ์ดี ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการเรียนรู้แบบภาพรวม สร้างบรรยากาศในการเรียนแบบปรึกษาหารือ เพื่อนช่วยเพื่อน และผู้สอนยังต้องทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาจนครบถ้วนตลอดกิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นเรียน ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อความคงทนของความรู้ ความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันในยุคดิจิทัล

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้เทคนิค ต่างๆกับการเรียนการสอนแบบอื่นๆ ที่มีศักยภาพของผู้เรียนในการทำงานเองเดี่ยวกันกับการสอนแบบการใช้สื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สอนได้พิจารณาเลือกใช้วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนต่อไปในอนาคต

2.3 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้หรือแนวคิดอื่นๆ ที่ส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะด้านอื่น เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การอ่าน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และคณาจารย์คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกและคำแนะนำใน

การทำวิจัย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. เมื่อ Thailand 4.0 ถูกขับเคลื่อนด้วย Education 2.0. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 12 มีนาคม 2560). จาก <http://apps.qlf.or.th/member/UploadedFiles/prefix-16072559-042327-4g1SD1.pdf>

บุปผชาติ ทัททิกรณ์. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2552.

ลัทพล ด้านสกุล. ผลของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยพอดคาสต์โดยใช้กลวิธีการกำกับตนเองที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโครงสร้างการโปรแกรมและการกำกับตนเองของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2558.

วิจารณ์ พานิช. ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์, 2556.

———. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2551.

———. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2555.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. ห้องเรียนกลับทาง : ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21. (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 25 มิถุนายน 2561). จาก <http://phd.mbuisc.ac.th/academic/flipped%20classroom2.pdf>.)

สุวณี อึ้งวารการ. ครู: อกิวัฒน์การเรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 2, 1 (2558): 65-78.

สุพัตรา อุดม้ง. แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน: ภาพฝันที่เป็นจริงในวิชาภาษาไทย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16, 1 (2558): 51-58.

Bergmann, J. and Sams, A. *Flip Your Classroom Reach Every Student in Every Class Every Day*. United States of America: ISTE and ASCD, 2012.

Likert, R. "The Method of Constructing and Attitude Scale", Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York : Wiley & Son, 1967.

Lloyd, J. E., and Ebener, W. C. *Inverting a non-major's biology class: Using video lectures, online resources, and a student response system to facilitate deeper learning*. Teaching and Learning with Technology. 3, 2 (2014): 31-39.

Marlowe, C. A. *The Effect of the Flipped Classroom on Student Achievement and Stress*. Montana. Montana State University. (Online) 2012 (Cite 2015 November 26) Available from : <http://scholarworks.montana.edu/xmlui/bitstream/>

Sun, J. C. Y. and Wu, Y. T. Analysis of Learning Achievement and Teacher Student Interactions in Flipped and Conventional Classrooms. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*. 17, 1 (2016): 79.

Tune, J. D., Sturek, M. and Basile, D. P. Flipped classroom model improves Graduate student performance in Cardiovascular, respiratory, adrenal Physiology. *Indiana. Indiana University School of Medicine. Advances in Physiology Education*. 37, 4 (2013): 316-320.

เส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติสำหรับใช้ในการทำเครื่องจักสาน

The Natural Dyed Cavendish Banana Fibers for Making of Basketry Products

จินตนา อินภักดี^{*1} และ พูลสุข บุญเนตร^{**2}

^{1,2}ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

E-mail: Chinny59@gmail.com

Received: December 14, 2017 Revised: February 26, 2018 Accepted: March 17, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง 2) การย้อมเส้นใยกล้วยหอมทองด้วยสีย้อมธรรมชาติ และ 3) ศึกษาวิธีการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ เส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกต้นสัตบรรณ ครั่ง ผลมะเกลือ ต้นคราม และเปลือกต้นประดู่ ทำการเปรียบเทียบวิธีการย้อม 2 วิธี คือ การย้อมร้อน และการย้อมเย็น วิธีการเตรียมเส้นใยสำหรับทำเครื่องจักสาน มี 2 แบบ คือ แบบเข้าเกลียว และแบบถักเปีย วางแผนการทดลองแบบสุ่มอย่างสมบูรณ์ (CRD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง สามารถนำไปพัฒนาเป็นเครื่องจักสานได้ จากการใช้ส่วนลำต้นเทียม โดยแกะกาบกล้วยมาชุดเส้นใยได้ 12 ชั้น ส่วนหอยกกล้วยไม่สามารถนำมาแยกเส้นใยได้ ความยาวของกาบกล้วยชั้นที่ 1-7 ไม่แตกต่างกัน ส่วนชั้นที่ 8-12 มีความยาวของกาบแตกต่างกัน จากการทดสอบน้ำหนักของกาบกล้วยหอมทองแต่ละชั้น พบว่า กาบกล้วยแต่ละชั้นมีน้ำหนักไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักอยู่ระหว่าง 231.03–239.01 กรัม ขนาดของเส้นใย ความคงทนต่อแรงดึง และค่ายังโมดูลัสของเส้นใยไม่แตกต่างกัน ค่าแรงต้านทานภายในของกาบชั้นที่ 4 มีความแตกต่างกับกาบชั้นอื่นๆ กาบที่ 1 มีค่าความคงทนต่อแรงดึงมากที่สุด กาบที่ 4 มีค่ายังโมดูลัสมากที่สุด การย้อมเส้นใยกล้วยหอมทอง พบว่า เส้นใยกล้วยสามารถติดสีย้อมได้ทุกชนิด สีที่ได้จากวิธีการย้อมร้อน และย้อมเย็นให้เฉดสีเดียวกัน แต่มีความสว่างของสี และความสดของสี แตกต่างกัน โดยสีย้อมจากเปลือกต้นสัตบรรณ และครามเปียก ที่ย้อมด้วยวิธีการที่ต่างกันให้สีไม่แตกต่างกัน ส่วนสีย้อมจากครั่ง ผลมะเกลือ และเปลือกต้นประดู่ ที่ย้อมด้วยวิธีการที่ต่างกันให้สีที่แตกต่างกัน สำหรับการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำเครื่องจักสาน ทำได้โดยนำเส้นใยมารวมกันจำนวน 15-20 เส้น เพื่อให้เส้นใยให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ด้วยใช้วิธีการเข้าเกลียวหรือการถักเปีย ก่อนนำไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานโดยใช้เทคนิคต่างๆ

คำสำคัญ: การย้อมสีธรรมชาติ เส้นใยกล้วยหอมทอง การเข้าเกลียวเส้นใยกล้วย

Abstract

The objectives of this research were 1) to examine characteristics of Cavendish banana fibers 2) to investigate the natural dyeing techniques of the Cavendish banana fibers and 3) to explore methods of using the fibers to produce the basketry products. The sample group in this experiment were the Cavendish banana fibers which be dyed with white cheesewood bark, lac, ebony tree fruit, indigo, and Burmese rosewood bark. Two natural dyeing techniques, hot and cold, have been utilized. There are two methods of prepare the fibers: pig tailing and twisting. The statistics used to analyze the data were the complete random design (CRD) and comparison of the means by using the t-test. The research found that the characteristics of the Cavendish banana fibers can be used as materials for basketry products. Comparing by using the body of Cavendish banana tree, the leaf sheath could be produced the fibers for 12 layers but the core could not be used. The length of leaf sheath in the 1st to 7th layer was the same, on the other hand, the 8th to

12th layer was not the same. From measuring the weights of the layers, it was revealed that they were not different in weights and their average weights range from 231.03 to 239.01 grams. It was also found that sizes, resistance and Young's modulus values of the fibers were not different. The internal resistance value of the fourth layer was different from those of the other layers. The first layer had the highest resistance value and the fourth layer had the highest Young's modulus value. The investigation on natural dyeing techniques with the five natural dyes revealed that the dyes were able to stick with the fibers well. The hot and cold dyeing techniques yield had the same hues but different values and chroma. The dyes from White Cheesewood bark and wet indigo using different dyeing techniques yield the same color, whereas, those from Lac, Ebony tree fruit, and Burmese Rosewood bark yield different colors. For incorporating the fibers to produce basketry products, it could be done by twisting or pig tailing the fibers to a bigger size by include 15-20 fibers before weaving into different products by using various weaving techniques.

Keywords: Natural Dyeing, Cavendish Banana Tree Fibers, Banana Fiber Twisting

บทนำ

กล้วยหอมทองจัดเป็นพืชเศรษฐกิจ ผลกล้วยเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ส่งออกจำหน่ายต่างประเทศเป็นอันดับ 3 ของพันธุ์กล้วยทุกชนิดในประเทศไทย โดยธรรมชาติของต้นกล้วยทุกชนิดจะให้ผลเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อออกผลแล้วจะถูกโคนลำต้นทิ้ง โดยส่วนของลำต้นไม่ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นต้นกล้วยหอมทองจึงถูกทิ้งให้เป็นปุ๋ยในแปลงปลูก ถ้ามีปริมาณมากเกินจะถูกเผาทำลาย (รุ่ง ปิ่นคำ 2557) ผู้วิจัยและกลุ่มปลูกกล้วยหอมทอง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มองเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากแนวโน้มการส่งออกกล้วยหอมทองจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขยะจากต้นกล้วยหอมทองที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำต้นกล้วยหอมทองไปใช้ประโยชน์ โดยเลือกศึกษาการนำไปทำเครื่องจักสาน ด้วยในหมู่บ้านช่อแล ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการทำเครื่องจักสาน จึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยใช้วัสดุเหลือทิ้งเป็นวัตถุดิบหลักในการทำเครื่องจักสาน ช่วยให้ของเสียเป็นศูนย์หรือเหลือน้อยมากที่สุด เป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้คุ้มค่ามากที่สุด (สำนักสิ่งแวดล้อม 2556) และการนำเส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งปลอดภัยจากสารตกค้างบนผลิตภัณฑ์ ส่งผลถึงความปลอดภัยของผู้ใช้ ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงสารที่เป็นอันตรายหรือเป็นพิษ (Avoid) จึงเป็นการนำหลักการ 3 Rs 1A มาประยุกต์ใช้เพื่อลดปริมาณของเสีย และนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์

จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงได้ศึกษาคุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทองว่ามีความเหมาะสมสำหรับการนำมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และสามารถย้อมสีธรรมชาติได้หรือไม่ เพื่อเป็นการนำต้นกล้วยหอมทองมาใช้ประโยชน์และสร้างทางเลือกใหม่ในการนำวัสดุท้องถิ่นมาจักสานแทนไม้ไผ่ อีกทั้งยังเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Product) นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการจักสานโดยใช้เส้นใยกล้วยหอมทองในระดับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง
2. เพื่อศึกษาการย้อมเส้นใยกล้วยหอมทองด้วยสีย้อมธรรมชาติ
3. เพื่อศึกษาวิธีการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. ต้นกล้วยหอมทองที่ตัดผลแล้ว จากพื้นที่บ้านช่อแล ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือนมกราคม – กรกฎาคม
2. วัสดุให้สีธรรมชาติ จำนวน 5 สี ได้แก่ สีจากเปลือกต้นสัตบรรณ ครั่ง ผลมะเกลือ ต้นคราม และเปลือก

ต้นประดู่ โดยใช้วัสดุให้สีจากกลุ่มทอผ้าบ้านช่างเค็ง ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีการย้อมสีธรรมชาติ จำนวน 2 วิธี ได้แก่ วิธีการย้อมร้อน และย้อมเย็น ใช้วิธีการย้อมของกลุ่มทอผ้าบ้านช่างเค็ง ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการ

1. คุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง

1.1 ศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นกล้วยหอมทอง โดยเลือกลำต้นกล้วยหอมทองที่มีขนาดใกล้เคียงกัน มาศึกษาลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะทั่วไป จำนวนชั้น และความยาวของกาบกล้วย โดยต้นกล้วยที่นำมาทดลองนี้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้น 20-30 เซนติเมตร และมีขนาดความยาวของลำต้น 150 เซนติเมตร

1.2 ศึกษาลักษณะของเส้นใยกล้วยหอมทอง ปริมาณเส้นใยที่ได้จากกาบกล้วย และความยาวของเส้นใย โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การเตรียมตัวอย่าง

1.1) วิธีการแยกใยกล้วยจากกาบกล้วย นำต้นกล้วยหอมทองมาเลาะกาบกล้วยชั้นนอกสุดที่ไม่สมบูรณ์ทิ้ง เลาะกาบกล้วยหอมทองจำนวนชั้นที่ต้องการศึกษา จากนั้น ตัดกาบกล้วยแต่ละกาบยาว 70 เซนติเมตร และชั่งน้ำหนักกาบกล้วย

1.2) ตัดแต่งกาบกล้วยด้านข้างและผ่านส่วนฟองน้ำออก เหลือผิวกาบส่วนนอกสุดเพื่อขูดเส้นใย

1.3) ใช้ช้อนขูดเนื้อเยื่อของกาบกล้วยหอมทองไปทิศทางเดียวกัน และล้างเนื้อเยื่อที่หลุดออกมาเป็นระยะๆ ล้างเส้นใยที่ขูดเสร็จแล้วให้สะอาด แล้วนำไปตากในที่ร่มจนแห้ง ชั่งน้ำหนักและวัดความยาวของเส้นใย

2) ศึกษาลักษณะของเส้นใยกล้วย ปริมาณเส้นใยที่ได้จากกาบกล้วย และความยาวของเส้นใย ด้วยวิธีการดังนี้

2.1) สังเกตลักษณะของเส้นใยกล้วย ภายหลังจากขูดและตากแห้งแล้วด้วยตาเปล่า

2.2) เปรียบเทียบปริมาณและความยาวของเส้นใยกล้วยที่ได้จากการขูดกาบกล้วยในแต่ละชั้น (กาบที่ 1-12)

2.3) วิเคราะห์คุณสมบัติเชิงกลของเส้นใยกล้วยหอมทอง โดยทำการทดสอบความเหนียว และวัดขนาดของเส้นใย ด้วยเครื่องทดสอบแรงอเนกประสงค์ (Lloyd LRX, Universal testing machine) โดยหาขนาดของเส้นใย แรงดึงสูงสุด (Strength) แรงต้านภายใน (Strain)

และ ค่าความยืดหยุ่น (Young Modulus) ทำการทดสอบจำนวน 5 ซ้ำ (สุปราณี แก้วภิรมย์ และคณะ 2557)

2. การย้อมเส้นใยกล้วยหอมทองด้วยสีย้อมธรรมชาติ

2.1 การฟอกขาวเส้นใย ใช้อัตราส่วน 1:50 (น้ำ 1 ลิตร ต่อ เส้นใยกล้วย 50 กรัม) สารละลายไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ปริมาณร้อยละ 8 (ความเข้มข้น 50%) นำไปต้มที่อุณหภูมิ 70-90 องศาเซลเซียส นาน 30 นาที

2.2 การเตรียมสีย้อมธรรมชาติ โดยใช้วิธีการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าบ้านช่างเค็ง ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการเตรียมสีย้อมจากวัสดุธรรมชาติ 5 ชนิด มีดังนี้

1) เปลือกต้นสัตตบรรณ โม่เปลือกต้นสัตตบรรณให้ละเอียด นำไปต้มกับน้ำ อัตราส่วนเปลือกต้นสัตตบรรณ 2 กิโลกรัม ต่อน้ำ 5 ลิตร ต้มนาน 2 ชั่วโมง กรองสิ่งเจือปนออกจากน้ำสีย้อม

2) ผลมะเกลือ โม่ผลมะเกลือคองให้ละเอียด นำไปผสมกับน้ำ อัตราส่วน มะเกลือ 500 กรัม ต่อน้ำต่างขี้เถ้า (ขี้เถ้า 200 กรัม ต่อ น้ำ 2 ลิตร) กรองเอาน้ำมะเกลือไปย้อมเส้นใย

3) ต้นคราม (ครามเปียก) ละลายครามเปียก 400 กรัม กับน้ำต่าง (อัตราส่วนขี้เถ้า 200 กรัม ต่อน้ำ 2 ลิตร ที่งไว้ให้ตกตะกอน) นำน้ำครามไปย้อมเส้นใย

4) เปลือกต้นประดู่ โม่เปลือกต้นประดู่ให้ละเอียด นำไปต้มกับน้ำ อัตราส่วนเปลือกประดู่ 2 กิโลกรัม ต่อน้ำ 5 ลิตร ต้มนาน 2 ชั่วโมง กรองเอาน้ำประดู่ไปย้อมเส้นใย

5) ครั่ง ตำครั่งให้ละเอียด ผสมกับสารส้มที่ละลายน้ำแล้ว อัตราส่วน ครั่ง 500 กรัม ต่อสารส้ม 100 กรัม น้ำ 2 ลิตร กรองเอาน้ำครั่งไปย้อมเส้นใย

2.3 การย้อมสีธรรมชาติ นำเส้นใยกล้วยหอมทองมาย้อมสีจากวัสดุดิบ 5 ชนิดโดย ทำการย้อมร้อนและย้อมเย็น ดังนี้

1) วิธีการย้อมเย็น ตวงน้ำสีย้อมที่เตรียมไว้ 200 มิลลิลิตร นำเส้นใยกล้วยหอมทองชุบน้ำให้เปียกใส่ลงในบิกเกอร์ วางที่อุณหภูมิห้อง 30 นาที นำเส้นใยขึ้น บีบให้หมาด ตากในที่ร่มให้แห้ง ทำการทดสอบเส้นใย

2) วิธีการย้อมร้อน ตวงน้ำสีย้อมที่เตรียมไว้ 200 มิลลิลิตร นำเส้นใยกล้วยหอมทองชุบน้ำให้เปียก ต้มเส้นใยกล้วยหอมทองในน้ำสีย้อมที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที นำเส้นใยขึ้น บีบให้หมาด ตาก

ในที่ร่มให้แห้ง ทำการทดสอบเส้นใย

2.4 การวัดค่าสี นำเส้นใยกล้วยหอมทองที่ย้อมด้วยวัตถุติดแต่ละชนิดมาวัดค่าสี L*, a* และ b* ด้วยเครื่อง Hunter Lab โดยทำการวิเคราะห์ 3 ซ้ำ

3. การนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน

การศึกษาวิธีการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน โดยการนำเส้นใยจำนวน 15-20 เส้น มาเข้าเกลียว รวมกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปทำเครื่องจักสานได้ ศึกษา 2 วิธี คือ การเข้าเกลียวและการถักเปีย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติดังนี้

1. ข้อมูลความแปรปรวนของการศึกษาคูณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง ได้ทำการวางแผน การทดลองแบบสุ่มอย่างสมบูรณ์ (Completely Randomized Design) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละการทดลองด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range

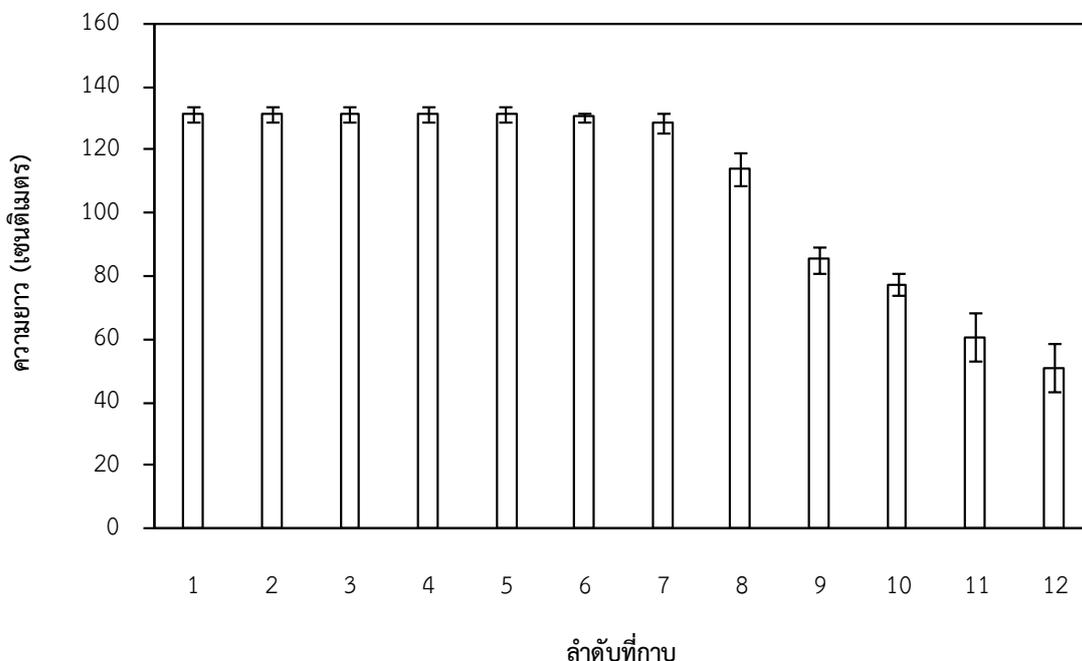
Test ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยย้อมสีธรรมชาติ โดยทำการทดสอบที่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคูณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง

1.1 ผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นกล้วยหอมทอง พบว่า ลักษณะทั่วไปของกาบกล้วยหอมทอง ภายหลังจากตัดผลแล้วมีกาบแห้งห่ออยู่โดยรอบ เมื่อเลาะส่วนที่แห้งออก พบกาบชั้นนอกสุดมีสีเขียวอ่อน และสีจางลงเรื่อยๆ ตามลำดับชั้นของกาบ จนกลายเป็นสีขาวขุ่น นับจำนวนชั้นของกาบได้ 12 ชั้น กาบชั้นที่ 1-4 ของลำต้น มีความยาวของกาบกล้วยที่ใกล้เคียงกัน กาบกล้วยชั้นที่ 5-7 ความยาวจะลดลงเรื่อยๆ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) กาบกล้วยชั้นที่ 8-12 มีความยาวของกาบกล้วยแต่ละชั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ดังแสดงผลในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความยาวของกาบกล้วยหอมทอง

1.2 ผลการศึกษาลักษณะของเส้นใยกล้วย ปริมาณเส้นใยที่ได้จากกากกล้วย และความยาวของเส้นใย ได้ผลของการศึกษาดังนี้

1) ลักษณะของเส้นใยกล้วยภายหลังการ ชูดและตากแห้งในที่ร่มจนแห้ง พบว่า เส้นใยมีสีขาวขุ่น มีความเงามันเล็กน้อย มีขุยของเนื้อเยื่อเกาะติดอยู่บนเส้นใย จำนวนมาก

2) ปริมาณและความยาวของเส้นใยกล้วย ที่ได้จากการชูดกากกล้วย ชั้นที่ 1-4 พบว่า น้ำหนักของกาก กล้วยหอมทองมีน้ำหนักไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($p>0.05$) กากกล้วยแต่ละชั้นให้น้ำหนักของเส้นใยที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการศึกษาความ ยาวของเส้นใยกล้วยหอมทองจากกากชั้นที่ 1-4 พบว่า ความยาวของกากกล้วยก่อนการชูดที่ 70 เซนติเมตร เมื่อ ชูดแล้วความยาวของเส้นใยกล้วยหอมทองลดลง ไม่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) (ตารางที่ 1) สำหรับ การศึกษาขนาดของเส้นใยกล้วยหอมทอง พบว่า เส้นใย กล้วยหอมทองกากที่ 1-4 มีค่าของขนาดเส้นใยไม่แตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

3) ผลการวิเคราะห์สมบัติเชิงกลของ เส้นใยกล้วยหอมทอง ความคงทนต่อแรงดึง และ ค่าความ ยืดหยุ่นของเส้นใยกล้วยหอมทองทั้ง 4 ชั้น พบว่า ไม่แตก ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p>0.05$) ส่วนค่าแรงต้าน ภายใน พบว่า กากชั้นที่ 1, 2 และ 3 มีค่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) แต่แตกต่างจากกาก ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ดังแสดงผลใน ตารางที่ 2 แสดงว่า กากชั้นที่ 4 ยึดตัวได้น้อยกว่าชั้นที่ 1, 2 และ 3

2. ผลการย้อมเส้นใยกล้วยหอมทองด้วยสีย้อม ธรรมชาติ

2.1 ผลการวัดค่าสีของเส้นใยกล้วยหอมทอง จากวัตถุดิบทั้ง 5 ชนิด (ภาพที่ 2) สีย้อมจากเปลือกต้น สัตบรรณให้สีเหลืองออกน้ำตาล สีย้อมจากครึ่งให้สี ชมพูออกม่วง สีย้อมจากต้นครามให้สีน้ำเงิน สีย้อมจาก จากผลมะเกลือให้สีดำ และสีย้อมจากเปลือกต้นประดู่ให้สี น้ำตาลแดง

ตารางที่ 1 น้ำหนักและความยาวของเส้นใยกล้วยหอมทองที่ตากแห้งแล้ว

ลำดับที่ กาก	น้ำหนักของกากก่อนชูดแยก (กรัม)	เส้นใยที่ชูดได้		ความยาวของเส้นใย (เซนติเมตร)
		น้ำหนัก (กรัม)	ร้อยละ	
1	231.03± 41.86 ^{a,**}	0.85±0.28 ^b	0.37	65.17±2.62 ^a
2	239.01± 58.52 ^a	1.09±0.15 ^{ab}	0.46	66.47±1.55 ^a
3	213.15± 73.86 ^a	1.24±0.10 ^a	0.52	67.43 ±1.50 ^a
4	236.12± 43.44 ^a	1.27±1.20 ^a	0.54	62.98±5.36 ^a

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่ต่างกันในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

ตารางที่ 2 ขนาดและความแข็งแรงของเส้นใยกล้วยหอมทอง

ลำดับที่ กาก	ขนาด (ไมครอน)	แรงดึง (MPa)	ค่าแรงต้านทาน ภายใน (%)	ค่าความยืดหยุ่น (GPa)
ชั้นที่ 1	110.45±27.32 ^{a,**}	337.17±90.45 ^a	3.13±0.36 ^a	19.15±8.63 ^a
ชั้นที่ 2	117.97±7.08 ^a	246.48±93.00 ^a	2.73±0.82 ^{ab}	17.54±3.28 ^a
ชั้นที่ 3	118.03±17.80 ^a	335.7±1125.63 ^a	3.28±0.92 ^a	18.79±2.64 ^a
ชั้นที่ 4	111.07±15.97 ^a	233.09±77.38 ^a	2.07±0.63 ^b	22.72±8.90 ^a

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่ต่างกันในแนวตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

2.2 ผลจากการวัดค่าสี ได้ค่า L^* , a^* และ b^*

ของแต่ละสี (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่า L^* , a^* b^* ของสีย้อมด้วยวิธีการย้อมร้อนและย้อมเย็น

สีย้อม	ค่า L^*		ค่า a^*		ค่า b^*	
	ย้อมร้อน	ย้อมเย็น	ย้อมร้อน	ย้อมเย็น	ย้อมร้อน	ย้อมเย็น
สีตบรณ	57.70±4.92 ^{a**}	56.02±0.81 ^a	3.05±0.47 ^a	3.60±0.33 ^a	26.36±1.79 ^a	22.63±0.66 ^b
ครึ่ง	36.77±0.55 ^a	32.97±0.40 ^b	19.24±0.43 ^a	18.22±0.73 ^a	-2.47±0.13 ^a	-1.29±1.25 ^a
มะเกลือ	15.77±0.51 ^a	13.13±0.51 ^b	1.48±0.04 ^a	0.99±0.1 ^b	3.05±0.31 ^a	2.15±0.18 ^b
คราม	16.07±0.81 ^a	16.55±0.97 ^a	-0.91±0.35 ^a	-1.56±0.3 ^a	-6.71±0.36 ^a	-3.89±0.60 ^b
ประดู่	44.86±0.39 ^a	49.00±0.62 ^b	16.85±0.83 ^a	15.27±0.7 ^a	20.32±0.72 ^a	19.27±0.23 ^b

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่ต่างกันในแนวนอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

มีผลดังนี้

1) การย้อมด้วยเปลือกต้นสีตบรณ พบว่า ค่า L^* ให้ค่าความสว่างอยู่ในระดับปานกลาง ค่า a^* มีค่าไปในทิศทางความเป็นสีแดง ค่า L^* และ a^* ของสีจากวิธีการย้อมทั้ง 2 วิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ค่า b^* มีค่าไปในทิศทางความเป็นสีเหลือง แต่เฉดสีจากการย้อมทั้ง 2 วิธี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

2) การย้อมด้วยครึ่ง พบว่า ค่า L^* ให้ค่าความสว่างอยู่ในระดับต่ำ แสดงว่าสีค่อนข้างเข้ม ความสว่างของสีจากวิธีการย้อมทั้ง 2 วิธี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ค่า a^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีแดง ค่า b^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีน้ำเงิน ค่า a^* และ b^* ของสีจากการย้อมทั้ง 2 วิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

3) การย้อมด้วยผลมะเกลือ พบว่า ค่า L^* ให้ค่าความสว่างอยู่ในระดับต่ำมากแสดงว่าสีเข้มทึบ ค่า a^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีแดง ค่า b^* มีค่าเป็นไปในทิศทาง

ความเป็นสีเหลือง ค่า L^* a^* และ b^* ของสีจากการย้อมทั้ง 2 วิธี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

4) การย้อมด้วยครามเปียก พบว่า ค่า L^* ให้ค่าความสว่างอยู่ในระดับต่ำมากแสดงว่าสีเข้มทึบ ค่า a^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีเขียว ค่า L^* และ a^* จากวิธีการย้อมทั้ง 2 วิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ค่า b^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีน้ำเงิน ค่า b^* ของสีจากการย้อมทั้ง 2 วิธี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

5) การย้อมด้วยเปลือกต้นประดู่ พบว่า มีค่า L^* มีความสว่างของสีอยู่ในตำแหน่งปานกลาง ค่า a^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีแดง ค่า a^* จากวิธีการย้อมทั้ง 2 วิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ค่า b^* มีค่าเป็นไปในทิศทางความเป็นสีเหลือง ค่า L^* และ b^* ของสีจากการย้อมทั้ง 2 วิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

การย้อมเส้นใยกล้วยจากสีย้อมธรรมชาติ ได้ผลดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติ

3. ผลการศึกษาการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน

เนื่องจากเส้นใยมีขุยติดอยู่ทำให้เกิดการยึดติดกันระหว่างเส้นใย ดังนั้นต้องทำการล้างเส้นใย เพื่อให้เส้นใยแยกตัวออกจากกันและเรียงตัวกันเป็นระเบียบขึ้น โดยทำเช่นเดียวกับการหิวผมแต่ใช้นิ้วมือแทรกเข้าไปในระหว่างกลุ่มเส้นใยแล้วดึง

3.1 การเข้าเกลียวเส้นใย 2 กลุ่ม มาบิดรวมกัน พบว่า วิธีการเข้าเกลียวต้องยึดปลายกลุ่มเส้นใยไว้กับหลัก ใช้ปลายนิ้วจุ่มลงในกาว (กาวลาเท็กซ์ผสมน้ำให้กาวลดความหนืดลง) ปิดพันกลุ่มเส้นใยทั้ง 2 ให้เกิดเกลียว เส้นใยที่เสร็จแล้วจะมีปลายเส้นใยยื่นออกมาเป็นระยะๆ ใช้

กรรไกรตัดปลายเส้นใยนั้นออก นำไปใช้ทำเครื่องจักสานต่อไป เส้นเกลียวที่ได้ดังภาพที่ 3 (ก)

3.2 การถักเปีย การนำเส้นใย 3 กลุ่ม มาสานรวมกัน พบว่า วิธีการถัก ต้องยึดปลายกลุ่มเส้นใยไว้กับหลัก ใช้ปลายนิ้วจุ่มลงในกาว นำเส้นใยทั้ง 3 กลุ่มสานสลับกันไปมาเช่นเดียวกับการถักผมเปีย เส้นเปียที่เสร็จแล้วจะมีปลายเส้นใยยื่นออกมาเป็นระยะๆ ใช้กรรไกรตัดปลายเส้นใยนั้นออก นำไปใช้ทำเครื่องจักสานต่อไป เส้นเปียที่ถักได้ดังภาพที่ 3 (ข)

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเส้นเกลียวและเปีย โดยใช้เทคนิคการสาน การบิดไขว้ และการมัดปม ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 3 เส้นใยกล้วยเข้าเกลียว (ก) และเส้นใยกล้วย ถักเปีย (ข)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วยหอมทอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาคุณสมบัติของเส้นใยกล้วยหอมทอง เมื่อชุบเส้นใยและตากแห้งแล้ว พบว่า เส้นใยไม่เรียบและมีขุยของเนื้อเยื่อเกาะติดอยู่บนเส้นใยจำนวนมาก เส้นใยเมื่อสัมผัสกับอากาศจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน ซึ่งเกิดจากการทำปฏิกิริยาของแทนนินในต้นกล้วยกับออกซิเจนในอากาศ (พูลสุข บุญเนตร 2553) จึงควรล้างเส้นใยให้สะอาดโดยเร็ว เพื่อเป็นการยับยั้งการเกิดสีน้ำตาลขึ้นบนเส้นใย ความยาวของเส้นใยจากกาบกล้วยที่ยาวเท่ากันได้ความยาวไม่ต่างกัน ดังนั้นความยาวของเส้นใยจึงขึ้นอยู่กับความยาวของกาบกล้วย ซึ่ง Vijayalakshmi, et al. (2014) ได้ทำการแยกเส้นใยด้วยเครื่องชูดแยกเส้นใย พบว่า สามารถชูดแยกเส้นใยได้ยาวตามความสูงของต้นกล้วยได้เส้นใยยาว 2-4 ม. เมื่อเปรียบเทียบความยาวของเส้นใยฝ้ายซึ่งมีความยาวประมาณ 2-4.7 ซม. (Needles 2001) แสดงให้เห็นว่าเส้นใยจากกล้วยหอมทองซึ่งมีความยาวมากกว่า สามารถนำมาเข้าเกลียวรวมกันให้มีขนาดที่ใหญ่ขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

จากค่าความคงทนต่อแรงดึงของกาบแต่ละชั้น พบว่า กาบที่ 1 มีค่าความคงทนต่อแรงดึงมากที่สุด ส่วนค่าความยืดหยุ่นพบว่า กาบที่ 4 มีค่ามากที่สุด เมื่อวัสดุมีความยืดหยุ่นมาก วัสดุก็สามารถทนทานต่อแรงกระทำได้มาก และเสียรูปร่างเดิมได้ยากกว่าวัสดุที่มีค่าโมดูลัสความยืดหยุ่นน้อย และยังสมารถทำนายการเสียรูปของวัสดุเมื่อถูกแรงชนิดต่างๆ กระทำได้ (Basu, 2012) ซึ่ง Mekele, et al. (2014) ได้ทำการศึกษาเส้นใยกล้วยสายพันธุ์ M. textilis Nee ที่ปลูกในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีขนาดของเส้นใย 151 ไมครอน มีความคงทนต่อแรงดึง 189.24 MPa โดยใช้ทำกระดาษ ถุงชา กระดาษซับ พรหม สิ่งทอทางธรณี และทำผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน Vijayalakshmi,

et al. (2014) ได้ทำการศึกษาเส้นใยกล้วยในตระกูล Musa Textilis ที่ปลูกในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า มีขนาด 150-260 ไมครอน มีความแข็งแรงทนต่อแรงดึง 980 MPa ความต้านทานแรงดึง 1.1 % และ ค่าความยืดหยุ่น 41.00 (GPa) ด้วยมีความแข็งแรงมากนอกจากใช้ทำกระดาษ ถุงชา กระดาษซับ พรหม แล้วยังใช้ทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมต่างๆ เช่น ตะกร้ารูปทรงต่างๆ เปล กระเป๋า และพรหม เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับเส้นใยกล้วยหอมทอง พบว่า เส้นใยกล้วยหอมทองมีขนาดเล็กกว่า มีความต้านทานต่อแรงดึงและความยืดหยุ่นน้อยกว่า แต่มีความต้านทานต่อแรงดึงมากกว่า จากขนาดของเส้นใยของกล้วยหอมทองที่เล็กกว่า แสดงให้เห็นว่ามีความละเอียดมากกว่าเมื่อนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ย่อมทำให้มีความกระด้างของผลิตภัณฑ์น้อยกว่า ส่วนความคงทนต่อแรงดึงที่น้อยกว่าจึงควรนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปใช้ทำผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องการความแข็งแรงมาก

2. การศึกษาการย้อมเส้นใยกล้วยหอมทองด้วยสีย้อมธรรมชาติ จำนวน 5 สี พบว่า เส้นใยกล้วยสามารถย้อมติดสีได้เหมือนการย้อมเส้นใยธรรมชาติทั่วไป โดยเส้นใยธรรมชาติมีคุณสมบัติสามารถดูดสีได้ดี สีที่ได้จากการย้อมธรรมชาติเป็นสีที่ไม่ฉูดฉาด เส้นใยกล้วยสามารถย้อมติดสีได้ทั้งแบบย้อมร้อนและย้อมเย็น เส้นใยที่ได้จากการย้อมพบว่าสีชวาปนอยู่เล็กน้อย เนื่องจากเป็นเส้นใยธรรมชาติมีแป้งเกาะติดบริเวณผิวด้านนอก ทำให้ดูดติดสีได้ไม่ดี ดังนั้นหากต้องการให้เส้นใยดูดติดสีได้ดี ต้องนำเส้นใยไปทำความสะอาดก่อนนำไปย้อมสีด้วยการฟอกขาวเส้นใย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชร ฐะระวร (2544) ซึ่งพบว่า การย้อมสีธรรมชาติจากครั้งขาดคุณภาพ เพราะไม่ได้ผ่านการทำความสะอาดเส้นด้ายทั้งก่อนย้อมและหลังย้อมทำให้สีของเส้นใยที่ได้ไม่สดใส และด้วยลักษณะของเส้นใยกล้วยที่นำมาย้อมเป็นเส้นใยที่ชุบด้วยมือ จึงมีขุยติดอยู่รอบเส้นใย ทำให้เวลา ย้อมมีฝุ่นผงเกาะติดบนเส้นใย เช่นเดียวกับผลวิจัยของ

(พลสุข บุญเนตร 2553) ซึ่งพบว่า การย้อมเส้นใยฝ้ายด้วยสีย้อมธรรมชาติจะมีฝุ่นผงของเนื้อวัสดุที่ใช้อยู่ติดอยู่ ดังนั้นควรนำเส้นใยไปผ่านกระบวนการอบไอน้ำ เพื่อให้ฝุ่นละอองที่ติดอยู่ในเส้นใยหลุดออกไปก่อนนำไปทำผลิตภัณฑ์

3. การศึกษาวิธีการนำเส้นใยกล้วยหอมทองไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เนื่องจากเส้นใยกล้วยมีขนาดเล็กมากจึงต้องนำเส้นใยหลายๆ เส้นมารวมกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยการถักเปีย และการเข้าเกลียว การทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานสามารถใช้เทคนิคการทำเช่นเดียวกับเครื่องจักสานทั่วไป ซึ่งการใช้ประโยชน์จากใยกล้วยโดยทั่วไปจะใช้กาบต้นกล้วยจักเป็นเส้นๆ แล้วนำมาผึ่งแดดให้กาบกล้วยหดตัวเป็นเส้นเล็กๆ แล้วนำมาถักเป็นภาชนะต่างๆ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ 2539) และใช้ประโยชน์ในรูปของเส้นเชือก (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ 2560) แต่สำหรับการชุบใยกล้วยเป็นเส้นนิยมนำไปทอเป็นผืนผ้า และนำไปแปรรูปผ้าใยกล้วยเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กระเป๋า รองเท้า และโคมไฟ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยศิลปากร 2543) อย่างไรก็ตาม การนำเส้นใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติมาใช้ในการจักสานเป็นอีกหนึ่งวิธีการสร้างสรรค์งานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถตอบสนองประโยชน์ใช้สอย นอกจากจะทำใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถผลิตเป็นอาชีพเสริมได้ เนื่องจากเส้นใยกล้วยเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ผนวกกับการทำเครื่องจักสานซึ่งเป็นศิลปหัตถกรรมที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน หากสามารถส่งเสริมและพัฒนาเครื่องจักสานไปในทางที่ดี จะช่วยให้ชุมชนและประเทศชาติได้รับประโยชน์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทดลองแยกเส้นใยด้วยเครื่องชุบเส้นใย เพื่อให้ได้เส้นใยที่มีความยาวมากขึ้น
2. ควรทดลองย้อมเส้นใยกล้วยด้วยสีธรรมชาติชนิดอื่นๆ เช่น สีจากเปลือกสมอ และสีจากไม้ฝาง เป็นต้น
3. ควรทดลองวิธีการนำเส้นใยไปใช้ในการจักสานให้หลากหลาย เพื่อให้ได้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเส้นใยกล้วยหอมทองย้อมสีธรรมชาติ สำหรับใช้ในการทำเครื่องจักสาน ได้รับทุนสนับสนุนการ

วิจัยจากโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) และติดตามผลการดำเนินงานจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- พลสุข บุญเนตร. การเพิ่มความคงทนของสีในเส้นด้ายฝ้ายย้อมสีธรรมชาติด้วยไอน้ำ. **วารสารคหเศรษฐศาสตร์**. 53, 1 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 18-24.
- _____. **วิทยาศาสตร์สิ่งทอ**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2553.
- พัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, สถาบัน. **เส้นใยกล้วย (Abaca) และป่านสับปะรด (Henequen)**. (ออนไลน์) ม.ป.ป. (อ้างเมื่อ 6 ธันวาคม 2560). จาก <http://www.thaitextile.org/index.php/blog/2016/08/59plant9>
- เพชร อรุณวรร. **กระบวนการพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยวัสดุธรรมชาติ ของผู้หญิงกะเหรี่ยงสะกอ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย**. (ออนไลน์) 2544 (อ้างเมื่อ 19 กันยายน 2560). http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG44N0043
- รุ่ง ปิ่นคำ. **การปลูกกล้วยหอมทองของบ้านช่อแล**. (การสัมภาษณ์) เจ้าของสวนลุงตุ๋กล้วยหอมทอง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่, 24 กรกฎาคม 2557.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. **เครื่องจักสานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2539.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 2543.
- สุปราณี แก้วภิรมย์ และคณะ. **คอมโพสิทรีกซ์สิ่งแวดลอมจากพอลิแลคติกแอซิดและเส้นใยสับปะรด**. (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 19 กันยายน 2560). จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files//2559_065

- สิ่งแวดล้อม, สำนักงาน. **รู้จักผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม.** (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 19 พฤษภาคม 2560). จาก <http://bangkokgreencity.bangkok.go.th/>
- Mekel, A. N., Soenoks, R., Suprpto, W. and Purnowidodo, A. Tensile Strength of Abaca Strands from Sangihe Talaub Islands. **ARPN Journal of Engineering and Applied Sciences.** 11, 15 (August 2014): 9487-9490.
- Basu, S. **Tensile Deformation of Fibers Used in Textile Industry.** (Online) 2012 (Cited April 19, 2017). Available from:<http://cp.literature.agilent.com/litweb/pdf/5991-0274EN.pdf>
- Needles, H. L. **Textile fibers, dyes, finishes and processes.** Standard Publishers Distributors: Delhi, 2001.
- Vayalakshmi, K., Neeraja, Ch. Y. K., Kavitha. A. and Hayavadana, J. **Abaca Fibre.** **Transactions on Engineering and Sciences.** 2, 9 (September, 2014): 16-19.

การประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์
หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
The Application of Three-Dimensional Virtual Image Techniques to Simulate Hologram
of Brass Products from Ban Pa-Aow Brass Casting Craft Conservation Center, Pa-Aow
Sub-district, Muang District, Ubon Ratchathani Province

ชัชวาล ชันติคชนชาติ¹

¹คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: chatchawan.k@gmail.com

Received: March 3, 2019 Revised: April 20, 2019 Accepted: April 21, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลความเป็นมาและความสำคัญของผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 2) จัดทำอุปกรณ์จำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองด้วยเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรม และ 3) ประเมินความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมในการจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน และประชาชนชาวบ้านจำนวน 8 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชาวบ้านตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างและแบบประเมินความพึงพอใจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาและความสำคัญของผลิตภัณฑ์ทองเหลืองบ้านปะอาว เริ่มจากการกำเนิดของชุมชนบ้านปะอาวซึ่งมีบรรพบุรุษคือคนเชื้อสายลาวเวียงจันทร์ ต่อมาในสมัยพระวอและพระตาได้นำไพร่พลอพยพหนีราชภัยมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตหรืออาณาจักรล้านช้าง มาตั้งบ้านแปงเมืองที่หนองบัวลุ่มภู ซึ่งในปัจจุบันเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู ต่อมาเกิดศึกสงครามพระวอและพระตาสิ้นพระชนม์ ไพร่พลส่วนหนึ่งจึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเชียง จากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านก้านเหลือง และสุดท้ายมาอยู่ที่บ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมกับนำภูมิปัญญาการทำทองเหลืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน
2. การจัดทำอุปกรณ์จำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองด้วยเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการถ่ายทำผลิตภัณฑ์ทองเหลืองต้องอาศัยกล้องที่ใช้ในการถ่ายทำที่มีคุณภาพสูงซึ่งจะทำให้คุณภาพของภาพผลิตภัณฑ์มีความคมชัด อีกทั้งควรจัดแสงให้กับวัตถุของผลิตภัณฑ์ให้สามารถเห็นรายละเอียดของลวดลายหรือวัตถุนั้นอย่างชัดเจนและมีความสว่าง เนื่องจากจะทำให้การสะท้อนของวัตถุลงมาที่ระนาบมีความชัดเจนยิ่งขึ้น 2) ด้านการออกแบบกล่องโฮโลแกรมนั้นต้องคำนึงถึงขนาดของพื้นที่ที่จะนำไปตั้งแสดง ซึ่งพื้นที่นั้นจะต้องไม่มีแสงรบกวนมากจนเกินไปจะทำให้การสะท้อนของจอมาระทบบที่ระนาบมีความชัดเจนของวัตถุลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของหน้าจอที่แสดงผล โดยหน้าจอขนาดใหญ่จะมีแสงจากจอมาระทบบลงมาได้สว่างกว่ามากกว่าหน้าจอขนาดเล็ก และ 3) ด้านการใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มวัตถุของผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น ต้องคำนึงถึงเทคนิคพิเศษที่มีความสว่างและสามารถผลักให้วัตถุนั้นมีเรื่องราวและโดดเด่นขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ติดต่อและการใช้เทคนิคพิเศษนั้น
3. ความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการจัดวางระยะภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 2) ด้านการตัดต่อภาพและเสียง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการจัดเรียงลำดับภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91 3) ด้านการฉายบนวัตถุ ผู้ตอบ

แบบสอบถามมีความพึงพอใจในความคมชัดของภาพที่ฉายมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 และ 4) ด้านการใช้สื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากตัวโชว์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

คำสำคัญ: ภาพเสมือน โฮโลแกรม การจำลองผลิตภัณฑ์

Abstract

This research aimed to 1) study the documents for the background and the importance of brass products from Ban Pa-Aow brass casting craft conservation center, Pa-Aow Sub-district, Muang district, Ubon Ratchathani province, 2) construct the three-dimensional holographic visualization of brass products, and 3) evaluate the satisfaction of using the three-dimensional virtual image techniques for simulation the hologram of brass products of Ban Pa-Aow brass casting craft conservation center, Pa-Aow Sub-district, Muang district, Ubon Ratchathani province. Population used in this research was one community leader and 8 villagers. The research samples were 50 villagers who lived in Pa-Aow Sub-district, Muang district, Ubon Ratchathani province. The research instruments were unstructured in-depth interviews form and satisfaction assessment form. Data analysis was done by using mean, percentage, standard deviation and content analysis.

The research results were as follows:

1. Background and the importance of brass products in Ban Pa-Aow began with the emerging of Ban Pa-Aow community which their ancestors were Laotian from Vientiane. Then, Phra Wua and Phra Ta led the people to evacuate from the city of Sri Satta Nakhut or Lan Chang Kingdom to set up their own town in Nong Bua Lum Phu, presently a province in Nong Bua Lam Phu. Later, there were a war which Phra Wua and Phra Ta were killed. After that, the left villagers decided to migrate to settle their hometown at Ban Chiang then moved to Ban Kan Luang and finally set their last location at Ban Pa-Aow, Pa-Aow Sub-district, Muang district, Ubon Ratchathani province. Nowadays, Ban Pa-Aow villagers were inherited the wisdom of making brass from their ancestors.

2. The preparation of equipment for simulating the brass products by using three-dimensional holographic visualization techniques could be summarized as follows; 1) The filming of brass products required high quality cameras to make the best quality of image. In addition, lighting should be provided for the product's object to be able to see the pattern of the pattern or object clearly and brightly. Because it would make the reflection of the object down to the pyramid more clearly. 2) The hologram box design must concern the size of the area where the hologram would be displayed. Therefore, the area must not have too much noise which causing the screen reflection to affect the pyramid, the clarity of the object was reduced depended on the size of the display screen. In the big screen, light reflected down from the screen was brighter than the small screen 3) The use of special techniques for adding the object of the product for its prominent must concern about the special techniques that bright and enhance the splendid of the object which depended on the experiences of editors who used the special technique.

3. The satisfaction on the use of three dimensional virtual holographic image simulation technique for brass products of the brass casting handicraft center from Ban Pa-Aow brass casting craft conservation center, Pa-Aow Sub-district, Muang district, Ubon Ratchathani province divided into 4 aspects including 1) In the designing of motion pictures aspect, the result revealed that respondents had the highest level of satisfaction in image distance placement with $\bar{x} = 4.48$ and standard deviation = 0.71, 2) In the audio and

video editing aspect, the result revealed that respondents had the highest level of satisfaction in image sequencing with $\bar{x} = 4.40$ and standard deviation = 0.91, 3) In the projection on the object aspect, the result revealed that respondents had the highest level of satisfaction in the sharpness of projected images with $\bar{x} = 4.26$ and standard deviation = 0.63, and 4) In the use of media to promote brass products aspect, the result revealed that respondents had the highest level of satisfaction in product uniqueness with $\bar{x} = 4.54$ standard deviation = 0.50.

Keywords: application, virtual image, Hologram, product simulation

บทนำ

งานหัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ส่วนมากจะรู้จักในกลุ่มที่สนใจงานหัตถกรรมเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากกรรมวิธีและลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นมาล้วนแต่เป็นงานที่มีความเก่าแก่โบราณที่สืบสานมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคนและที่สำคัญคือ กรรมวิธีการทำงานทองเหลืองหรือสำริด คือ วิธีการหล่อแบบขี้ผึ้งหาย (Lost wax casting processes) มีความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะแหล่งที่บ้านเชียงซึ่งมีอายุยาวนานกว่า 4000 ปีนับได้ว่าเก่าแก่มากที่สุดได้ว่าเป็นยุคต้นๆ ของงานโลหะสำริดด้วยเหตุนี้เราทุกคนในฐานะคนไทยควรที่จะภาคภูมิใจที่สิ่งเหล่านี้เกิดอยู่ในผืนแผ่นดินไทยและเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทยที่ยังคงวิธีการแบบโบราณนี้อยู่และปัจจุบันในโลกนี้คงมีเหลืออยู่ไม่กี่แห่ง

ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมโลกตะวันตกได้คืบคลานรุกเข้ามาสู่โลกตะวันออกและครอบครองวัฒนธรรมตะวันออกไปมากขึ้น จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงว่าสักวันหนึ่งงานหัตถกรรมการทำทองเหลืองที่ล้ำค่าแห่งนี้คงจะต้องสูญหายไปอย่างแน่นอนไม่ต่างไปจากหลายๆ สิ่งที่ประสบมาแล้วหลงเหลือไว้แต่อดีตและความทรงจำ เพื่อไม่ให้เหตุการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นกับงานหัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว สมควรอย่างยิ่งสำหรับประชาชนโดยเฉพาะชาวจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะต้องร่วมมือกันหันมาสนใจให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งที่เราเรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่อาศัยความเพียรพยายามสืบสาน รักษาตั้งแต่อดีตกาลส่งทอดมาสู่ลูกหลานตราบจนปัจจุบัน

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จักจะเกิดจากนักท่องเที่ยว ผู้คนที่มาเยี่ยมชมแล้วนำไปเล่าสู่กันฟัง มีโอกาสชักชวนกันมาเที่ยว การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานของรัฐในรูปแบบต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้สื่อข่าวสายวัฒนธรรม และการมีโอกาสไป

ร่วมงานมหกรรมกรมการจำหน่ายสินค้าที่ทางรัฐ และหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นมา ก็สามารถทำให้มีคนที่รู้จักมากขึ้นได้แต่ที่กล่าวมา ส่วนใหญ่จะทำให้ผู้คนในประเทศเท่านั้นที่จะรู้จักงานหัตถกรรมทองเหลืองแห่งนี้ต่างชาติรู้จักงานหัตถกรรมทองเหลืองได้อย่างไร อย่าลืมนึกว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมเข้ามาเที่ยวในเมืองไทย โดยเฉพาะการเข้ามาเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งรวมไปถึงการทำงานหัตถกรรมที่ทำด้วยมือที่เกิดจากภูมิปัญญาแท้ๆ ของชุมชนของคนไทยตรงกับลักษณะของงานทองเหลืองบ้านปะอ่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต่างชาติสนใจ เพราะเป็นงานหัตถกรรมที่มีความโบราณเก่าแก่มากๆ และหาดูได้ยากโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้วจะไม่มีให้ดูแล้ว

ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าวนั้นควรมีการนำเสนอในรูปแบบการจำลองผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อบอกข้อมูลของสิ่งต่างๆ ภายในศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าวให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ ดังนั้นจึงมีการนำเทคโนโลยีที่สามารถนำเสนอและเก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์ทองเหลืองที่เป็นรูปธรรมและทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิม ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในลักษณะ 3 มิติลอยตัว ซึ่งการนำเสนอข้อมูลด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็จะสามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวให้มาสนใจได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกสารข้อมูลความเป็นมาและความสำคัญผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อจัดทำอุปกรณ์จำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองด้วยเทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรม

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรมจำลอง ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินวิจัยการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรมจำลอง ผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน คือ ผู้ดูแลศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองและประชาชนชาวบ้านจำนวน 6 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตงานทองเหลืองโดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งข้อมูลเอกสารประวัติความเป็นมาจากอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 50 คน ในกรตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรมจำลอง ผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบไม่มีโครงสร้าง
2. แบบประเมินความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารอ้างอิงจากแหล่งต่างๆ เช่น ข้อมูลจาก Internet และทำการสอบถามเบื้องต้น
2. วิธีการจดบันทึก บันทึกภาพนิ่ง และถ่ายวิดีโอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา รายละเอียดจากคำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนชาวบ้านศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรมจำลอง ผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยการหาค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ระดับคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด 2545) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติไฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

ผลการดำเนินงานระยะที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนชาวบ้าน ในการศึกษาเอกสารข้อมูลความเป็นมาและความสำคัญผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการทำงานของ กลุ่มหัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์คุณบุญมี ล้อมวงศ์ เป็นประธานศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ซึ่งผลิตภัณฑ์แต่ก่อนของรุ่นที่ 1,2,3 และ 4 เขาจะทำลูกกระพรวน กระดิ่ง เต้าปูน ตะบันหมาก มีอยู่ 4-5

อย่าง เพราะก่อนคนสมัยก่อนนั้น มีความคิดไม่มาก เพราะสมัยก่อนไม่มีสถาบันการเรียนการสอน คือคนไหนที่คิดดีแล้วมาทำผลิตภัณฑ์พวกนี้ ก็ถือว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ หรือเรียกว่าภูมิปัญญาคนโบราณ พอมารุ่นที่ 5 รุ่นที่ 6 เริ่มมีผลิตภัณฑ์เป็นพันๆ อย่าง ซึ่งสาเหตุที่มีผลิตภัณฑ์เป็นพันๆ อย่าง ก็เพราะมีสาขาอุตสาหกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่เข้ามาถ่ายทอดวิชาให้ และทำผลิตภัณฑ์ขึ้นมา เช่น ผอบ ระวังใบใหญ่พระพุทธรูป บางอย่างจะมีแบบให้ทำตาม เพราะงานของบ้านปะอ่าวนั้น ลูกค้าส่วนใหญ่คือวัด แต่ไม่ใช่ว่าพระจะมาสั่งเอง แต่ต้องมีเจ้าภาพที่มาสั่ง สมมติว่าทำห่อระฆัง ทำโบสถ์ทำวิหารเสร็จ เขาก็จะมาซื้อกระดิ่งไปแขวนตามโบสถ์ ตามวิหาร ตามห่อระฆังของวัด และอีกอย่างถ้าทำระฆังเสร็จ อยากรับระฆังมาสั่งที่บ้านปะอ่าว ส่วนราคาและขนาด อยู่ที่น้ำหนักของทองเหลือง และรองลงมาเป็นพวกผลิตภัณฑ์ที่ทำตามออเดอร์ จะเป็นพวก ชันน้ำ พานรอง ผอบ เขียนหมาก เป็นส่วนใหญ่ เพราะส่วนมากเป็นงานออเดอร์ หรืองานตามสั่ง แล้วแต่ลูกค้าจะเอารูปแบบมาให้ดูเป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมเครื่องทองเหลืองที่ได้ชื่อว่าเก่าแก่ที่สุดในภาคอีสาน

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่า 200 ปี ผลิตภัณฑ์ทองเหลืองและสำริดที่ชุมชนบ้านปะอ่าวนั้น ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของ “ศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลือง บ้านปะอ่าว โดยมีคุณบุญมี ล้อมวงค์ เป็นประธานศูนย์ และเป็นผู้ให้สัมภาษณ์” งานหัตถกรรมทองเหลือง จึงถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า ซึ่งชุมชน

บ้านปะอ่าวได้สืบสานงานสำริดด้วยวิถีโบราณสืบจนปัจจุบัน ผลการดำเนินงานระยะที่ 2 การจัดทำอุปกรณ์จำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองด้วยเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรม

ในขั้นตอนของการจัดทำนวัตกรรมเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองจากการดำเนินงานถ่ายทำเทคนิคพิเศษในขั้นตอนที่แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลภาพเทคนิคพิเศษที่ได้บันทึก คัดเลือกภาพเคลื่อนไหวที่มีความชัดเจนนำมาใช้โปรแกรมประยุกต์ โดยแบ่งกระบวนการทำงานเป็น 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การตัดภาพพื้นหลัง Green Screen

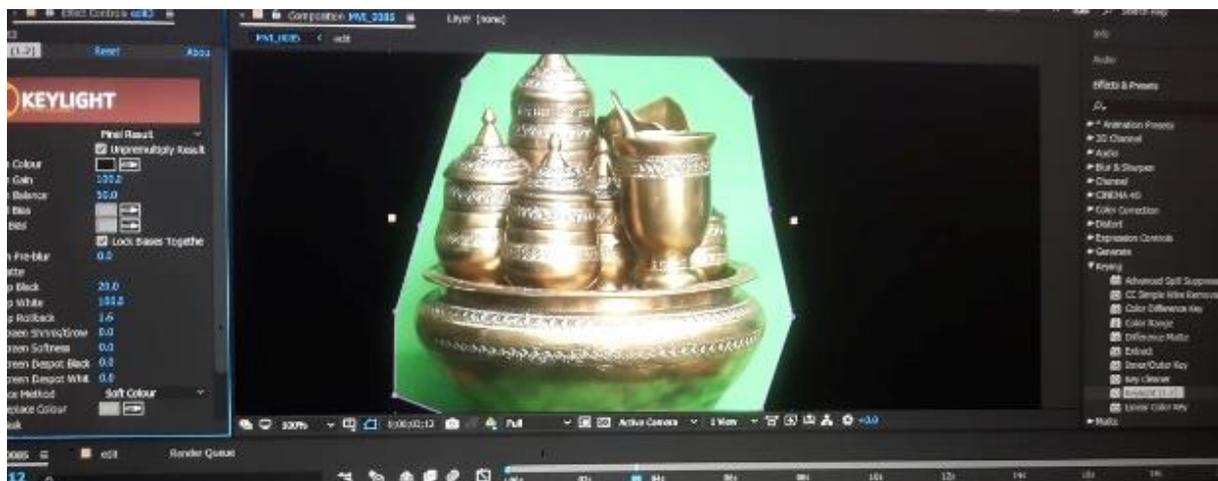
ขั้นที่ 2 การปรับภาพวัตถุเป็น 4 ด้าน

ขั้นที่ 3 การจัดทำกล่องฉายภาพโฮโลแกรม

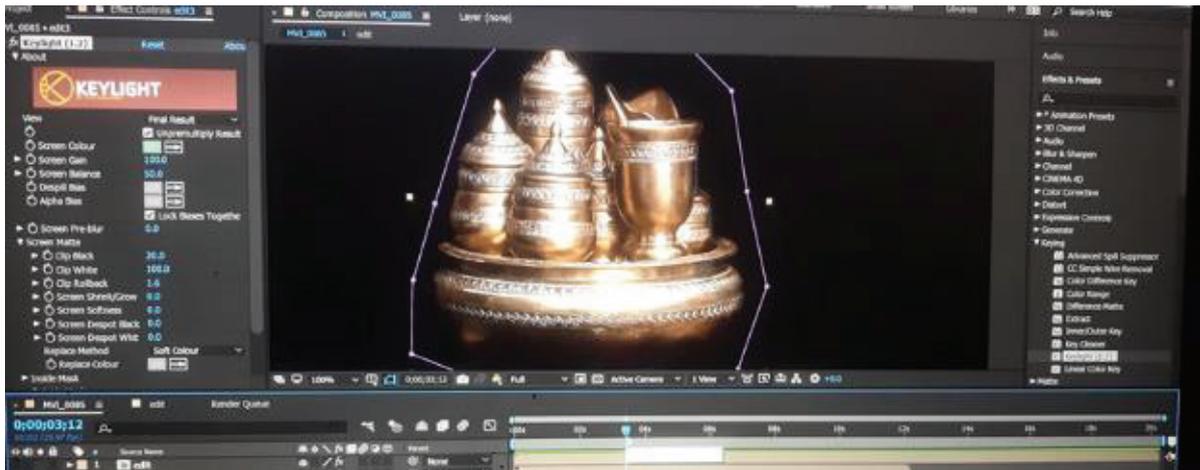
ขั้นที่ 4 การตั้งค่านำเสนอภาพโฮโลแกรม

ขั้นที่ 1 การตัดภาพพื้นหลัง Green Screen

จากการเก็บข้อมูลภาพเคลื่อนไหว สิ่งที่ทำให้วัตถุที่ฉายออกมาบนสามเหลี่ยมพีระมิดนั้นมีความสมจริงเหมือนวัตถุลอยบนแท่งแก้ว ขึ้นอยู่กับการตัดภาพเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคพิเศษบนโปรแกรม After Effect โดยใช้คำสั่ง Keylight เพื่อตัดพื้นหลังออกให้เป็นสีดำ เพราะในขณะที่ฉายภาพโฮโลแกรมจะไม่ปรากฏพื้นหลัง จะปรากฏเห็นเฉพาะส่วนของวัตถุทองเหลืองที่ได้ปรับแสงและสีสันตามความเหมาะสมของภาพ ดังภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2 ต่อไปนี้

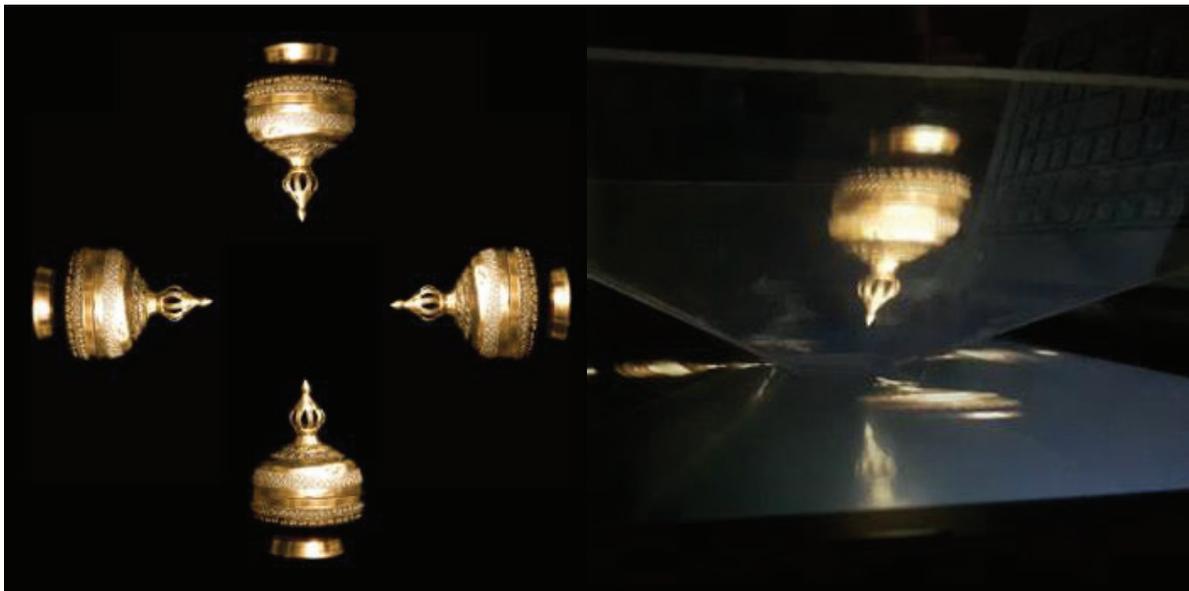
ภาพที่ 1 ภาพพื้นหลัง Green Screen

ภาพที่ 2 การตัดภาพพื้นหลัง Green Screen

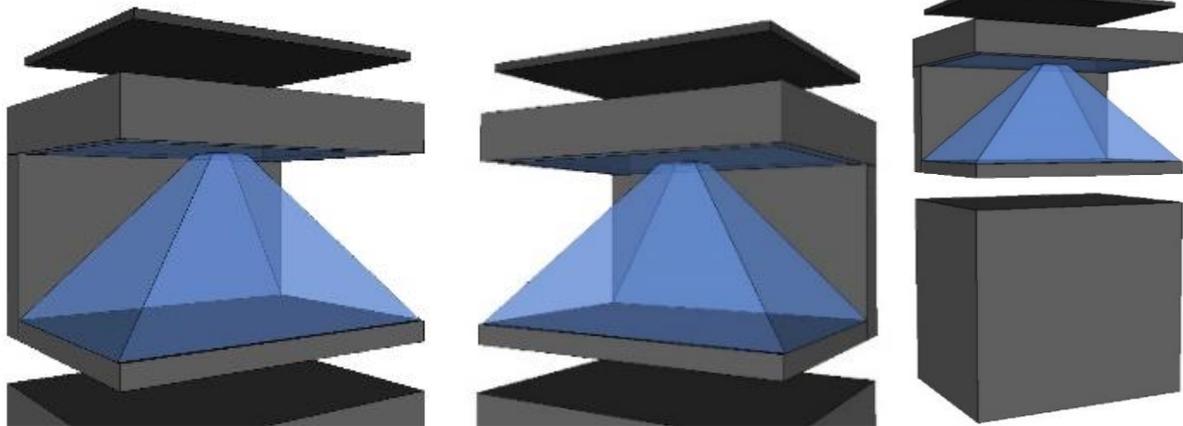
ขั้นที่ 2 การปรับภาพวัตถุเป็น 4 ด้าน
 จากกระบวนการขั้นที่ 1 การตัดพื้นหลัง Green Screen ให้เหลือแต่วัตถุผลิตภัณฑ์ทองเหลืองนั้น กระบวนการที่จะสามารถทำให้ภาพสามารถมองได้ทั้ง 4 ด้านในวัตถุสามเหลี่ยมพีระมิดนั้นขึ้นอยู่กับการจัดวางภาพ เคลื่อนไหววัตถุผลิตภัณฑ์ทองเหลืองให้ได้ทั้ง 4 ด้าน โดยย่อภาพให้มีขนาดเล็กลงหรือปรับตามความเหมาะสมของขนาดหน้าจอที่แสดงผล ซึ่งในปัจจุบันจอคอมพิวเตอร์

หรือจอทีวี มีคุณภาพค่อนข้างสูง ในที่นี้ผู้วิจัยนำจอคอมพิวเตอร์รุ่นเก่ามาใช้ในการทดลอง เพราะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงตั้งค่าแสดงผลปรับให้ลดลงประมาณ 1024X768 pixel หรือที่เรียกว่าความละเอียดของหน้าจอแสดงผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป After Effect ในการปรับภาพจัดวางระดลองให้อยู่ในตำแหน่งการฉายภาพที่เหมาะสม ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การปรับภาพวัตถุเป็น 4 ด้าน

ขั้นที่ 3 การจัดทำกล่องฉายภาพโฮโลแกรม ในการจัดทำกล่องฉายภาพโฮโลแกรมในขั้นที่ 3 ผู้วิจัย ได้ทำการออกแบบจำลองกล่องฉายภาพโฮโลแกรมในโปรแกรม Google Sketchup ซึ่งเป็นโปรแกรมสร้างงาน 3 มิติ ผู้วิจัย เห็นว่าเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ออกแบบจำลองภาพ โมเดลกล่องโฮโลแกรมให้เป็นเสมือนกล่องจริง ดัง กระบวนการต่อไปนี้

ภาพที่ 4 จำลองการออกแบบกล่องโฮโลแกรม

2. หลังจากได้โมเดลจำลองตามที่ออกแบบ เสมือนจริงมาแล้วนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้วัสดุโปร่งใสในการ สะท้อนลงมาของภาพโฮโลแกรมคือ แผ่นอะคริลิกที่มีความหนา 1 มิลลิเมตร เพื่อสะดวกในการตัด โดยกำหนด ขนาดของแผ่นอะคริลิกทั้ง 4 แผ่น ขนาดความยาว 40

1. จำลองการออกแบบกล่องโฮโลแกรมด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป Google Sketchup โดยแบ่งเป็นสอง ส่วนคือ ส่วนตัวเครื่องฉาย และส่วนของฐานกล่องตั้งเครื่อง ฉาย และกำหนดขนาดความสูงของส่วนเครื่องฉาย 40X46X40 เซนติเมตร ส่วนของฐานกล่องตั้งเครื่องฉาย กำหนด 40X46X120 เซนติเมตร ดังภาพที่ 4

เซนติเมตร และตัดเฉียง 45 องศา ซึ่งเป็นการสะท้อนของ วัตถุจากหน้าจอลงมากระทบของฉากของแผ่นอะคริลิกทำให้ สามารถมองภาพที่สะท้อนลงมาได้ทั้งหมด 4 ด้าน และ ทำการเชื่อมแผ่นอะคริลิกด้วยสก็อตเทปใส ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การทำพีระมิดสะท้อนภาพจากแผ่นอะคริลิก

3. หลังจากได้แผ่นสะท้อนวัตถุรูปพีระมิดที่ ประกอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการสร้างกล่องด้วยวัสดุ ไม้ซึ่งมีความแข็งแรงสามารถรองรับหน้าจอแสดงผลที่มีน้ำหนักค่อนข้างมาก โดยกำหนดขนาดของกล่อง 40X46X40

เซนติเมตร รวมฐานที่ใช้ในการวางแผ่นพีระมิดอะคริลิกใส ผู้วิจัยใช้ไม้เส้นความหนา 5X2 เซนติเมตร เพื่อจัดทำเป็น โครงสร้างภายในและใช้แผ่นไม้อัดในการยึดโครงสร้าง ภายในให้ดูเรียบร้อยขึ้น ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การประกอบพีระมิดสะท้อนภาพจากแผ่นอะคริลิกใสและกล่องโฮโลแกรม

ขั้นที่ 4 การติดตั้งอุปกรณ์และตั้งค่าการนำเสนอภาพกล่องโฮโลแกรม จากกระบวนการการจัดทำกล่องฉายโฮโลแกรม ผู้วิจัยได้ทำการทดลองติดตั้งอุปกรณ์จอแสดงผลและกล่องโฮโลแกรม โดยการทดสอบส่งสัญญาณหน้าจอจากคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก ให้สามารถแสดงผลผ่านหน้าจอจอมอนิเตอร์ที่จะฉายภาพโฮโลแกรมเพื่อให้จอแสดงผลทั้งสองหน้าจอ ซึ่งใช้จอมอนิเตอร์ที่แสดงผลภาพโฮโลแกรมคว่ำหน้าลงโดยให้หน้าจอชิดกับพีระมิดใสบนกล่องโฮโลแกรม

และทำการทดสอบเล่นภาพเคลื่อนไหวที่ได้ตัดต่อและสร้างเทคนิคพิเศษมาแล้วนั้น ฉายทดสอบ แต่สิ่งที่คำนึงถึงในการทดสอบควรอยู่ที่คอนข้างสว่างเพราะหน้าจอแสดงผลถ้ามีแสงรอบข้างที่รบกวนมาก จะทำให้การแสดงผลของหน้าจอที่ฉายลงมาในแท่งพีระมิดมองเห็นไม่ค่อยชัด จึงต้องทดสอบในที่แสงคอนข้างน้อยเพื่อความสมบูรณ์ของการทดสอบ ดังภาพที่ 7 และ ภาพที่ 8

ภาพที่ 7 การติดตั้งอุปกรณ์และตั้งค่าการนำเสนอภาพกล่องโฮโลแกรม

ภาพที่ 8 กล้องโพลแกรมที่เสร็จสมบูรณ์

ผลการดำเนินงานระยะที่ 3 ประเมินความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในขั้นการประเมินความพึงพอใจ การประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 100 คน โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบประเมินความพึงพอใจ โดยทำหนังสือจากสังกัดคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบประเมินความพึงพอใจ การประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการประเมินความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 50 คน ทำให้ทราบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	การแปลความหมาย
การจัดองค์ประกอบของภาพ	4.36	0.66	มากที่สุด
การจัดวางระยะภาพ	4.48	0.71	มากที่สุด
การเคลื่อนไหวของภาพ	3.90	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโพลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหนองเหลือง บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ การจัดวางระยะภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.48$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ การจัดวางระยะภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.48$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D. = 0.71) การจัดวางองค์ประกอบอยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.36) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.66) และการเคลื่อนไหวของภาพ อยู่ในระดับ

เกณฑ์มาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.90) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.65)

ตารางที่ 2 ด้านการตัดต่อภาพและเสียง

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	การแปลความหมาย
การเชื่อมต่อภาพ	4.32	0.84	มากที่สุด
การจัดเรียงลำดับภาพ	4.40	0.90	มากที่สุด
ดนตรีประกอบ	4.36	0.78	มากที่สุด
เสียงบรรยาย	4.24	0.82	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการตัดต่อภาพและเสียง การจัดเรียงลำดับภาพมากที่สุด

โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.40) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.91) ดนตรีประกอบ โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.36) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.78) และการเชื่อมต่อภาพ อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.32) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.84)

ตารางที่ 3 ด้านการฉายบนวัตถุ

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	การแปลความหมาย
ความเหมาะสมของวัตถุที่ฉาย	4.22	0.65	มากที่สุด
ความคมชัดของภาพที่ฉาย	4.26	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการฉายบนวัตถุ ความคมชัดของภาพที่ฉายมากที่สุด โดยมี

ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.26) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.63) และความเหมาะสมของวัตถุที่ฉาย อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.22) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4 ด้านการใช้สื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทองเหลือง

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	การแปลความหมาย
สื่อสามารถสร้างความประทับใจ	4.30	0.81	มากที่สุด
ความเป็นไปได้ในการใช้เป็นที่ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว	4.28	0.54	มากที่สุด
สามารถสนองตอบการใช้งานได้จริง	4.26	0.96	มากที่สุด
รูปแบบเหมาะสมสามารถใช้ตกแต่งพื้นที่	4.38	0.90	มากที่สุด
เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากตัวโชว์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน	4.54	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการใช้สื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทองเหลือง เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากตัวโชว์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.54$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) รูปแบบเหมาะสมสามารถใช้ตกแต่งพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.38$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.90) และสื่อสามารถสร้างความประทับใจ อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.81)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลความเป็นมาจากเอกสารเกี่ยวกับศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี การกำเนิดของชุมชนบ้านปะอ่าว บรรพบุรุษคือเชื้อสายลาวเวียงจันทร์สมัยพระวอ และพระตาเป็นคนนำไพร่พลอพยพหนีราชภัยมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุต หรืออาณาจักรล้านช้าง มาตั้งบ้านแปงเมืองที่หนองบัวลุ่มภู ปัจจุบันเป็น จังหวัดหนองบัวลุ่มภู ต่อมาเกิดศึกสงครามพระวอและพระตาสิ้นพระชนม์ไพร่พลส่วนหนึ่งจึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานมาอยู่ที่บ้านเชียง มาอยู่ที่บ้านก้านเหลือง และสุดท้ายมาอยู่ที่บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมกับนำภูมิปัญญาการทำทองเหลืองติดมาด้วย

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับงานหัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอ่าวได้ตามหาช่างที่มาจากหนองบัวลุ่มภู โดยได้ไปขุดเจอโครงกระดูกมนุษย์สมัยก่อนมีข้อมือเป็นทองสำริดและข้อเท้าเป็นกระดูกมนุษย์สำริด มีอายุราว ๔,๕๐๐ ปี โดยไปขุดเจออยู่ที่หนองบัวลุ่มภูก่อนต่อมาก็มาเจออยู่ที่บ้านเชียง ยุคบ้านเชียงเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยจะมียุคหินยุคเหล็ก ยุคสำริด เขาเลยตามหาช่างที่ทำงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมว่ายังมีชีวิตยังมีคนทำอยู่หรือไม่ และได้มาเจอลูกกระดูกที่เป็นกำไรสำริดอยู่ที่บ้านปะอ่าว เป็นลายเส้นขี้ผึ้งเหมือนที่ทำอยู่บ้านเชียง ที่มีลักษณะเดียวกัน แม้แต่ขั้นตอนการผลิตก็เหมือนกัน อาจารย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

เลยสรุปว่าช่างกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเดียวที่อพยพตามแม่น้ำโขงมาอยู่ที่หนองบัวลุ่มภู มาอยู่ที่บ้านเชียง มาอยู่บ้านก้านเหลือง และสุดท้ายได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านปะอ่าวจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุริยา โชคสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยทำให้ได้ทราบเรื่องราว สิ่งต่างๆ ที่น่าอัศจรรย์ถึงภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นสมัยโบราณเมื่อหลายร้อยหลายพันปีที่ท่านได้เสาะแสวงหาแนวทางต่างๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนค้นพบแนวทางการแก้ปัญหาเกิดขึ้นมาใหม่ ๆ นำมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องทองเหลือง และยังสามารถรักษาสืบทอดเอากรรมวิธีการนี้ส่งต่อกันมาถ่ายทอดจากรุ่นปู่สู่รุ่นลูกหลานเป็นระยะเวลายาวนานหลายร้อยหลายพันปีทราบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยคือ ชุมชนบ้านปะอ่าวแห่งนี้

2. การจัดทำนวัตกรรมเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การถ่ายทำผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ในการถ่ายทำผลิตภัณฑ์ทองเหลืองนั้นต้องอาศัยกล้องที่ใช้ในการถ่ายทำมีคุณภาพสูงจะทำให้คุณภาพของภาพผลิตภัณฑ์มีความคมชัด อีกทั้งควรจัดแสงให้กับวัตถุของผลิตภัณฑ์ให้สามารถเห็นรายละเอียดของลวดลายหรือวัตถุนั้นอย่างชัดเจนและมีความสว่าง เนื่องจากจะทำให้การสะท้อนของวัตถุลงมาที่พระมิตมีความชัดเจนยิ่งขึ้น 2) ด้านการออกแบบกล้องโฮโลแกรมนั้นต้องคำนึงถึงขนาดของพื้นที่ที่จะนำไปตั้งแสดง ซึ่งพื้นที่นั้นจะต้องไม่มีแสงรบกวนมากจนเกินไปจะทำให้การสะท้อนของจอมากระทบพระมิตความชัดเจนของวัตถุลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของหน้าจอที่แสดงผลใหญ่หรือเล็ก ซึ่งหน้าจอใหญ่ก็จะมีแสงจากจอสะท้อนลงมาได้สว่างกว่ามากกว่าหน้าจอเล็ก และ 3) ด้านการใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มวัตถุของผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น ซึ่งต้องคำนึงถึงเทคนิคพิเศษที่มีความสว่างและสามารถผลักให้วัตถุนั้นมีเรื่องราวและโดดเด่นขึ้นมาอย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การติดต่อและการใช้เทคนิคพิเศษนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณ์ ศรีขวัญใจ, สุกฤษณ์ แดงรัตน์, กิตติศักดิ์ บัวบก และมานะชัย ไตะชูด (2558) ที่ได้ศึกษาระบบแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวผ่านภาพเสมือนจริงสามมิติบนอุปกรณ์ราสเบอร์รี่พาย งานวิจัยนี้นำเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาระบบฉายภาพเสมือนจริงสามมิติ ในรูปแบบของระบบแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวผ่านภาพเสมือนจริงสามมิติ ระบบมีจุดเด่นคือมีค่าใช้จ่ายใน

การพัฒนาต่ำและประหยัดพลังงาน สะดวกในการเคลื่อนย้าย และสถาปัตยกรรมของระบบถูกออกแบบมาเพื่อให้ง่ายต่อการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้งานอย่างไรก็ตามระบบของเรายังมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพิ่มเติมได้อีกในหลายบริบทในด้านประสิทธิภาพการทำงาน มีแนวคิดจะพัฒนาระบบให้รองรับการทำงานบนกลุ่มของอุปกรณ์ราสเบอร์รี่พาย (Raspberry Pi Farm) เพื่อประสิทธิภาพโดยรวมที่ดีขึ้นระบบปัจจุบันของยังมีข้อจำกัดเรื่องการรับคำสั่งจากผู้ใช้ซึ่งถูกจำกัดกลุ่มคำสั่งอยู่ในชุดของคำสั่งสำคัญที่ระบบกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งยังไม่สามารถรองรับรูปแบบการสนทนาจริงซึ่งผู้ใช้มักสอบถามข้อมูลในรูปแบบประโยค การพัฒนาขั้นตอนวิธีการสังเคราะห์คำสั่งสำคัญจากประโยคสนทนา จึงเป็นอีกบริบทที่ยังต้องดำเนินการในลำดับต่อไป

3. การประเมินความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ของเครื่อง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็น 5 ด้าน 1) ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ การจัดวางระยะภาพมากที่สุด ($\bar{x} = 4.48$) การจัดวางองค์ประกอบอยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) และการเคลื่อนไหวของภาพ อยู่ในระดับเกณฑ์มาก ($\bar{x} = 3.90$) 2) ด้านการตัดต่อภาพและเสียง การจัดเรียงลำดับภาพมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) ดนตรีประกอบ ($\bar{x} = 4.36$) และการเชื่อมต่อภาพ อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$) 3) ด้านการฉายบนวัตถุ ความคมชัดของภาพที่ฉายมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) และความเหมาะสมของวัตถุที่ฉาย อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) 4) ด้านการใช้สื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทองเหลือง เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากตู้โชว์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) รูปแบบเหมาะสมสามารถใช้ตกแต่งพื้นที่ ($\bar{x} = 4.38$) และสื่อสามารถสร้างความประทับใจ อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$) ซึ่งสอดคล้องกับสิริกานต์ มีธัญญากร และณัฐพงษ์ สรรพพิทยา (2559) ที่ได้ศึกษาการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกสามมิติ นำเสนอด้วยเทคนิคแบบจำลองโฮโลแกรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ นี้ผู้วิจัยจะแยกผลการสรุปออกเป็น 4 มิติ คือ ด้านเนื้อเรื่อง ด้านการออกแบบตัวละครและฉาก ด้านการออกแบบการเคลื่อนไหวของภาพ ด้านการตัดต่อภาพและเสียง และด้านการฉายภาพบนวัตถุโดยมีค่าระดับความพึงพอใจจากผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก ด้านการใช้สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่

เป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่สามารถให้ความรู้แก่ ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินสื่อนี้ให้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านความพึงพอใจต่อสื่อ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินสื่อทั้งหมด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการดูสื่อก่อนและหลัง ด้วยสื่อโฮโลแกรม โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินสื่อนี้ให้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งทั้งหมด 4 มิตินั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปทั้งหมด ได้ว่า สื่อแอนิเมชันสามมิตินำเสนอด้วยเทคนิคแบบจำลองโฮโลแกรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ นี้มีความเหมาะสมมากที่จะนำไปใช้ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีในรูปแบบของออนไลน์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ควรมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น
2. ควรถ่ายทอดความรู้ความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่อไป
3. รัฐบาลควรมีนโยบายและความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ช่วยกันพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนสู่รุ่นลูกหลานต่อไป
4. ผลิตภัณฑ์ประชาสัมพันธ์ความเป็นมาและรูปแบบผลิตภัณฑ์ทองเหลือง บ้านปะอ่าวที่หลากหลายไปยังกลุ่มเป้าหมายเช่น จัดทำสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกสารข้อมูลความเป็นมาและความสำคัญ เพื่อจัดทำอุปกรณ์จำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลืองด้วยเทคนิคภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรม และเพื่อประเมินความพึงพอใจการประยุกต์ใช้เทคนิคภาพเสมือนสามมิติ

โฮโลแกรมจำลอง ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ของศูนย์อนุรักษ์
หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอ
ขอบพระคุณชุมชนบ้านปะอ่าวในการให้ข้อมูลความรู้ที่มาก
ด้วยประโยชน์มาเรียบเรียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะ
วิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่
ให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินงานวิจัยการประยุกต์ใช้เทคนิค
ภาพเสมือนสามมิติโฮโลแกรมจำลองผลิตภัณฑ์ทองเหลือง
ของศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลืองบ้านปะอ่าว
ตำบลปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ให้สำเร็จ
ลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็น
ประโยชน์สำหรับ วัด ชุมชน การศึกษา ประชาชน และ
ผู้สนใจทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

กฤษฏี ศรีขวัญใจ และคณะ. ระบบแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
ผ่านภาพเสมือนจริงสามมิติบนอุปกรณ์
ราสเบอร์รี่ พาย. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยี
อุตสาหกรรม. 8, 2 (กรกฎาคม 2558): 1-10.

สิริกานต์ มีธัญญากร และณัฐพงษ์ สรรพพิทยา.
การออกแบบสื่ออินโฟ กราฟิกส์สามมิติ นำเสนอ
ด้วยเทคนิค แบบจำลองโฮโลแกรมของ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่. การประชุม
วิชาการระดับชาติเนเรศวรวิจัย ครั้งที่ 12
(กรกฎาคม 2559): 1892-1899.

สุรียา โชคสวัสดิ์. หัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอ่าว
มรดกทางศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาโบราณ.
ภาควิชาวิศวกรรม อุตสาหกรรม: คณะ
วิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,
2551.

Kedwachi. ประเภทของโฮโลแกรม. (ออนไลน์) 2556 (อ้าง
เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2560). จาก [https://
kedwachi.wordpress.com/2013/08/08/
เทคโนโลยีโฮโลแกรม-hologram-technology/](https://kedwachi.wordpress.com/2013/08/08/เทคโนโลยีโฮโลแกรม-hologram-technology/)

Mics Krubpom. โฮโลแกรม เทคโนโลยีแห่งอนาคต
อันใกล้. (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 29 พฤศจิกายน
2560). จาก [https://
www.nextwider.
com/2014/08/01/hologram/](https://www.nextwider.com/2014/08/01/hologram/)

Pattama Rodphitak. โฮโลแกรม. (ออนไลน์) 2558 (อ้าง
เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2560). จาก [http://holo
gram09.blogspot.com/2015/02/hologram.
html](http://hologram09.blogspot.com/2015/02/hologram.html)

Tairgle. ความหมายของแบบจำลอง. (ออนไลน์) 2559
(อ้างเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2560). จาก [http://
tairgle.egat.co.th/index.php?option=com_
content&view=article&id=7&Item
id=307&lang=th](http://tairgle.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=307&lang=th).

Tosi, H. L., and Carroll, S. J. **Management (2nded.)**.
New York: John Wiley and Sons, 1982.

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ
สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

A Teacher Development in Mathematics Learning Management by Applying the
Concept of Professional Learning Community for Secondary Schools

ณัฐชา แก้วเนตร*¹ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ**² และ โกวิทย์ เทศบุตร***³

¹ร.ร.เสลภูมิ อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด 45120

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

E-mail: Beau_2math@hotmail.com

Received: August 2, 2018 Revised: September 4, 2018 Accepted: September 6, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 2) ศึกษาผลการนำระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบและประเมินระบบ และระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำระบบไปใช้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และในระยะที่ 2 ได้แก่ ครูคณิตศาสตร์โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบประเมิน แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาทำงานผ่านหน่วยย่อย 6 หน่วย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การวิเคราะห์หลักสูตร 3) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดยระบบดังกล่าวขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน 3) ทีมร่วมมือกันปฏิบัติงาน 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงาน ผลการประเมินความเหมาะสมของระบบพบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.44)

2. ผลการนำระบบการพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ พบว่า 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ โดยมีคะแนนหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ครูสามารถจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.48)

คำสำคัญ: การพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ ครูคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop a teacher development system by applying the concept of professional learning community in mathematics learning management for secondary schools, 2) study results of using teacher development system by applying the concept of professional learning community in mathematics learning management for secondary schools. There were two phases of a

research. The first phase was a system design and evaluation. The sample in the first phase were 9 experts. The second phase was the studying of system implementation result. The sample in the second phase were 7 mathematics teachers. The research instruments were evaluation form, questionnaires, interview form and test form. Statistical used for analyzed data were mean and standard deviation.

The research findings were as follow;

1) The teacher development system by applying the concept of professional learning community in mathematics learning management for secondary schools worked through 6 subsystems which consisted of 1) student analysis, 2) curriculum analysis, 3) determining the learning objectives, 4) learning activity design, 5) learning management, and 6) measurement and evaluation. The systems were driven by 4 elements of the professional learning community including; 1) creating a shared vision, 2) co-operative learning and development, 3) team collaboration, and 4) exchanging knowledge in working. The system evaluation result revealed that the appropriateness, feasibility, and usefulness were in the highest level. ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.44)

2) The implementation results of teacher development system by applying the concept of professional learning community in mathematics learning management for secondary schools found that 1) teachers had knowledge and understanding about mathematical learning management by applying the professional learning community which reflected from their rated after using the systems higher than before using the systems at .05 significant level, and 2) teachers could arrange their mathematics learning by applying the professional learning community concept in the highest level. ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.48)

Keywords: Teacher Development, Learning Management, Professional Learning Community, Mathematics Teacher

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยระบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เป็นเวทีของครู ที่เป็นนักปฏิบัติมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีปฏิบัติ นำผลของการปฏิบัติมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันโดยมีเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้ มีการพัฒนาด้านสติปัญญาที่ซับซ้อน เพื่อเตรียมตัวออกไปใช้ชีวิตในสังคม แห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้ที่ไม่เน้นสอนวิชา แต่เน้นความเจริญงอกงามของมนุษย์ ด้วยการเรียนรู้จากการที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ ครูเปลี่ยนจากผู้สอนวิชามาเป็นโค้ช (Coach) แนวความคิดการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ครูคือนักเรียน เรียนรู้วิถีทำหน้าที่ของการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนเรียนเป็นทีม ครูทำงานเป็นทีม และเรียนเป็นทีม เน้นการเรียนรู้ของครูแบบที่เรียนจากการปฏิบัติงานโดยตรงไม่เน้นให้ครูไปเข้ารับการฝึกอบรม (วิจารณ์ พานิช 2555) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีการแลกเปลี่ยนหรือพูดคุย สอบถามเชิงวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานและรวมมือรวมพลัง

กันปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (Mitchell and sackney 2001: Toole and Louis 2002)

การพัฒนาครูเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าในวิชาชีพ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามไปด้วย ครูต้องได้รับการพัฒนาเพราะจะเป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคลากรในองค์กรส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และช่วยให้ครูสามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติของครูเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้ (จอมพงศ์ มงคลวนิช 2555)

การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) พยายามที่จะแก้ปัญหาในด้านการพัฒนาคุณภาพ

ครู เพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญของการศึกษา และมีส่วนในการพัฒนาสังคมครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้สามารถสื่อสาร ความคิด แก้ปัญหาใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย รักชาติ (วิจารณ์ พานิช 2555) การพัฒนาครูจึงเป็นทั้งการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทั้งสมรรถนะเชิงวิชาชีพครู และพัฒนาผู้เรียนไปในเวลาเดียวกันการสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อสังคมได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความพร้อมโดยการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจากความร่วมมือในการทำงาน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู (Darling-Hammond, 1996) ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู (Teacher Professional Learning Community) เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนในวิชาชีพครูที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปันเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ร่วมกัน ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามแต่สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงการทำงานของครูจากวัฒนธรรมแบบเดิมที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยวมาเป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมุ่งมั่นให้เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครูและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดสังคมแห่งความรู้ที่อาศัยความร่วมมือเป็นฐานในการปรับตัวและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชิงวิชาชีพครู เป็นชุมชนที่ทำให้เกิดการปรับปรุงทักษะเจตคติ ความเข้าใจ กระตุ้นการปฏิบัติงานของครูและกลุ่มครู พัฒนาจากการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Training) เป็นการพัฒนาตนเอง (Self Development) เป็นการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จนในที่สุดกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง(เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ 2545)

ในปัจจุบันคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งวิชาหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิชาที่สร้างสรรค์มนุษย์เกี่ยวกับความคิดให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ และมีเหตุผลคณิตศาสตร์ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ การที่จะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญ คือ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนของครู ครูผู้สอนคณิตศาสตร์จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ที่แตกต่างกัน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนได้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ในแนวทางการใช้หลักสูตรว่าให้ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาค่านิยม กระบวนการฝึกทักษะและกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญ แต่ในสภาพความเป็นจริง การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาไม่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวทางของหลักสูตรได้ (กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2548) เนื่องจากครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ไม่ได้ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิด ครูไม่เห็นความจำเป็นของแผนการสอน ครูสอนเร็วเกินไปโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน มักมุ่งที่ผลลัพธ์มากกว่า กระบวนการจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของครูและพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติแต่ยังแก้ปัญหาได้เพียงบางส่วน

จากการศึกษาการพัฒนาวิชาชีพครูและปัจจัยการพัฒนาครูในปัจจุบัน พบว่าครูได้รับการพัฒนามากขึ้น แต่ขาดการติดตามและประเมินผลการนำความรู้ไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครู และพบว่าการฝึกอบรมไม่ตรงกับความต้องการของครูที่เข้ารับการพัฒนา และการพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เพราะการดำเนินการส่วนใหญ่ดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมิได้เกิดจากความต้องการของครูคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง นอกจากนี้การพัฒนาครูยังขาดการพัฒนาแบบองค์รวมหรือการบูรณาการร่วมกัน มิได้ส่งเสริมให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ครูมีภาระงานมาก งบประมาณด้านการพัฒนาครูมีจำนวนจำกัด และจากการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ พบว่าครูมีความต้องการเอกสารเป็นชุดตามลักษณะเนื้อหาและจัดทำแผนการสอนที่พร้อมจะนำไปปฏิบัติจริง ต้องการตัวอย่างผลการวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาผู้เรียน ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล การแก้ไขข้อปัญหา การประเมินผลตามสภาพจริง การวิจัยพัฒนาผู้เรียน ปัญหาด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์

จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการพัฒนาครูคณิตศาสตร์รูปแบบใหม่ ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะศาสตร์ทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิคการสอน จึงต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงจะประสบผลสำเร็จได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการนำระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 2 แห่ง

ขั้นที่ 3 การออกแบบและประเมินระบบทางการพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาก่อนนำไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำระบบทางการพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียน

มัธยมศึกษาจำนวน 1 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากครูคณิตศาสตร์จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ
2. แบบประเมินระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาลักษณะเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85
3. แบบทดสอบครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้แห่งวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.45 ถึง 0.85 มีค่าความยากง่ายรายข้อตั้งแต่ 0.67 ถึง 0.97 และหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.74
4. แบบประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้แห่งวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัศึกษามี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์การพัฒนาระบบ

1.1 วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้สูตร (PNI_{modified})

1.2 วิเคราะห์การศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จากการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรเพื่อสรุปถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ จุดเด่น จุดด้อย แล้วนำไปประกอบการร่างระบบ

1.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมของการร่างระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จากแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ผลการนำระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้

จากร้อยละความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยของครูก่อนและ
หลังการใช้ระบบ และการประเมินความสามารถตนเองของ

ครูในการจัดการเรียนรู้ความสามารถตนเองของครูในการ
จัดการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลก่อนการนำระบบไปใช้และหลังการนำระบบไปใช้

การทดสอบ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	ก่อนการใช้ระบบ		หลังการใช้ระบบ		ผลต่างของการพัฒนา	
			\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความรู้	30	30	11.13	1.91	25.27	2.26	14.14	0.35

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิด

ชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพมีคะแนนหลังการใช้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์

การประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านความสามารถ	30	30	4.71	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูสามารถจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่ง
วิชาชีพโดยรวม ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับ
มากที่สุด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่ง
วิชาชีพหลังการใช้ระบบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 2) ครูสามารถจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการ
ประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพหลังการใช้
ระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.48)

สรุปผลการวิจัย

1. ระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิด
ชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การวิเคราะห์หลักสูตร 3) การ
กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) การออกแบบกิจกรรมการ
เรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดย
ขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้แห่ง
วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้าง
วิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน 3) ทีม
ร่วมมือกันปฏิบัติงาน 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติ
งาน ผลการประเมินความเหมาะสมของระบบ พบว่า มี
ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.44)

2. ผลการนำระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้
แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ พบว่า 1) ครู

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาครูพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้
แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา อภิปรายผล ดังนี้

1. ระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิด
ชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัศึกษามีการทำงานผ่าน
หน่วยระบบย่อยทั้ง 6 หน่วยระบบ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน
2) การวิเคราะห์หลักสูตร 3) การกำหนดจุดประสงค์การ
เรียนรู้ 4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดการ
เรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดยขับเคลื่อนผ่านองค์
ประกอบของชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ ประกอบด้วย 4
องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การ
เรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน 3) ทีมร่วมมือกันปฏิบัติงาน
4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานเป็นเช่นนี้อาจเนื่อง

มาจาก ระบบมีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันในการทำหน้าที่จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุคุณภาพโดยครูทำงานร่วมกัน ทำการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการและแนวทางของระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ครูปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลามีจิตอาสาในการพัฒนาส่วนร่วม ผู้บริหารให้การสนับสนุน มีงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์ที่เพียงพอและพร้อมใช้งาน เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมีการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งด้านความรู้และทักษะกระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายสอดคล้องกับ สมจิต จันทรฉาย (2557) ที่เสนอว่า การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้นั้นมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบที่นำมาใช้แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การคิดเป็นระบบและวิธีการเชิงระบบ ซึ่งกำหนดองค์ประกอบและการจัดองค์ประกอบของระบบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนด มีลักษณะเป็นผังการดำเนินงานหรือการทำงานอย่างเป็น

ลำดับขั้นตอน และวิธีการเชิงระบบเป็นแนวคิดเชิงปฏิบัติที่ใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและสมเหตุสมผลและความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลนำไปใช้ในการตรวจสอบผลลัพธ์ หากผลที่ได้ไม่สมบูรณ์ก็ปรับปรุงแก้ไขใหม่จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ ระบบการจัดการเรียนรู้จึงพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนการสอนและจัดองค์ประกอบเหล่านี้ให้สัมพันธ์กันตามองค์ประกอบเชิงระบบ โดยในทุกขั้นตอนของด้านกระบวนการครูและสมาชิกในเครือข่าย มีการรับรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองโดยมีจุดเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน มีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการประสานความร่วมมือระหว่างกัน ให้ความเคารพในความแตกต่างในการทำงานร่วมกัน ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันตลอดจนแบ่งปันบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ทำการศึกษาแนวคิด วิธีการที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน แล้วปรับปรุงและพัฒนาไปสู่แนวทางที่ดีที่สุดและนำไปปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมทั้งโรงเรียน และแลกเปลี่ยนแนวคิด วิธีการ ประสบการณ์ ความสำเร็จ ตลอดจนยอมรับการนิเทศและชี้แนะในการปฏิบัติงานในบรรยากาศที่เป็นมิตร

2. ผลการนำของระบบพัฒนาครูโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้อภิปรัชญาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ พบว่า

2.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อภิปรัชญาโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้แห่งวิชาชีพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากระบบมีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันในการทำหน้าที่จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุคุณภาพโดยครูทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อภิปรัชญาที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และระบบการจัดการเรียนรู้ช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดำเนินไปตามขั้นตอน สามารถตรวจสอบได้ว่ามีจุดบกพร่องที่ใดบ้าง การจัดการเรียนรู้ได้ผลเพียงใด ทำให้ผู้สอนต้องวางแผนและจัดการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้และต้องวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด เป็นการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนไปในตัวเองและทำให้องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้อภิปรัชญาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งครูรวมตัวกันเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แห่งวิชาชีพบนพื้นฐานการมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ภาวะ

ผู้นำร่วม การสร้างสรรค์การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ DuFour (2004) ที่ให้แนวคิดที่ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าการสอนของครู คือ การสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ของนักเรียน มีวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกัน และมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพประเมินประสิทธิภาพได้จากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับ Hord (2004) ที่กล่าวว่า ผลลัพธ์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา คือ การเปิดโอกาสให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และตัดสินใจร่วมกันภายในโรงเรียน และพันธกิจที่สำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในโรงเรียนมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้บริหารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ (วิจารณ์ พานิช 2555) ที่ให้แนวคิดว่าการมีคุณค่าร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน การรวมตัวกันเป็นเหมือนแรงผลักดันโดยความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการทำให้ครูและผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกันโดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียนจะมีความไว้วางใจระหว่างกัน ประสานความร่วมมือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Huffman 2003) สอดคล้องกับ Voelkel (2011) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพร่วมของครูกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูและผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใน Central California โดยการสัมภาษณ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพร่วม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าระดับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสูงขึ้นนั้นเป็นผลมาจากประสิทธิภาพร่วมสูงขึ้น

2.2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทัศนศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูได้

เรียนรู้ร่วมกันและมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและได้รับความรู้จากการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัย ทิฆัมพร บุญมาก (2558) พบว่า ระบบพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ผู้บริหาร ครู นักเรียน วิทยากร สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ และงบประมาณ ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาคุณลักษณะผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการให้ข้อมูลป้อนกลับ ด้านผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ครูมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครู ด้านข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วย การรายงานผล และการปรับปรุงแก้ไข และสอดคล้องกับงานวิจัย นริศ ภูอาราม (2560) พบว่าองค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1.ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านข้อมูลป้อนกลับ 2. สภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ทำงานผ่านหน่วยระบบย่อย 7 หน่วย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) การกำหนดเนื้อหา 4) การกำหนดวิธีสอน 5) การกำหนดสื่อการเรียนรู้ 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 7) การประเมินผล และ 4. ผลการนำระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไปใช้ พบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ 4) ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็กโดยรวมมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้นำระบบพัฒนาครูโดยการ
ประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการ
จัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไป
ปรับใช้ตามบริบทของตนเอง

2. ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษาให้เข้าใจ เห็น
ประโยชน์และความสำคัญของระบบพัฒนาครูโดยการ
ประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพในการ
จัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อ
พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. ควรกระตุ้นและสร้างความตระหนักให้กับครู
อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เห็นความสำคัญของระบบพัฒนาครู
โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพใน
การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ในโรงเรียนระดับอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงระบบ
ดังกล่าวให้เหมาะสมกับสถานศึกษาระดับนั้นๆ และควรวิจัย
เชิงลึกในแต่ละหน่วยระบบย่อยของในการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาช่วย
เหลือแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์
จุลสุวรรณ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ เทศบุตร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และ
ให้ข้อคิดต่างๆ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่อง ผู้วิจัยขอขอบคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. แนวทาง
การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2548.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. การบริหารองค์การและบุคลากร
ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2555.

ทิฆัมพร บุญมาก. การพัฒนาระบบพัฒนาครูในด้านการ
จัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการ
ศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558.

นริศ ภูอาราม. การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับ
เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก.
วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2560.

วิจารณ์ พานิช. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษ
ที่ 21. กรุงเทพฯ: พลัสลิเคชั่น จำกัด, 2555.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2551.

สมจิต จันทรฉาย. การออกแบบและพัฒนาระบบ
การสอน. นครปฐม: บริษัทเพชรเกษมพรีนติ้ง
กรุ๊ป จำกัด, 2557.

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ. รายงาน การวิจัยรูปแบบ
เครือข่ายการพัฒนาครูและ บุคลากรทางการ
ศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการครู, 2545.

Darling-Hammond. "What matters most: A
competent teacher for every child."
Phi Delta Kappan. 78, 3 (November
1996): 193-200.

DuFour, R., Eakey, R., and Many, T. Learning by
Doing A Handbook for Professional
Learning Communities at Work.
Bloomington, IN: Solution Tree Press, 2004.

Hord, S. M. Professional Learning Communities:
Communities of Continuous Inquiry and
Improvement [Internet]. Southwest
Educational Development Laboratory,
2004.

- Huffman, J. The Role of Shared Values and Visions in Creating Professional Learning Communities. **National Association of Secondary School Principals.** 87, 637 (December 2003): 21-34.
- Mitchell, C. and L. Sackney. **Profound Improvement: Building Capacity for a Learning Community.** n.d. (Online) 2001 (Cited 2007 July 11). Available from: <http://www.sagepub.com>
- Toole, J. C. and Louis, K. S. **The role of professional learning communities in international education.** In K. Leithwood & P. Hallinger (Eds.) **Second international handbook of educational leadership and administration.** Dordrecht: Kluwer, 2002.
- Voelkel, Robert Holland, Jr. **A Case Study of the Relationship between Collective Efficacy and Professional Learning Communities.** University of California, San Diego ; California State University San Marcos, 2011.

การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี
และพิธีกรรมของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

The Designing of Costumes Worn in the Parades of Traditional Events
and Rituals of Roi-Kean-Sara-Sin Provincial Group

ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์^{*1} และ ชิลิกา วรณจันทร์^{**2}

^{1,2}สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: ban_nadtaya@hotmail.com

Received: June 4, 2018 Revised: June 4, 2018 Accepted: July 19, 2018

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและหลักการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ การออกแบบเป็นการสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญลักษณ์” กับ การสร้าง “เอกลักษณ์” ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทั้ง 4 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจำจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต 2) จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจำจังหวัด คือ ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3) จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจำจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจำจังหวัด คือ ผ้าแพรวา ซึ่งทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ประจำแต่ละจังหวัดและเมื่อได้ทราบถึงเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัด ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจจากการสวมใส่เสื้อผ้าของผู้คนที่มาร่วมงาน รวมไปถึงมูลเหตุของการจัดการประเพณี จึงได้แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีและพิธีกรรม ให้สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมและแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยยึดหลักการออกแบบการใช้วัสดุทดแทนในการสร้างสรรค์ชุดโดยนำเอาเอาวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้ นำไปสู่ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งแรงบันดาลใจในการออกแบบนั้นล้วนได้มาสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ซึ่งมีความหมายในแต่ละชุดเพื่อไปนำไปสู่การตัดเย็บและการนำไปใช้งานได้จริง โดยส่วนประกอบในแต่ละชุดนั้นมีความหมายซึ่งสอดคล้องกับบริบทของงานประเพณีและขบวนแห่ที่นำไปใช้บนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันดีงาม

คำสำคัญ: การออกแบบ ชุดเครื่องแต่งกาย ประเพณี

Abstract

This research aimed to study the history and the principle of costumes designing worn in parade of the rituals and traditional events of Roi-Kaen-Sara-Sin provincial group. The research methodology was qualitative research and presented the result by descriptive statistic. Designing was the formation of meaning and identity of local woven fabric of Roi-Kean-Sara-Sin provincial group. It was also the formation of meaning as a “symbolic” and created the “identity” of One Tambon One Product of Roi-Kean-Sara-Sin provincial group including: 1) fabric in Saket pattern of Roi Et province, 2) fabric in creative Mud-mee pattern of Khon Kaen province, 3) fabric in Soi-Dork-Mahk pattern of Maha Sarakham province, and 4) fabric in Praewa pattern of Kalasin province. All four provinces of Roi-Kean-Sara-Sin provincial group had announced that all stated fabrics patterns were a unique fabric of each province. When realized the fabric pattern of each province, the researcher was also inspired by the costumes of people attending the traditional events and

their reason of holding the traditional events. Then, the guidelines for operation and design of costumes used in the parades of traditional events and rituals were obtained with the consistent of the engagement theory and concept of costume design which based on the principle of design by using local raw materials as an alternative material for creating costumes. These principles led to operation and design of costumes used in the parades of traditional events and rituals of Roi-Kean-Sara-Sin provincial group. The design inspiration was obtained from their symbols and identities which had meaningful in each costume and led to implement in the dressmaking process and use in the real world. The components in each costume had its meaning which correspond to the context of the tradition events and the parade which used the costume as the basic of beautiful culture.

Keywords: Design, Costume, Traditional

บทนำ

การออกแบบเครื่องแต่งกาย ส่วนหนึ่งนักออกแบบจะมีแรงบันดาลใจของตนเอง แรงบันดาลใจจากแบบเครื่องแต่งกายในอดีต ผสมผสานกันโดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆ คือเส้นกรอบนอกของรูปทรง ลักษณะของเสื้อผ้าเช่น ผิดสัมผัส ลวดลายผ้า ประโยชน์ใช้สอยความสะดวกสบาย และจุดเด่นหรือจุดเน้นของรูปแบบเสื้อผ้านฤมล ปราชญ์ไวยธิน (2559) ในการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพ ความต้องการเสื้อผ้าสวมใส่ในการทำงานจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละอาชีพ การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติต่อกันมาจนกลายมาเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม อันเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ติดงอมแงมปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในชุมชนและสังคม วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อมเช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ศาสนา และความเชื่อในแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน วัฒนธรรมประเพณี มีหลายลักษณะ วัฒนธรรมในแต่ละชุมชนทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การแต่งกาย การดำเนินชีวิต อาหารการกิน ประเพณีต่างๆ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนของตน ทำให้เราได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชน ทำให้เราเกิดความรักความภาคภูมิใจ และร่วมกันรักษาสืบต่อกันมาในชุมชนของตนให้คงอยู่

ภูมิปัญญาด้านงานประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา และการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ คนไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ก่อนพุทธกาลคนจะนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีสงฆ์ เทวดา จิตวิญญาณ ควบคู่ไปกับการ

ประกอบพิธีกรรมในรูปของประเพณีและการปฏิบัติกรต่างๆ จึงมักมีการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่เสมอ งานประเพณี ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางศาสนา และงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ ยศ สันติสมบัติ (2540) กล่าวคือ งานประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวมประเพณีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีลักษณะที่คนในกลุ่มนั้นประพฤติปฏิบัติต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคมที่คนเหล่านั้นถือว่าถูกต้องและดีงามในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยมีประเพณีที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมได้ถ่ายทอดต่อกันมา ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆจะมีเพิ่มมากขึ้นแต่ประเพณีเหล่านั้นก็ยังคงมีผู้ปฏิบัติสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง นวลน้อย บุญวงศ์ (2542) กล่าวว่าประเพณีเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขประเพณีไทยก็จะชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยถ้าไม่มีประเพณีซึ่งเป็นกรอบของการดำเนินชีวิตแล้วสังคมไทยก็คงไม่มีหลักในการยึดถือและปฏิบัติเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันดังนั้นคนไทยจึงควรภาคภูมิใจที่มีประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในเกือบทุกจังหวัดเพื่อดึงดูดคนไทยและชาวต่างชาติให้มาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นโดยอาศัยประเพณีไทยที่งดงามและหาได้ยาก

แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและ

ส่งเสริมประเพณีไทยแต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศไทย ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักอันจะนำไปสู่ความทันสมัยและทัดเทียมอารยประเทศประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศและภาคอุตสาหกรรมต่างๆ มีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นจนสามารถเรียกได้ว่าโลกไร้พรมแดนวัฒนธรรมต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามาและมีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นแนวคิดหรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่จนส่งผลต่อเยาวชนที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเกิดการทำลายพื้นฐานทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ทำให้ความเชื่อและการดำเนินวิถีชีวิตตามประเพณีแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปมาก นอกจากนี้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายที่หมุนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหม่ลุ่มหลงในสิ่งที่ก้าวล้ำทันสมัยต่างๆ เริ่มไขว่คว้าสับสนหลงลืมและเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมของตนเองมีค่านิยมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยมทำให้การสืบสานประเพณีและภูมิปัญญาที่ตีงามของชุมชนผู้ร่อนดั่งนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในงานประเพณีต่างๆ จึงได้มีโครงการงานประเพณีและของดีประจำจังหวัดขึ้นในปีการท่องเที่ยว “อะเมซิงไทยแลนด์” (Amazing Thailand)

ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของประเพณีอันมีความสำคัญต่อคนในทุกพื้นที่ในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยมี ฮีต 12 ครอง 14 เป็นงานประเพณีที่โดดเด่นและแสดงได้ชัดเจนในแต่ละเดือน มิเพียงเท่านั้นยังเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้เลือกออกแบบชุดเครื่องแต่งกายของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบไปด้วยสิ่งจังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น สารคาม และกาฬสินธุ์ โดยทั้งสี่จังหวัดนี้มีประเพณีประจำจังหวัดที่ได้จัดขึ้นเป็นประจำ และมีการจัดขบวนแห่ที่สวยงาม ซึ่งองค์ประกอบในแต่ละขบวนประกอบไปด้วยผู้ร่วมขบวนจำนวนมากและมีเอกลักษณ์ประจำจังหวัดในแต่ละจังหวัด โดยแต่ละจังหวัดนั้นก็ได้มีการนำเอาชุดเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นให้ผู้ร่วมขบวนได้สวมใส่เป็นประจำ เมื่อความต้องการที่จะต้องใช้เครื่องแต่งกายมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจึงได้มีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม โดยคำนึงการใช้งาน ความเหมาะสม ความสวยงาม และเน้นการนำเอาวัตถุดิบในแต่ละพื้นถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้วัตถุดิบ

ทดแทนเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตและสามารถที่ผลิตเป็นชุดต้นแบบออกมาให้เกิดประโยชน์มากที่สุดโดยคำนึงและให้คงอยู่บนพื้นฐานการรักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอันดีงามของเอกลักษณ์กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์นำไปสู่การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี และพิธีกรรมของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดของ “กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบไปด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ มีเพียงเท่านั้นเรายังได้ทราบถึงโอกาสและเวลาในการนุ่งห่มหรือสวมใส่ผ้าเอกลักษณ์ในแต่ละจังหวัด โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละประเพณีที่เป็นประเพณีประจำจังหวัดโดยผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภทนั้นก็คือ 1. งานกาชาดหรืองานประจำปี 2. งานขบวนแห่ในประเพณี 3. งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา 4. งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี และ 5. งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยนั้นได้ลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้ในแต่ละจังหวัดของ “กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์” โดยมีการวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีการมีส่วนร่วม และการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มประชากรตัวอย่างในแต่ละจังหวัดนั้นนำไปสร้างแนวทางการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ผ่านแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในเทศบาลจังหวัด 4 จังหวัด จำนวนจังหวัดละ 6 คน รวม 24 คน บุคลากรสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด 4 จังหวัดจำนวนจังหวัดละ 3 คน รวม 12 คน ครู-อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 5 คน รวม 10 คน สถาบันอุดมศึกษา ครู อาจารย์โรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในงานประเพณีประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จังหวัดจำนวนจังหวัดละ 5 คน รวม 20 คน กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่เข้าร่วมในงานบุญประเพณี พ่อค้า พระสงฆ์ ประชาชนร่วมถึงคุ้มวัดต่างๆ

4 จังหวัด จำนวนจังหวัดละ 10 คน รวม 40 คน การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 86 คน โดยมีเครื่องมือ คือ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การบันทึกและการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยสรุปผล และอภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลักการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ “กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบไปด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการออกแบบนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผ่านทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มประชากรตัวอย่างในแต่ละจังหวัดนั้นนำไปสร้างแนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยยึดหลักการออกแบบในการสร้างสรรค์ชุด และมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยมีหลักการใช้วัสดุ

ทดแทนในการออกแบบชุดนั้นโดยที่ผู้วิจัยเองนั้นจะคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต เลือกใช้วัสดุทดแทนในการตัดเย็บ เช่น หากต้นแบบเคยใช้วัสดุเป็นผ้าไหมในการตัดเย็บ ผู้วิจัยจะเลือกใช้ผ้าฝ้ายทดแทนเพื่อลดต้นทุนในการผลิตโดยการนำผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด แต่ใช้วัสดุทดแทนโดยปรับเปลี่ยนวัตถุดิบในการตัดเย็บชุดและออกแบบให้อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิมผ่านแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายโดยยกตัวอย่างการสร้างชุดต้นแบบ ซึ่งผู้วิจัยนั้นจะนำเสนอแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดและขั้นตอนในการออกแบบและรายละเอียดของชุดที่ผ่านการออกแบบ นำไปสู่การสร้างงานผ่านการร่างรูปภาพและเลือกสีนำไปสู่การตัดเย็บชุดต้นแบบ จนสามารถนำมาสวมใส่ได้จริงในงานบุญประเพณี สามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ ดังตัวอย่างที่จะเสนอข้อมูลเป็นชุดของ 4 จังหวัดโดยยกตัวอย่างจังหวัดละ 1 งานประเพณี

การและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด (งานกาชาดหรืองานประจำปี : ประเพณีบุญผะเหวด) แรงบันดาลใจในการออกแบบชุดในงานประเพณีบุญผะเหวด เนื่องจากประเพณีบุญผะเหวดเป็นประเพณีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เวลาแห่งพระเวสสันดรเข้าเมืองในท้องทุ่งผ่านประตูสาเกต ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยมีเอกลักษณ์คือประตูสาเกตอันเป็นเอกลักษณ์ เพื่อใช้ในงานกาชาดหรืองานประจำปี

ภาพประกอบที่ 1 ประตูสาเกต

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุด คือ ผ้าถุงที่เรียกว่า ผ้าถุงผ้าบุญ เสื้อลูกไม้และผ้าฝ้ายสีขาวสำหรับตัดตัวเสื้อ และที่สำคัญที่สุด คือ สไบผ้าบุญ เป็นผ้าทอเทคนิคชนิด สีของ

ผ้าเป็นสีม่วงดอกอินทนิลอบก ซึ่งเป็นสีของดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดลวดลายบนผืนผ้าเกิดจาก 1. ลายคำเภา 2. ลายเต้าน้อย 3. ลายขาและลายลูกตุ้ม 4. ลายประตูสาเกต

และ 5. ลาย 101 โดยส่วนประกอบหลักของชุดที่ผู้วิจัยได้
สร้างสรรค์นั้นส่วนประกอบหลักนั้นคือสไบผ้าบุญร้อยเอ็ด
ผู้วิจัยได้เอามานำเสนอผ่านกระบวนการออกแบบและเป็น

องค์ประกอบหลักของชุดที่สวมใส่ในงานประเพณีประจำ
จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพประกอบที่ 2 ลายสไบผ้าบุญที่มีลายเป็นเอกลักษณ์

ขั้นตอนการออกแบบชุด

ภาพประกอบที่ 3-4 ชุดเครื่องแต่งกายตัวอย่างด้านหน้า-หลังของจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพประกอบที่ 5 ภาพชุดสำเร็จเครื่องแต่งกายของจังหวัดร้อยเอ็ด

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อ ใช้ผ้าลูกไม้สีขาวที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นซึ่งเป็นการจำกัดงบประมาณ ตัดเย็บในรูปทรงเสื้อแขนย้วย โดยต่อแขนด้วยผ้าชีฟองให้มีความพลิ้วไหว ออกแบบเพื่อความสวยงามและคงทนถาวรเหมาะแก่การสวมใส่ได้ในทุกโอกาส

2. สไบ เป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอหลากหลายสีมากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่และยังเป็นการสนับสนุนกลุ่มสตรีทอผ้าในท้องถิ่นอีกด้วย

3. ผ้านุ่ง เป็นผ้าฝ้ายชุดผ้าบุญทอด้วยลายที่ถูกออกแบบให้เข้าชุดกับสไบผ้าบุญร้อยเอ็ด โดยสีที่ทอนั้นเป็นสีชมพูอมม่วงอันเป็นสีของของดอกอินทนิล ดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

4. เครื่องประดับ เครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผม

5. ทรงผม รวบมวยข้างซ้าย

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อ ใช้ผ้าฝ้ายสีขาวที่มีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอในท้องถิ่น

2. ผ้าคาดเอว เป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั่นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด สีชมพูอมม่วงอันเป็นสีของดอกอินทนิล ดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอหลากหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่และยังเป็นการสนับสนุนกลุ่มสตรีทอผ้าในท้องถิ่นอีกด้วย

3. ผ้านุ่ง ผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดีมีการทอแพร่หลายในท้องถิ่น ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับ สร้อยเม็ดปะเก้อม

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบที่ 6-7 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

การออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 8 ความนิยมการใช้ผ้าขาวม้าในการสวมใส่ของชาวขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 9 พ่อเมืองแม่เมืองสวมใส่ชุดที่ตัดเย็บจากผ้าขาวม้า

งานกาชาดหรืองานประจำปี : งานเทศกาลไหม และประเพณีผูกเสี่ยว แรงบันดาลใจ เนื่องจากงานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวประจำจังหวัดขอนแก่น และสิ่งที่เราได้พบเห็นบ่อยครั้งภายในงานนั้นก็คือ เวลาเปิดงานสิ่งที่น่าสนใจมาเป็นของกำนัลแก่พ่อเมืองแม่เมืองนั้นก็คือผ้าขาวม้า

โดยนำมาผูกเอว ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยมีเอกลักษณ์โดยการนำผ้าขาวม้ามาตัดเย็บเป็นชุดเพื่อสวมใส่ในงาน ผู้วิจัยได้นำเสนอผ่านกระบวนการออกแบบและเป็นองค์ประกอบหลักของชุดที่สวมใส่ในงานประเพณีประจำจังหวัดขอนแก่น

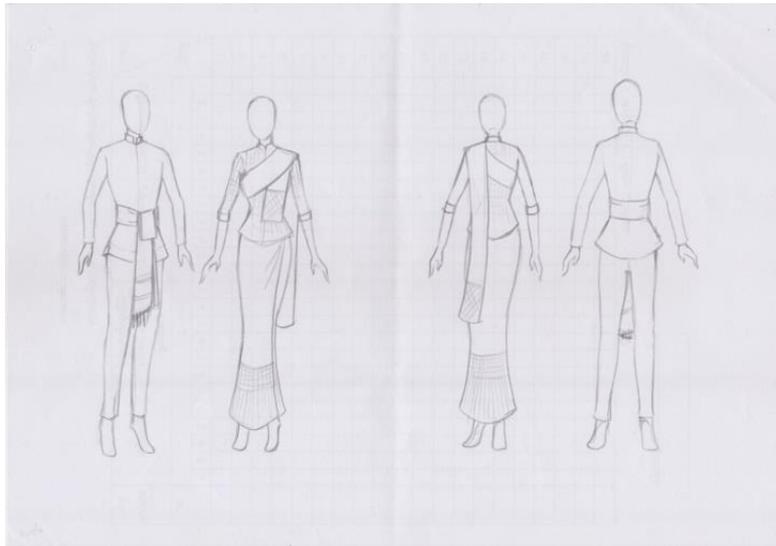

ภาพประกอบที่ 10 ผ้าขาวม้าหลากหลายสีสัน

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ผ้าขาวม้าขอนแก่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความวิจิตรพิสดารตระการตามสมผสานความคิดสร้างสรรค์ เป็นลายเฉพาะของผ้าขาวม้า

จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นลายมิกอันเป็นต้นแบบและเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่นและทำการทอลักษณะแบบสามตะกอจึงทำให้ผ้าหนาเนื้อแน่น

ขั้นตอนการออกแบบชุด

ภาพประกอบที่ 11-12 ชุดเครื่องแต่งกายตัวอย่างด้านหน้า-หลังของจังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 13 ภาพชุดสำเร็จเครื่องแต่งกายของจังหวัดร้อยเอ็ด

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อ ใช้ผ้าขาวม้าเนื้อฝ้ายสีฟ้า อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีน กระดุมผ่าหน้า โดยเน้นที่การสวมใส่ที่เรียบง่ายและเป็นเอกลักษณ์

2. สไบ เป็นผ้าสไบที่มีลายเดียวกันกับตัวเสื้อ โดยนำเอาผ้าพื้นมาแต่งที่ชายสไบ

3. ผ้านุ่ง เป็นผ้าฝ้ายทอมือซึ่งเป็นสีที่เข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อ สไบ และผ้าถุง โดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานและตกแต่งเชิงผ้าถุงด้วยลวดลายผ้าขาวม้าสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายในการตัดเย็บนั้น เนื่องจากผ้าฝ้ายนั้นดูแลรักษาง่ายและสวมใส่สบาย

4. เครื่องประดับ เครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผม

5. ทรงผมเกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อ ใช้ผ้าฝ้ายลายลูกแก้วสีฟ้าที่มีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บเพราะเนื้อผ้านิ่มสวมใส่สบาย นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงแขนกระบอกคอจีนทรงสูทเข้ากับสมัยนิยม
2. ผ้ายาคาดเอว เป็นผ้าขาวม้าสีฟ้าลายตาราง

อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและควมมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่ง เป็นผ้าควบทางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
4. เครื่องประดับ สร้อยเม็ดประเก้อม
5. ทรงผม หวีไสยตามความนิยม

ภาพประกอบที่ 14-15 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

การออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดมหาสารคาม

งานกาชาดหรืองานประจำปี : งานประเพณีบุญเบิกฟ้า แรงบันดาลใจ ประเพณีบุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีของชาวมหาสารคามที่ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่า เมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกๆ ปี ฟ้าจะเริ่มไขประตูฝน โดยจะมีเสียงฟ้าร้อง และทิศที่ฟ้าร้องเป็นสัญญาณบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่จะตกลงมาหล่อเลี้ยงการเกษตรใน

ปีนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดให้ออกมาในลักษณะชุดผู้ดีอีสาน โดยเน้นโทนสีเหลืองทองอันสื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของข้าวหลังจากการเก็บเกี่ยว ผู้วิจัยได้อำมานำเสนอผ่านกระบวนการออกแบบและป็นองค์ประกอบหลักของชุดที่สวมใส่ในงานประเพณีประจำจังหวัดมหาสารคาม

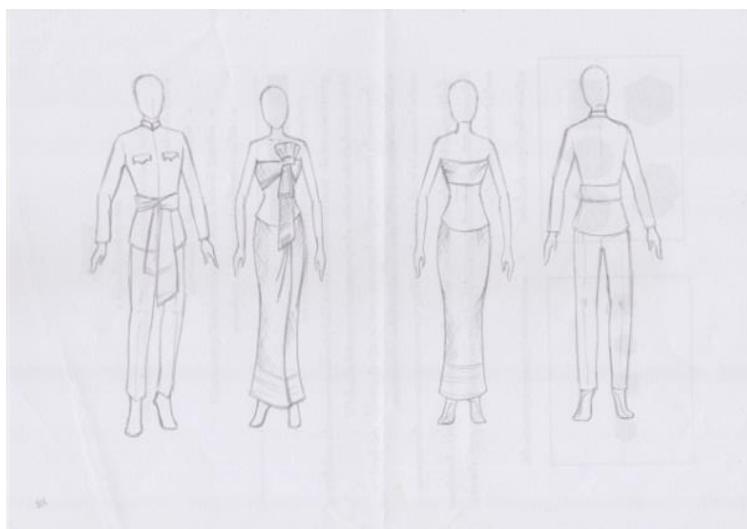

ภาพประกอบที่ 17 ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ ผ้าฝ้ายสีเหลืองทองในการตัดเย็บ และผ้าลายสร้อยดอกหมากนำมาตัดเย็บเพื่อให้เป็นที่มียุคลักษณะเฉพาะตัว ชื่อลายตามคำเรียกของคนโบราณ ปัจจุบันชาวบ้านอาจเรียกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายเกล็ดปลา หรือลายโคมแก้ว เกิดจากการนำเอาลายโคมห้ามามัดซ้อนกับลายโคมแก้วและทำการโอบหมี่แลเงาเพื่อให้ลายแน่นขึ้นละเอียดขึ้น ทำให้มีคุณสมบัติพิเศษเป็นจุดเด่นคือเป็นลายเล็กที่มีความละเอียดอย่างยิ่ง เมื่อนำมาประยุกต์สีสันทันลงไปในกรมัดย้อมแต่ละ

ครั้งจะทำให้มองดูสวยงามระยิบระยับจับตามีคุณค่ามากขึ้น การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก เส้นไหมที่ใช้จะต้องเส้นเล็กมีความสม่ำเสมอ การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ใช้เวลาในการทอมากและขึ้นอยู่กับความละเอียดของลาย เฉพาะการมัดหมี่ใช้ระยะเวลาเวลานาน 4-5 วัน ยิ่งละเอียดก็ต้องขยายลำหมี่ให้มากขึ้นเป็น 49 ลำ หรือเป็น 73 ลำ ดอกก็จะมีขนาดเล็กลงไป ส่วนขั้นตอนการทอที่ใช้เวลาพอสมควร

ขั้นตอนการออกแบบชุด

ภาพประกอบที่ 18-19 ชุดเครื่องแต่งกายตัวอย่างด้านหน้า-หลัง ของจังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบที่ 20 ภาพชุดสำเร็จเครื่องแต่งกายของจังหวัดมหาสารคาม

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอก ใช้ผ้าไหมอิตาลีสีทองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลีนั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับคู่สามี
2. สไบ ใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมาก โดยใช้ลายเดียวกันกับผ้านุ่ง
3. ผ้านุ่ง ใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมากของจริง โดยเลือกผ้าที่เข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อ สไบ และผ้านุ่ง โดยตัดเย็บเป็นผ้านุ่งป้ายยาวในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน
4. เครื่องประดับ เครื่องประดับเงิน ประกอบไป

ด้วย สร้อย ต่างหูจระ ก่าไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผม

5. ทรงผมเกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. อก ใช้ผ้าไหมอิตาลีสีทองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลีนั้นง่ายต่อการดูแลรักษา นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงแขนกระบอกคอจีนทรงสูทเข้ากับสมัยนิยม
2. ผ้ายาคาดเอว สไบ ใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมาก
3. ผ้านุ่ง ผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักกรีด
4. เครื่องประดับ สร้อยเม็ดประเก้อม
5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบที่ 21-22 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

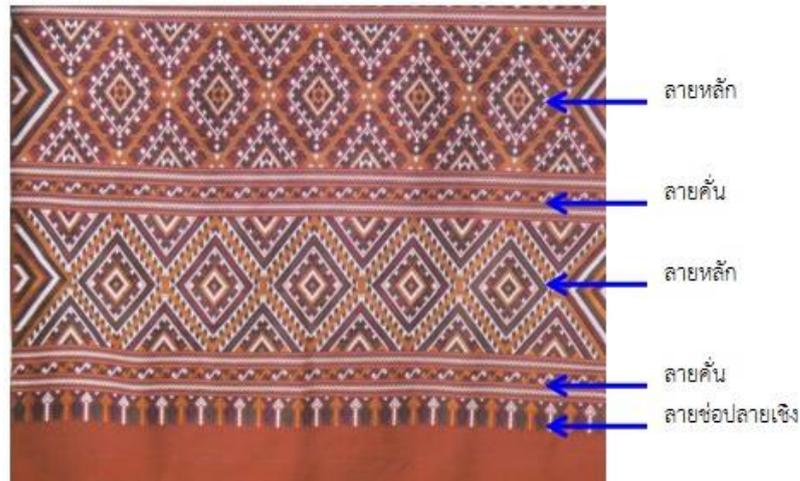
ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบที่ 23 ฟ้อนแพรวากาฬสินธุ์

งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี : งานมหกรรม
วิจิตรแพรวาราชาินีแห่งใหม่ แรงบันดาลใจ งานวิจิตร
แพรวา ราชาินีแห่งใหม่ จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา 7 รอบ ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับเอา
ผ้าไหมแพรวาไว้ในโครงการศิลปาชีพ ทรงให้การสนับสนุน
ส่งเสริมจนเราสามารถพัฒนาผ้าไหมแพรวา สร้างงาน สร้าง

รายได้ให้ชาวกาฬสินธุ์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผ้าไหม
แพรวาเป็นราชาินีแห่งใหม่ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการ
ออกแบบชุดโดยการนำเอาชุดการแสดง ฟ้อนแพรวา
กาฬสินธุ์ มาพัฒนาในการสร้างสรรค์ชุด ผู้วิจัยได้ มานำ
เสนอผ่านกระบวนการออกแบบและเป็นองค์ประกอบหลัก
ของชุดที่สวมใส่ในงานประเพณีประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบที่ 24 ส่วนประกอบลายผ้าแพรวา

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นคือ ผ้าฝ้ายย้อมมะเกลือ ผ้าถุงมัดหมี่ภูเขา และส่วนที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ ผ้าแพรวาอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และขึ้นมัตหมี่ภูเขา ลวดลายของแพรวา ลายหลักมักเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของลายผ้า ส่วนสีสันทบนผ้าแพรวาแต่เดิมนิยมพื้นสีแดงคล้ำย้อมด้วยครั่ง มีลายจกสีเหลือง สีน้ำเงิน สีขาว และสีเขียวเข้มกระจายทั้งผืนผ้า สอดสลับในแต่ละลายแต่ละแถว ลวดลายประกอบด้วยตัวลายทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

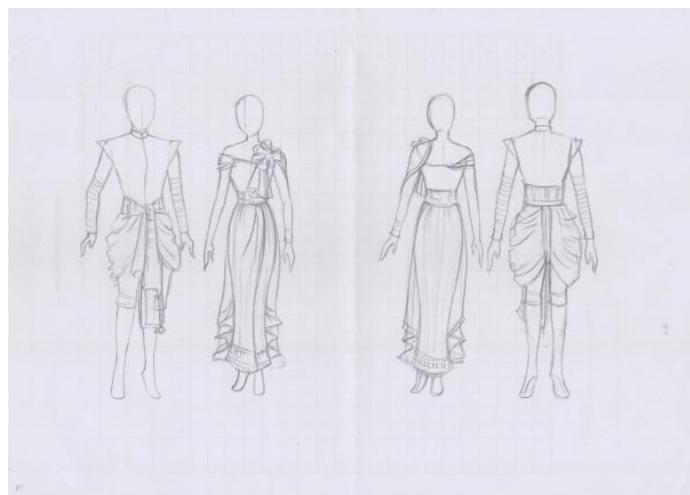
1. ลายหลัก คือ ลายที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของลายผ้าในแนวนอน ลายหลักแต่ละลาย

มีความกว้างของลายสม่ำเสมอ

2. ลายคั่น หรือลายแถบ คือ ลายที่มีขนาดเล็กอยู่ในแนวขวางผืนผ้า ความกว้างของลายประมาณ 4-6 เซนติเมตร ทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งลายใหญ่ออกเป็นช่วงสลับกันไป เช่น ลายตาไก่ ลายงูลอย ลายขาเข ฯลฯ

3. ลายซอปลายเชิง หรือลายเชิงผ้า คือ ลายที่ปรากฏอยู่ตรงช่วงปลายของผ้าทั้งสองข้าง ทอดติดกับลายคั่น ทำหน้าที่เป็นตัวเริ่มและตัวจบของลายผ้า มีความกว้างประมาณ 4-10 เซนติเมตร เช่น ลายซอชั้นหมาก ลายดอกบัวน้อย ลายใบปุ่นน้อย ฯลฯ

ขั้นตอนการออกแบบชุด

ภาพประกอบที่ 25-26 ชุดเครื่องแต่งกายตัวอย่างด้านหน้า-หลังของจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบที่ 27 ภาพชุดสำเร็จเครื่องแต่งกายของจังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อ ใช้ผ้าแพรวาพิมพ์ลายมาตัดเย็บตัวเสื้อในลักษณะเสื้อแขนเดี่ยวไหล่ปาด สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าแพรวาพิมพ์ลายเนื่องจากสามารถหาได้ตามท้องตลาด ราคาไม่แพง อีกทั้งยังสะดวกต่อการซักรีดและจัดเก็บ

2. ฟ้านุ่ง เป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ ภูไทนับมาตัดเย็บเป็นลักษณะผ้าถุงป้าย เพิ่มความแปลกใหม่ด้วยการเพิ่มส้อมด้านหลังตัดเย็บด้วยผ้าเดียวกัน สาเหตุที่เลือกใช้ผ้ามัดหมี่ภูไทพิมพ์ลายนั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริง

3. เครื่องประดับ เครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูจระ กิ่งไข่มุก ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

4. ทรงผมเกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อ ใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีดำตกแต่งด้วยแถบภูไท ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าภูไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีน

2. ผ้าคาดเอว ใช้ผ้าแพรวาพิมพ์ลายมาตัดเย็บเป็นสไบมัดเอว สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าแพรวาพิมพ์ลายเนื่องจากหาได้ตามท้องตลาด ราคาไม่แพง อีกทั้งยังสะดวกต่อการซักรีดและจัดเก็บ

3. ฟ้านุ่ง ผ้าฝ้ายโทเรสีพื้นสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับ สร้อยประเก้อม

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบที่ 28-29 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัยเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ การออกแบบเป็นการสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญลักษณ์” กับ การสร้าง “เอกลักษณ์” ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 จังหวัด 1. จังหวัดร้อยเอ็ด คือผ้าลายสาเกต 2. จังหวัดขอนแก่น ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3. จังหวัดมหาสารคาม ลายสร้อยดอกหมาก และ 4. จังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้าแพรวา(ลายเฉพาะ) จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ ในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด “สัญลักษณ์” ของผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดนั้น เป็นเพิ่มมูลค่ากลายเป็นสินค้าประจำจังหวัด แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม โดยยึดหลักการออกแบบและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยยึดรูปแบบการใช้วัสดุทดแทนในการสร้างสรรค์ชุด คำนิยามนี้ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จากแผนการคิดและออกแบบที่เป็นระบบทำให้การเริ่มต้นการปฏิบัติการออกแบบชุดต้นแบบนั้นผู้วิจัยสามารถมองเห็นเป้าหมายของการออกแบบนั้นคือการได้สร้างชุดตัวอย่างขึ้นมากและสามารถนำชุดที่ออกแบบนั้นไปใช้ได้จริงในงานประเพณี อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการออกแบบและตัดเย็บที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและคนในจังหวัด จึงนำไปสู่การสร้างสรรค์แรงบันดาลใจของการออกแบบชุดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ในทุกสังคมจะมีความมั่นคงเนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม เป็นทฤษฎีหน้าที่นิยมเป็นแนวความคิดที่พัฒนา และเผยแพร่วิทยาการด้านสังคมและพฤติกรรมศาสตร์เน้นความสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรม ด้านที่เป็นระบบบูรณาการแต่ละระบบ องค์ประกอบวัฒนธรรมทำ

หน้าที่ช่วยเหลือกัน สนับสนุนเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งระบบ (สมศักดิ์ สันติสุข 2544) ได้เสนอความคิดในทฤษฎีหน้าที่นิยมโดยมีความเห็นร่วมกันว่าสังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพ องค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็นเพื่อรักษาคุณภาพของระบบส่วนรวม ดังนั้น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสถาบันต่างๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ประการที่สำคัญ คือ ระบบสังคมและวัฒนธรรม ควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว จนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว จนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ซึ่งทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของคนในทุกๆ จังหวัด รวมไปถึงในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ สิ่งที่เห็นได้เด่นชัดของคนในชุมชนแต่ละชุมชนนั้นคือการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอันนำไปสู่ความร่วมมือมือใจ สมัคสมานสามัคคีของคนในชุมชน อันนำไปสู่การจัดงานประเพณีประจำจังหวัดในแต่ละเทศกาล นอกจากงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยการแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริ่มตั้งแต่เมื่อมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม นฤมล ปราชญ์โยธิน (2525) ต่อมารู้จักดัดแปลงนำผ้ามานุ่ง มาห่ม ซึ่งการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศหรือไม่ก็เป็นการที่มนุษย์รู้จักนำผ้ามาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับมาจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิ่งของ เช่น กระจุกมาทำเป็นกระจุก พวงผกา คุโรวาท (2535) รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศ ภาวะทางเศรษฐกิจ การเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที่ อันนำมาสู่การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มประชากรตัวอย่างในแต่ละจังหวัดนั้นนำไปสร้างแนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยยึดหลักการออกแบบในการสร้างสรรค์ชุดและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยพบว่า

1. ควรมีการศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม ของแต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดในภาคอีสาน และการหยิบยกทำการวิจัย เช่น กลุ่มนครชัยบุรีนทร์ กลุ่มศรีโสธรเจริญธานี เป็นกลุ่มที่มีความชัดเจนทางด้านประวัติศาสตร์และมีความโดดเด่นทางด้านประเพณี พิธีกรรมที่ชัดเจน เพื่อความแพร่หลายและแตกกระจายให้เห็นความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ของบุญประเพณี เป็นการถ่ายทอดเอกลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ผ่านวัฒนธรรมของไทย

2. ควรมีการการคิด ประดิษฐ์ ชุดการแสดงโดยความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถานศึกษาภายในจังหวัดนำไปสู่พัฒนาการนาฏยประดิษฐ์ชุดการแสดงสู่การเรียนรู้เอกลักษณ์ชุมชนโดยผู้วิจัยเห็นการต่อยอดเมื่อผู้วิจัยนั้นได้มีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละประเพณีแล้วนั้นสามารถนำไปสวมใส่เพื่อประกอบชุดการแสดงโดยสร้างเป็นชุดการแสดงเป็นนาฏยประดิษฐ์ประจำพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการต่อยอดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถนำมาประกอบร่วมขบวนแห่เพิ่มความสะดวกในในแต่ละขบวนได้อย่างลงตัว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์ในการวิจัยอันได้แก่ เทศบาลจังหวัดจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันอุดมศึกษา ครูอาจารย์โรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในงานประเพณีประจำจังหวัดทั้งสี่จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ส่วนร่วมในงานบุญประเพณี พ่อค้า พระสงฆ์ ประชาชนร่วมไปถึงคุ้มวัดต่างๆ รวมไปถึงที่ปรึกษา ผศ.ดร.ชิลิกาวรรณจันทร์ ผู้ชี้แนะแนวทางในการเขียนงานวิจัยอันนำไปสู่การเขียนงานที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. การออกแบบเครื่องแต่งกายตามประเพณีตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- พวงผกา คุโรวาท. คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์น, 2535.
- นฤมล ปราชญ์โยธิน. ประวัติเครื่องแต่งกาย. (ออนไลน์) 2525 (อ้างเมื่อ 25 กรกฎาคม 2559). จาก <http://www.baanjomjut.com>.
- นวนน้อย บัญวงศ์. หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม: แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

บทเพลงแม่น้ำโขง: ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว
Mekong River Songs: Reflections on Sociocultural in Thai-Laos Relationship

นิตานาจ โสภภาพ^{*1}

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: nisa_ni83@yahoo.com

Received: November 9, 2018 Revised: December 19, 2018 Accepted: December 20, 2018

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมและศึกษาเพลงแม่น้ำโขงของไทยจำนวน 33 เพลง วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่าบทเพลงแม่น้ำโขงมีเนื้อหาที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม สามารถแบ่งตามพฤติกรรมจากสังคมวัฒนธรรมออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) เนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และผูกพันของไทย-ลาว พบมากที่สุด 2) เนื้อหาเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรม 3) เนื้อหาด้านการรวมกลุ่มเกี่ยวกับครอบครัว และ 4) เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี

คำสำคัญ: บทเพลงแม่น้ำโขง ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ไทย-ลาว

Abstract

This research article aimed to study the contents of Mekong river song which reflected the sociocultural. Qualitative research methodology was used for collecting and studying 33 Mekong river songs in Thailand. Descriptive analysis was used for lyrics analysis by using functional structure theory and ecological cultural theory.

The study indicated that the contents of Mekong river songs reflected to sociocultural and could be classified by sociocultural behavior into 4 features including; 1) Contents related to the relationship and commitment of Thai-Laos which were found that the most songs had this feature, 2) Contents about cultural ecology, 3) Contents about aggregation related to family and 4) Contents about the religion and tradition.

Keywords: Mekong River Songs, Reflections on Sociocultural, Thai-Laos Relations

บทนำ

แม่น้ำโขง หรือคนลาวเรียก แม่น้ำของ เป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตในอุษาคเนย์ มาเนิ่นนานนับพันปี ด้วยความที่แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายใหญ่อันอุดมไปด้วยความหลากหลายทางนิเวศวิทยา มีชีวิตผูกพันอยู่กับแม่น้ำสายนี้ ดังนั้นแม่น้ำโขงจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในเขตลุ่มแม่น้ำนี้อย่างมากในฐานะเส้นเลือดหลักสายใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิต เป็นทั้งแหล่งอาหารแหล่งน้ำ เส้นทางคมนาคม พรมแดน รวมถึงเป็นต้นกำเนิด

ของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของประชาชนในแถบนี้อีกด้วย ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า แม่น้ำโขง แม่น้ำแห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ว่ามีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรต่างๆ จากแม่น้ำสายนี้ อีกทั้งยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแบบแผนชีวิตท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวบ้านทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ริมฝั่งโขงที่น่าสนใจ ความผูกพันของแม่น้ำโขงกับผู้คนที่สองริมฝั่งโขง

เป็นพี่น้องกัน และพึ่งพาอาศัยกันจากแม่น้ำโขง สิ่งเหล่านี้ทำให้สัมผัสได้ว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีชีวิต มีจิตวิญญาณ มีความรู้สึก และหลอมรวมไปด้วยความผูกพันของผู้คน “แม่น้ำโขงเป็นเสมือนตัวเชื่อมวิถีชีวิต ไม่ใช่เป็นเพียงพรมแดนกั้นระหว่างประเทศ” ความเชื่อซึ่งเป็นหัวใจหลักของวัฒนธรรมแม่น้ำโขง คือความเชื่อที่ว่า มนุษย์และธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัย เกื้อกูลกัน มนุษย์มิได้อยู่เหนือธรรมชาติ ทั้งมนุษย์และธรรมชาติล้วนอยู่ภายใต้การคุ้มครอง ปกป้องรักษาโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เหนือธรรมชาติ ความผูกพันของคนกับแม่น้ำจึงมีคุณค่าทางจิตใจ ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในระบบสังคม มิใช่มองแม่น้ำเพียงประโยชน์ในเชิงการค้าขาย การสร้างเงิน เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างที่การพัฒนากระแสหลักทั่วโลกกำลังหลงทางกัน นอกเหนือจากนั้น แม่น้ำโขงยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่ซุกผ้า อาบน้ำ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต อาชีพ ตลอดจนระบบนิเวศของแม่น้ำโขง

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว พบว่าแม่น้ำโขงยังมีอิทธิพลและมีความสำคัญที่ทำให้มีผู้สร้างสรรค์ บทเพลงที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมากทั้งตำนาน นิทานพื้นบ้าน นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี บทเพลง กล่าวเฉพาะบทเพลง พบว่ามีบทเพลงที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก หลากหลายประเภท ทั้งเพลงลูกกรุง เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งหมอลำ เพลงเพื่อชีวิต และสตริง ได้รับความชื่นชมยอมรับจากผู้ฟังเป็นอย่างดี ศิริพร กรอบทอง (2541) ได้กล่าวถึง ปอง ปรีดา นักร้องและนักแต่งเพลงผู้มีชื่อเสียง ได้ร้องเพลงที่มีเนื้อหาบ่งบอกเรื่องราวของแม่น้ำโขงมากที่สุด ได้แก่ บทเพลงอมตะสาวฝั่งโขง เบิ่งโขง ลอยเรือล่องโขง ล่องโขงคืนเพ็ญ เทียวฝั่งโขง ฝั่งโขงในอดีต นอกจากนี้ยังมีนักร้องและนักแต่งเพลงคนอื่นๆ แต่งเพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงไว้มากมาย จากการค้นคว้ารวบรวมข้อมูล พบว่ามีมากกว่า 10 เพลง เช่น เพลงเดือนหงายที่ริมโขง ศิลปินสุรพล สมบัติเจริญ เพลงเบิ่งโขง ศิลปิน ปอง ปรีดา เพลงล่องโขงคืนเพ็ญ ศิลปินปอง ปรีดา เพลงมนต์รักสองฝั่งโขงศิลปิน สถาพร แก้วสุโพธิ์ เพลงสาวลาว บ่าวไทย ศิลปิน เวียร์กั บอเล็กซานดร้า เพลงเบิ่งนครพนม ของศราวุธ ทุ่งขี้เหล็ก เพลงคอยอ้ายกลับฝั่งโขง ศิลปินสุรนารี ราชสีมา เพลงขุนลำโขง ศิลปินดาราน้อย เพลงแคนลำโขง ศิลปินอรวิ สัจจานนท์ เพลงสองฝั่งโขง ศิลปินพุ่มพวง ดวงจันทร์ เพลงเอาความขมขึ้นไปทิ้งแม่โขง ศิลปิน รุ่งฤดี แพ่งผ่องใส การศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขงเหล่านี้จะเป็นการศึกษาภาพ

สะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ตลอดจนเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตของทั้งสองฝั่งโขงมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ลึกซึ้งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งตัวอย่างในอดีตที่สามารถนำมาแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การเสด็จไปเชื่อมสัมพันธ์มิตรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะใช้บทเพลงที่สื่อความหมายของสัมพันธ์ภาพที่ดีของสองประเทศเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ เช่น เพลงผู้ใหญ่ลี เพลงรำวงสาละวัน เป็นเพลงที่ร้องเข้าจังหวะ การรำแบบ “สาละวัน” ซึ่งเป็นศิลปะการฟ้อนรำ ของแขวงสาละวัน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แม้ว่าบทเพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงนั้น จะมีประเด็นหลักเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว และการนำเสนอที่แตกต่างกันไปตามความคิด ความรู้สึก ทักษะ และพลังฝีมือ ของผู้แต่งเพลงแต่ละคน แต่ละเพลงล้วนมีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง ก็คือมีวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมในการพิจารณา จึงพบว่าผู้แต่งเพลงเป็นผู้บันทึกสังคมและเป็นผู้สร้างความหมายในบทเพลงด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภาพสะท้อนจากเนื้อหาแนวคิด จินตนาการของบทเพลงแม่น้ำโขงส่งผ่านไปให้ผู้รับสารคือผู้ฟัง จากการศึกษาข้อมูลบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขงเบื้องต้นพบว่า ผู้แต่งเพลงได้มีการจินตนาการสะท้อนให้เห็นสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ของไทย-ลาวไว้ในบทเพลงแม่น้ำโขงหลากหลายลักษณะ ได้ถูกผลิตซ้ำอย่างแพร่หลายจนมีอิทธิพลต่อความคิดและความรู้สึกคนทั่วไปในสังคม ยกตัวอย่างเช่น เพลง “สาวฝั่งโขง” ของ ปอง ปรีดา ซึ่งส่วนหนึ่งของเนื้อเพลงคือ

โอ้ฝั่งลำน้ำโขงยามเมื่อแลงค่าง

สาวเจ้าคงลงเล่นตามท่า

สาวเจ้าคงลีเลินหนักหนา

ข้อยหรือมาคอยท่าสาวเจ้าอย่ามัวหลงลอย

ขึ้นจากโขงเถิดหนามาเฝ้าคอยขวัญตา

น้องอย่าช้าเพราะเขาเฝ้าคอย

โขงพาใจข้อยนี้เลื่อนลอย

เกรงอีกเขาจะปล่อยไหลล่องลอยบ่กลับคืนมา

โอ้หนอแม่สาวฝั่งโขงข้อยหรือหลงคอยเจ้า

อีกสาวเจ้านั้นหนักหนา

ขอให้สาวเจ้าโปรดเมตตา

เพียงตอบคำฮักมาขวัญตาเจ้าอย่าเอียงอาย.....

ซึ่งจะเห็นว่าเนื้อเพลง “สาวฝั่งโขง” ของปองปริดา นี้ได้กล่าวถึงลำน้ำโขงได้เชื่อมโยงความรักของหนุ่มกับสาว และได้บรรยายถึง การรอคอยสาวอันเป็นที่รักถ่ายทอดผ่านเนื้อหาเพลง จากการศึกษา คำว่า “ยามเมื่อแสงค่ำลง” ได้บ่งบอกถึง สภาพแม่น้ำโขง เป็นการมองไปทางฝั่งลาวแล้วมองเห็นดวงอาทิตย์ตกในยามเย็นทางฝั่งลาว แล้วอธิบายถึงธรรมชาติสิ่งรอบตัวของผู้แต่งบริเวณแม่น้ำโขงกับหญิงสาว เป็นการจินตนาการของผู้แต่งที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเพลงที่ปรากฏในเนื้อหาเพลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ที่ปรากฏในบทเพลงแม่น้ำโขง ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขง ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ได้รวบรวมบทเพลงและจำแนกบทเพลง และวิเคราะห์เนื้อหา ตลอดจนเพื่อสืบสานความสัมพันธ์ไทย-ลาว ให้ยาวนานตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขงของไทย ได้รวบรวมเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขง ทั้งเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง ลูกทุ่งหมอลำ กลอนลำ เพลงสตริง และเพลงเพื่อชีวิต มีจำนวน 33 เพลง โดยได้คัดเลือกเพลงที่มีลักษณะโดดเด่นคือมีคำว่า “แม่น้ำโขง” ในเนื้อหาเพลงและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับแม่น้ำโขง และได้รับความนิยมทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมบทเพลงแม่น้ำโขง
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรม
4. วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว
5. สรุปผลและอภิปรายผล

6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บทเพลงแม่น้ำโขง: ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ เนื้อหาของบทเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม จำนวน 33 เพลง สามารถแยกเนื้อหาออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. เนื้อหาด้านรวมกลุ่มเกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวเป็นการรวมตัวของคนที่รัก มีความผูกพันและมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนก่อนให้เกิดเป็นครอบครัวขึ้น และพบเนื้อหาด้านครอบครัวทั้งหมดจำนวน 8 เพลง ได้แก่ เพลงสาวฝั่งโขง เพลงภูตแม่น้ำโขง เพลงคอยอ้ายกลับฝั่งโขง เพลงหนุ่มลาว สาวไทย เพลงสาวลาว บ่าวไทย เพลงเดือนหงายที่ริมโขง เพลงรักริมฝั่งโขง และเพลงคอยนางที่ฝั่งโขง บทเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่นำไปสู่การสร้างครอบครัว เป็นความรักของหนุ่มไทยสาวลาว และหนุ่มลาว สาวไทย ซึ่งมีแม่น้ำโขงกั้นเขตแดนแต่ไม่ได้กั้นความรักได้

จากเนื้อหาเพลงแม่น้ำโขงทั้ง 8 เพลง พบว่ามีเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักไปในเรื่องความรักของหนุ่มสาวไทยลาว เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขง มีการเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความรักความผูกพัน พุดคุยสนทนา เพื่อสร้างสถาบันครอบครัว จากความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวของไทยลาว ที่สะท้อนสังคมวัฒนธรรม ดังตัวอย่างเพลง ดังนี้

เพลง สาวลาว บ่าวไทย

คำร้อง : ประภาส ชลศรานนท์

ทำนอง/เรียบเรียง : สุระชัย บุญแต่ง

(ข) พี่ชอบข้าวเหนียวรักเดียวคือเจ้า ฝั่งลาวฝั่งไทยไซ้ใครเราผูกพัน

(ญ) บ่าวไทยสาวลาวยึดมั่น ลำโขงฮ่วมกันนานปี

(ข) สะพานข้ามโขงเชื่อมโยงสองฝั่ง ดูกดังสะพานเชื่อมใจจากฝั่งนี้

(ญ) ฝั่งไทยของกินมากมี ข้าวเจ้าอย่างดีอ้ายคงจะลืมหิวข้าวเหนียว

* (ข) โขงเจ้าเอ๋ยก่อนเคยว่ายไป

(ญ) วายเฮ็ดหยิ่งสะพานก็มี

(ข) พอรักใคร่ว่ายน้ำทุกที

- (ญ) เว้าจั่งสิน้องนี้บ่เชื่อใจ
 (ช) โขงเจ้าเออยช่วยเป็นพยาน
 (ญ) สิเอิ้นสะพานมาสาบานด้วยบ่
 (ช) หากทำนองตรมให้จ่มโขงไป
 (ญ) อ้ายหรือไผ่ที่จ่ม
 (ช) อยากชวนนวลน้องให้ลองข้ามมา จะพาล่องชายทะเล
 อ่าวไทย
 (ญ) อยากไปคือกันนะอ้าย แต่อยากไปไหว้พระธาตุพนม
 (ช) แกงลาวข้าวเหนียวที่ยวงฟิงหมอแคน ทัวแคนฝั่งไทยหา
 ได้มือออกถม
 (ญ) อยากให้น้องนี้ไปชม อย่าชวนลมๆ ยกชวนมาสู่ขอ
 เนื้อหาเพลงสาวลาว บ่าวไทย จัดอยู่ในการรวม
 กลุ่มเกี่ยวกับครอบครัว ได้ถ่ายทอดเรื่องราวความรักความ
 ผูกพันของสาวลาว บ่าวไทย ที่มีแม่น้ำโขงถือเป็นแม่น้ำสาย
 สำคัญเชื่อมความรักของไทยลาว รวมทั้งมีสะพานข้ามแม่น้ำ
 โขงที่ใช้เชื่อมโยงความรักของทั้งสอง “จุดตั้งสะพาน
 เชื่อมใจ” และในเพลงนี้ ใช้คำว่า “โขงเจ้าเออย” ดังตัวอย่าง
 เช่น

โขงเจ้าเออยเคยก่อนเคยว้ายไป

โขงเจ้าเออยช่วยเป็นพยาน

และยังกล่าวถึงความรักที่บ่าวไทยได้สัญญาต่อ
 แม่น้ำโขงว่า “หากทำนองตรมให้จ่มโขงไป”

2. เนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และผูกพันของ ไทย-ลาว

เพลงแม่น้ำโขงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์
 และความผูกพันพบมากที่สุด มีจำนวน 10 เพลง ได้แก่
 เพลงฝากใจไว้กับแม่ โขง เพลงสุรชัยสามซ่า เพลงแม่ของ
 ร้องไห้ กลอนลำเตี้ยสองฝั่งโขง กลอนลำมทานทีสีพันดอน
 สองฝั่งโขง สามเหลี่ยมมรกต เพลงสาวไทยรำพัน มนต์รัก
 สองฝั่งโขง และฝากใจไว้กับแม่น้ำโขง เนื้อหาที่ถ่ายทอดผ่าน
 บทเพลงแม่น้ำโขง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักความผูกพัน
 และความสัมพันธ์ที่ยาวนาน มีความใกล้ชิดกันทางเชื้อชาติ
 ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความ
 สัมพันธ์ของพี่น้องไทยและลาว จนถึงปัจจุบัน ในบทเพลง
 ยังมีการใช้โวหารภาพพจน์ ประเภทบุคคลวัตหรือ
 บุคคลาธิษฐาน ซึ่งเป็นกลศิลป์ของผู้แต่งเพลง ทำให้ถ่ายทอด
 เรื่องราวได้อย่างไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

ความผูกพันและความสัมพันธ์ของไทย-ลาว มีมา
 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2493 ไทยและสปป. ลาว สถาปนาความ
 สัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2493 และ
 จนมีถึงปัจจุบันอย่างราบรื่นใกล้ชิดบนพื้นฐานของการ

เคารพซึ่งกันและกัน โดยมีปัจจัยเกื้อกูล ได้แก่ ความใกล้ชิด
 ทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม สิ่งสะท้อนให้
 เห็นถึงความสัมพันธ์ก็คือ บทเพลงได้ถ่ายทอดเนื้อหา
 เป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

เพลง ฝากไว้กับแม่โขง

ศิลปิน ถาวร สายทองคำ

คำร้อง/ทำนอง พันธุ์ ไม้บง

...โอ้ แม่โขงเชื่อมโยงหัวใจ สองฝั่งไม้ไซอื่นไกล
 ต่างร่วมสายเลือดเดียวกัน แว่วบทเพลง
 ดอกคูณพลิวผ่าน ก้องกังวาน หวานอยู่ช้วนตาปี
 ขอฝากหัวใจไว้กับแม่โขง ด้วยใจมั่นคงของลูกผู้ชาย
 ไม่เคยหน่ายหนี รักเอยล่องลอยเชื่อมโยง
 ทรายน้ำแม่โขงยังไหลรี่ ชีวิตลูกนี้หอมพลิบูชา
 โอ้ แม่โขงเชื่อมโยงหัวใจ สองฝั่งไม้ไซอื่นไกล
 ต่างร่วมสายเลือดเดียวกัน แว่วบทเพลงดอกคูณพลิวผ่าน
 ก้องกังวาน หวานอยู่ช้วนตาปี ขอฝากหัวใจไว้กับแม่โขง...”

จากบทเพลงฝากไว้กับแม่โขง เนื้อหาเพลงกล่าว
 ถึงแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของ คนไทย-ลาว
 แม่น้ำคือที่เชื่อมโยงหัวใจ ความรักความผูกพันความสัมพันธ์
 ที่มีมายาวนาน ดังข้อความเพลงว่า “โอ้ แม่โขงเชื่อมโยง
 หัวใจ สองฝั่งไม้ไซอื่นไกล ต่างร่วมสายเลือดเดียวกัน แว่ว
 บทเพลง” ความสัมพันธ์ของพี่น้องไทยลาว ยังยืนยาวตราบ
 ที่แม่น้ำโขงยังไหลอยู่ เมื่อได้ฟังเพลงนี้แล้วทำให้เกิดความ
 สุขใจจากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นยาวนาน

ตัวอย่างเพลง เพลงแม่ของร้องไห้ ศิลปิน คารา
 บาว เนื้อหาของเพลงที่กล่าวถึงแม่น้ำโขง ได้เล่าถึงตำนาน
 แห่งสองฝั่งโขงที่มีความเชื่อมโยง สายสัมพันธ์ของพี่น้องไทย
 ลาวที่มียืนยาว แม่น้ำโขงเปรียบเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อ
 เลี้ยงชีวิตของสองฝั่ง ดังตัวอย่างเช่น

“...ตำนานแห่งสองฝั่งโขง เชื่อมโยงผูกพันสายใย

ตำนานแห่งความเป็นไทย กับอ้ายน้องลาวยืนยาวสัมพันธ์
 ตำนานผูกปลาน้อยใหญ่ ค่อยหมดสิ้นไปไม่ถึงลูกหลาน...”

“...แม่โขงไหลลงไหลรี่ หล่อเลี้ยงชีวิสองฝั่งวาริ
 เกาะแก่งแม่โขงแม่ยามหน้าแล้ง บ่เคยเหือดแห้งเหมือนคน
 แล้งน้ำใจ...”

3. เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี

ประเทศไทยและ สปป.ลาว นับถือศาสนาพุทธ
 และมีประเพณีคล้ายคลึงกัน จากการศึกษาพบว่าเพลง
 แม่น้ำโขงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี จำนวน 6
 เพลง ได้แก่ เพลงสองฝั่งโขง เพลงคืนไหลเรือไฟ เพลงรัก
 สว่างใส บั้งไฟพญานาค เพลงดอกอ้อริมโขง เพลงรอที่ที่

นครพนม และเพลงวอนปู่ลำโขง เนื้อหาเพลงกล่าวถึงความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาพุทธที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ได้ถ่ายทอดเนื้อหาประเพณีออกพรรษา บุญบั้งไฟพญานาค งานไหลเรือไฟ ซึ่งเป็นงานบุญของคนอีสานแถวริมฝั่งโขงติดกับ สปป.ลาว โดยมีกิจกรรมบริเวณแม่น้ำโขงของทุกปี ตัวอย่างเช่น

เพลง คีนไหลเรือไฟ

คำร้อง /ทำนอง พงษ์ศักดิ์ จันทร์ทูล

“สิบห้าค่ำเดือนสามด่อง น้ำนองเจ็งสองฝั่งโขง เสียงพินแคนพ้องกลองตุ้มโหมง เบ็งโขงเฮือไฟล่องมา เหมือนนาวาแหไฟสวรรค์ ไต้แสงจันทร์คืนเพ็ญเด่นดวง สองเฮาเดินเที่ยวด้วยกัน ไทบ้านตุ้มโหมงแหแหน บ่าวสาวผู้หมายเป็นแฟน เกี้ยวแขนกันเพลินเดินควง อักซึ้งทรวงเฮาสองปองใจ ต่อหน้าไฟล่องไหลตามเฮือ เฮือไฟไหลลงไหลล่อง แต่ใจปล่อง บไหล ลำโขงไหลล่อง ลงได้ แต่สองใจเฮาย้อนขึ้นเหนือ เฮือไฟเดิมไฟให้อัก เป็นแสงผลึกอักเฮาสนใจ เป็นแสงผลึกให้อักเฮาสนใจ สิบห้าค่ำเดือนสามด่อง ใจนองท่องไว้ บ่ วาง...”

จากเนื้อเพลงคีนไหลเรือไฟ ได้กล่าวถึงวันออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็น เป็นงานบุญออกพรรษา มีการไหลเรือไฟ ซึ่งเป็นประเพณีของชาวอีสาน เรียกว่า “เฮือไฟ” เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ที่พุทธศาสนิกชนอีสาน ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ มีความเชื่อเกี่ยวโยง สัมพันธ์กับพุทธศาสนาหลายประการ เช่น การบูชารอยพระพุทธรูป การสักการะท้าวพกาพรหม การบวงสรวง พระธาตุจุฬามณี การระลึกถึงพระคุณ ของพระแม่คงคา เป็นต้น ผู้แต่งเพลงได้ถ่ายทอดเรื่องราวความรักผ่านประเพณีไหลเรือไฟ ได้เปรียบว่าเรือไฟเดิมไฟรัก เป็นแรงผลักดันให้รักของสองเราสนใจ และขอให้รักของเรานั้นยืนนาน

4. เนื้อหาเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรม

ลักษณะเนื้อหาเพลงได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับ ธรรมชาติ พบเพลงแม่น้ำโขงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิเวศ วัฒนธรรม จำนวน 9 เพลง ได้แก่ ลำนำจากลำโขง ล่องโขง สองฝั่ง เพลงนครพนมคืนเพ็ญ เพลงเบ็งนครพนม เพลงขุ่น ลำโขง เพลงแคนลำโขง เพลงเบ็งโขง เพลงฟ้าสาบที่ฝั่งโขง และเพลงคิดถึงดวงจำปา เนื่องจากประเทศไทยและสปป.ลาว มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ น้ำ ที่มีความสมบูรณ์ ลักษณะเนื้อหาเพลงได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับนิเวศ วัฒนธรรมผ่านเนื้อเพลงด้วยการใช้ภาษาบรรยายให้เห็น ธรรมชาติของไทยและลาวบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง รวมทั้งยัง สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่งดงามและควรช่วย

อนุรักษ์ธรรมชาติให้อยู่คู่กับลูกหลานและประเทศชาติคงไว้ สืบไป

ดังตัวอย่างเพลง ลำล่องโขง ศิลปิน คิต ธรรมพันธ์ เนื้อหาลำล่องโขง ได้บรรยายถึงธรรมชาติรอบแม่น้ำโขง มี ต้นไม้ ปลา และกล่าวถึงประเพณีเดือนสิบเอ็ดขึ้นสิบห้าค่ำ ซึ่งเป็นงานออกพรรษา บุญบั้งไฟพญานาค ดังตัวอย่างที่กล่าวถึงธรรมชาติน้ำโขงให้เห็นภาพได้ชัดเจน เช่น

“โขงคือเขตแบ่งชน ใจกันเหน้อยมะโน

เหลียวเบ็งสวยใจโก้ เกาะแกงคือสันดอน

มีพฤษาแซมซอน ขึ้นแจมตามฮิมน้ำ

มองไปตามทิวไม้ บูรพาฟ้าฝั่งผาย

น้ำโขงไหลสุไต้ เหนือพุนผัดหมื่นจิน

ปวงมัจฉาโดดดิน แดกแกงฝูงกระจาย

โขงคือสายธารา เส้นเลือดของชาวบ้าน”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขง พอสรุปได้ว่า เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขง ผู้แต่งได้ใช้ภาษาบรรยาย และใช้โวหารภาพพจน์ในบทเพลงได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้ฟัง เพลงเกิดจินตภาพอย่างชัดเจน จากการศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขง: ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ลักษณะเด่นที่พบคือ มีแม่น้ำโขงเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ ของไทย-ลาว เป็นแม่น้ำแห่งชีวิตของทั้งสองประเทศ สามารถแบ่งได้ตามสังคมวัฒนธรรม ออกเป็น 4 ลักษณะ จากเพลงจำนวน 33 เพลง คือ เนื้อหาด้านความสัมพันธ์และความผูกพัน เนื้อหาด้านนิเวศวัฒนธรรม เนื้อหาด้านการรวมกลุ่มเป็นครอบครัว และเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี ตามลำดับ

เนื้อหาด้านความสัมพันธ์และความผูกพันที่พบใน บทเพลงแม่น้ำโขง ซึ่งผู้แต่งได้บรรยายถึงความสัมพันธ์ของ ไทย-ลาวที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน มีความใกล้ชิดกัน ทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อน ให้เห็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของพี่น้องไทยลาว จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคมและความหมาย ของวัฒนธรรมว่า กลุ่มคนหรือคนที่อยู่ร่วมกันอาศัยอยู่ใน พื้นหรือดินแดนร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันและกันร่วมมือ กัน มีความคิดความเชื่อ และบรรทัดฐาน ได้นำไปปฏิบัติร่วมกันจนเป็นกฎเกณฑ์ และคนในสังคมยอมรับ ลักษณะของ สังคมต้องมีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน มีการสืบทอดถ่ายทอด

วัฒนธรรมไปสู่รุ่นอื่น เป็นการสืบทอดค่านิยมประเพณี ความเชื่อ หรือวิถีการดำเนินชีวิต สังคมและต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรับและเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

เนื้อหาที่ปรากฏในบทเพลงแม่น้ำโขง ด้านเนื้อหา ด้านการรวมกลุ่มเป็นครอบครัว เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี และเนื้อหาด้านนิเวศวัฒนธรรม ได้สะท้อนเนื้อหาผ่านแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำแห่งชีวิต มีเรื่องราวความรัก ความเชื่อศาสนา และประเพณี ที่บรรยายผ่านภาษาให้เห็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติที่สวยงามแถวริมฝั่งแม่น้ำโขงที่กั้นเขตแดนไทยลาว ผู้แต่งได้บรรยายความงดงามของธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความไพเราะลึกซึ้งอย่างยิ่ง ได้สอดคล้องกับ ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ (2547) ได้วิจัยเรื่อง เพลงลูกทุ่งอีสานกับการสะท้อนสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษาในงานเพลงของศิริพร อำไพพงษ์ โดยศึกษาจากผลงานเพลงของศิริพร อำไพพงษ์ ช่วงปี 2543-2547 มี 8 อัลบั้ม รวม 80 บทเพลง เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาและการสะท้อนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานจากบทเพลงของศิริพร อำไพพงษ์ ซึ่งเพลงลูกทุ่งอีสานมีความโดดเด่น โดยเฉพาะความหลากหลายในเนื้อหาและอารมณ์เป็นบทเพลงที่เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น รวมทั้งให้ความรู้สึกสนุกสนาน เพลงลูกทุ่งอีสานมีรูปแบบที่ไม่ตายตัวขึ้นอยู่กับความคิดของนักแต่งเพลงแต่ละคน มีทั้งแต่งเพื่อชีวิต แต่งเพลงที่มีเนื้อหาสนุกสนาน หรืออาจประชดประชันเสียดสี แต่ก็ได้แนวทางมาจากเพลงไทยสากลหรือเพลงลูกทุ่ง ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาถิ่น แต่อาจจะใช้ภาษากลางผสมกับภาษาถิ่นบ้างเพื่อความไพเราะและความรื่นเริงในเพลง จากผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ภาษาเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา ส่วนเนื้อหามีการสะท้อนให้เห็นภาพสังคมวัฒนธรรมออกมาได้หลายประการ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคมอีสาน มีการสะท้อนสภาพสังคมออกเป็น 3 ประการ คือ การสะท้อนภาพความรัก การสะท้อนภาพชีวิตของชาวชนบท และการสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ในส่วนที่สะท้อนความรักนั้นในบทเพลงลูกทุ่งอีสานของศิริพร อำไพพงษ์ ส่วนใหญ่จะสะท้อนเรื่องราวความรัก การรอคอย ของหนุ่มสาว มีทั้งรักสมหวังและรักที่ผิดหวัง การสะท้อนเรื่องราวชีวิตของชนบท ตลอดจนสะท้อนภาพของประเพณีท้องถิ่นด้วย

จากเนื้อหาเพลงแม่น้ำโขงที่สะท้อนสังคม

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเป็นครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญของคน ผู้แต่งเพลงได้ถ่ายทอดเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวไทย-ลาว ความรักที่รอคอยของคนสองคนที่มีแม่น้ำโขงเป็นสักขีพยานความรัก ซึ่งได้สอดคล้องกับ อัมพร จิตรรักษา (2543) ได้ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย เอกชัย ศรีชัย จากจำนวนเพลง 332 เพลง ผลการศึกษาได้ปรากฏภาพสะท้อนด้านต่างๆ ที่ปรากฏมี 6 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านภาษา ด้านค่านิยม และด้านประเพณี ซึ่งได้ภาพสะท้อนที่ปรากฏนั้นเป็นภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยของสังคมไทยส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง บทเพลงแม่น้ำโขง: ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ทำให้ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจและน่าศึกษาวิเคราะห์ได้อีกเช่น

1. ควรมีการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและการสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมกลุ่มน้ำโขงของไทย-ลาว ประเภทเรื่องสั้น หรือนวนิยาย
2. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมกลุ่มน้ำโขง เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. สมชาย ลำควน ที่ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้ศิษย์เสมอ อีกทั้งขอขอบพระคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. เพลงลูกทุ่งอีสานกับการสะท้อน
วัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษาในผลงานเพลง
ของศิริพร อำไพพงษ์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2547.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ศิริพร กรอบทอง. วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่งใน
สังคมไทย พ.ศ.2481-2535. วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2557.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม:
แนวคิดวิธีวิทยา และทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 2.
ขอนแก่น: อมรินทร์ก๊อปปี้, 2545.
- อัมพร จิตรรักษา. ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและ
วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ที่ขับร้อง
โดยเอกชัย ศรีวิชัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ,
2543.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Integrated STEM Education Learning Model for the Development of Product-Based
Creativity for Secondary School Students

บุญเสรีฐ จันทร์ทิน*¹ วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล**² และ मनसिख लीथिसम्बुर्ण***³

¹ร.วิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: chaibird1948@hotmail.com

Received: October 31, 2018 Revised: December 23, 2018 Accepted: December 25, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) ทูตสะเต็มและครูที่ได้รับรางวัลสะเต็มศึกษาจำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง 2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ความถี่ และค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ปัญหา 2) ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา 3) สืบค้นข้อมูลและดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) ขั้นระบุปัญหา 3.2) ขั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 3.3) ขั้นตอนออกแบบวิธีการแก้ปัญหา 3.4) ขั้นวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา 3.5) ขั้นทดสอบและปรับปรุง และ 3.6) ขั้นนำเสนอ 4) นำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ และ 5) ประเมินผลตามสภาพจริง ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา พบว่ามีค่าความสอดคล้อง = 0.96 และมีค่าดัชนีความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา = 0.93

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objective of this research was to develop an integrated STEM education learning model to improve the product-based creativity for secondary school students. The samples were 1) 30 STEM ambassadors and STEM education awarded teachers who obtained by purposive sampling, 2) 7 experts. The research instruments were structured interview form and evaluation form. Statistics used in this research were content analysis, frequency, and Item-Objective Congruence Index

The research findings were as follows;

The model consisted of 5 activities including ; 1) Learning activation with problem situation, 2) Brainstorming to analyze the problem situation, 3) Information searching and problem solving which consisted of 6 steps including; 3.1) Problem identification, 3.2) Data and related ideas collection, 3.3) Countermeasure design, 3.4) Planning and implementation the countermeasures, 3.5) Evaluation and improvement, and 3.6) Presentation, 4) Knowledge application, and 5) Evaluation at the real condition. The

results of the integrated STEM education learning model evaluation revealed that consistency value = 0.96 and suitability index = 0.93

Keywords: STEM Education Learning Model, Product-Based Creativity, Secondary School Student

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้จากมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยอำนวยความสะดวก เช่น ipad สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น ซึ่งช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสะดวกขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและสามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง และสะดวกรวดเร็ว และได้ข้อมูลที่ทันสมัย ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้เป็นผู้โค้ช เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) การสื่อสาร และความร่วมมือ (Communication and Collaboration) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วยทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy) ทักษะด้านสื่อ(Media Literacy) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Communications and Technology Literacy) เป็นต้น (วิจารณ์ พานิช 2555)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการสอนแยกออกเป็นวิชา และขาดการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนลดลง ซึ่งเห็นได้จากปัญหาการเรียนคณิตศาสตร์ของ นักเรียนไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.) เปิดเผยผลการสอบคณิตศาสตร์ ในโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ในปี 2012 พบว่านักเรียนไทย มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ 444 คะแนน ซึ่งเพิ่มสูงจาก PISA ปี 2009 (425 คะแนน) เมื่อเทียบกับ PISA ปี 2000 มีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (สสวท. โครงการ PISA ประเทศไทย 2560) ซึ่งพบว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้นกำลังประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น O-net ที่จัดโดย สทศ., การทดสอบ Program for International Student

Assessment, จากผลการประเมิน ที่ปรากฏในรายงานประจำปีของ World Economic Forum ต่างก็พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้เรียนขาดทักษะ การคิด การสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นเพียงแต่การให้ความรู้มาก เพื่อใช้ในการสอบแต่ไม่สอนให้นักเรียนได้เกิดทักษะการคิด ไม่มีการเชื่อมโยงความรู้ที่มีไปใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนเพื่อเตรียมคนไทยรุ่นใหม่ ให้มีขีดความสามารถ ในการประกอบอาชีพ สร้างเศรษฐกิจและสามารถดำเนินชีวิตในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community, AEC) ต่อไป (พรทิพย์ ศิริภทราชัย 2556)

การแก้ปัญหาระบบการจัดการศึกษานั้นอยู่ที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย Core Subjects and 21st ซึ่งเป็นความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะในการใช้ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและการปกครอง และทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสาร และการร่วมมือ การรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 มากกว่าการสอน ที่มุ่งเน้นเนื้อหา STEM Education เป็นวิทยาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่มีการนำวิทยาศาสตร์(Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกันโดยผ่านวิทยาการจัดการเรียนรู้ที่มี การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 (อภิสิทธิ์ ธงไชย 2557)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนา

ความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการคิด รู้จักวิเคราะห์ แก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ครูผู้สอนสะเต็มศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 367 คน

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ชุดสะเต็มและครูที่ได้รับรางวัลสะเต็มศึกษา จำนวน 30 ท่านโดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นครูที่มีผลงานทางด้านสะเต็ม ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก และมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ที่มีความรู้ และประสบการณ์สูงในเรื่องการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา รวมทั้ง ผู้ที่มีความรู้และความสามารถด้านการวัดและการประเมินผล มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี รวมจำนวน 7 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ โดยได้ศึกษาดำรง เอกสาร ระเบียบเกี่ยวกับ แนวคิด หลักการ แนวปฏิบัติ บทความ รายงานที่เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนา รูปแบบ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์ ศึกษาแนวคิดทฤษฎี การเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากเอกสาร และรายงานการวิจัยเช่น การสอนแบบบูรณาการ รูปแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้บูรณาการสะเต็มศึกษา หลังจากนั้นก็สร้างเครื่องมือในการวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เนื้อหาความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลมาวิเคราะห์ ทั้งนี้แบบบันทึกข้อมูล ได้พัฒนาแบบวิเคราะห์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวกำหนดคุณสมบัติไว้ คือ ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ ไม่น้อยกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือได้รับรางวัลสะเต็มระดับชาติ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ(STEM Ambassador) และครูผู้สอนสะเต็ม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 ท่าน โดยใช้เครื่องมือแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุดสะเต็ม 2 คน และครูผู้สอนสะเต็มระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 28 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 รวม 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้ทรงคุณวุฒิคือผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการรับรองจาก สสวท. ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และครูที่ได้รับรางวัลหรือมีผลงานในการประกวด การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา นำข้อสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ไปยกร่างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดเชิงผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์แล้วสรุปในรูปแบบการพรรณนา เป็นความเรียงใช้ในการยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

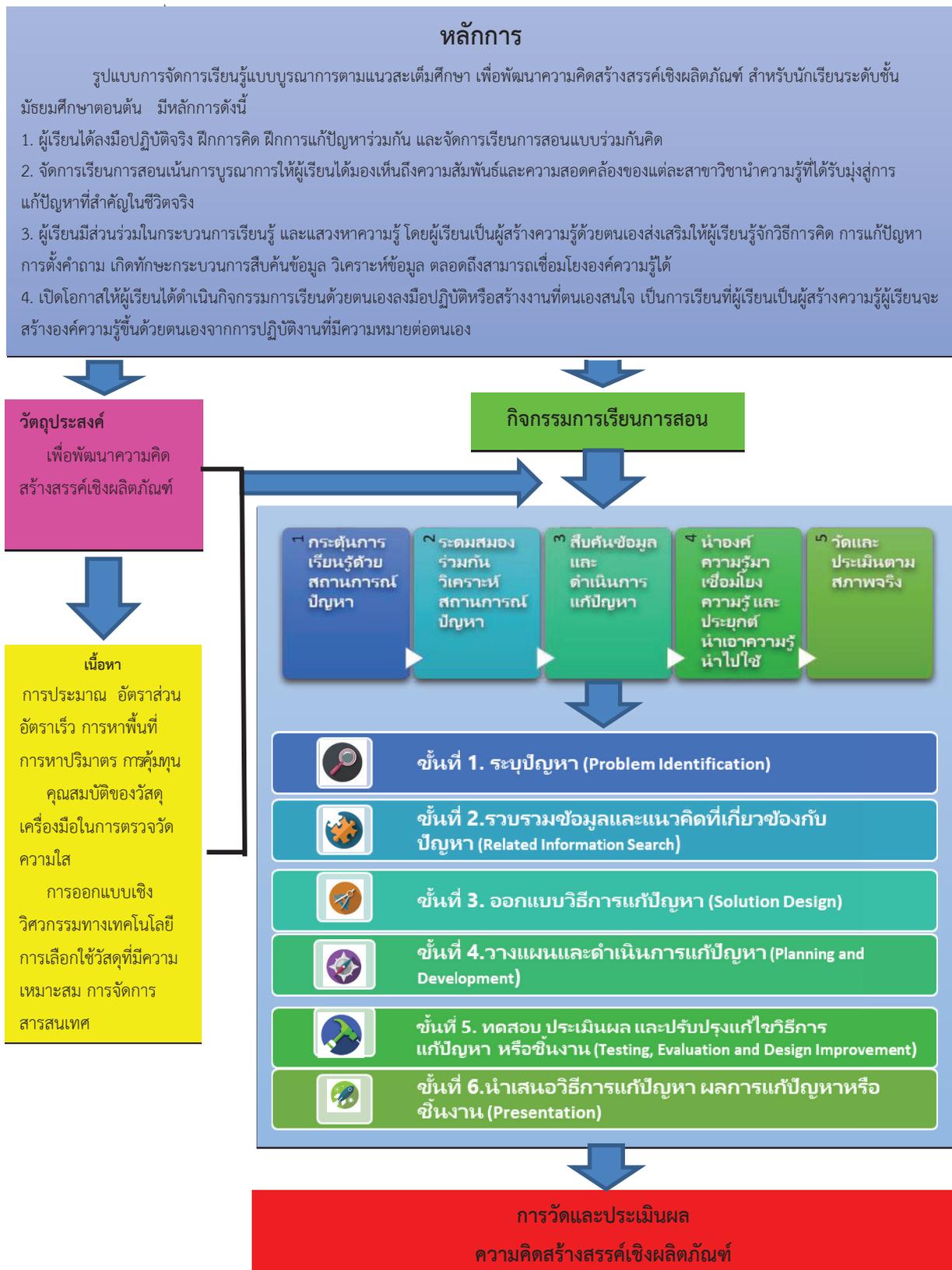
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) หาค่าความถี่ และค่า IOC (index of item objective congruence) ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ ผลการศึกษา และสังเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา และทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ปัญหา (Activation) 2) ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหา (Brainstorming) 3) สืบค้นข้อมูล และดำเนินการแก้ปัญหา (Searching) แบ่งเป็น 6 ชั้นได้แก่ 3.1) ชั้นระบุปัญหา (Problem Identification) 3.2) ชั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง (Collection Data and Theory Related) 3.3) ชั้นออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) 3.4) ชั้นวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and Problem Solving) 3.5) ชั้นทดสอบ และปรับปรุง (Testing and Improving) และ 3.6) ชั้นนำเสนอ

(Presentation) 4) นำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ (Apply) และ 5) ประเมินผลตามสภาพจริง (Evaluation) ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับทูตสะเต็ม และครูผู้สอนพบว่า ครูได้รับการฝึกอบรมและให้ความรู้ทางด้านสะเต็มศึกษาแต่ไม่สามารถประยุกต์หรือสร้างกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนและบริบทของตนเองได้และใช้การจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาใช้ในชั้นเรียนอีกทั้งมีปัญหาเรื่องวัสดุที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่ไม่สามารถหาได้ในท้องถิ่นหรือบางอย่างไม่สามารถ หาซื้อได้ การจัดการเรียนการสอนก็ไม่สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ได้หมดตั้งแต่สาระสำคัญ ตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผังมโนทัศน์ จุดประสงค์ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จนถึงการวัดและประเมินผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างกับครูผู้สอนสะเต็มศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นครูที่มีผลงานทางด้าน สะเต็มศึกษาในระดับ สพม. จำนวน 30 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงสรุปได้ว่าองค์ประกอบหลักแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก คือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ปัญหา 2) ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา 3) สืบค้น ข้อมูล และดำเนินการแก้ปัญหา 4) นำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงความรู้และประยุกต์นำเอาความรู้ไปใช้ และ 5) วัดและประเมินผลตามสภาพจริง จากองค์ประกอบในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน ในทุกองค์ประกอบและทำให้ครูสามารถจัดการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบกับการการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับทูตสะเต็ม และครูผู้สอนเพื่อ ยกร่างแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์

จากภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ปัญหา (Activation) 2) ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา (Brainstorming) 3) สืบค้นข้อมูล และดำเนินการแก้ปัญหา (Searching) แบ่งเป็น 6 ชั้นได้แก่ 3.1) ชั้นระบุปัญหา (Problem Identification) 3.2) ชั้นรวบรวม ข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง (Collection data and theory related) 3.3) ชั้นออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) 3.4) ชั้นวางแผน และดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and Problem Solving) 3.5) ชั้นทดสอบ และปรับปรุง (Testing and Improving) และ 3.6) ชั้นนำเสนอ (Presentation) 4) นำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ (Apply) และ 5) ประเมินผลตามสภาพจริง (Evaluation) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา มีค่าความสอดคล้อง (IOC=0.96) และมีค่าดัชนีความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา (IOC=0.93)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการศึกษาสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับผู้สอนและผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นครูที่มีผลงานทางด้านสะเต็มศึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้รับความสนใจอย่างมาก เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม มองเห็นรูปแบบและความสัมพันธ์สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกสาขาวิชาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในจริงเนื่องจากศาสตร์ทุกศาสตร์ ไม่สามารถ

แยกจากกันเด็ดขาด สอดคล้องกับ ปราณปรียา พรหมสิทธิ์ (2560) ความสอดคล้องของกิจกรรมและขั้นตอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC=0.96) และผลการประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภัณฑ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC=0.93) ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Karpova, Elena, Sara B. Marcketti and Jessica Barker (2009) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบว่า การพัฒนารูปแบบต้องมีทฤษฎีรองรับ ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงสถานการณ์จริง โดยออกแบบรูปแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ได้ โดยมีรายละเอียดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้แก่ 1) ความเป็นมาของรูปแบบการสอน ต้องมีความชัดเจน โดยความเป็นมาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การบอกเหตุผลสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การร้อยเรียงภาษาเกี่ยวกับความเป็นมาของรูปแบบมีความเชื่อมโยง ทำให้เห็นภาพรวมและจุดเน้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ บรรยายแนวคิดพื้นฐานที่ใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจน ความเหมาะสมในการนำแนวคิดมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้ภาษาในการพัฒนาแนวคิด มีความต่อเนื่องชัดเจน 3) หลักการมีความชัดเจนสามารถแสดงจุดเน้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จุดเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถเป็นกรอบของการกำหนดองค์ประกอบอื่นๆ และหลักการของรูปแบบสมเหตุสมผล 4) วัตถุประสงค์ กล่าวถึงการเสริมสร้าง เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนอย่างชัดเจน สิ่งที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนมีความสำคัญ จำเป็นมากในสังคมยุคปัจจุบัน 5) เนื้อหาครอบคลุมตามขอบเขตของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดเรียงเนื้อหาที่มีความต่อเนื่อง เนื้อหาที่มีความเหมาะสมและมีประโยชน์กับผู้เรียน 6) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้เรียงเรียงเป็นลำดับขั้นตอน

กระบวนการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเวลา และกระบวนการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้กับ ผู้เรียน มีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง ที่เรียกว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเตรียมความพร้อม ในการแก้ปัญหาใหม่ของโลกอนาคต เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทาง และวิธีการใหม่ๆ ให้ตอบสนองทักษะจึงเป็นสิ่งจำเป็น เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่เลือกมาตรฐานตัวชี้วัด พัฒนา คำถาม ระบุประเด็น ปัญหาหรือสถานการณ์ บูรณาการ ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ เชื่อมโยงสู่อาชีพ สอดคล้องกับ สุพรรณิ ขาญประเสริฐ (2558) และวงเดือน คล้ายบุญมี (2558) โดยความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณภาพ ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน หากได้รับการส่งเสริมพัฒนาและนำไปใช้ให้เหมาะสม ก็เกิด ประโยชน์มหาศาล อีกทั้งยังนับเป็นความสามารถที่สำคัญ อย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมีความหมายมากกว่าความสามารถ ด้านอื่นๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็น อย่างยิ่งในการส่งเสริม ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ สอดคล้องกับ สมเจตน์ สัตยกิจขจร (2558) และอารี พันธุ์ณี (2546) ซึ่ง องค์ประกอบหลักแต่ละองค์ประกอบ ในรูปแบบการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะกระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ประกอบด้วย 5 กิจกรรมคือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ปัญหา (Activation) 2) ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา (Brainstorming) 3) สืบค้นข้อมูล และดำเนินการ แก้ปัญหา(Searching) 4) นำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงความรู้ และประยุกต์นำเอาความรู้ไปใช้ (Adapt) และ 5) วัดและ ประเมินผลตามสภาพจริง (Evaluate) จากองค์ประกอบใน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็ม ศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นกลวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ร่วมกับการ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ที่เชื่อว่า นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง ในการ เรียนรู้สิ่งต่างๆ หรือเป็นผู้สร้างความหมายของประสบการณ์ ที่ได้รับด้วยตนเอง ตามทฤษฎีของกลุ่มสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) (Lawson 2001) ซึ่งสถาบันการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท. 2557) ได้เสนอขั้นตอน การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ

กระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับแน่งน้อย อินคะเน (2558) สำหรับการฝึกทักษะความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการ สังเกต การพิจารณาสิ่งที่กำหนดให้ในกิจกรรมอย่างละเอียด รอบคอบ ซึ่งนักเรียนสามารถพิจารณาและวิเคราะห์ สิ่ง ต่างๆ ได้อย่างชัดเจนจากการฝึกฝนทักษะความคิด สร้างสรรค์มีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดที่แปลกใหม่มี จินตนาการที่ชัดเจนขึ้น สามารถออกแบบแล้วสร้างชิ้นงาน ในทางสร้างสรรค์ได้ โดยความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ การทำงานที่หลากหลายรูปแบบ แล้ว นำมาประยุกต์ให้เกิดชิ้นงานรูปแบบใหม่ๆ ในระดับที่มีความ ซับซ้อนขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญณิตา จิตริเชาว์ (2560) และ ชามาศ ศาฐาเจริญ (2557)

ข้อเสนอแนะ

1. ครูควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถ ประยุกต์ได้กับทุกกลุ่มสาระวิชาและ ทุกระดับชั้น ทั้งนี้เพื่อ ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการปฏิรูป การศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในยุค 4.0
2. ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณา การตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ ความคิดริเริ่มไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับสถาน ศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน
3. สถานศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษาควรนำ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็ม ศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ไปบูรณาการหรือประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับ บริบทของแต่ละสถานศึกษา หรือหน่วยงานการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ อื่นเพื่อบูรณาการในกลุ่มสาระหลักอื่นๆ เช่น กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา และภาษาต่าง ประเทศ หรือบูรณาการช่วงชั้นอื่นๆ
2. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในระดับชั้นอื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะกระบวนการด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการ

การแก้ปัญหา ความสามารถในการให้เหตุผล ความสามารถในการเชื่อมโยง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชามาศ ศาฐาเจริญ. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงการตามแนวคอนสตรัคชันนิซึม ในรายวิชาการเขียนโปรแกรมพัฒนาหุ่นยนต์ประยุกต์. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 5, 2 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 205-216.

แนนน้อย อินคะเน. การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนวัฏจักร การสืบเสาะความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี**. 10, 19 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2558): 85-96.

บุญณิตา จิตรีเชาว์. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้แบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ในวิชาโครงการคอมพิวเตอร์. **Technical education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok**. 8, 1 (January-June 2560): 70-76.

ปราณปรียา พรหมสิทธิ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา เจตคติต่อการใส่ใจสิ่งแวดล้อม และจิตสำนึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับแบบปกติ. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ**. 12, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 71.

พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์. STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารนักบริหาร Executive Journal**. 3, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2556): 49-56.

วงเดือน คล้ายบุญมี. การพัฒนาเลิร์นนิ่ง อ็อบเจกต์ เรื่องรูปเรขาคณิต ที่ส่งผลต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี**. 10, 19 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2558): 121-128.

วิจารณ์ พานิช. **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ:มูลนิธิสยามกัมมาจล. 2555.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. **โครงการPISAประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560.

—————. **การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557.

สมเจตน์ สัตยกิจจจร. รูปแบบการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยวิธีการเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งผลต่อความคิด สร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรี, 2558.

สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษากับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **นิตยสารสสวท**. 43, 192 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2558): 14-17.

อภิสิทธิ์ ธงไชย. สะเต็มศึกษากับพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. **วารสารสมาคมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย**. 19, 2 (มกราคม-ธันวาคม 2557): 15-18.

อารี พันธุ์มณี. **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ไยไหมเอ็ดดูเคท, 2546.

Karpova. Elena. Sara B. Marcketti and Jessica Barker. (2009). **The Efficacy of Teaching Creativity**. (Online) 2009 (Cited July 19, 2017). Available form: <http://www.ctr.sagepub.com/>

Lawson. A. E. Using the Leaning Cycle to Teach Biology Concepts And Reasoning Patterns. **Jornal of Biology Education**. 35, 4 (August 2001): 165.

การจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

Cultural Products Management in the Mekong Special Economic Zone

บุษราภรณ์ พวงปัญญา¹ ภัคดี โพธิ์สิงห์² และ ยุภาพร ยุภาศ³

^{1,2,3}คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: jenenew.now@gmail.com

Received: May 4, 2018 Revised: May 16, 2018 Accepted: May 17, 2018

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง 2.สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง 3.ยืนยันรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง โดยมีตัวอย่าง จำนวน 544 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.78 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบจำลองสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติ $\chi^2/df = 4.40$, RMSEA = 0.079, SRMR = 0.039, CFI = 0.93 และ TLI = 0.92 พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงประกอบด้วยอิทธิพลโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่ม (0.97) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก (0.41) ปัจจัยด้านการจัดการ (0.34) และปัจจัยด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม (0.26)

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง พบว่ามีแนวทางการพัฒนาจำนวน 5 ด้าน 16 ประเด็น และ 80 แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา 2) การพัฒนาด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา 3) การพัฒนาด้านภาคีเครือข่ายภายนอก ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา 4) การพัฒนาด้านการจัดการประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา และ 5) การพัฒนาด้านความสำเร็จประกอบด้วย 4 ประเด็น 20 แนวทางการพัฒนา

3. ผลการยืนยันรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน พบว่า รูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงในทุกด้านสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด (Md.=5) และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ที่ระดับ 0.00 ทุกแนวทางการพัฒนา

คำสำคัญ: สินค้าวัฒนธรรม การจัดการ เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

Abstract

This research article aimed to 1. study the causal factors which impact cultural product management in the Mekong special economic zone, 2. formulate the cultural product management model in the Mekong special economic zone, 3. Evaluate the proposed cultural product management model in the Mekong special economic zone. Samples in this research was 544 people obtained by multi-stage sampling. Research instrument was the questionnaire which had discriminative power of 0.20-0.78 and the total reliability was 0.98. Statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, kurtosis, skewness, and structural equation model (SEM).

The research results were as the following:

1) The hypothesis model was consistent with empirical data. The ratio of $\chi^2/df = 4.40$, RMSEA = 0.079, SRMR = 0.039, CFI = 0.93 and TLI = 0.92. The causal factor which influences the cultural product management in the Mekong special economic zone was the whole influence of the causal factor which matter to the cultural product management in the Mekong special economic zone which had a statistical significance at 0.01. By classifying from maximum to minimum influential coefficient, we found that the group leadership factor had a maximum path coefficient at 0.41, the management factor had path coefficient at 0.34, and group member's competitiveness factor had path coefficient at 0.26.

2) The results of the establishment of the cultural product management model in the Mekong special economic zone consisted of 5 dimensions, 16 issues and 80 guidelines for development including 1) the group leadership development consisted of 3 issues and 15 guidelines, 2) the group member's performance development consisted of 3 issues and 15 guidelines, 3) the outside partnership and network development consisted of 3 issue and 15 guidelines, 4) the management development consisted of 3 issues and 15 guidelines and 5) the achievement development consisted of 4 issues and 20 guidelines.

3) The affirmations of the cultural product management model in the Mekong special economic zone by 20 experts found that the cultural product management model in the Mekong special economic zone in all dimensions were conformed in the highest level (Md.=5) and had the interquartile range value (I.R.) at 0.00 level in all development issues and guidelines.

Keywords: Cultural Product, Management, Mekong Special Economic Zone

บทนำ

ท่ามกลางสภาวะการณ์ปัจจุบันปัญหาเศรษฐกิจถือเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของประเทศที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจจะนำมาซึ่งปัญหาอื่นๆ แม้ว่าเราจะพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ก็ยังมีข้อจำกัดและพบปัญหาที่เกิดจากความเลื่อมล้ำนั้น คือปัญหาการกระจายรายได้ที่มีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ยังสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุข ปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยตรงกับกลุ่มคนที่ตกอยู่ฐานะยากจน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้

ประการแรกต้องสร้างการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นกับชุมชนที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับชุมชนหรือในระดับฐานราก ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายการ สร้างธุรกิจที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนรวมถึงการนำเอาทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรม โดยนำมาสร้างโอกาสและพัฒนาความสามารถของชุมชน ในการผลิต แปรรูป บริการ และกิจกรรมอื่นๆ อย่างครบวงจร เป็นการสร้างงานในชุมชน ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถ

ในการแข่งขัน (Growth & Competitiveness) พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการไทยในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่นและสามารถต่อยอด ด้วยความคิดและนวัตกรรม รวมทั้งสร้างความได้เปรียบจากความหลากหลายและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมและความเป็นไทยเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โลฟิสต์สไตล์ และก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งส่งเสริมให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ ด้วยการกำหนดธุรกิจที่มีศักยภาพและเชื่อมเครือข่ายธุรกิจในแต่ละพื้นที่ เพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุน SMEs ที่มีศักยภาพขยายการลงทุนไปในต่างประเทศ (แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี) ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้ใหม่และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบการค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำ

ทรัพยากรภูมิปัญญามาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมีมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและนอกประเทศวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความไม่สมดุลของกระบวนการพัฒนาประเทศขณะนี้ได้นำระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีภาวะความเป็นเมืองมากขึ้น และพฤติกรรม การบริโภคเลียนแบบโลกตะวันตก ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฉะนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนให้กับประชาชน ผ่านการกำหนดนโยบายการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนสามารถ สร้างรายได้ พึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนา เศรษฐกิจซึ่งมีแนวทางทั้ง ระดับนโยบายแห่งรัฐ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยมุ่งไปที่การเชื่อมโยงระหว่างทุน 6 ทุน คือ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ ทุนสังคม ทุนมนุษย์ ทุนการเงินและทุนวัฒนธรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) โดยทุนวัฒนธรรมเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับทุนประเภทอื่นๆ เพราะทุนวัฒนธรรมถือเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ทั้งนี้ รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตรอุตสาหกรรม และการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ สร้างฐานการผลิตของ ผู้ประกอบ การขนาดกลางและขนาดเล็ก หรือ “ธุรกิจชุมชน” ซึ่งหมายถึง การรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อสร้างความเกื้อกูลกันในการสร้างรายได้ การทำมาหากิน เพื่อให้สร้างความเข้มแข็งต่อชุมชน ซึ่งการธุรกิจชุมชนนั้นเสมือนเห็นการสร้างฐานเศรษฐกิจที่สำคัญในการพึ่งตนเอง อาจไม่ได้หมายถึงการสร้างการพึ่งตนเองเพียงด้านเดียวแต่ยังหมายรวมถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพระบบเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ เพราะการที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่พึ่งเศรษฐกิจภายนอกนั้นหมายถึง ชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งกันเป็นฐานหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนระดับประเทศอย่างแท้จริง ระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่การขับเคลื่อนสินค้าทางวัฒนธรรมต้องมีการผลักดันสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนรัฐบาลจึงใช้นโยบายต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในสร้างภูมิคุ้มกันในประชาชนชาวไทยต่อสู้กับปัญหาความยากจนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนให้ชุมชนใช้ทุนวัฒนธรรมในชุมชน อาทิ ภูมิปัญญา ทรัพยากร พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ในชุมชนพัฒนาเป็น

ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สร้างความโดดเด่น มีเอกลักษณ์สร้างจุดขายของตนเองการที่ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง จะทำให้เห็นแนวทางในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน จะสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นภายใต้ธุรกิจชุมชนซึ่งแน่นอนว่าการสร้างแนวทางดังกล่าวย่อมประสบปัญหานั้นการแตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบท ปัญหาเรื่องการจัดการสินค้า การบริการจัดการ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืน เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังคงขาดองค์ความรู้ ด้านการจัดการอย่างเป็น ระบบไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดการกลุ่ม การจัดการสินค้า และการจัดการผลิต ปัญหาที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่มีความสอดคล้องกันถ้ากลุ่มผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการบริการจัดการกลุ่ม กระทั่งขาดการจัดการสินค้า การตลาดตลอดจนการผลิตสินค้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาตนเองของชุมชน การเชื่อมโยงสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการสร้างงาน สร้างอาชีพและสนับสนุนให้มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมร้อยในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการให้ได้รับการ ส่งเสริมในแนวทางที่จะช่วยผลักดันให้ก้าวเข้าสู่ผู้ประกอบการมีอาชีพ มีการผลิตที่มีคุณภาพ มาตรฐานมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีตลาดช่องทางการจำหน่ายเป็นของตนเอง ยังคงไว้ซึ่งความเชื่อมโยงกับชุมชน ท้องถิ่น และวัฒนธรรม เพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยรัฐบาลพร้อมที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้ แหล่งทุนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดโลกเพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนของภาคีภาครัฐได้สร้างโอกาสทางธุรกิจ (บุษราภรณ์ พวงปัญญาและคณะ 2559)

เขตเศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่างๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนาซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2548) โดยในภาคตะวันออกเฉียง

เหนือประกอบด้วย พื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม และจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น มีการกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุนและการจ้างแรงงาน วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น มิได้เป็นเพียงเครื่องแสดงความเจริญงอกงามอันดีของสังคมหนึ่งในแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของภาพรวมวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ในกระแสวัฒนธรรมของโลกปัจจุบันที่กำลังถูกทำให้เป็นสากล อันเป็นโลกของมาตรฐานและ“ความเหมือน” ที่เย็นชาไร้ชีวิตความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็น “ความต่าง” ที่สัมผัสเข้าถึงแก่นแท้ของชีวิต เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับตัว เป็นเสน่ห์และตัวตนที่แท้ของสังคมและวัฒนธรรมไทย การเล็งเห็นความสำคัญและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลายนี้ จึงเป็นทางไปสู่พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมไทยในทุกๆด้านที่สอดคล้องเหมาะสมต่อเงื่อนไขของยุคสมัยได้อย่างยั่งยืน (อนุวัฒน์ เต็มเจิม 2546)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นแนวทางในการพัฒนาอีกกลุ่มอื่นๆ ให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง
3. เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

1.1 พื้นที่เป้าหมาย การวิจัย การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่วิจัย คือ ชุมชนที่มีดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการสินค้าทางวัฒนธรรม ที่กระจายอยู่เขตพื้นที่เขต

เศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ คือ จังหวัดในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดมุกดาหาร 2) จังหวัดนครพนม และ 3) จังหวัดหนองคาย

1.2 ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรการวิจัยครั้งนี้มีหน่วยในการวิเคราะห์ เป็นกลุ่มที่ดำเนินงานการจัดการสินค้าวัฒนธรรม ประชากร คือ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มที่ดำเนินงานการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงทั้งหมด 3 จังหวัด การคำนวณหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมจากกลุ่มทั้งหมด 68 กลุ่มที่กำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้เกณฑ์จำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์สมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงนั้นไม่ควรน้อยกว่า 20 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร (นงลักษณ์ วิรัชชัย 2542 และ สุภมาส อังศุโชติ และคณะ 2554) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 23 ตัวแปร ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีไม่น้อยกว่า 460 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการรวบรวมรายชื่อกลุ่มทั้งหมดมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทุกกลุ่มจะใช้ผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 8 คน ในการสอบถามแบบสอบถาม ดังนั้นจึงรวมผู้ให้ข้อมูล 68 กลุ่มโดยทำการเก็บข้อมูลกลุ่มละ 8 คน รวมทั้งหมด 544 คน

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

2.1 ตัวอย่าง ตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญตัวแทนสมาชิกกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าวัฒนธรรมที่กระจายอยู่เขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนโดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยการเลือกตามขนาดของกลุ่มเล็ก กลาง ใหญ่ จำนวน 3 กลุ่ม แบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กทำการสัมภาษณ์จำนวน 3 คน กลุ่มที่มีขนาดกลางจำนวน 3 คนและกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 9 คน โดยการเลือกตามขนาดของกลุ่มเล็ก กลาง ใหญ่ จำนวน 3 กลุ่มโดย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้า

วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ดังนี้

1) ยกวางรูปแบบการพัฒนาการสร้งรูปแบบการสร้งรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจากการวิจัย ระยะที่ 2 ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง จากการวิจัยในระยะที่ 2

2) นำรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ที่ผู้วิจัยได้ยกวางไว้มาให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ค้แนะน้ และข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ในรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะและค้แนะน้ของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง เพื่อส่งให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และยืนยันรูปแบบต่อไป

ระยะที่ 3 เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงผู้วิจัยสร้งขึ้น โดยใช้วิธีการยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง คือผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการตัวแทน สมาชิกกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้วัฒนธรรมที่กระจายอยู่เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ในการยืนยัน รูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง จากผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องตามเทคนิค CIT (Critical Incident Technique) และแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินตามความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง นำร่างรูปแบบที่สร้งขึ้นมาไปให้ผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องทางด้าน สินค้วัฒนธรรมจำนวน 20 คน ทำการยืนยันรูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง
2. แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงทั้งชุดของแบบสอบถามที่วัดด้วยมาตรวัดประมาณค่า 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ด้วยการใช้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การสร้างโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3. การวิเคราะห์ความสอดคล้อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้วัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการสินค้วัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และตัวแปรทั้งหมด ในตัวแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการจัดการสินค้วัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง และกำหนดเส้นทางอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ได้ดังตารางแสดงผลตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลรวม และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2) ของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลตัวแปรตามในแบบจำลอง

ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ			
			LEDER	MEMP	SUPP	MANAG
BSC	0.99**	DE	0.36**	-	0.30	0.34**
		IE	0.61**	0.26**	0.11**	-
		TE	0.97**	0.26**	0.41**	0.34**
MANAG	0.89**	DE	-	0.68*	0.33**	-
		IE	0.87**	-	-	-
		TE	0.87**	0.68**	0.33**	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงพบว่า อิทธิพลโดยรวมของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่ม (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.97) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.41) ปัจจัยด้านการจัดการ (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.34) และปัจจัยด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.26)

ผลการวิจัยระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ผลการสร้างรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงมี แนวทางการพัฒนา 5 ด้าน 16 ประเด็น 80 แนวทาง รายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาด้านภาวะผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

1.1 การพัฒนาด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1) พัฒนาผู้นำมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) พัฒนาผู้นำมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน 3) สนับสนุนให้ผู้นำมีความเสียสละในการปฏิบัติงาน 4) พัฒนาให้ผู้นำมีการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) พัฒนาให้ผู้นำมีความสามารถในการ

แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1) พัฒนาผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) ส่งเสริมให้ผู้นำมีคุณธรรมจริยธรรม มองโลกในแง่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดี 3) พัฒนาผู้นำเพื่อการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีกันในการปฏิบัติงาน 4) พัฒนาผู้นำสามารถสร้างความคาดหวังในความสำเร็จแก่กลุ่ม 5) พัฒนาผู้นำสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

1.3 การพัฒนาภาวะผู้นำด้านผู้นำเชิงท้าทาย 5 แนวทางคือ 1) ส่งเสริมผู้นำปรึกษาหารือร่วมกันก่อนกำหนดเป้าหมายหรือตัดสินใจ 2) ส่งเสริมผู้นำมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ 3) พัฒนาผู้นำที่ให้การรับฟังความคิดเห็นของผู้ตาม และปฏิบัติกับผู้ตามอย่างเท่าเทียมกัน 4) ส่งเสริมผู้นำมีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินงาน 5) ส่งเสริมผู้นำมีความสามารถในการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน

2. การพัฒนาด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่มประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

2.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิก ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1) ส่งเสริมสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน 2) สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธาน และคณะกรรมการกลุ่ม 3) ส่งเสริมสมาชิกมีสิทธิ์ที่จะมีส่วนร่วมในการระดมทุนกับกลุ่มทุกครั้ง 4) พัฒนาสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดการตลาด

ให้กลุ่มอย่างสม่ำเสมอ 5) พัฒนาสมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2.2 การพัฒนาการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1) ส่งเสริมให้สมาชิกแสวงหาข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ 2) ส่งเสริมสมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินแผนการปฏิบัติงานประจำปี 3) ส่งเสริมสมาชิกมีความสามัคคีกันภายในกลุ่ม 4) ส่งเสริมสมาชิกมีการประเมินศักยภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ส่งเสริมสมาชิกมีการพัฒนาศักยภาพของตน

2.3 การพัฒนาความต้องการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) สนับสนุนสมาชิกมีเป้าหมายที่ชัดเจน 2) พัฒนาสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานเป็นอย่างดี 3) พัฒนาสมาชิกมีสวัสดิการและรายได้ที่เพียงพอ 4) ส่งเสริมสมาชิกมีความเสียสละและมีส่วนร่วมในกลุ่มเป็นอย่างดี 5) สนับสนุนสมาชิกรู้สึกมั่นคงและเห็นช่องทางในการเจริญเติบโตทางธุรกิจ

3. การพัฒนาด้านภาคีเครือข่ายภายนอก ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

3.1 การพัฒนาสนับสนุนจากภาคเครือข่ายธุรกิจ ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) พัฒนาเครือข่ายธุรกิจโดยการประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป 2) ส่งเสริมกลุ่มโดยการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่น 3) พัฒนากลุ่มให้ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง 4) สนับสนุนหน่วยงานที่เข้าร่วมให้มีศักยภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์กลุ่ม 5) ส่งเสริมให้กลุ่มมีเครือข่ายการดำเนินงานที่หลากหลาย

3.2 การพัฒนาสนับสนุนจากภาครัฐประกอบด้วย 5 แนวทาง 1) ส่งเสริมได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐ 2) ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนงานกลุ่ม 3) พัฒนากลุ่มได้รับการผลักดันสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ 4) เปิดโอกาสหน่วยงานภาครัฐได้มีการประสานให้ความร่วมมือและสนับสนุนส่งเสริมสินค้าวัฒนธรรม 5) สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับสินค้าวัฒนธรรม

3.3 การพัฒนากระแสอุปสงค์ในท้องตลาด ประกอบด้วย 5 แนวทาง 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างสม่ำเสมอ 2) ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมียอดขายที่เพิ่มขึ้น 3) พัฒนากลุ่มมีการขยายปริมาณการผลิต 4) กำหนดนโยบายและแผนเพิ่มการผลิต

ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ 5) พัฒนาการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการขยายตลาดสินค้า

4. การพัฒนาด้านการจัดการประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

4.1 การพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) จัดโครงสร้างขององค์กรเหมาะสมกับภาระกิจ 3) กำหนดการแบ่งภาระงานกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 4) สนับสนุนให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และ 5) ส่งเสริมสมาชิกมีความเข้าใจและยอมรับบทบาทหน้าที่ในการทำงานของตน

4.2 การพัฒนาการบริหารการตลาดเชิงรุก ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) พัฒนาการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใส 2) พัฒนาการกำหนดต้นทุน ราคาเพื่อสร้างมาตรฐานเดียวกัน 3) กำหนดวางแผน การจัดจำหน่ายการตลาดร่วมกัน 4) ส่งเสริมการจัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายประจำปี และ 5) ส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ

4.3 การพัฒนาการจัดการนวัตกรรมสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 2) กำหนดระเบียบการดำเนินงานและสร้างกฎกติการ่วมกัน 3) ส่งเสริมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่สมาชิก 4) มีแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และ 5) สนับสนุนให้มีการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

5. การพัฒนาด้านความสำเร็จประกอบด้วย 4 ประเด็น 20 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

5.1 การพัฒนาด้านงบประมาณประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมกลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 2) สนับสนุนให้สมาชิกมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 3) พัฒนากลุ่มมีเงินออมเพิ่มขึ้น 4) พัฒนากลุ่มให้มีงบประมาณในการใช้จ่าย จัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก และ 5) ส่งเสริมกลุ่มมีงบประมาณในการขยายกิจการ

5.2 การพัฒนาด้านลูกค้าประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) พัฒนาสินค้าเพื่อให้ลูกค้ามีความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าของกลุ่ม 2) พัฒนาสินค้ามีป้ายบอกราคาที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน 3) พัฒนาสินค้าเพื่อดึงดูดให้มีลูกค้าใหม่เพิ่มมากขึ้น 4) ส่งเสริมเพื่อให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในสินค้าและกลับมาใช้บริการใหม่ และ 5) ส่งเสริมให้

มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อลูกค้าเสมอ

5.3 การพัฒนาด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) กำหนดเป้าหมายวิธีการทำงานและมีการวางแผนที่ชัดเจน 2) จัดระบบโครงสร้างการดำเนินงาน 3) สนับสนุนให้มีคัดเลือกและวางตัวบุคคลที่มีความสามารถสอดคล้องกับลักษณะงาน 4) กลุ่มมีการจัดการ การเงิน การตลาด และผลิตภัณฑ์ ได้อย่างรัดกุมและมีประสิทธิภาพ และ 5) ส่งเสริมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและนำผลการติดตามนั้นมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

5.4 การพัฒนาด้านนวัตกรรม ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) พัฒนาการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการเนื้องานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 2) ส่งเสริมให้กลุ่มสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการดำเนินงานได้ 3) พัฒนาให้กลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด 4) พัฒนากลุ่มสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้ และ 5) ส่งเสริมกลุ่มให้มีเครือข่ายเข้ามาสนับสนุนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้และเทคนิควิธีการสร้างนวัตกรรม

ผลการวิจัยระยะที่ 3 ยืนยันรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ผลการยืนยันรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในรูปแบบการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน 16 ประเด็น และ 80 แนวทางการพัฒนาโดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 ทุกด้าน มีค่าฐานนิยม (Mo.) เท่ากับ 5.00 ทุกด้าน และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ระหว่าง 0.00 – 0.75 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงในทุกด้านทุกประเด็น และทุกแนวทางการพัฒนาสอดคล้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงผู้วิจัย ตั้งสมมุติฐานว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง มี 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่ม ปัจจัยด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านการจัดการ มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการ

จัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงพบว่า อิทธิพลโดยรวมของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่ม (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.97) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.41) ปัจจัยด้านการจัดการ (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.34) และปัจจัยด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.26) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ตามการทดสอบสมมุติฐานด้วยการวิเคราะห์การสร้างโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation) ผู้วิจัยจึงได้นำ 4 ปัจจัยมาอภิปรายผล

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่ม มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ โกศล กิติอัมพร (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ธุรกิจชุมชนประสบผลสำเร็จเพราะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ผู้นำในที่นี้เน้นประธานกลุ่ม เป็นสำคัญ เพราะผู้นำจะเป็นกลไกที่สำคัญในการนำพาธุรกิจชุมชนให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่มากมายผู้นำจะต้องสามารถทำให้เกิดความมั่นใจทั้งกับสมาชิก คณะกรรมการของกลุ่ม ผู้นำชุมชนคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่มมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมมากที่สุดคือเท่ากับ 0.97 ดังนั้น ปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่มเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ผลักดัน กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์และความสัมพันธ์ กับเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

1.2 ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด สมพันธ์ เตชะอธิก

(2541) ได้กล่าวว่า การพัฒนาเครือข่ายไปสู่ธุรกิจชุมชนอย่างเต็มรูปแบบนั้น จะแบ่งระยะเวลาการพัฒนาออกเป็น 3 ระยะ คือระยะแรก เป็นระยะเตรียมตัวเป็นธุรกิจชุมชน เป็นระยะที่อยู่ในการบริหารจัดการองค์กรพัฒนาองค์กร โดยมีเป้าหมายให้ชาวบ้านได้พัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองเพื่อเป็นเจ้าของกิจการในอนาคต ระยะที่สอง เป็นระยะที่องค์กรธุรกิจชุมชนและองค์กรภายนอก หรือองค์กร พัฒนาเอกชนร่วมกันบริหารจัดการ ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมร้อยละ 50 เป็นธุรกิจสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเอกชน องค์กรภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ ระยะที่สามเป็นระยะที่องค์กรชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ 100% เป็นองค์กรธุรกิจชุมชนที่ผ่านการพัฒนามาแล้วเป็นเวลานาน องค์กรชุมชนสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองชุมชนเข้ามาถือหุ้นเพิ่มมากขึ้นเป็นกรรมการเต็มรูปแบบ และทำงานเต็มเวลา

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายภายนอก มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง ลำดับที่ 2 เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมคือเท่ากับ 0.41 เห็นได้ว่าภาคีเครือข่ายภายนอกก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และมีอำนาจในการต่อรองได้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายภายนอกเป็นปัจจัยหนึ่งที่สอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้

1.3 ปัจจัยด้านการจัดการ มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงซึ่งสอดคล้องกับ มนตรีรักษ์ ธีรานุสรณ์ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดแผนการดำเนินงาน หรือวิธีการปฏิบัติงานให้กับสมาชิก โดยดูจากคำสั่งซื้อจากลูกค้าเป็นเกณฑ์ แล้วผู้ประกอบการจะเป็นผู้กระจายงานให้กับสมาชิกในกลุ่ม ธุรกิจมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรมีการกำหนดตำแหน่งต่างๆ ที่เป็นและกำหนดตัวบุคคลเพื่อบรรจุในตำแหน่งต่างๆ ไว้แต่ในด้านการจัดการทั้งระบบยังคงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการ การมอบอำนาจหน้าที่ต่างๆ ซึ่งจะรู้จักสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มดีว่าถนัดด้านไหน การบริการจัดการส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ส่วนการจัดการเข้าทำงานผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดให้ สมาชิกทำตามความเหมาะสมและตามความถนัดของแต่ละบุคคล และทุกคนก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่โดยอัตโนมัติไม่ทำงาน

ซ้ำซ้อน ไม่มีความขัดแย้ง ส่งผลให้การดำเนินงานของธุรกิจประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยด้านการจัดการมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงเนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมคือเท่ากับ 0.34 ดังนั้นจัดการเป็นกระบวนการที่ออกแบบสำหรับบุคคล เพื่อการทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพหรือเป็นกระบวนการที่เน้นไปสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกันและเป็นปัจจัยหนึ่งที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.4 ปัจจัยด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขง สอดคล้อง กับแนวคิด ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกธุรกิจชุมชนว่า เนื่องจากธุรกิจชุมชนเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และเติบโต จากวัตถุประสงค์ขององค์กร สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในลักษณะเชิงรุก (Pro Active) ไม่ใช่เชิงรับ ดังที่เคยเป็นฝ่ายรับจากฝ่ายราชการ การมีส่วนร่วมเชิงรุกของสมาชิกเริ่มตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ จนถึงการร่วมลงมือทำ เช่น การร่วมระดมทุน ถือหุ้น ร่วมแบ่งปันความรู้ ความชำนาญ และทรัพยากร ที่มีต่อธุรกิจชุมชนในยามที่ธุรกิจมีกำไรร่วมกัน ยามธุรกิจขาดทุนก็ต้องรับภาระร่วมกัน เช่น ไม่รับเงินปันผล จึงทำให้ธุรกิจชุมชนดำรงอยู่และเติบโตได้

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยด้านการจัดการมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงเนื่องจาก มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมคือเท่ากับ 0.26 ดังนั้นสมาชิกต้องร่วมกันทำงานเป็นทีมและพึงศักยภาพของบุคคล ในชุมชนและสมาชิกทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การสร้างการมีส่วนร่วมอาจทำได้โดยการจัดให้มีการประชุมร่วมกันมีการบริหารแบบประชาธิปไตย มีการผลักดันให้สมาชิกกล้าคิดกล้าทำ และมีการประเมินผลการดำเนินงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านภาวะผู้นำกลุ่มควรส่งเสริมสนับสนุนและเร่งพัฒนาด้านความสามารถในการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานและการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม
2. ด้านภาคีเครือข่ายภายนอก ควรเร่งสร้างภาคี

เครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์กลุ่มเพื่อให้เกิดเครือข่ายการดำเนินงานที่หลากหลาย เช่น การผลักดันให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนส่งเสริมการประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้านในการขยายตลาดสินค้า

3. ด้านการจัดการควรพัฒนารูปแบบการจัดการโดยการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นทั้งเรื่องของการสร้างกติกากำหนดระเบียบการดำเนินงานร่วมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายของกลุ่ม

4. ด้านสมรรถนะสมาชิกกลุ่ม ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดการตลาดเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนและสร้างสวัสดิการและรายได้ที่เพียงพอรู้สึกมั่นคงและเห็นช่องทางในการเจริญเติบโตทางธุรกิจ

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการจัดการสินค้าวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่เพื่อทราบถึงปัจจัยและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการสินค้าวัฒนธรรมที่ชัดเจน
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกลุ่มน้ำโขงและการจัดการสินค้าวัฒนธรรมในเขตอนุภาคลุ่มน้ำโขงเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการสินค้าวัฒนธรรมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินการทำวิจัย ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่คอยให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจ ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ คุณค่าอันพึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมอบเป็นเครื่องสักการบูชาบูชาผู้ประเสริฐ ที่ท่านได้ให้ชีวิตสติปัญญา เป็นพลังใจที่ยิ่งใหญ่ทำให้ก้าวผ่านอุปสรรคอย่างเข้มแข็ง จนสามารถบรรลุถึงความสำเร็จได้ทุกประการ รวมถึงผู้มีพระคุณที่มีส่วนสำคัญในการวางฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษา, สำนักงาน. **เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2548.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11(2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. **ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.
- ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2541.
- ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์. **ธุรกิจชุมชนวิถีทางสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอภูคช. จังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. **การวิเคราะห์อภิมาน**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- บุษราภรณ์ พวงปัญญา, สัณญา เคนาภูมิ และยุภาพร ยุภาศ. **แนวทางการจัดการเพื่อยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรม**. **วารสารใบลาน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 1, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2559): 80-101.
- มนต์รัก ธีรานุสรณ์. **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของธุรกิจชุมชนอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. **การวิจัยเรื่องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. เอกสารประกอบเสวนาทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ครั้งที่ 2. วันที่ 4 กรกฎาคม 2545 คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาเศรษฐศาสตร์และสำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2545.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน**. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

- สุภมาส อังสุโชติ และคณะ. สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, 2554.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิติอัมพร. การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การพัฒนาภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2552.
- อนุวัฒน์ เต็มเจิม. ศูนย์แสดงสินค้าศิลปหัตถกรรมไทย. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

ความฉลาดทางจิตวิญญาณกับยุคพลิกผันเทคโนโลยีดิจิทัล Spiritual Intelligence and the Digital Technology Disruption Era

ประกายทิพย์ พิชัย^{*1}

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

E-mail: Prakaithip888@gmail.com

Received: September 1, 2018 Revised: October 5, 2018 Accepted: October 5, 2018

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกต่อมนุษย์ การนำปัญญาประดิษฐ์ซึ่งมีไอคิวสูงมาใช้ ทำให้งานต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทางกลับกันก็นำไปสู่ผลกระทบด้านลบ จากวิวัฒนาการที่ก้าวล้ำพลิกผันวิถีมนุษย์ให้เปลี่ยนแปลงทำให้คนเริ่มสนใจความสุขจากภายใน นั่นคือ ความฉลาดทางจิตวิญญาณที่เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นพลังชีวิตเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและสุขภาพกาย เป็นการบูรณาการความฉลาดสมองซีกซ้ายและซีกขวาที่มีประสิทธิภาพต่อการค้นพบตนเอง การมีส่วนร่วมของสังคมสู่ความสุขของมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นแนวคิดให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวให้ชีวิตสมดุล โดยบทความนี้ได้นำเสนอเนื้อหาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ซึ่งรวบรวมวรรณกรรมที่ศึกษาความสัมพันธ์ความฉลาดทางจิตวิญญาณในบริบทต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่การประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการศึกษาวิจัยการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณในยุคพลิกผันเทคโนโลยีดิจิทัล ยังผลให้เกิดประโยชน์และคุณค่ามหาศาลต่อความผาสุกของมนุษย์

คำสำคัญ: ความฉลาดทางจิตวิญญาณ เซวาน์ทางจิตวิญญาณ เอสคิว ทฤษฎีดอกบัวแห่งตัวตน

Abstract

Nowadays digital technology leads to innovation that enhance convenient for humankind. The using of high IQ artificial intelligence makes the task more efficient. On the other hands, they also has the negative effects. This modern disruptive evolution changes the lifestyle of humans, and its effects consequently make them interested in spiritual intelligence. Spiritual intelligence is an origin of life or power associated with the mental and physical health, an integration of intelligence from the left and right brain which has efficiency for finding one's self, and the social participation that leads to the true happiness of humans. Therefore, it is also a concept that helps us understand the happened phenomena and find a balance of life. The article combines recent literature that embodies studies of the relationship of spiritual quotient in various contexts which will be the foundation for applying the concept and theory to study and research the development of individuals' spiritual intelligence in the age of digital innovative disruption which will be contributed to benefits and values for the wellbeing of humans.

Keywords: Spiritual Intelligence, Spiritual Quotient, SQ, The Lotus of the Self Theory

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลหลอมรวมกันทำให้เกิดนวัตกรรมหลายรูปแบบ อำนวยความสะดวกหลายช่องทาง เชื่อมโยงถึงกันโดยไม่ผ่านคนกลาง ส่งผลกระทบต่อทุกภาค ส่วนในทุกมิติของสังคม การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ต้อง

ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีที่เหมือนคลื่น สีนามิดิจิทัลฟองทะยานเข้าหาเราอย่างเลี่ยงไม่ได้ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ 2560) รวมทั้งกระแสทุนนิยมอุตสาหกรรมได้ ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศ นำความคิดคนให้มุ่งประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจ กลุ่มทุนมุ่งผลิตเครื่องอุปโภค บริโภคเป็นเหยื่อ ล่อผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ควบคุมยาก แม้อยู่ยุค 4.0 เน้นการพัฒนานวัตกรรม แต่ด้านจิตใจกลับให้ความสำคัญน้อย ทำให้คนเกิดรูปแบบพฤติกรรมที่ตกเป็นเหยื่อทุนนิยม ที่มีปัจจัยเร่งจากเทคโนโลยีดิจิทัล วิ่งตามนวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกภายนอกแล้ว พยายามไขว่คว้าให้ได้มาในสิ่งที่ยังไม่มี แสวงหาที่พึ่งใหม่ในโลกเสมือนจริง เกิดพฤติกรรมเลียนแบบชีวิตคนอื่นผ่านโลกออนไลน์ เรียนรู้เรื่องภายนอกตัว ตรวจสอบ วิจารณ์คนอื่น แต่มิได้เรียนรู้เรื่องของคนอื่นแล้วนำมาตรวจสอบพิจารณาตนเอง ความหมายความเป็นมนุษย์คืออะไร ความสุขที่แท้จริงคืออะไร ทำประโยชน์อะไรให้สังคมบ้าง กลับหาคำตอบไม่ได้ พฤติกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการดำเนินชีวิตที่มุ่งให้ความสำคัญกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่ไม่ยั่งยืน นำไปสู่ความทุกข์ ซึ่งเป็นรูปแบบและทัศนคติที่มีความฉลาดทางจิตวิญญาณในระดับต่ำ

สังคมปัจจุบันจึงควรหันมาให้ความสำคัญและตื่นตัวในมิติจิตใจ ทั้งนี้แม้เทคโนโลยีสามารถพัฒนานวัตกรรมให้มี IQ. สูง ที่เริ่มต้นด้วยคำถามว่า จะเล่น “เกม” ให้เก่ง มีประสิทธิภาพและฉลาดแบบทิวคุณอย่างไร ปัจจุบันจึงเร่งส่งเสริมพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่มีระบบการคิด การกระทำอย่างมีเหตุผล และมีความฉลาดเหนือมนุษย์ ส่วนสัตว์หลายประเภทก็มี EQ. รู้จักการประเมินและตอบสนองอารมณ์ต่อสถานการณ์อย่างเหมาะสม แต่ความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Spiritual Intelligence: SQ.) เริ่มต้นด้วยคำถามว่า จะเล่น “เกม” นี้ “ดี” หรือ “ไม่ดี” แม้ความฉลาดทางจิตวิญญาณสวนกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีที่หลายคนคิดว่า SQ. ไม่เห็นเป็นรูปธรรมแต่มีความสำคัญมาก เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต หรือพลังชีวิต (Vaughan 2002) เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต และกาย การมีส่วนร่วมของสังคม นำไปสู่ความสุขของมนุษย์อย่างแท้จริง เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ให้สามารถปรับตัวเพื่อชีวิตที่สมดุล (Ghobari et al. 2007) การทำความเข้าใจตัวตนแค่ระดับพื้นฐานร่างกายคงไม่เพียงพอ หากต้องขยายให้ครอบคลุมมิติความฉลาดทางจิตวิญญาณ จึงได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางจิตวิญญาณ ที่สามารถประยุกต์เพื่อการวิจัยในการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ให้ควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล

ความเป็นมาของความฉลาดทางจิตวิญญาณ

ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ประเด็นใหญ่ที่ให้ความสำคัญคือ เรื่องความฉลาดทางสติปัญญา (Intelligence Quotient: IQ.) สติปัญญาด้านเหตุผล ที่ใช้แก้ปัญหาเชิงตรรกะ การคิดเชิงกลยุทธ์ ทำให้นักจิตวิทยาคิดค้นมาตรวัดสติปัญญา เพื่อใช้เป็นดัชนีวัดระดับความฉลาดทางปัญญาที่บ่งชี้จัดระดับความฉลาดของบุคคล แนวคิดยุคนั้นจึงเชื่อว่าบุคคลที่มีเขาวนปัญญาในระดับสูงจะมีความฉลาดมากกว่าคนที่มีความเขาวนปัญญาในระดับต่ำ แต่การดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพกลับไม่สามารถอาศัยเพียง IQ. จึงทำให้ช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ.) ได้รับสนใจอย่างแพร่หลาย (Zohar & Marshall 2001) อย่างไรก็ตาม ความฉลาดด้าน IQ. และ EQ. ไม่สามารถทำให้เข้าใจความซับซ้อนความฉลาดของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเทคโนโลยีที่พัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ก้าวล้ำ ก็มี IQ. สูง มีหุ่นยนต์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนมนุษย์ หรือเก่งกว่ามนุษย์ มีความจำแบบ Big Data สามารถวิเคราะห์ผลได้แม่นยำกว่ามนุษย์ แต่เทคโนโลยีและสัตว์ไม่สามารถตั้งคำถามและตอบคำถามว่า “ฉันเกิดมาทำไม?” “ทำไมฉันจึงทุ่มเทชีวิตเพื่อการทำงาน?” หรือ “สิ่งที่ฉันได้พยายามจริงจังเพื่อความสำเร็จของโครงการ หรือเพื่อชีวิตที่มีความสุข?” สังคมจึงหันมาให้ความสำคัญกับความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Zohar & Marshall 2004)

ความฉลาดทางจิตวิญญาณคืออะไร

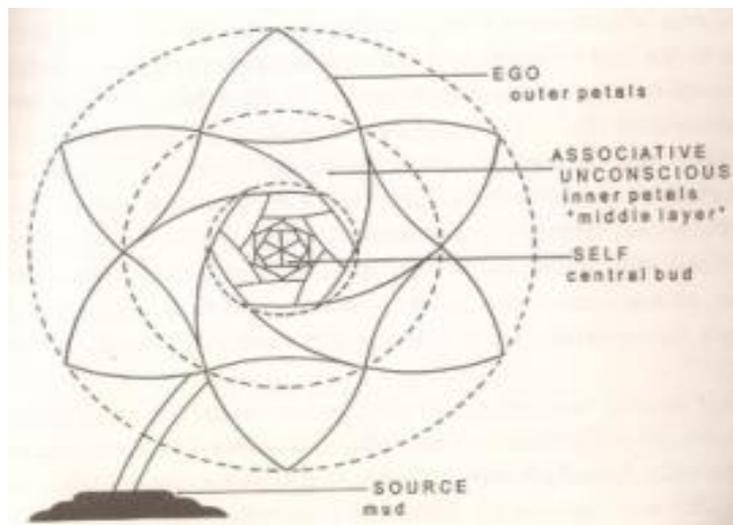
Spiritual ในภาษาอังกฤษ มีคำว่า Spirit (n.) Spiritual (adj.) และ Spirituality (n.) รากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ Spiritus หมายถึง ลมหายใจ กับ Enthousiasmos หมายถึง The God Within หรือพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ คำดังกล่าวได้ใช้ในคัมภีร์ไบเบิล ความหมายว่า คุณธรรมของชีวิต (Moral Sense of Life) (Zohar & Marshall 2004) จิตวิญญาณ เป็นการค้นหาความหมายชีวิต เช่น ฉันเป็นใคร? ฉันอยู่ที่นี้เพราะอะไร? อะไรคือสิ่งที่ฉันหวังจะทำในช่วงเวลาที่เหลืออยู่บนโลกนี้? (Ameling & Povilonis 2001) ประเวศ วะสี (2546) ให้ความหมายว่าการที่มนุษย์สัมผัสดิน น้ำ ต้นไม้ ทำให้ได้สัมผัสสิ่งเหนือวัตถุสู่ธรรมชาติ เมื่อสัมผัสดินก็รู้ว่า ดินมีคุณค่า จึงให้คุณค่าดินเป็นพระแม่ธรณี น้ำเป็นพระแม่คงคา หรือต้นไม้เป็นรุกขเทวดา ส่วน Zohar & Marshall (2001) ให้ความหมายว่า เป็นสติปัญญาและตัวตนที่เป็นศูนย์กลางการดำรงชีวิตที่บูรณาการส่วนต่างๆ ในชีวิตให้ดำรงอยู่ ช่วยให้รู้จักตนเอง

สามารถควบคุม จัดระเบียบวิถีชีวิตของตนได้ เป็นสัมผัสในระดับแรงขับส่วนลึกนำไปสู่การหยั่งรู้ที่เข้าใจคุณค่าและความหมายของตนเองอย่างแท้จริง

ความฉลาดทางจิตวิญญาณ จึงหมายถึง สติปัญญาที่ทำให้เข้าใจความต้องการในระดับส่วนลึกที่แท้จริงของตน ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า มีความหมาย เข้าใจหลักธรรมชาติ คุณค่าความเป็นมนุษย์ และปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข ทฤษฎีดอกบัวแห่งตัวตน (The Lotus of the Self Theory)

ความฉลาดทางจิตวิญญาณใช้สัญลักษณ์ดอกบัวอธิบายทฤษฎี จึงเรียกว่า ทฤษฎีดอกบัวแห่งตัวตน ด้วยแหล่งกำเนิดดอกบัวที่ผุดขึ้นจากความมืดโคลนตมแล้วแบ่งบานต้องแสงสว่าง จึงมีนักปรัชญาและผู้นับถือศาสนาให้สัญลักษณ์ดอกบัวแทนความหมายไว้หลากหลาย นักปรัชญาชาวฮินดู ใช้ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์สูงสุดความสมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ เป็นการเดินทางของตัวตนจากความมืดไปสู่แสงสว่าง ลัทธิเต๋า ดอกบัวคือ ทางสู่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ ศาสนาพุทธ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์จิตใจที่บริสุทธิ์และอยู่ในขั้นสูงสุด เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ทฤษฎีดอกบัวแห่งตัวตน ใช้ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์สูงสุดของความสมบูรณ์ (Wholeness) ชีวิต เป็นการบูรณาการ “กาย” กับ “จิต”

โครงสร้างของ SQ. ที่ประกอบด้วย สติปัญญา (Rational) อารมณ์ (Emotional) และจิต (Spiritual) โดยเปรียบเทียบแต่ละคนมีตัวตน 3 ชั้น ตัวตนเป็นแหล่งพลังทั้งหมดก่อให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจความหมาย และคุณค่าของชีวิต ตัวตนแต่ละชั้น ได้แก่ 1) ชั้นศูนย์กลาง คือ ความเป็นตัวตน (Transpersonal) 2) ชั้นกลาง คือ ปัญญาแห่งตน (Interpersonal) และ 3) ชั้นนอกสุด คือ อัตตาบุคคล (Personal Ego) ดอกบัวชั้นนอกสุดมี 6 กลีบ แสดงถึงอัตตา (Ego) ที่เป็นบุคลิกภาพ 6 แบบ มีที่มาจากทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ ทฤษฎีบุคลิกภาพหกแบบสำหรับแนะแนวอาชีพ (A Theory of Vocational Personalities and Work Environments) ของ Halland แบบวัดบุคลิกภาพมายเออร์ - บริกส์ (MBTI) ของ Jung และ Cattell ที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ จึงทำให้ Zohar & Marshall ค้นพบประเด็นหลักบุคลิกภาพของบุคคลที่เปรียบได้กับกลีบดอกบัว 6 กลีบ ส่วนชั้นที่สอง คือ ชั้นกลาง อยู่ระหว่างกลีบดอกบัวและเกสรดอกบัว แสดงถึงแรงจูงใจหรือแรงขับ ทำให้เกิดบุคลิกภาพแต่ละแบบ และชั้นในสุด หรือชั้นศูนย์กลางเป็นส่วนเกสร แสดงให้เห็นตัวตน (Self) ของบุคคล ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลีบดอกบัวแห่งตัวตน (Zohar & Marshall 2001)

จากภาพจะเห็นวงกลมเป็นเส้นปะ 3 วง ใช้แทนตัวตนของคนที่มี 3 ชั้น คือ ชั้นนอกสุด ชั้นกลาง และชั้นศูนย์กลาง

1. ชั้นนอกสุด (Outer Petals) ประกอบด้วย กลีบดอก 6 กลีบ แสดงถึงอัตตาบุคคล ที่มีรูปแบบบุคลิกภาพหกแบบที่ผสมผสานกันแล้ว พัฒนาโดยสร้าง

ความสมดุลระหว่างบุคลิกภาพทั้งหกแบบ

กลีบดอกที่ 1 บุคลิกภาพแบบมีระเบียบแบบแผน (Conventional Personality) เป็นลักษณะบุคคลที่มีความรอบคอบ มีระเบียบแบบแผน ไม่ต้องการแปลกแยก มีความเคารพนบอบ ขาดจินตนาการ บุคลิกภาพนี้เป็นลักษณะของพนักงานต้อนรับ เลขาณูการ ผู้ควบคุมระบบ

คอมพิวเตอร์ หรือนักบัญชี

กลีบดอกที่ 2 บุคลิกภาพชอบสังคม (Social Personality) เป็นลักษณะบุคคลที่เป็นมิตร โอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจและให้ความร่วมมือสูง โดยมากเป็นครู พยาบาล นักจิตวิทยา ผู้ทำงานการให้บริการ หรือนักสังคมสงเคราะห์

กลีบดอกที่ 3 บุคลิกภาพแบบสืบสวน (Investigative Personality) เป็นลักษณะที่ชอบสืบค้น ใช้เหตุผล ชอบวิเคราะห์ อยากรู้อยากเห็นและชอบวิจารณ์ โดยมากเป็นนักวิทยาศาสตร์ แพทย์ นักแปลภาษา นักสำรวจ นักวิจัย

กลีบดอกที่ 4 บุคลิกภาพแบบศิลปิน (Artistic Personality) เป็นบุคคลที่ชอบใช้อารมณ์ ชอบอิสระ ชอบแสดงตัว มีความคิดสร้างสรรค์ เช่น นักแสดง นักเขียน นักดนตรี ศิลปิน นักออกแบบ

กลีบดอกที่ 5 บุคลิกภาพแบบจริงจัง (Realistic Personality) เป็นบุคคลที่มีลักษณะชอบลุยงาน นักปฏิบัติ ไม่ชอบเข้าสังคม มีความเข้มแข็ง บึกบึน ฉลาด จริงใจ มีระบบแบบแผน ไม่ค่อยยืดหยุ่น เช่น วิศวกร ทหาร นักบิน ช่าง

กลีบดอกที่ 6 บุคลิกภาพแบบชอบจัดการ การค้าขาย (Enterprising Personality) เป็นบุคคลที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความทะเยอทะยาน ชอบผจญภัย แสวงหาความตื่นเต้น มองโลกในแง่ดี พร้อมทดลองสิ่งใหม่ ชอบเข้าสังคม เช่น อาชีพนักการเมือง นักธุรกิจ นักการธนาคาร หรือพนักงานขาย

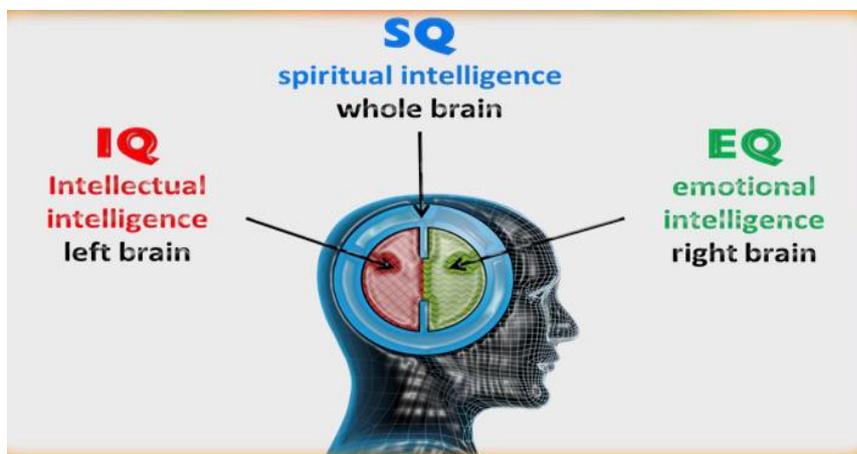
2. ชั้นกลางของดอกบัว (Middle Layers) เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างจิตสำนึก (Conscious) กับจิตใต้สำนึก (Unconscious) นั่นคือแรงจูงใจ (Motivation) ที่อยู่ระหว่างกลีบของ Ego และกลีบดอกตรงกลาง (Associative Middle) แทรกเข้าไปในบริเวณทั้งสอง ซึ่งชั้นของ Ego จะเกี่ยวข้องกับ IQ. เป็นด้านที่ใช้เข้าใจสถานการณ์ แต่ชั้นกลางดอกเกี่ยวข้องกับ EQ. ที่แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับสถานการณ์ และแรงจูงใจ นั่นคือ สิ่งที่เราต้องการทำในสถานการณ์นั้น ๆ เนื่องจากแง่มุมสำคัญของ SQ. คือ การตั้งคำถามว่า เราต้องการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดในสถานการณ์ และจะอย่างไร จะทำดี หรือ ไม่ดี ดังนั้นแรงจูงใจในการทำสิ่งต่าง ๆ จะเชื่อมโยงสู่การดำเนินการของ SQ. เช่น ทำไมศิลปินจึงต้องการสร้างสรรค์ผลงานบางอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน คำตอบคือ เพราะมีแรงจูงใจผลักดันส่งพลังสู่อารมณ์ เป็นบุคลิกภาพของศิลปิน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรม

นักจิตวิทยาตะวันออกยอมรับว่า แรงจูงใจ เป็นการผสมผสานระหว่างจิตสำนึกกับจิตใต้สำนึก โดยนักจิตวิทยาจำแนกแรงจูงใจออกจากแรงขับ (Drive) ที่อยู่ในระดับสัญชาตญาณ แรงจูงใจเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ (Free Will) เป็นการเลือกในสิ่งที่พึงพอใจ ส่วนประเภทของแรงจูงใจ ตามทฤษฎีของ Cattell มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของ Holland สอดคล้องกับกลีบดอกบัวแห่งตัวตน โดยรูปแบบของ แรงจูงใจ (Motive) คือ 1) บุคลิกภาพแบบไม่ชอบแปลกแยกจากผู้อื่น (Gregariousness) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบมีระเบียบแบบแผน (Conventional Personality) หมายถึง การถูกผลักดันจากความสนใจเพื่อทำตามสังคม ผู้มีลักษณะเช่นนี้จะไม่ต่อต้าน 2) บุคลิกภาพแบบมีเสน่ห์ (Intimacy) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบชอบสังคม (Social Personality) เป็นลักษณะที่ต้องการให้ความรู้ต่อบุคคลที่ตนรัก การปกป้องแบบพ่อแม่ แสดงออกในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ และทำความดีเพื่อส่วนรวม 3) บุคลิกภาพแบบอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบสืบสวน (Investigative Personality) เป็นลักษณะที่ชอบการสำรวจ สนใจในวรรณคดี แนวคิด ธรรมชาติและการเดินทาง 4) บุคลิกภาพแบบมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบศิลปิน (Artistic Personality) เป็นลักษณะของบุคคลที่ชอบทำสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน ใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากกฎที่ยอมรับในสังคม รักอิสระ 5) บุคลิกภาพแบบนักก่อสร้าง (Construction) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบจริงจัง (Realistic Personality) ชอบการเล่นกลไก คิดค้น และ 6) บุคลิกภาพแบบเชื่อมั่นความคิดตนเอง (Self-assertion) สอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบชอบจัดการ (Enterprising Personality) มีลักษณะความเป็นผู้นำ มุ่งความสำเร็จ (Zohar & Marshall 2001)

3. ชั้นใจกลางของดอกบัว (Central Bud) เป็นส่วนตัวตน (Self) ที่เป็นลักษณะนิสัย (Habits) ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน (Traditions of Daily Life) จิตใต้สำนึกบุคคล (Personal Unconscious) และ Id ตามทฤษฎีของ ฟรอยด์ (Freud's Id.) เป็นพื้นที่ของตัวตนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านพลังจิต (Psychic Energy) และจิตใต้สำนึก (Unconscious) เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพระดับ Ego คือ พลังการรับรู้ตนในสภาพเป็นจริง พลังเหล่านี้ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจ และหยั่งรากลึกสู่ความเป็นตัวตน (Self) จำแนกรากลึกแต่ส่วน คือ 1) รากลึกบุคลิกภาพมีระเบียบแบบแผน มีแรงจูงใจเกี่ยวข้องกับลักษณะไม่ชอบ

แปลกแยก (Gregariousness) มีรากฐานจากความมั่นคง โครงสร้างและความสมดุลพัฒนาสู่ขั้นสูงกว่า เป็นความต้องการความมั่นคงของพื้นฐานและความก้าวหน้า 2) รากลึกลับบุคลิกภาพแบบชอบสังคม มีแรงใจที่เกี่ยวกับอารมณ์รัก มีเสน่ห์ (Intimacy) มีรากฐานจากความต้องการเรื่องเพศ ความรู้สึกการเป็นพ่อแม่ 3) รากลึกลับบุคลิกภาพแบบสืบสวน แรงจูงใจมาจากความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นรากฐานจากความต้องการเป็นเจ้านายและการเปลี่ยนแปลง ด้วยพลังอำนาจ 4) รากลึกลับบุคลิกภาพแบบแรงจูงใจเกี่ยวข้องกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ความต้องการเปลี่ยนแปลงความจริงในลักษณะการสร้างสรรค์และสุนทรียศาสตร์ มีพื้นฐานจากหัวใจ (Heart) ที่มีความหวังใฝ่ต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ 5) รากลึกลับบุคลิกภาพแบบจริงจัง แรงจูงใจมาจากความพยายามเพื่อความสำเร็จ เป็นนักก่อสร้าง (Construction) การใช้ความกล้าจริงจัง มีรากฐานจากความพยายามควบคุมพลัง และ 6) รากลึกลับบุคลิกภาพแบบชอบจัดการ การค้าขาย บุคลิกภาพนี้เป็นพลังสำคัญของตัวตน เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นความคิดตนเอง (Self-assertion) เป็นผู้ผู้นำมีรากฐานจากความต้องการความสำเร็จ เมื่อพิจารณาส่วนใจกลางดอกบัว คือ

Self พบว่า มีการผสมผสานบุคลิกภาพแบบต่างๆ ที่ Jung เรียกว่า Collective Unconscious โดยในจุดศูนย์กลาง เป็นพลังโครงสร้าง “ตัวตน” (Center of The Self) โดย The Self ไม่มีจุดศูนย์กลาง แต่เชื่อมโยงแรงจูงใจส่วนพลังจิตสำนึก จิตใต้สำนึก แรงจูงใจ ลักษณะพฤติกรรม แนวโน้มความสัมพันธ์และการทำงานของระบบประสาท Center of The Self ในความหมายนี้ คือ “บ่อเกิดแห่งจินตนาการมนุษย์ (Source of Human Imagination)” นั่นคือ การค้นพบตนเอง (Finding Ourselves) จึงเป็นศูนย์กลางบุคลิกภาพ Jung ใช้คำว่า The Self ในความหมายของกระบวนการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Self-transformation) เกี่ยวข้องกับการผสมผสานด้านจิตวิทยาที่มีบทบาททำให้ความหมายชีวิต โดยแสดงออกในคำที่หมายถึง ความสมบูรณ์ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางจิตวิญญาณ ความฉลาดทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานสมองของมนุษย์ ที่ช่วยให้เข้าใจจิตสำนึกที่แสดงให้เห็นความฉลาด นอกจาก IQ. ที่เกี่ยวกับการทำงานของสมองซีกซ้าย และ EQ. ที่เกี่ยวกับการทำงานของสมองซีกขวา โดยมี SQ. เป็นส่วนบูรณาการความฉลาดของสมองสองส่วนให้สมบูรณ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลรวม 3 มิติของความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Griffiths 2017)

ทั้งนี้ได้ยืนยันว่า SQ. เป็นการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ ราวปี 1990 มีแพทย์ด้านประสาทวิทยาของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย คิดค้นความรู้ใหม่ เรียกว่า Neurotheology โดยพยายามทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างจิตวิญญาณ และสมองมนุษย์ การศึกษานี้ใช้วิธีการสแกนสมองด้วยเครื่อง Positron Emission Tomography: PET จากภาพการสแกนสมองแสดงให้เห็นแสงสว่างบริเวณพื้นที่สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา (Selman

et al 2005) นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางจิตวิญญาณ จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางจิตวิญญาณ 2) กลุ่มการสร้างมาตรวัดความฉลาดทางจิตวิญญาณ และ 3) กลุ่มการศึกษาเพื่อการส่งเสริม และการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ

1. กลุ่มการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางจิตวิญญาณ ดังที่ Jain & Purohit (2006) ศึกษาความ

สัมพันธ์ความฉลาดทางจิตวิญญาณกับความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่กับครอบครัว และอยู่บ้านพักผู้สูงอายุ ผลปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความฉลาดทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัวกับอาศัยอยู่บ้านพักผู้สูงอายุ ในขณะที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ของการนับถือพระเจ้าและศาสนา วิญญาณ การตระหนักรู้ตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จิตวิญญาณความเป็นผู้นำ พฤติกรรมการช่วยเหลือ ความยืดหยุ่น ความสามารถเอาชนะความทุกข์ ความสามารถเอาชนะอาการปวด และเกี่ยวกับเรื่องความตาย ส่วน Alex & Ajawani (2011) ได้ศึกษาความสุขในชีวิตสมรสกับความฉลาดทางจิตวิญญาณของคู่สมรส 30 คู่ที่ผ่านการสมรสเป็นเวลา 1-10 ปี ได้ข้อสรุปว่า การมี SQ สูง ส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรสระดับมาก และพบว่า ในบริบทการอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อ SQ. ดังที่ Moosa & Ali (2011) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน Bandar Abbas 160 คน โดยใช้แบบสอบถามความฉลาดทางจิตวิญญาณและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ Multiple Regression Analysis ผลปรากฏว่า การอบรมเลี้ยงดูสามารถทำนายความฉลาดทางจิตวิญญาณได้ ส่วน Jeloudar et al. (2011) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจิตวิญญาณและกลยุทธ์การสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียนของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ประเทศมาเลเซีย ที่จัดการกับพฤติกรรมโดยใช้ชุดช่วยเหลือครูผู้สอน ผลปรากฏว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเพศ อายุ กับ SQ. ของครู และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง SQ. กับกลยุทธ์การสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียน 6 กลยุทธ์ คือ การอภิปราย การรับรู้ การมีส่วนร่วม การเตือน การลงโทษ และการล่วงละเมิด Kumar & Praga-deeswaran (2011) ได้ศึกษาผลความเครียดในการทำงานกับความฉลาดทางจิตวิญญาณของผู้บริหารบริษัท Neyveli Lignite Corporation (NLC) ผลปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีความเครียดต่ำ มี SQ. ระดับสูง และเมื่อผู้บริหารมีความเครียดเพิ่มขึ้น SQ. มีแนวโน้มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งให้เห็นว่า ความเครียดในการทำงานมีความสัมพันธ์กับ SQ. สอดคล้องกับ Alirastgar et al. (2012) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจิตวิญญาณและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารของ

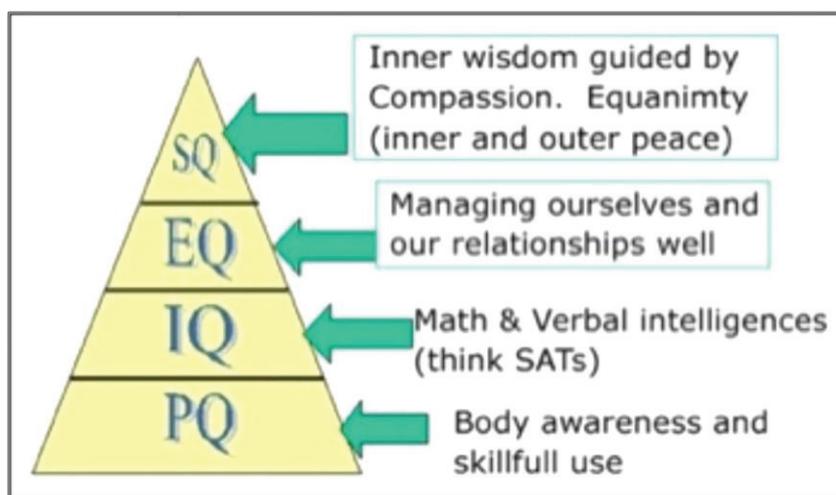
ประเทศอิหร่าน ใช้สถิติ Confirmatory Factor Analysis ผลปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจิตวิญญาณกับความพึงพอใจในการทำงานไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ Doostar et al. (2012) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจิตวิญญาณกับพฤติกรรมสมาชิกในองค์กรในโรงพยาบาลและสถานอนามัย ในเมืองเอสตรา ศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การคิดความสำคัญในการดำรงชีวิต (Critical Existential Thinking: CET) การให้ความหมายของแต่ละบุคคล (Personal Meaning Production: PMP) การตระหนักรู้ที่เหนือระดับ (Transcendental Awareness : TA) และจิตสำนึกต่อส่วนรวม (Conscious State Expansion: CSA) การศึกษาได้ข้อสรุปว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน Hanafi (2010) ศึกษาเพื่อยืนยันข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอิทธิพลของความฉลาดทางจิตวิญญาณกับการปฏิบัติงานที่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน ใช้สถิติแบบ Path Analysis ตัวแปรอิสระของแต่ละโมเดลคือ การปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบบัญชี ในขณะที่ตัวแปรอิสระของโมเดลแรก ได้แก่ ความฉลาดทางจิตวิญญาณ ส่วนโมเดลที่สอง ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจิตวิญญาณ ผลปรากฏว่า อิทธิพลของตัวแปรเชิงประจักษ์ยืนยันตามสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรทั้งสามตัวแปร โดยความฉลาดทางจิตวิญญาณมีอิทธิพลทางบวกต่อการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน และศรัณยูรัตน์ คงอิม (2554) ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักเรียน โดยมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลปรากฏว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียน และด้านครอบครัว ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียน ด้านครอบครัวและด้านครู และความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางจิตวิญญาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. กลุ่มการสร้างมาตรฐานวัดความฉลาดทางจิตวิญญาณ มีการศึกษาของ Amram (2007) ที่พัฒนาจากทฤษฎีฐานราก อาสาสมัครเป็นผู้ที่นับถือศาสนา พุทธ คริสต์ ฮินดู อิสลาม ยิว เต่า โยคะ 71 คน ได้ข้อค้นพบว่า SQ. ครอบคลุม 7 มิติ ได้แก่ จิตสำนึก (Consciousness) ความงาม (Grace) ความหมาย (Meaning) เหนือตัวตน

(Transcendence) ความจริง (Truth) รักสันติภาพ (Peaceful Surrender to Self) และความเป็นอิสระภายใน (Inner-directedness) Amram & Dryer (2008) ศึกษามาตรวัดของ SQ. แบบบูรณาการ เครื่องมือเป็นแบบรายงานตนเอง โดยวิเคราะห์ 22 องค์ประกอบ ได้มาตรการวัด SQ. ที่ทำนายความพึงพอใจในชีวิตกับตัวตนที่แท้จริงของบุคคล 5 องค์ประกอบ คือ จิตสำนึก ความงาม ความหมาย เหนือตัวตน และความจริง ส่วน King & DeCicco (2009) ศึกษาองค์ประกอบและการวัดแบบรายงานตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทรนต์ออนตาริโอ ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมแล้วสรุปเป็นรูปแบบโครงสร้างองค์ประกอบ จากนั้นศึกษาบนพื้นฐานทฤษฎีและโครงสร้างองค์ประกอบของ SQ. ได้แบบวัด 6 ฉบับ คือ The Spiritual Intelligence Self-report Inventory (SISRI) The meaning in life Questionnaire (MLQ) The Metapersonal Self Scale (MPS) The Mysticism Scale research form D (MSD) The Age Universal Intrinsic-extrinsic Religiosity Scale (AUIE) และ The Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR)

3. กลุ่มการศึกษาเพื่อการส่งเสริมและการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ โดย Green & Noble (2010)

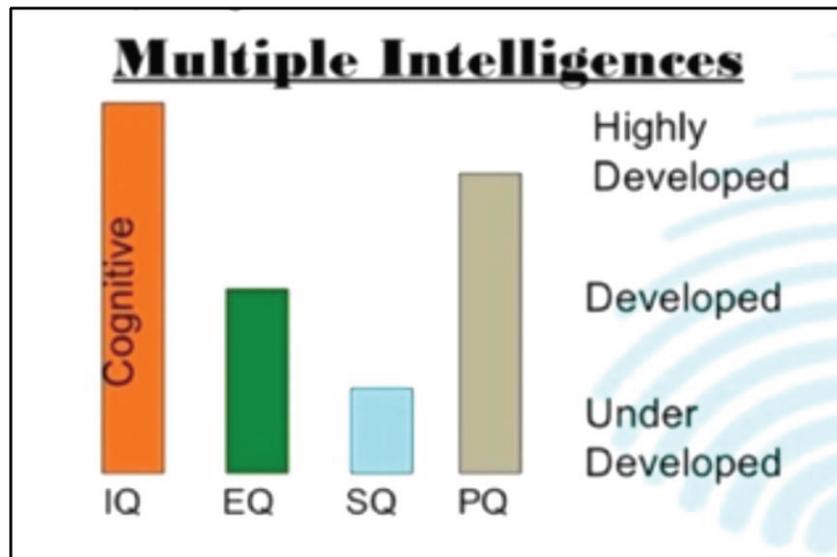
ได้ศึกษาการส่งเสริม SQ. ของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยวอชิงตัน จากสาขาวิชาและการนับถือศาสนาต่างกัน ผลปรากฏว่า จิตสำนึก ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง และความมุ่งมั่น เพิ่มขึ้นจากการทำสมาธิ และการสะท้อนตนเอง การให้ความหมาย และการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ได้จากการสนทนา พิจารณาโต้ตอบกัน ส่วน Cheryl (2015) ได้ศึกษากลยุทธ์ด้านการศึกษาที่มีต่อความสามารถการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาได้ข้อสรุปว่า กลยุทธ์ การศึกษาควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของ SQ. ร่วมกับการจัดกิจกรรมที่สะท้อนตนเอง และกิจกรรมที่เป็นเวทีให้มีประสบการณ์ ครูควรได้รับการฝึกอบรมและวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับ SQ. และ Didik (2016) ศึกษาพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณด้วยการเขียนภาษาอังกฤษผ่านการบูรณาการเรียนรู้อิงสมรรถภาพสำหรับนักเรียนสามารถพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักเรียนได้ ทั้งนี้การศึกษาเพื่อการส่งเสริมและการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ยังให้ความสำคัญและความสนใจค่อนข้างน้อย จากภาพแสดงการเปรียบเทียบการพัฒนาความฉลาดของมนุษย์ใน 4 มิติ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ลำดับชั้นความฉลาดของมนุษย์ (Wigglesworth 2006)

การเป็นมนุษย์ประกอบด้วยฉลาดหลายด้านตามลำดับชั้น โดยขั้นพื้นฐาน คือ PQ. ที่ตระหนักรู้ร่างกายเพื่อการดำรงชีวิต ขั้นต่อมา คือ ทักษะทางความคิด การวิเคราะห์ การให้เหตุผล (IQ.) จากนั้นคือขั้นการจัดการอารมณ์ ความรู้สึก (EQ.) และขั้นสูงสุด SQ. คือ ความสามารถเข้าใจความรู้สึกตนเอง ความต้องการ การควบคุม

ตนเอง ความเชื่อมั่นแต่ไม่หยิ่งทงง ใช้ทักษะการสื่อสารกับผู้อื่นในรูปแบบที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่า แม้มนุษย์มีความฉลาดในมิติอื่น ท้ายที่สุดธรรมชาติย่อมต้องการความสุขภายใน แต่สังคมกลับมุ่งการพัฒนามิติอื่นในระดับมากกว่า มิติด้านจิตวิญญาณ ทั้งที่ธรรมชาติมนุษย์มีความต้องการความสุขภายในจิตใจในขั้นสูงสุด ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบการพัฒนาความฉลาดของมนุษย์ใน 4 มิติ (Cindy 2012)

บทสรุป

ความฉลาดทางจิตวิญญาณ มีทฤษฎีดอกบัวแห่งตัวตน แบ่งดอกบัวเป็น 3 ชั้น ชั้นกลีบนอกสุด มี 6 กลีบ เป็นบุคลิกภาพ 6 แบบ กลีบชั้นกลาง เปรียบเสมือนแรงจูงใจที่เป็นผลจากบุคลิกภาพ แรงจูงใจ ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่กลีบชั้นในสุดของดอกบัว ที่เป็นตัวตน นั่นคือ การค้นพบตนเองที่แท้จริง ซึ่งทำให้รู้คุณค่าและความหมายชีวิตสู่ระดับจิตวิญญาณ เป็นความสุขขั้นสูงที่มนุษย์ปรารถนา ดังนั้นสังคมควรให้ความสำคัญ ส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้สถาบันการศึกษาควรปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเรียนการสอนที่ครอบคลุมความฉลาดทางจิตวิญญาณ มุ่งเน้นการฝึกกระบวนการทางความคิด การสำรวจตนเอง ทั้งบุคลิกภาพ คุณค่า ความหมายของชีวิต ความต้องการที่แท้จริงของตน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ ฝึกการตั้งเป้าหมาย ความอดทน ความมีจิตสาธารณะ จะช่วยให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความสมดุลชีวิตในยุคพลิกผันเทคโนโลยีดิจิทัล เต็มเต็มการพัฒนาสังคมในมิติที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สามารถนำแนวคิด ทฤษฎี และการศึกษาที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานสู่การวิจัยการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่ความสมดุลของชีวิตและเกิดคุณค่าต่อสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพุทธ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์, 2546.
- ศรัญญรัตน์ คงอิม. โมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักเรียนโดยมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน. กรุงเทพฯ: 2554, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. Disruption Part III. (ออนไลน์) 2561 (อ้างเมื่อ 9 เมษายน 2561). จาก <https://nbtc.go.th/>
- Alirastgar, B., et al. A Study of The Relationship between Employees' Spiritual Intelligence and Job Satisfaction: A Survey in Iran's Banking Industry. *Spectrum: A Journal of Multidisciplinary Research*.1, 2 (2012): 57-74.
- Alex, M., & Ajawani, J.C. Marital Happiness as The Function of Spiritual Intelligence. *International Multidisciplinary Research Journal* 2011. 1, 9 (2011): 6-7.
- Ameling, A., & Pavilonis, M. Spirituality, Meaning, Mental Health, and Nursing. *Journal of Psycho-Social Nursing and Mental Health Services*. 39, 4 (2001): 16-20.

- Amram, Y. **The Seven Dimensions of Spiritual Intelligence: An Ecumenical, Grounded Theory.** Presented at the 115th Annual Conference of the American Psychological Association San Francisco; 17-20 August 2007; CA.
- Amram, Y., & Dryer, C. **The Integrated Spiritual Intelligence Scale (ISIS): Development and Preliminary Validation.** Paper Presented at the 116th Annual Conference of The American Psychological Association Boston; 14-17 August 2008; MA.
- Cheryl, F. Facilitating Spiritual Intelligence in South African Secondary School Learners. **KOERS-Bulletin for Christian Scholarship.** 80, 2 (2015): 1-8.
- Cindy. **Spiritual Intelligence.** Deep Change Author, SQ21: The Twenty-One Skills of Spiritual Intelligence. (Online) 2012 (Cited May 14, 1018). Available from: www.SQ21book.com
- Didik, S. Improving the Students' Spiritual Intelligence in English Writing Through Whole Brain Learning. **English Language Teaching.** 9, 4 (2016): 230-238.
- Doostar, M., et al. Survey of Relationship between Spiritual Intelligence and Organizational Citizenship Behavior. **Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business.** 3, 11 (2012): 54-61.
- Ghobari, B.B., et al. Spiritual Intelligence. **Innovate Religious Ideas.** 3, 10 (2007): 125-147.
- Green, W.N., and Noble, K.D. Fostering Spiritual Intelligence: Undergraduates' Growth in a Course About Consciousness. **Advanced Development Journal.** 12 (2010): 26-48.
- Griffiths, R. **The Definition of Spiritual Intelligence.** (Online) 2017 (Cited April 9, 2017). Available from: <https://sqi.co/definition-of-spiritual-intelligence/>
- Hanafi, R. Spiritual Intelligence, Emotional Intelligence and Auditor's Performance. **JAAI VOLUME.** 14, 1 (2010): 29-40.
- Jain, M., and Purohit, P. Spiritual Intelligence: A Contemporary Concern with Regard to Living Status of the Senior Citizens. **Journal of the Indian Academy of Applied Psychology.** 32, 3 (2006): 227-233.
- Jeloudar, S.Y., et al. Exploring the Relationship between Teachers' Spiritual Intelligence and Classroom Discipline Strategies. **International Journal of Psychological Studies.** 3, 2 (2011): 131-148.
- King, D.B., and DeCicco, T.L. A Viable Model and Self-Report Measure of Spiritual Intelligence. **International Journal of Transpersonal Studies.** 28, 1 (2009): 68-85.
- Kumar, T., and Pragadeeswaran, S. Effects of Occupational Stress on Spiritual Quotient Among Executives. **International Journal of Trade, Economics and Finance.** 2, 4 (2011): 288-292.
- Moosa, J., and Ali, N.M. The Study Relationship between Parenting Styles and Spiritual Intelligence. **Journal of Life Science and Biomedicine.** 1, 1 (2011): 24-27.
- Neal, J., and Harpham, A. (2018). **The Spirit of Project Management.** (Online) 2018 (Cited August 5, 2018.) Available from: <http://www.gpmfirst.com/books/>
- Selman, V., et al. Spiritual-Intelligence/-Quotient. **College Teaching Methods & Styles Journal-Third Quarter.** 1, 3 (2005): 23-30.
- Vaughan, F. What is Spiritual Intelligence. **Journal of Humanistic Psychology.** 42, 2 (2002): 16-33.

Wigglesworth, C. **Hierarchy of Human Intelligences.** (Online) 2006 (Cited May 8, 2018). Available from: <http://www.gpmfirst.com/>

Zohar, D., and Marshall, I. **Spiritual Intelligence the Ultimate Intelligence.** New York: Bloomsbury, 2001.

———. **Spiritual Capital: Wealth We Can Live.** New York: Bloomsbury, 2004.

การพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อประเมินสมรรถนะผู้เรียน คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

A Development of an Information System for Student Competency Assessment,
Faculty of Computer Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University

ประยงค์ ลีดิธนานนท์¹

¹คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: prayong.t@ubru.ac.th

Received: February 23, 2019 Revised: April 17, 2019 Accepted: April 21, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถตรวจสอบ ติดตาม และประเมินสมรรถนะตามที่กำหนดในหลักสูตรได้ด้วยตนเอง โดยในการพัฒนาระบบใช้ภาษา Python และใช้ PostgreSQL เป็นระบบจัดการฐานข้อมูล จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบ เกี่ยวกับการทำงาน และการใช้งานระบบ ผลการประเมินระบบที่พัฒนาขึ้นโดยนักศึกษาจำนวน 40 คน ในฐานะผู้ใช้งาน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 จากคะแนนเต็ม 5 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 แสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การพัฒนาซอฟต์แวร์ ระบบสารสนเทศ

Abstract

This study aimed to develop a student competency assessment system in which students could monitor and evaluate their competencies as specified in the course of study by themselves. The system was developed by using the Python as a programming language and using the PostgreSQL as a database management system. The evaluation of the system performance by 40 students as the users indicated that the average score equal to 4.27 from 5 and standard deviation was 0.52. This could be concluded that the developed system had a good level of performance.

Keywords: Software Development, Information System

บทนำ

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย คือการที่บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร แต่มีสมรรถนะไม่ครบถ้วนหรือไม่ตรงตามที่หลักสูตรระบุ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหานี้ก็คือ การที่ผู้เรียนไม่ทราบว่าตนเองมีสมรรถนะใดบ้างเมื่อเรียนจบในแต่ละรายวิชา หรือเมื่อเรียนจบหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตนั้นยังไม่มีข้อกำหนดชัดเจนว่าผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละหลักสูตร หรือในแต่ละรายวิชาในหลักสูตรควรจะมีสมรรถนะใดบ้าง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึง

ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และสมรรถนะประจำหลักสูตร รวมถึงสมรรถนะประจำรายวิชา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้เป็นกรอบเพื่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2558)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และสมรรถนะประจำหลักสูตร รวมถึงสมรรถนะประจำรายวิชาเป็นเวลาหลายปีแล้วก็ตาม แต่ผลของการจัดการเรียนการสอน หรือคุณภาพของบัณฑิตโดยส่วนใหญ่ก็ยังไม่บรรลุสมรรถนะได้ครบถ้วน

ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยมีสาเหตุมาจากการที่ผู้เรียนไม่ทราบถึงข้อมูลรายละเอียด ตลอดจนจนสมรรถนะที่ระบุในโครงสร้างหลักสูตร และไม่สามารถตรวจสอบ หรือติดตามความก้าวหน้าของการเรียน รวมถึงความครบถ้วนของสมรรถนะที่พึงมีเมื่อเรียนจบรายวิชา หรือเรียนจบหลักสูตรได้

แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัด หรือพัฒนาสมรรถนะสำหรับบัณฑิต เช่น กฤษดา ตามประดิษฐ์ (2559) ได้ศึกษาการวัดสมรรถนะมาตรฐานสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาการจัดการการกีฬาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมรรถนะมาตรฐานสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาการจัดการการกีฬา จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์ และ อรเพ็ญ สุขะวัลลิ (2550) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ปีการศึกษา 2545 - 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวจะดำเนินการในรูปแบบของแบบทดสอบ หรือแบบวัดสมรรถนะที่อยู่ในรูปของเอกสาร ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการดำเนินการ รวมถึงความสะดวกในการประเมินสมรรถนะ

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และพัฒนาสมรรถนะของตน นอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถใช้ประโยชน์จากระบบนี้เพื่อกำหนดแนวทาง ในการพัฒนาผู้เรียนได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สำเร็จการศึกษาโดยมีสมรรถนะครบถ้วนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินสมรรถนะผู้เรียนในครั้งนี้ดำเนินการตามหลักการด้านวิศวกรรมซอฟต์แวร์อย่างครบถ้วน โดยเลือกใช้แนวคิดในการพัฒนาระบบแบบ Waterfall Model สำหรับการประเมินประสิทธิภาพของระบบจากความพึงพอใจของผู้ใช้ ใช้มาตราวัดของ Likert โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการเทียบระดับผลของการประเมิน

1. เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

ซอฟต์แวร์หลักที่ใช้ในการพัฒนาระบบ ประกอบด้วย ภาษาไพธอน เวอร์ชัน 3.4.3 ใช้เป็นภาษาคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาระบบ ระบบจัดการฐานข้อมูล PostgreSQL เวอร์ชัน 11.1 (Wikipedia, 2018) สำหรับเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาระบบ ได้แก่ ภาษา HTML ใช้เพื่อการสร้างเว็บเพจ และ Microsoft Visio ใช้เพื่อการวาดแผนผังต่างๆ ในระหว่างการพัฒนาและพัฒนาระบบ

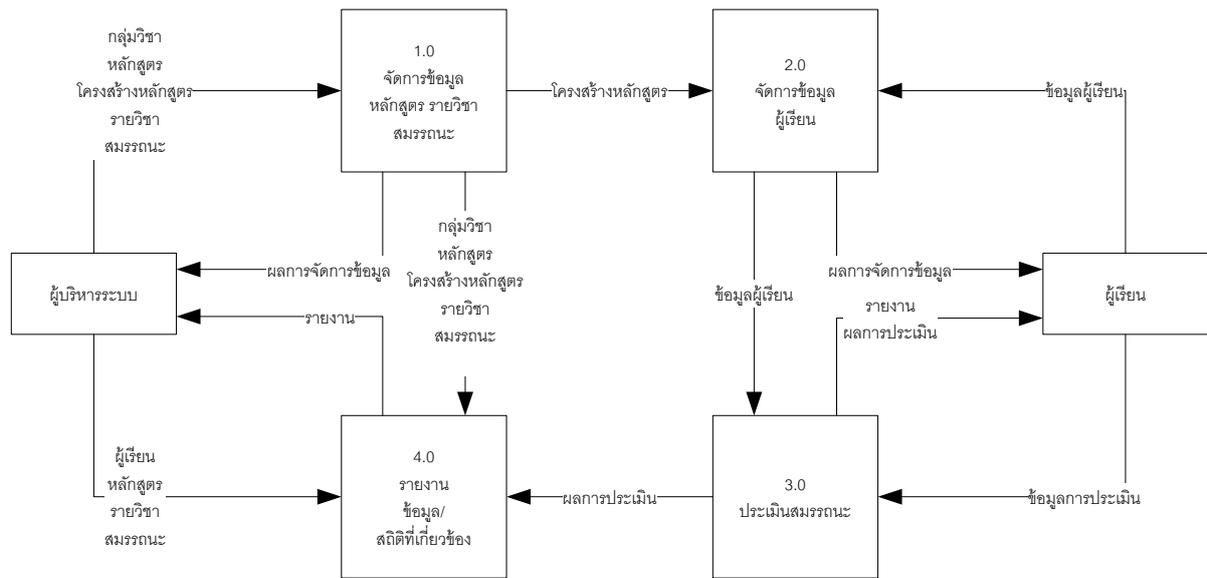
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้ (1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับรายละเอียดของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) วิเคราะห์และออกแบบระบบ (3) พัฒนาระบบ ตามผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบ โดยใช้ภาษาไพธอนในการเขียนโปรแกรม และใช้ PostgreSQL เป็นระบบจัดการฐานข้อมูล (4) ทดสอบระบบ (5) ติดตั้งระบบเพื่อใช้งานจริง (6) ประเมินประสิทธิภาพของระบบ และ (7) จัดทำรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและองค์ประกอบของระบบ

ผู้ใช้งานในระบบแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมีระบบงานย่อย 4 ระบบ ได้แก่ (1) การจัดการข้อมูลโครงสร้างหลักสูตร รายวิชา และ สมรรถนะ (2) การจัดการข้อมูลผู้เรียน (3) การประเมินสมรรถนะผู้เรียน และ (4) การรายงานข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง โดยมีโครงสร้างและองค์ประกอบดังแสดงในภาพที่ 1

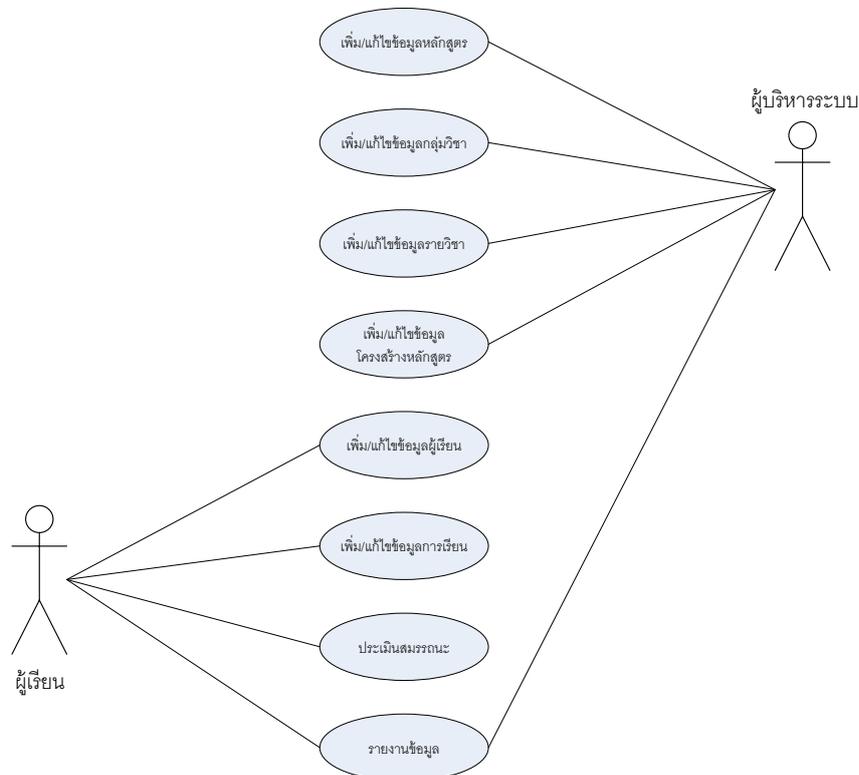

ภาพที่ 1 โครงสร้างและองค์ประกอบของระบบ

2. การออกแบบและการพัฒนาระบบ

ผลของการวิเคราะห์และออกแบบข้อมูลในการทำงานของระบบ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการทำงานจำนวน 6 ตาราง ซึ่งประกอบด้วย (1) หลักสูตร (2) กลุ่มวิชา (3) โครงสร้างหลักสูตร (4) รายวิชาและสมรรถนะ (5) ผู้เรียน และ (6) ผลการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน โดยมี

จำนวนระบบงานย่อยเพื่อการดำเนินงานด้านต่างๆ จำนวน 7 งาน ได้แก่ (1) หลักสูตร (2) กลุ่มวิชา (3) โครงสร้างหลักสูตร (4) รายวิชาและสมรรถนะ (5) ผู้เรียน และ (6) ผลการเรียนรู้สมรรถนะของผู้เรียน และ (7) การรายงานข้อมูลโดยผู้ใช้ในแต่ละกลุ่มจะมีสิทธิในการใช้งานระบบที่ต่างกัน ดังแสดงในภาพที่ 2

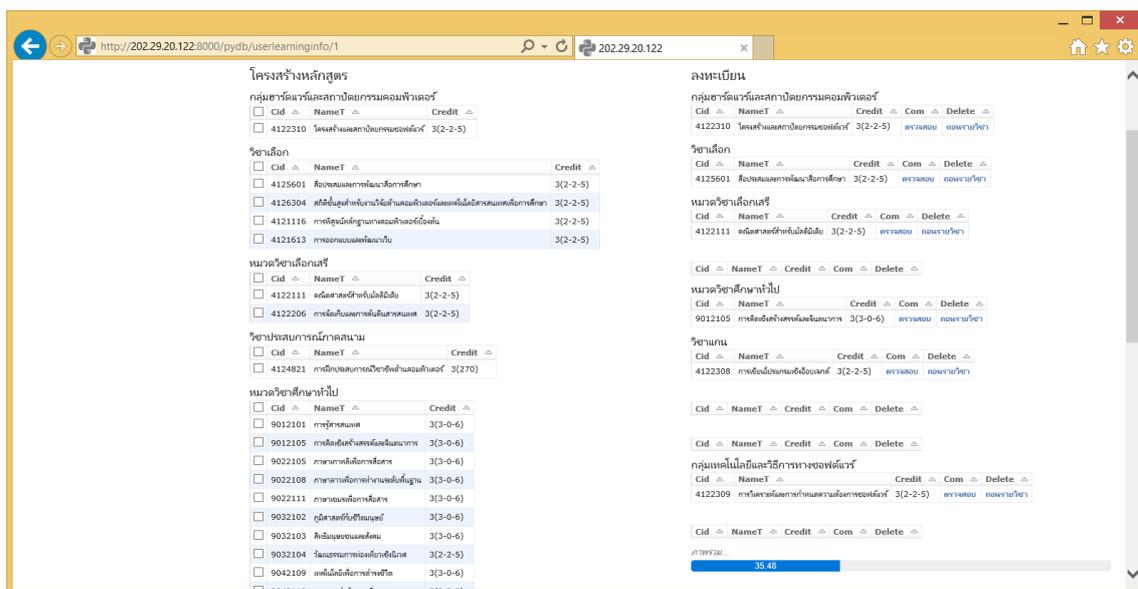
ภาพที่ 2 ระบบงานย่อย

ในส่วนของการออกแบบจอภาพเพื่อการติดต่อกับ ผู้ใช้นั้นจะกำหนดโครงร่างเพื่อใช้สำหรับระบบย่อยต่างๆ

ภาพที่ 3 โครงร่างของจอภาพเพื่อการติดต่อกับผู้ใช้

การพัฒนาระบบภายใต้ขอบเขตที่ได้ออกแบบไว้ได้ด้วยวิธีการ ทำงานของระบบดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 จอภาพในระบบการประเมินสมรรถนะ

3. การทดสอบและการประเมินประสิทธิภาพของระบบ

การทดสอบระบบ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ White-Box Testing ซึ่งมีการทดสอบโดยผู้วิจัยในระหว่างที่ดำเนินการพัฒนาระบบ และ Black-Box Testing ซึ่งดำเนินการภายหลังจากที่พัฒนาระบบเสร็จสิ้นแล้ว โดยการประเมินประสิทธิภาพของระบบจากความเห็นของผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบในภาพรวม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถของระบบ	3.88	0.57	ดี
2. ความสะดวกในการใช้งาน	4.16	0.51	ดี
3. ความปลอดภัยของระบบ	4.77	0.50	ดีมาก
สรุป	4.27	0.52	ดี

ผลการประเมินความเห็นของผู้ใช้เกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของระบบใน 3 ด้าน ระบบมีความสามารถในการทำงานตามขอบเขตที่กำหนด และ ความสะดวกในการใช้งานในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.88 และ 4.16 ตามลำดับ สำหรับด้านความปลอดภัยของระบบมี ประสิทธิภาพในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 4.77 โดยมีค่าเฉลี่ย โดยรวมทั้ง 3 ด้านเท่ากับ 4.27

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ระบบประเมินสมรรถนะ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามผลการวิเคราะห์และ ออกแบบระบบ โดยประกอบด้วยระบบงานย่อย 4 ระบบ ได้แก่ (1) การจัดการข้อมูลโครงสร้างหลักสูตร รายวิชา และ สมรรถนะ (2) การจัดการข้อมูลผู้เรียน (3) การประเมิน สมรรถนะผู้เรียน และ (4) การรายงานข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง และจากการประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนา ขึ้นโดยนักศึกษาจำนวน 40 คน ในฐานะผู้ใช้งาน พบว่า ระบบมีประสิทธิภาพในการทำงานในระดับดี

คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานีจำนวน 40 คน ที่ได้ทดสอบใช้งานระบบในภาค เรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยมีการประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถของระบบ 2) ด้านความสะดวก ในการใช้งาน และ 3) ด้านความปลอดภัยในการของระบบ ซึ่งมีผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ดังแสดงในตาราง ที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ สรุปได้ว่า ระบบมีประสิทธิภาพในการทำงานในระดับดี สามารถตอบสนองการทำงานต่างๆ ที่ออกแบบไว้ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นของความสามารถในการทำงานของระบบ และ ความสะดวกในการใช้งานพบว่ามี ประสิทธิภาพในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบมีความครอบคลุมการทำงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องกับความต้องการใช้งานอย่างแท้จริง และเป็นระบบที่สามารถใช้งานได้ง่าย นอกจากนี้แล้วระบบยังมีความปลอดภัยในการใช้งาน ในภาพรวมแล้วระบบที่พัฒนา ขึ้นนี้จึงเป็นระบบที่มีความสามารถในการทำงานที่ครบถ้วน สามารถใช้งานได้ง่าย และมีความปลอดภัยในการใช้งานสูง ซึ่งนับได้ว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพดี และสามารถนำไป ใช้งานได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. เชื่อมโยงเข้ากับระบบทะเบียนนักศึกษา เพื่อ ใช้งานข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น ผลการเรียน และประวัติส่วนตัวของนักศึกษา เป็นต้น

2. เพิ่มเติมการทำงานในส่วนของคุณคณาจารย์ หรือ หน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถเข้าระบบและดูข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้เรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ที่สนใจจ้างงานสามารถตรวจสอบ และติดต่อกับผู้เรียนที่มีสมรรถนะตามที่ต้องการได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.เสรี หราชเจริญ และ ผศ.ดร. สุวัฒน์ บรรลือ ที่ได้สละเวลาเพื่อตรวจสอบระบบที่พัฒนาขึ้น อ.นันทยุทธ์ ละม้ายเงิน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการติดตั้งคอมพิวเตอร์แม่ข่าย และ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ที่ได้ทดสอบระบบในฐานะผู้ใช้งาน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ตามประดิษฐ์. การวัดสมรรถนะมาตรฐานสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาการจัดการ การกีฬา. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559.
- จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์ และ อรเพ็ญ สุขะวัลลิ. การศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา.** (ออนไลน์) 2558 (อ้างเมื่อ 18 เมษายน 2561). จาก: <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/>
- Pressman, Roger S. **Software Engineering: A Practitioner's Approach**, Fifth Edition. McGraw-Hill: New York, 2009.
- Wikipedia. **PostgreSQL** (Online) 2018 (Cited 18 April 2018). Available from: <https://en.wikipedia.org/wiki/PostgreSQL>.
- . **Python** (Online) 2018 (Cited 18 April 2018). Available from: <https://en.wikipedia.org/wiki/Python>.

การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง

The Management of Religious and Cultural Tourism at the Temples in the Communities Located in Lower Isan

พระมหามงคล ฐานิสฺสโร (หวังนอก)^{*1} และ ชิลิกา วรรณจันทร์^{**2}

^{1,2}สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: 58012160005@msu.ac.th

Received: February 23, 2019 Revised: May 6, 2019 Accepted: May 8, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดภาคอีสานตอนล่าง และ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดภาคอีสานตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาจากเอกสารและทำการวิจัยภาคสนามด้วยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จำนวน 79 รูป/คน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านประวัติความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่างทั้ง 9 แห่งในอดีตนั้น นักท่องเที่ยวทั่วไปยังไม่ทราบสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละวัด แต่ในปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนทำให้ประชาชนติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายและรวดเร็วโดยผ่านสื่อต่าง ๆ อีกทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน ตลอดจนจัดทำคู่มือเส้นทางท่องเที่ยว 108 เส้นทางออมบุญเที่ยวทั่วไทยให้ถึงธรรม เที่ยวไทยถิ่นธรรมะ รวมถึงมีการจัดทำคู่มือแนะนำสถานที่ปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ และโครงการแสวงบุญ 9 วัด ทำให้เริ่มเห็นภาพของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมสงฆ์ปีเก่า พ.ศ. 2559 มีการสวดมนต์ข้ามปี ทำดีข้าม พ.ศ.

2. ในด้านของสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดภาคอีสานตอนล่าง ทั้ง 9 วัดพบว่า 1) การวางแผน ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร ขาดการวางแผนเตรียมบุคลากรด้านมัคคุเทศก์ ขาดการวางแผนร่วมกับชุมชน (2) ด้านงบประมาณ ขาดการวางแผนงบประมาณร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมต่อการท่องเที่ยว และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการวางแผนวิธีการทำงานที่หลากหลาย และชุมชนมีส่วนร่วม 2) การลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร ขาดแคลนมัคคุเทศก์มืออาชีพ และการมอบหมายงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคคล (2) ด้านงบประมาณ ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาและมีจำนวนจำกัด (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนบุคลากรดูแลอาคารสถานที่ต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยว และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 3) การประเมินผล ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร ขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรม (2) ด้านงบประมาณ ขาดการประเมินผลในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่าย (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการประเมินผลวัสดุอุปกรณ์ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ: การจัดการ การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนา

Abstract

This qualitative research aimed to 1) study the background of the management of religious and cultural tourism at the temples in the communities located in lower Isan (the southern provinces of the northeastern region of Thailand), and 2) study the problems condition in the management of religious and cultural tourism at the temples in the communities located in lower Isan. The data was collected by

document research and field research by using surveying, observations, interviews, and group discussions of 79 monks/person. The data was systematically analyzed and the results were presented as a descriptive information.

The research results were as follow;

1. In the historical and background aspect, it was found that the religious and cultural tourist attractions in all 9 temples of lower Isan were not well-known for general tourists in the past. However, people nowadays could communicate quickly and easily through the using of various kinds of media. Moreover, the ministry of tourism and sports of Thailand had launched a policy to promote and support religious and cultural tourism by introducing a guidebook of 108 Buddhist tourism routes in Thailand, a guidebook suggested places for practicing dharma, a project of pilgrimage tourism to nine temples. A clearer picture of religious tourism was presented in the New Year's Eve 2016 with a number of Buddhist prayers who attended the activities at the temples

2. In the problem conditions of the management of religious and cultural tourism at the nine temples located in lower Isan, it was found that 1) Planning consisted of (1) Human resource lacked of planning on preparing adequate tour guides and lacked of cooperation with communities, (2) Finance lacked of financial planning with communities and government agencies, (3) Facilities lacked of planning on preparing materials and equipment for readiness for tourism and , (4) Methods lacked of various work plans and lacked of community participation, 2) Implementation consisted of (1) Human resource was shortage of professional tour guides and giving the assignments which did not match the knowledge of persons, (2) Finance was inadequate and had limited budgets of working development, (3) Facilities were shortage of personnel to look after the buildings and tourist sites and, (4) Methods lacked of integrated work with all involved sectors, 3) Evaluation consisted of (1) Human resource lacked of continuous evaluation in all activities, (2) Finance lacked of financial evaluation in short-term and long-term periods regarding budget expenditures, (3) Facilities lacked of evaluation of materials and tourist attractions, (4) Methods lacked of evaluation of activities and information technology.

Keywords: Management, Tourism, Religious and Cultural Tourism Management

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก่อประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืน

(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2549)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงศาสนา หรือทัวร์ไหว้พระทำบุญ ณ วัดสำคัญต่างๆ นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะตามคติความเชื่อที่ถือว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน จะนำความ เป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต และสร้างจิตใจที่ผ่องใส มาสู่ผู้ปฏิบัติมันเอง โดยจะเห็นได้ว่า “วัด” เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น อันเป็นแหล่ง รวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย นอกจากวัดจะจัดว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ประเภทหนึ่งแล้ว วัดยังเป็นสถานที่ทำบุญในโอกาสต่างๆ หรืออาจเรียกได้ว่า วัดมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปะ วิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่างๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพื้นฐานความเชื่อมาจากลัทธิศาสนาที่ตนนับถือเป็นสำคัญเริ่มแรก เมื่อยังไม่มีศาสนาที่นับถือผี ต่อมาเมื่อมีศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธเข้ามาถึงกระนั้นก็ยังไม่ได้ละทิ้งความเชื่อต่อผีที่ตนเคยนับถือ ลักษณะความเชื่อของศาสนาที่แพร่หลายในสังคมไทยและมีอิทธิพลต่อศิลปวัฒนธรรมไทยในวงกว้างจึงเป็นรูปแบบของศาสนาความเชื่อที่มีทั้งผี พราหมณ์ และพุทธ ผสมผสานกันอยู่ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตั้งแต่อดีตถึงจนปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลสำคัญมาจากการนับถือ “ผี พราหมณ์ พุทธ”

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะเชื่อว่า ศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี และหากพูดถึงการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมฯ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวรวมถึงให้ข้อมูลสถานที่และออกเส้นทางท่องเที่ยว เช่น 108 เส้นทางออมบุญเที่ยวทั่วไทยให้ถึงธรรมะเที่ยวไทยถิ่นธรรมะ เรียนรู้แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา รวมถึงมีการจัดทำคู่มือแนะนำสถานที่ปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ และการส่งเสริมกิจกรรม ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ มีการสวดมนต์ข้ามปี ทำดีข้ามพ.ศ. เป็นต้น เชื่อว่าในอนาคตจะช่วยสร้างรายได้เข้าประเทศ วัด และชุมชนในด้านการท่องเที่ยวและช่วยสร้างปัญหาทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้อย่างมากมาย (ทีมเศรษฐกิจ 2559)

สภาพปัญหาปัจจุบันด้านการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดโดยทั่วไปสรุปได้ 3 ประเด็นหลักคือ ปัญหาด้านการวางแผน ปัญหาด้านการปฏิบัติ และปัญหาด้านการประเมินผล ซึ่งแต่ละประเด็นใช้หลักการจัดการ 4 M. มาอภิปรายได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบ

ประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านวิธีการ ซึ่งทั้งสามประเด็นใหญ่ยังประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจนยังไม่มีรูปแบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และที่สำคัญยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล นอกจากนี้พระสงฆ์ภายในวัดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ประวัติความเป็นมา และสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง 9 แห่ง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง 9 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร และจากข้อมูลภาคสนาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง) แบบสังเกต และสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 79 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยพื้นที่เก็บข้อมูลภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง 9 แห่ง จำนวน 3 จังหวัดๆ ละ 3 วัด ดังนี้ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1. วัดบึง (พระอารามหลวง) 2. วัดพายัพ (พระอารามหลวง) 3. วัดบ้านไร่ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1. วัดพุทธบาทเขากระโดง 2. วัดเขาพระอังคาร 3. วัดหงษ์ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1. วัดศาลาลอย (พระอาราม

หลวง) 2. วัดบูรพาราม (พระอารามหลวง) 3. วัดหนองบัว
ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ความเป็นมาการจัดการการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอน
ล่างทั้ง 9 แห่ง ดังนี้

ในอดีตการท่องเที่ยวเชิงศาสนาภายในวัดต่างๆ
ยังไม่เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป เนื่องจากขาดการ
ประชาสัมพันธ์ที่ดี และประชาชนเข้าถึงการสื่อสารได้ยาก
แต่ในปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน
ประชาชนเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น สื่อโทรทัศน์
หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบ
การท่องเที่ยว ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
การท่องเที่ยวจังหวัด ได้มีนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยว จึง
มีโครงการ “กินของไทย เที่ยวเมืองไทย ช่วยกันประหยัด”
และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีนโยบาย
โครงการท่องเที่ยวแสวงบุญในมิติเชิงศาสนา ปีพ.ศ. 2557
เป็นต้นมา “ทำบุญ 9 วัด ไหว้พระ 9 ทิว” ส่งผลให้การท่อง
เที่ยวภายในวัดมีการตื่นตัวมากขึ้น มีทัวร์นักท่องเที่ยวเดิน
ทางไปทำบุญกันมากมาย ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญๆ
ได้แก่ เส้นทางบุญ คือ การไปทำบุญเนื่องในเทศกาลหรือ
กิจกรรมต่างๆ ไปกราบสักการะพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์
กราบสักการะองค์พระธาตุ ส่วนเส้นทางธรรม คือ ไปปฏิบัติ
ธรรม ฟังธรรมและสนทนาธรรมกับพระเกจิอาจารย์ และไป
กราบสักการะพระเกจิอาจารย์ที่ละสังขารไปแล้ว โดยสถานที่
ท่องเที่ยวภายในวัดเช่น พระอุโบสถ มณฑป ศาลา
การเปรียญ วิหาร พิพิธภัณฑสถาน และวัดถ้ำมด เป็นต้น

2. สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอน
ล่าง ทั้ง 9 แห่ง สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การวางแผน

ด้านบุคลากร ทางวัดยังขาดการวางแผนที่ดี
ดีและครอบคลุมภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน และ
ภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัด ผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญ
ในการวางแผน ซึ่งการวางแผนของวัดบางแห่ง ยังวางแผน
ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ขาดการวางแผนด้านบุคลากร มัคคุเทศก์
การฝึกอบรม การแต่งตั้งบุคลากรเพื่อรับผิดชอบทำงานนั้นๆ
ขาดการวิเคราะห์ถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

ให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ขาดการวางแผนกิจกรรมที่
หลากหลายน่าสนใจ และขาดการวางแผนการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศที่เหมาะสม

ด้านงบประมาณ ขาดการวางแผนงบประมาณ
ประมาณร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีงบ
ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในวัด ขาดการวิเคราะห์
ไตร่ตรองให้ดีบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ทางการเงินการบัญชี
ต้องมีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นเสียก่อน และขาดการวางแผน
ในการนำงบประมาณมาใช้จ่ายไร่บ้าง

ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า วัดบางแห่งขาด
การวางแผนในการจัดหา รักษา บำรุง ซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์
ที่ชำรุดเสียหาย การวางแผนการจัดสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่
เป็นเป็นระบบเท่าที่ควร การวางแผนขอรับการสนับสนุน
วัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานใดบ้าง โดยเงินทุนของชุมชนคือ
ทรัพยากรต่างๆ เป็นหลัก และการวางแผน การดูแลวัสดุ
อุปกรณ์อย่างไร โดยมอบให้ใครดูแล

ด้านวิธีการ ขาดการวางแผนด้านวิธีการ
จัดการท่องเที่ยวภายในวัดให้เป็นระบบ มีระเบียบ สงบ
สะอาด ปลอดภัย การวางแผนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
ของยังไม่ชัดเจนและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของ
แต่ละบุคคล ขาดการวางแผนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ
มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ
ขาดการวางแผนกิจกรรมของทางวัดที่หลากหลายและดึงดูด
ความสนใจนักท่องเที่ยว

2) การลงมือปฏิบัติ

ด้านบุคลากร ทางวัดขาดการพิจารณาแต่งตั้ง
บุคลากรปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละ
บุคคล เพื่อการทำงานอย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล ขาดการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรเข้ารับการ
ฝึกอบรมเป็นมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ และขาดการมีส่วนร่วม
ของชุมชนหน่วยงานภาครัฐเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวของทางวัด โดยทำงานแบบบูรณาการ

ด้านงบประมาณ ทางวัดขาดบุคลากรที่มี
ความรู้คุณธรรมมาดูแลงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ งบประมาณ
มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดการท่องเที่ยว

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมของวัด
บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยว ขาด
บุคลากรดูแลผู้รับผิดชอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นัก
ท่องเที่ยว เช่น ความสะอาด ห้องน้ำห้องสุขาต้องเพียงพอ
และให้สะอาดเป็นระเบียบ มูลสัจจะ มูลกัจฉาดการให้
เรียบริย้อย ต้นไม้ และการจัดสวนหย่อมมีน้อย เพื่อเป็นสถาน

ที่พักผ่อนหย่อนใจแก่นักท่องเที่ยวชาดการจัดสถานที่ให้เป็นระบบมีระเบียบแก่พ่อค้าแม่ค้าในชุมชน ร้านอาหารและสินค้ามีไม่หลากหลาย สถานที่จอดรถ มีไม่เพียง ชาดการจัดทำแผนผังการท่องเที่ยวภายในวัด การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของทางวัดผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ยังไม่ทั่วถึง ชาดการจัดการทำฐานข้อมูลของวัดในระบบสารสนเทศ

ด้านวิธีการ การจัดบุคลากรเข้าทำงานยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลายและไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์อาทิตย์ การจัดสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่สะอาดเพียงพอ ห้องน้ำห้องสุขา ทางวัดขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชน ภาครัฐเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของทางวัดให้มากกว่านี้

3) การประเมินผล

ด้านบุคลากร ทางวัด บ้าน โรงเรียน และชุมชน ขาดการประเมินผลการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ควรประเมินผลการทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายในรอบเดือน รอบไตรมาส และรอบปี

ด้านงบประมาณ ควรมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรฝ่ายการเงิน การบัญชีในทุกรอบเดือน รอบไตรมาสและสรุปรอบปี เพื่อเป็นการตรวจสอบความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต ประเมินรายรับรายจ่าย ยอดคงเหลือของงบประมาณ ควรประเมินหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ รายได้จากชุมชน สาธุชนทั่วไปว่าจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขต่อไป

ด้านวัสดุอุปกรณ์ การประเมินผลด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ควรมีการประเมินผลด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง ว่ามีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง และชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้ ต้องรีบแจ้งให้ที่ประชุมรับทราบ ควรประเมินผลผู้ที่ดูแลรับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ และควรประเมินผล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการท่องเที่ยวว่ามีผลกระทบอย่างไร และผลดีเป็นอย่างไรบ้าง

ด้านวิธีการ ทางวัดยังคงขาดการประเมินผลด้านวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการท่องเที่ยว เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ การประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ยังไม่ครอบคลุม

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนา ภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง พบว่า ความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง พบว่า ประวัติความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง ทั้ง 9 แห่ง จำนวน 3 จังหวัดๆ ละ 3 วัด ดังนี้ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1. วัดบึง (พระอารามหลวง) 2. วัดพายัพ (พระอารามหลวง) 3. วัดบ้านไร่ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1. วัดพุทธบาทเขากระโดง 2. วัดเขาพระอังคาร 3. วัดหงษ์ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1. วัดศาลาลอย (พระอารามหลวง) 2. วัดบูรพาราม (พระอารามหลวง) 3. วัดหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ พบว่า การท่องเที่ยวในอดีตนักท่องเที่ยวทั่วไปยังไม่ทราบสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละวัดในปัจจุบันการสื่อสารไร้พรมแดน ประชาชนติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายและรวดเร็ว โดยผ่านสื่อต่างๆ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน จัดทำคู่มือเส้นทางการท่องเที่ยว 108 เส้นทางออมบุญเที่ยวทั่วไทย ให้ถึงธรรม เที่ยวไทยถิ่นธรรมะ รวมถึงมีการจัดทำคู่มือ แนะนำสถานที่ปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ โครงการแสงบุญ 9 วัด แต่ปัจจุบันเริ่มเห็นภาพชัดเจนขึ้นของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยเฉพาะกิจกรรมส่งท้าย ปีเก่า พ.ศ. 2559 มีการสวดมนต์ข้ามปี ทำดีข้าม พ.ศ. เป็นต้น สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดภาคอีสานตอนล่าง ทั้ง 9 วัด พบว่า 1) การวางแผน (1) ด้านบุคลากร ขาดการวางแผนเตรียมบุคลากรด้านมัคคุเทศก์ ขาดการวางแผนร่วมกันกับชุมชน (2) ด้านงบประมาณ ขาดการวางแผนงบประมาณร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมต่อการท่องเที่ยว และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการวางแผนวิธีการทำงานที่หลากหลาย และชุมชนมีส่วนร่วม 2) การลงมือปฏิบัติ (1) ด้านบุคลากร ขาดแคลนมัคคุเทศก์มืออาชีพ และการมอบหมายงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคคล (2) ด้านงบประมาณ ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนา และมีจำนวนจำกัด (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนบุคลากรดูแลอาคารสถานที่ต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยว และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 3) การประเมินผล (1) ด้านบุคลากร ขาดการประเมินผล

อย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรม (2) ด้านงบประมาณ ขาดการประเมินผลในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่าย (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการประเมินผลวัสดุอุปกรณ์ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และ (4) ด้านวิธีการ ขาดการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัดของชุมชนภาคอีสานตอนล่างผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) การวางแผน

ด้านบุคลากร ขาดการวางแผนที่ดีและครอบคลุมภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัด ขาดการวางแผนด้านบุคลากรมีคฤหัสถ์ การฝึกอบรม ขาดการวางแผนที่ดีต่อการแต่งตั้งบุคลากรเพื่อรับผิดชอบทำงานนั้นๆ ขาดการวิเคราะห์ถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ขาดการวางแผนกิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ และขาดการวางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ Gunn (1994) ได้อธิบายเรื่องการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การวางแผนการท่องเที่ยวควรเริ่มจากกิจกรรมของคนเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และต้องการรวบรวมข้อมูลเพื่อหากิจกรรมของนักท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญคือ สามารถความชัดเจนของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ควรมาพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นเจ้าบ้าน (Host) และแขก (Guest) หรือนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอีกด้วย

ด้านงบประมาณ การวางแผนด้านงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นในลำดับที่สองรองจากบุคลากร เพราะจะทำอะไรก็ตามต้องใช้งบประมาณในการสร้าง วัดทั้ง 9 แห่ง ประสบปัญหา คือ ขาดการวางแผนงบประมาณร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีงบให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในวัด ขาดการวิเคราะห์ไตร่ตรองให้ดีบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ทางการเงินการบัญชี ต้องมีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นเสียก่อน และขาดการวางแผนในการนำงบประมาณมาใช้จ่ายไบบ้าง

ด้านวัสดุอุปกรณ์ การวางแผนด้านวัสดุอุปกรณ์ ทั้ง 9 วัด พบว่า วัดบางแห่งขาดการวางแผนในการจัดหา รักษา บำรุง ซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย การวางแผนการจัดสถานที่ท่องเที่ยว ยังไม่เป็นเป็นระบบเท่าที่ควร การวางแผนขอรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานใดบ้าง โดยเน้นทุนของชุมชนคือทรัพยากรต่าง ๆ เป็นหลัก และการวางแผนการดูแลวัสดุอุปกรณ์อย่างไร โดยมอบให้ใครดูแล

ด้านวิธีการ ขาดการวางแผนด้านวิธีการจัดการท่องเที่ยวภายในวัดให้เป็นระบบ มีระเบียบ สงบ สะอาด ปลอดภัย การวางแผนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ขาดการวางแผนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และขาดการวางแผนกิจกรรมของทางวัดที่หลากหลายและดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

2) การลงมือปฏิบัติ

ด้านบุคลากร ทางวัดขาดการพิจารณาแต่งตั้งบุคลากรปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อการทำงานอย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขาดการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเป็นมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหน่วยงานภาครัฐเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของทางวัด โดยทำงานแบบบูรณาการ

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของมานิซ พรหมปัญญา และคณะ (2556) กล่าวว่า ปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนนั้นยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน แหล่งท่องเที่ยวขาดเสน่ห์ทั้งยัง และขาดการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา โดยมีคฤหัสถ์

ด้านงบประมาณ ทางวัดขาดบุคลากรที่มีความรู้คู่คุณธรรมมาดูแลงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ทางวัดควรจัดหางบประมาณหรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และรับบริจาคจากศรัทธาสาธุชน งบประมาณมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนา

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมของวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยว ขาดบุคลากรดูแลผู้รับผิดชอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดรอบวัด ห้องน้ำห้องสุขาต้องเพียงพอและ ให้สะอาดเป็นระเบียบ มูลสุนัข มูลนกจัดการ

ให้เรียบร้อย ต้นไม้ และการจัดสวนหย่อมมีน้อย เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จัดสถานที่ให้เป็นระบบ มีระเบียบแก่พ่อค้าแม่ค้าในชุมชน ร้านอาหาร และสินค้ามีไม่หลากหลาย สถานที่จอดรถมีไม่เพียงพอ การจัดทำแผนผังการท่องเที่ยวภายในวัด การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว ของทางวัดผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ยังไม่ทั่วถึง ขาดการจัดการทำฐานข้อมูลของวัดในระบบสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชรบถ ฤทธิเต็ม (2558) กล่าวว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว 5 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาด้านอุปทานทางการท่องเที่ยว, การพัฒนาสถานที่และสินค้าของการท่องเที่ยว, บุคลากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม และปัญหาด้านนโยบายการท่องเที่ยว

ด้านวิธีการ การจัดบุคลากรเข้าทำงานยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลายและไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์อาทิตย์ การจัดสถานที่การท่องเที่ยวยังไม่สะอาดเพียงพอ ห้องน้ำห้องสุขา ทางวัดขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชน และภาครัฐเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของทางวัดให้มากกว่านี้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Tim (1994) กล่าวว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน นั่นก็หมายความว่า ถ้ามีแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เราจะได้รับประโยชน์หลายๆ ด้านจากการท่องเที่ยวในขณะที่ยังรักษาการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมไม่เสื่อมโทรม

3) การประเมินผล

ด้านบุคลากร ทางวัด บ้าน โรงเรียน และชุมชน ขาดการประเมินผลการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ควรประเมินผลการทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายในรอบเดือน รอบไตรมาส และรอบปี

ด้านงบประมาณ ควรมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรฝ่ายการเงิน การบัญชีในทุกระยะ รอบไตรมาสและสรุปรอบปี เพื่อเป็นการตรวจสอบความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต ประเมินรายรับรายจ่าย ยอดคงเหลือของงบประมาณควรประเมินหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ รายได้จากชุมชน สาธุชนทั่วไปว่าจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขต่อไป

ด้านวัสดุอุปกรณ์ การประเมินผลด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ควรมีการประเมินผลด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง ว่ามีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง และชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้ ต้องรีบแจ้งให้ที่ประชุมรับทราบ ควรประเมินผลผู้ที่ดูแลรับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ และควรประเมินผล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการท่องเที่ยวว่า มีผลกระทบอย่างไร และผลดีเป็นอย่างไรบ้าง

ด้านวิธีการ ทางวัดยังคงขาดการประเมินผลด้านวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการท่องเที่ยว เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ การประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ยังไม่ครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสุโก (ข้างเมือง) (2554) กล่าวว่า ปัญหาในเรื่องของกิจกรรมในวัด ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมต่างๆ ไม่ตรงกับวันหยุดจึงทำให้ไม่ทราบเรื่องและไม่สะดวกในการมาร่วมกิจกรรมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงศาสนาภายในวัด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระมหาเถระ คณะสงฆ์ ไวยาวัจกร กรรมการวัด ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ทั้ง 3 จังหวัด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลภาคสนาม อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ถวายเป็นความรู้แก่ผู้วิจัยด้วยดีมา โดยรวมไปถึงที่ปรึกษา ผศ.ดร.ชิสสิกา วรณจันทร์ ผู้ชี้แนะแนวทางในการเขียนงานวิจัยอันนำไปสู่การเขียนงานที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

- ทิมเศรษฐกิจ. ร่วมสวดมนต์ข้ามปี 18 ล้านคน ททท.
 รุกหนักเที่ยวเชิงศาสนา. เดลินิวส์ กรอบข่าย
 (31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559) : 2551.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่ง
 ท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์
 จำกัด, 2549.
- พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก (ช่างเมือง). การพัฒนาวัดเพื่อ
 การท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 2554.
- ภัชรภณ ฤทธิ์เต็ม. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
 และวัฒนธรรมในวัด. วารสารศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 11, 1 (มกราคม-
 มิถุนายน 2558): 1-23.
- มานิช พรหมปัญญา และคณะ. แนวทางการเตรียม
 ความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัด
 อุบลราชธานี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคม
 อาเซียน. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว
 ไทย 8, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2556): 36-47.
- Tim,C. A Study In Economics And Religion:
 The relationship Beddhism And
 Capitalism In Thailand. Canada:
 Dalhouse University Canada, 1994.
- Gunn, G. Travel and Hospilality: A Handbook for
 Manager and Researchers. New York:
 john wiley & Sons, 1994.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Causal Factors Influencing Learning Achievement of Undergraduate Students in Faculty
of Education, Dhonburi Rajabhat University

พิศุทธิภา เมธิกุล¹

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Email: pisutthipa.m@gmail.com

Received: October 20, 2018 Revised: December 26, 2018 Accepted: 27, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดมาตรฐานประมาณค่าจำนวน 5 ระดับ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีภายหลังปรับแก้มีความกลมกลืนกับข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) = 0.26, df = 2, p = 0.88, CFI = 1.00, GFI = 1.00, TLI = 1.00, RMSEA = 0.000 และพบว่า 1) พฤติกรรมตั้งใจเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนและเจตคติต่อวิชาชีพครูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน คือ 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหมดรวมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ร้อยละ 14

คำสำคัญ: พฤติกรรมตั้งใจเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this study was to examine the causal factors influencing learning achievement of undergraduate students in faculty of education, Dhonburi Rajabhat University. The samples consisted of 250 undergraduate students in faculty of education Dhonburi Rajabhat University. The research instruments were the 5 rating scale questionnaires. The research result found that causal factors influencing learning achievement of undergraduate students in faculty of education, Dhonburi Rajabhat University was fitted with the empirical data, with the following Goodness-of-Fit indices of Chi-square (χ^2) = 0.26, df = 2, p = 0.88, CFI = 1.00, GFI = 1.00, TLI = 1.00, RMSEA = 0.000 ; and also found that 1) attentive behavior had direct effect on learning achievement, 2) perceived self-efficacy and attitude toward teaching profession had direct effect on attentive behavior, 3) perceived self-efficacy had indirect effect to learning achievement . All causal factors could explain the variance of learning achievement at 14%.

Keywords: Attentive Behavior, Learning Achievement

บทนำ

ครุศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะ และจิตวิทยาการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ การผลิตครูใหม่ หรือการเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำ การ รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำ การ การจัดการศึกษาในสาขาครุศาสตร์จึงมีลักษณะเป็นสห วิทยาการที่ บูรณาการศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ มนุษย์ ศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคนทั้งในวัยเรียนและ นอกวัยเรียนให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวง ศึกษาธิการ 2554) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี เป็นองค์กรในการผลิตพัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษาให้มีความรู้คู่คุณธรรม ก้าวทันเทคโนโลยี จึงมีพันธกิจ สำคัญในการผลิตพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ม ีความรู้ มีคุณธรรม เป็นผู้นำท้องถิ่นและก้าวทันเทคโนโลยี จัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่ง ชาต พ.ศ. 2552 โดยพัฒนานักศึกษาในระดับปริญญาตรีให้ มีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนัก รู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้า ของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัย ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ ความรู้ สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอ แนะนำแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึง ความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และ ผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความ เข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติ งานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่าง เหมาะสม (คณะกรรมการการอุดมศึกษา 2552)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นคุณลักษณะความรู้ ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการเรียนการสอนและ ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถบอกผลสำเร็จ ทั้งด้านความรู้ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน ซึ่งเป็น สิ่งที่สามารถสังเกตได้ด้วยเครื่องมือทางด้านจิตวิทยา หรือ แบบทดสอบวัดความสามารถ โดยพิจารณาจากคะแนนสอบ ที่กำหนดหรือคะแนนสอบที่ได้จากการมอบหมายแล้วนำผล ที่ได้จากการวัดไปพิจารณาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่ง ทำให้สามารถแยกผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ตามระดับความรู้ ที่ได้ (Good, 1979; อารมณ์ อินตะชัย 2556; รุจิราพรรณ

คงช่วย 2559) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนจึงเป็น สิ่งสำคัญที่สะท้อนระดับการเรียนรู้ของนักศึกษา พฤติกรรม ตั้งใจเรียนจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนและเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความ สนใจ ความเอาใจใส่ต่อการเรียนที่แสดงออกผ่านทาง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น การเข้าเรียนและเลิกเรียน ตรงเวลา การตั้งใจฟังขณะที่อาจารย์สอน มีสมาธิ มีการตั้ง คำถาม ตอบคำถาม และกล้าแสดงความคิดเห็น มีความ กระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในขณะที่มีการเรียนการ สอน ไม่พูดคุยหรือรบกวนกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งงาน ภายใต้นระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งการทบทวนบทเรียน วางแผนการเรียนให้คุ้มค่าหรือความสำคัญต่อการเรียน มี ความอยากรู้อยากเห็น มีความเพียรพยายาม และมีการ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม (พิษณุ ลิ้มพะสุตร 2555; วัชระ ประทาน 2556) พฤติกรรมตั้งใจเรียนจึงเป็นพฤติกรรมอัน พึงประสงค์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความมีจิตสำนึกและความ มุานะเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียน การศึกษาปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างแนวทางพัฒนา นักศึกษา อย่างไรก็ตาม ในการเกิดพฤติกรรมตามแนวคิด การเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา มีแนวคิดพื้นฐาน ว่าพฤติกรรมมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในหรือปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) และ ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environment Factor) หากกระบวนการทางปัญญาซึ่งถือเป็นปัจจัยภายใน มีการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน (Bandura 1986; ประทีป จินฉ ี 2540) ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จึงเป็นผลมาจากปัจจัย ภายใต้นและปัจจัยภายนอกของบุคคล จากการทบทวน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบการศึกษาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกไม่ว่าจะเป็นเจตคติต่อวิชาชีพ การรับรู้ ความสามารถของตนเองด้านการเรียน การรับรู้พฤติกรรม การสอนของอาจารย์ และลักษณะทางกายภาพทางการ เรียนมีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในหลากหลายระดับการ ศึกษา (ภูวดล แก้วมณี 2551; พิษณุ ลิ้มพะสุตร 2555; วัชระ ประทาน 2556) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจเพื่อศึกษาอิทธิพล ของตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนหรือการจัดการกรร มสำหรับพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูที่ศึกษาในคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีให้มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอต่อการเป็นครูที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1 – 5 ในปีการศึกษา 2560 โดยเป็นนักศึกษาจาก 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาคณิตศาสตร์ สาขาภาษาไทย สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา สาขาภาษาอังกฤษ และสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 2,308 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1 – 5 ในปีการศึกษา 2560 คัดเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากจากทะเบียนรายชื่อนักศึกษา สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง Hair, Black, Babin, และ Anderson (2010) ระบุว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสามารถคำนวณได้จากจำนวนพารามิเตอร์ โดยมีอัตราส่วนประมาณ 10 ถึง 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า ซึ่งโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการวิจัยนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 10 พารามิเตอร์ ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงกำหนดให้มากกว่า 200 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มขึ้นเป็น 250 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบวัดพฤติกรรมตั้งใจเรียนประกอบด้วยข้อคำถาม 31 ข้อ ($\alpha = .886$)
2. แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครูประกอบด้วยข้อคำถาม 44 ข้อ ($\alpha = .959$)
3. แบบวัดลักษณะกายภาพทางการเรียนมีข้อคำถามทั้งสิ้น 14 ข้อ ($\alpha = .820$)

4. แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 20 ข้อ ($\alpha = .889$)

5. แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ข้อคำถามทั้งสิ้น 28 ข้อ ($\alpha = .925$)

และนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.50-0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัย โดยได้ติดต่อประสานงาน รวมทั้งขอความร่วมมือจากคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดขั้นตอนในกระบวนการทำวิจัย รวมทั้งขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาครู
3. จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ด้วยตนเองพร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ภายหลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบแบบสอบถาม แล้วจึงนำมาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในแบบจำลอง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีลักษณะการวัดเป็นมาตราประมาณค่ามาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่งของตัวแปรสังเกต ที่ใช้ในการพัฒนาโมเดลเพื่อลักษณะการแจกแจงของตัวแปร และค่าความสัมพันธ์รายตัวแปร จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย

3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเครื่องมือวัดทุกตัวแปร และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในกลุ่มตัวอย่าง การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.163 – 0.568 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพทางการเรียนและการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.568 รองลงมา คือ เจตคติ

ต่อวิชาชีพรูและการรับรู้พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.512 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.207 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรับรู้พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.163

เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์ความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตดังกล่าวไม่ควรสูงกว่า 0.85 (Kline, 2005: 56) เนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกินกว่า 0.85 ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์สมการโครงสร้างต่อไป แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต

ตัวแปรสังเกต	GPA	BEH	ATT	EFF	PHY	TCH
GPA	1.00					
BEH	0.232**	1.00				
ATT	0.284**	0.290**	1.00			
EFF	0.207**	0.334**	0.369**	1.00		
PHY	0.000	0.065	0.215**	0.066	1.00	
TCH	0.163**	0.110	0.512**	0.216**	0.568**	1.00

** p < .01

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPAX), พฤติกรรมตั้งใจเรียน (BEH), เจตคติต่อวิชาชีพรู (ATT), การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (EFF), ลักษณะทางกายภาพทางการเรียน (PHY), การรับรู้พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ (TCH)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ามี

ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 17.42$, $df = 1$, $p = 0.00$, $CFI = 0.94$, $GFI = 0.98$, $TLI = 0.16$, $RMSEA = 0.257$ ข้อมูลดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงจำเป็นต้องปรับแบบจำลองให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น โดยผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร หลังปรับโมเดล

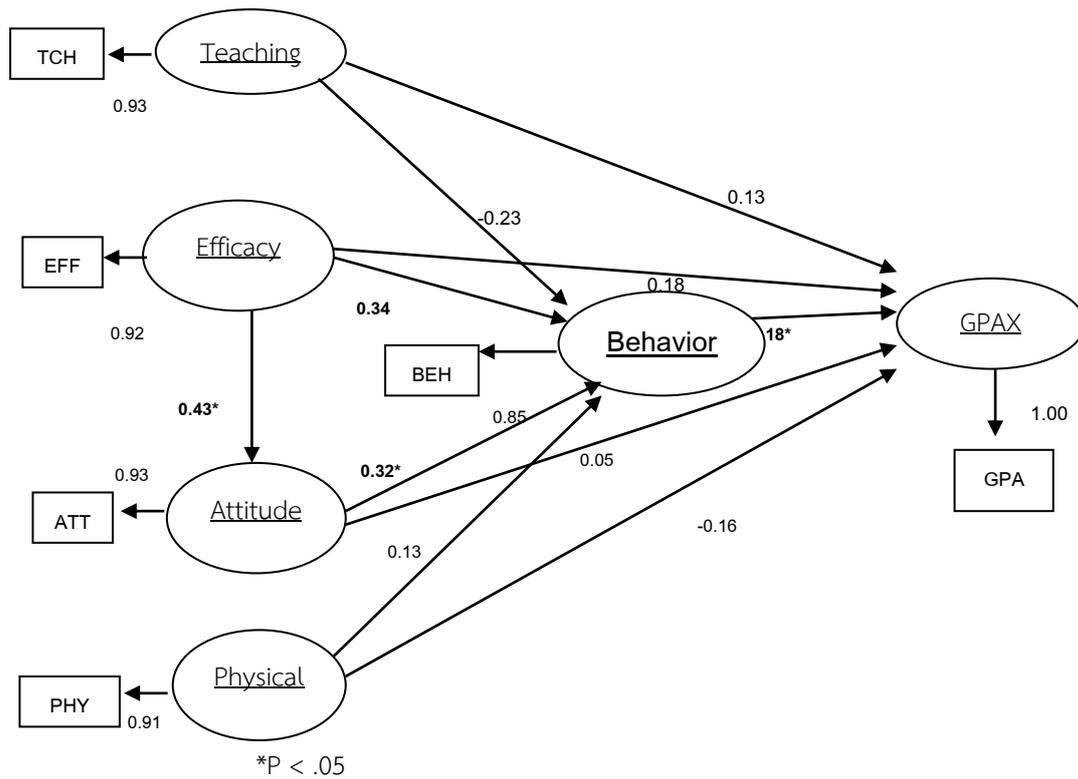
พบว่าค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ $\chi^2 = 0.26$, $df = 2$, $p = 0.88$, $CFI = 1.00$, $GFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.000$ แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ พฤติกรรมตั้งใจเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทาง

อ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหมดรวมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ร้อยละ 14 นอกจากนี้ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน และเจตคติต่อวิชาชีพครู มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.34 และ 0.32 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 2 และ ภาพที่ 1

ตารางที่ 2 คะแนนมาตรฐานผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรเชิงสาเหตุ

ตัวแปรเชิงสาเหตุ	ตัวแปรผล								
	เจตคติต่อวิชาชีพครู			พฤติกรรมตั้งใจเรียน			ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้พฤติกรรมการสอนของอาจารย์	-	-	-	-0.23	-	-0.23	0.13	-0.04	0.09
ลักษณะทางกายภาพทางการเรียน	-	-	-	0.13	-	0.13	-0.15	0.02	-0.13
การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน	0.43*	-	0.43*	0.34*	0.14*	0.48*	0.18*	0.11*	0.29*
เจตคติต่อวิชาชีพครู	-	-	-	0.32	-	0.32*	0.05	0.06	0.11
พฤติกรรมตั้งใจเรียน	-	-	-	-	-	-	0.18*	-	0.18*
R^2	0.19			0.24			0.14		

* $p < .05$

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ พฤติกรรมตั้งใจเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน และเจตคติต่อวิชาชีพครู มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.34 และ 0.32 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตามค่าในตารางที่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ พฤติกรรมตั้งใจเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมตั้งใจเรียนเป็นพฤติกรรมที่นักศึกษาให้คุณค่าหรือความสำคัญต่อการเรียน นักศึกษาจึงมีความสนใจและเอาใจใส่ต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งใจและมีสมาธิ มีความกระตือรือร้น มีความเพียรพยายาม และมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ดังนั้น พฤติกรรมตั้งใจเรียนจึงเป็นพฤติกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เนื้อหาในบทเรียนของนักศึกษา และสะท้อนผ่านคุณลักษณะในด้านความรู้ความสามารถ และทักษะของบุคคลและมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สนับสนุนโดยการศึกษาของ อภรณ์ อินตะชัย (2556) พบว่า พฤติกรรมในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับการศึกษาของรุจิราพรรณ คงช่วย (2559) พบว่า พฤติกรรมการเรียนในด้านความรับผิดชอบมีอิทธิพลทาง

ตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการศึกษาของอรนุช ศรีคำ, ทรรคนันท์ ชินศิริพันธ์ และสุชาติ หอมจันทร์ (2560) พบว่า ความตั้งใจเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยเหตุนี้ การสนับสนุนพฤติกรรมตั้งใจเรียนให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอต่อการประกอบอาชีพในอนาคต

2. พฤติกรรมตั้งใจเรียนเป็นพฤติกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น การศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนานักศึกษา ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านพฤติกรรมตั้งใจเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญา เป็นความเชื่อของบุคคลในความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการให้แสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำงานที่มีความยากและมีความท้าทาย เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายมากกว่าที่จะหลีกเลี่ยงงานนั้น (Bandura, 1986) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนจึงเป็นความเชื่อของนักศึกษาว่าตนเองที่มีต่อศักยภาพทางการเรียน จึงมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมด้านการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของHonicke & Broadbent (2016) พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเรียนมีความสัมพันธ์ปานกลางกับประสิทธิภาพทางการเรียน สอดคล้องกับวัชระ ประทาน (2556) พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับการศึกษาของเต็มศักดิ์ คทวนิช (2549) พบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนในการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ผลการศึกษากการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อวิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนผ่านเจตคติต่อวิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้อง

กับการศึกษาของ เฉลิมสิน สิงห์สนอง (2559) พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และยังกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนผู้เรียนจึงประสบความสำเร็จในการเรียนและการแก้ปัญหาปัญหาคณิตศาสตร์ ดังนั้น การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยอื่นๆ มากมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยภายในประกอบด้วย เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพและการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมตั้งใจเรียนอันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการสร้างชุดฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาปัจจัยภายในที่มีความเกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
2. การขยายขอบเขตด้านตัวแปร โดยศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของตัวแปรอื่นที่อาจส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เช่น การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ
3. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณจึงได้ข้อมูลในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามตัวแปรที่กำหนดไว้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งอาจได้ข้อมูลปัจจัยอื่นที่มีเกี่ยวข้องและไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากงบประมาณรายได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปี 2560

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. กรอบมาตรฐาน
คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552.
(ออนไลน์) 2552 (อ้างเมื่อ 24 เมษายน 2560).
จาก [http://qa.siam.edu/images/form2557/
tqf.pdf](http://qa.siam.edu/images/form2557/tqf.pdf)
- เฉลิมสิน สิงห์สนอง. การศึกษาปัจจัยด้านจิตพิสัยที่มี
อิทธิพลต่อความสามารถในการแก้โจทย์ ปัญหา
คณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวันสำหรับ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
(ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 30 มีนาคม 2561).
จาก [http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/
uploads/public/93gwohij04wsss008.pdf](http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/public/93gwohij04wsss008.pdf)
- เต็มศักดิ์ คทวณิช. ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. วารสารวิชาการ
คณะศึกษาศาสตร์. 7, 1 (มกราคม – ธันวาคม
2549): 48-65.
- ประทีป จินน์. การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับ
พฤติกรรม (เอกสารประกอบการสอน).
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
- พิษณุ ลิ้มพะสุตร. พฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีภาคพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555.
- ภูวดล แก้วมณี. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน
วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
เขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญา
นิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2551.
- รุจิราพรรณ คงช่วย. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเขตภาคใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สงขลา, 2559.
- วัชระ ประทาน. การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ และ
การวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่านการรับรู้ความ
สามารถของตนเองทางวิชาการต่อพฤติกรรม
ตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนในเครือสาธิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี
สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์
(หลักสูตร 5 ปี). (ออนไลน์) 2554 (อ้างเมื่อ 25
เมษายน 2560). จาก [http://www.mua.go.th/
users/tqfhed/news/FilesNews/Files
News6/education5year_m1.pdf](http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews6/education5year_m1.pdf)
- อรุณช ศรีคำ, ทรรคนันท์ ชินศิริพันธุ์ และสุชาติ หอมจันทร์.
ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
วิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์, 2560.
- อาภรณ์ อินตะชัย. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของ
นักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช
มงคลล้านนา, 2556.
- Bandura, A. *Social foundations of thought and
action: A social cognitive theory*. New
Jersey: Englewood Cliffs, Prentice-Hall,
1986.
- Good, C. V. *Dictionary of education*. 3rd Edition.
New York: McGraw-Hill, 1979.
- Hair, J.F. et.al. *Multivariate Data Analysis*. 7th
Edition. New York: Pearson, 2010.
- Honick, T., & Broadbent, J. The Relation of
Academic Self-Efficacy to University
Student Academic Performance: A
Systematic Review. *Educational Research
Review*, 17 (January 2016): 63-84.
- Kline, R. B. *Principles and practice of structural
equation modeling*. 2nd ed. New York:
Guilford, 2005

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษา
จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี
Guidelines for Tourism Promoting of the Checkpoint for Border Trade Between
Thailand and Laos: A Case Study at Chong Ta U, Buntharik District,
Ubon Ratchathani Province

ภูษิต ฉัตรวิริยวงศ์¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail:Phusit2507@hotmail.com

Received: February 23, 2019 Revised: April 15, 2019 Accepted: April 17, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ 5 แห่ง จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน/ชาวบ้าน จำนวน 20 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 260 คน ดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจ สอบถาม และสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก - ยอดมน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 (อุบลราชธานี) อยู่ห่างจากตัวอำเภอบุณฑริก ประมาณ 14 กิโลเมตร จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุเปิดอย่างไม่เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2535 ตามข้อตกลงระหว่างอำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี กับเมืองสุขุมา แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อมาได้เปิดตามประกาศจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2539 เปิดทำการในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 09.00 - 15.00 น. (2) จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ พบว่า จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุมีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อย ตลอดจนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว และการตลาดการท่องเที่ยว (3) สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ พบว่า (3.1) ประเด็นที่ควรพัฒนาปรับปรุงในด้านแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ สาธารณูปโภคและการปรับปรุงตลาดการค้าของไทยให้เอื้อต่อการค้าและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ (3.2) ประเด็นที่ควรปรับปรุงในการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ การขนส่งสาธารณะ ระบบการสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวก (3.3) ประเด็นที่ควรปรับปรุงด้านการตลาดการท่องเที่ยวได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การจัดทำแผนส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ และการจัดกิจกรรมแนะนำตลาดการค้าชายแดนช่องตาอุ นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว แนวทางการส่งเสริม จุดผ่อนปรนทางการค้า

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the context of checkpoint for border trade between Thailand and Lao PDR at Chong Ta U, Buntharik district, Ubon Ratchathani province, 2) study the potential of tourism at the checkpoint border trade, at Chong Ta U, Buntharik district, Ubon Ratchathani province, and 3) investigate the guidelines for tourism promoting of the checkpoint for border trade at Chong Ta U,

Buntharik district, Ubon Ratchathani province. The sample groups in this study comprised 5 participants from 5 state organizations, 20 participants from the leaders/the villagers, and 260 tourists. Data were collected by a survey and interview. Statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Research results were presented as descriptive model.

The research results showed that the general conditions of checkpoint for border trade between Thailand and Laos at Chong Ta U, Buntharik district, Ubon Ratchathani province, was in the responsible of the Buntharik-Yodmon Wildlife Sanctuary, Protected Area Regional Office 9 (Ubon Ratchathani). It was 14 kilometers far from the city of Buntharik district. Chong Ta U border trading was informally opened since 1992 with regards to the agreement between Buntharik district and Soukhouma city, Champasak province, Lao People's Democratic Republic. After that Chong Ta U border trading was open according to Ubon Ratchathani provincial announcement since 1996. Nowadays, the border open on Monday, Wednesday, and Friday from 09.00 a.m. to 3.00 p.m., (2) Considering tourism potential of the border trading at Chong Ta U, Ubon Ratchathani, it was found that the border had intermediate potentiality from examining strength, weakness, and the tourists' satisfaction to the tourist attractions, tourism services, and tourism marketing, (3) The guidelines for tourism promoting of the border trading, Chong Ta U were (3.1) Tourist attraction issues should be improved the infrastructure and the Thailand's trade marketing to enhance the trading and had adequate facilities, (3.2) Tourism services should be improved the public transportation, communication systems, and facilities, (3.3) Tourism marketing should be improved the public relations, trading and tourism enhancing plan for border trading at Chong Ta U and, setting the events for introduction of border trading at Chong Ta U. Moreover, the participation of people in the area should be encouraged to develop and promote the tourism in border trading at Chong Ta U.

Keywords: Tourism, Guidelines for Promoting Tourism, the Checkpoint for Border Trade

บทนำ

การค้าชายแดนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ภาครัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริม เนื่องจากจะเสริมสร้างความเข้มแข็งกับระบบเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังเป็นการกระชับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกรอบภูมิภาค อันนำไปสู่การเพิ่มผลประโยชน์และอำนาจต่อรองของประเทศในเวทีการค้าโลก ดังนั้น เมืองชายแดนวันนี้จึงเป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่พัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์จากการพัฒนาร่วมกันในแง่ของการท่องเที่ยว นั่น แนวเขตเศรษฐกิจจะเป็นผลดีต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชมธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หายากซึ่งมีอยู่อย่างมากมายในประเทศไทยและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ ตามแนวแม่น้ำโขงมีศักยภาพสูงทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณีและวิถีชีวิตชาติพันธุ์ ล้วนเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

ให้มาชื่นชมสุนทรีย์จากสิ่งเหล่านี้ หากมีการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ (Tourism Hub) หรือส่งเสริมให้เป็นประตูสู่อินโดจีน (Indochina Gateway) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมศักยภาพของการท่องเที่ยวให้เติบโตและเข้มแข็งสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะทำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละกว่า 250,000 ล้านบาท และเป็นกลไกที่กระตุ้นให้เกิดการผลิตและการจ้างงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมให้เป็นที่รู้จักในภูมิภาคอื่นด้วย (ณวัฒน์ แดงแก้ว และ ปาริชาติ ราชประดิษฐ์ 2556) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ แม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งจำเป็นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิต แต่ก็เป็นเรื่องของการพักผ่อน

หย่อนใจ เป็นนันทนาการ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในการเสริมคุณภาพชีวิต เพราะการท่องเที่ยวถือเป็นการผ่อนคลายความเครียดพร้อมๆ กับได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ได้เห็นความสวยงาม ได้สัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากที่เคยได้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นด้วย ถ้าพิจารณาถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวแล้ว จะเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง ทำให้ประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ทำให้เกิดการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น และธุรกิจการคมนาคมขนส่งดีขึ้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา สาธารณูปโภคต่างๆ ตลอดจนบริการโรงแรม และศูนย์การค้า เป็นต้น ตลอดจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการดำรงชีวิตของประเทศอื่นๆ ได้ดียิ่งขึ้น (วรรณ วลัยวนิช 2546)

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนทางการค้า ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สมควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตในฐานะเมืองชายแดน นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมอีสานใต้ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวแห่งวิถีชีวิตอีสานใต้ร่วมสมัย เชื่อมโยงลาว กัมพูชา และเวียดนาม ผ่านมาตรการการยกระดับอารยธรรมอีสานใต้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าทางการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาและสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีชีวิตวัฒนธรรมอีสานใต้ร่วมสมัย ส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการชุมชน (OTOP) ให้โดดเด่นและมีคุณค่า พัฒนาเชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตรผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ภาคอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวแทนการนำเข้าและบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2558)

จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยข้อมูลจากการถอดบทเรียนการดำเนินงานจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2557 - 2560) พบว่า จุดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานีด้านการท่องเที่ยว คือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่

สร้างขึ้นใหม่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวสายธรรมชาติ เป็นต้น มีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านการเดินทาง การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับจุดด้อย คือ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประชาชน/หน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือร่วมกันในการกำหนดทิศทางและมีส่วนร่วมพัฒนาจังหวัด ในส่วนของโอกาสการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี คือ การเป็นประชาคมอาเซียน ส่งผลให้การเคลื่อนย้ายคน สินค้า และบริการ ในภูมิภาคมีความสะดวกคล่องตัว นโยบายของรัฐในการสร้างความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน และนโยบายของรัฐในการพัฒนาและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง รถไฟทางคู่ ระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ผู้บริโภค ในต่างประเทศมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าไทย สำหรับอุปสรรคการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี คือ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ทำให้การพัฒนา/การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะลดตัว ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้การพัฒนาไม่เป็นตามแผน และงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย-ลาว เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขอุปสรรคทางการท่องเที่ยวบริเวณชายแดน และเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเติบโตทางการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในอนาคต โดยมีจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอู อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอู อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอู อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอู อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

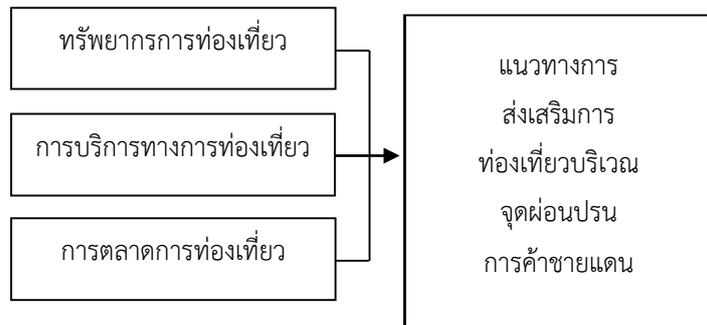
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว
2. ได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณ

จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปทางกายภาพ สภาพสังคมวัฒนธรรมบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ
 - 1.2 ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ
 - 1.3 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ
 2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หัวหน้า/เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ ประชากรที่ศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยว จำนวน 800 คน การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ 5 แห่ง ได้แก่ อำเภอชุมพวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชุมพวง - ยอดมน องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 225 การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี และภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน บ้านเจริญพัฒนา และบ้านหนองแสง ตำบลโพรงงาม อำเภอชุมพวง
- ตัวอย่างที่ศึกษา การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ นักท่องเที่ยว จำนวน 260 คน ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า

ช่องตาอุ ตัวอย่างที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 5 คน ได้แก่ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอชุมพวง หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชุมพวง - ยอดมน นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลโพรงงาม ผู้บังคับกองร้อย/เจ้าหน้าที่กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 225 ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี ตัวอย่างได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน บ้านเจริญพัฒนา และบ้านหนองแสง ตำบลโพรงงาม อำเภอชุมพวง โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 10 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ศึกษา คือ บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องตาอุ ตำบลโพรงงาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ การสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

1. การศึกษาสภาพทั่วไปและศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องตาอุ ดำเนินการโดยสำรวจพื้นที่ และการสอบถามนักท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาไว้ 3 ด้านคือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยว การวัดและประเมินผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีตัวเลือกในการให้คะแนน 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด 2546) สถิติ

ที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย

2. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย แบบประเมินศักยภาพ และแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นได้นำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาสภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจพื้นที่จริง

2. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และการสอบถามนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม

3. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์หัวหน้า/เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านหนองแสง และบ้านเจริญพัฒนา อำเภอบุญศรี จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ นำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. ข้อมูลจากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ นำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ข้อมูลจากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ นำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ อำเภอบุญศรี จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 - 60 ปี ส่วนใหญ่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน/พ่อบ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอบุญศรี ส่วนใหญ่ใช้รถกระบะเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จำนวนคนร่วมเดินทางมากกว่า 2 คนขึ้นไป จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวมากกว่า 5 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 31 นาที - 1 ชั่วโมง ระยะทางจากที่พักถึงจุดผ่อนปรนช่องทางตาอุ ไม่เกิน 20 กิโลเมตร สินค้าที่นิยมซื้อส่วนใหญ่ คือ อาหาร/เนื้อสัตว์/ผัก/ผลไม้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและซื้อสินค้า 1,001 - 3,000 บาท รองลงมา ไม่เกิน 1,000 บาท และ 3,001 - 5,000 บาท รู้จักจุดผ่อนปรนช่องทางตาอุด้วยตนเอง/อยู่ใกล้บ้าน และส่วนใหญ่จะกลับมาเที่ยวจุดผ่อนปรนช่องทางตาอุอีก

บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ มีตลาดสำหรับร้านค้าของไทยตั้งอยู่ริมถนนก่อนถึงประตูด่านเข้า - ออก ประมาณ 300 เมตร มีร้านค้าประมาณ 45 ร้านค้า ลักษณะที่ตั้งของร้านค้าเป็นเพิงมุงหลังคาสังกะสีและผ้าใบ ประเภทสินค้าที่ชาวไทยนำมาจำหน่าย ได้แก่ อาหาร ผลไม้ เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องใช้ไฟฟ้า ยางรถยนต์ อะไหล่ เครื่องยนต์ และสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน ผงชูรส น้ำปลา เป็นต้น ส่วนร้านค้าในเขตพื้นที่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประมาณ 300 ร้านค้า ลักษณะที่ตั้งร้านค้าเป็นอาคารและเพิงมุงหลังคาสังกะสี สำหรับสินค้าที่ชาวลาวนำมาจำหน่าย ได้แก่ แมงและแมลงชนิดต่างๆ กบ เขียด ปลา ปู หอย สัตว์ป่า เช่น กิ้ง กวาง กระต่าย ผึ้ง นก งู ตะกวด เป็นต้น พืช ผักและผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาล เช่น หวาย เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร เป็นต้น เครื่องจักสาน เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์เครื่องครัว เครื่องประดับ บุหรี่ สุรา อาหาร น้ำและเครื่องดื่ม

ปัจจุบันพื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาอุ ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น เส้นทางถนน ท้องน้ำ สถานีที่จอดรถ เป็นต้น ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การลักลอบค้า หรือนำสัตว์ป่าและพืชป่าเข้าประเทศ การค้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า ปัญหาขยะ นักท่องเที่ยวไม่กลับเข้าประเทศตรงตามเวลาที่

กำหนด ไม่มีอาคารที่ตั้งตลาดจำหน่ายสินค้า และไม่มีอาคารที่ทำกรสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านการค้า ด้านความมั่นคง และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เป็นต้น การพัฒนาและการส่งเสริมการค้าจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม มีการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจุดผ่อนปรนการค้าช่องทางตาม พบว่า มีจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

ด้านแหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สภาพเส้นทางถนนที่เข้าถึงจุดผ่อนปรนช่องทางตาม ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสะอาด และความร่มรื่นของสถานที่บริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม จุดเด่นของช่องทางตาม คือ มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว มีพื้นที่จอดรถยนต์ มีป้ายชี้และแสดงข้อมูลที่เป็นข้อห้ามและแนวปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ สำหรับจุดด้อย คือ เส้นทางเข้าถึงจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตามมีเส้นทางเดียว ห้องสุขามีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ทำให้น้ำที่ใช้น้ำในห้องสุขาไม่เพียงพอ

ด้านการบริการการท่องเที่ยว ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความสะดวกในการเดินทางมาที่จุดผ่อนปรนช่องทางตาม ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระบบการสื่อสาร/สัญญาณโทรศัพท์บริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม มีจุดเด่น คือ การเดินทางไปยังจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม มีความสะดวกและปลอดภัย การจอดรถสะดวก มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราและอำนวยความสะดวกในการข้ามแดน สำหรับจุดด้อย คือ ระบบการสื่อสาร/สัญญาณโทรศัพท์ไม่ดี ไม่มีระบบการขนส่งรถโดยสารสาธารณะ ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความพึงพอใจที่มีต่อราคาของสินค้า ที่จำหน่ายบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางตาม ส่วนข้อ

ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพึงพอใจต่อกฎระเบียบ/ข้อห้ามในการซื้อสินค้าข้ามแดน มีจุดเด่น คือ ตลาดการค้าฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีสินค้าที่น่าสนใจ ได้แก่ เห็ด พืชผักพื้นบ้าน สัตว์ป่า อาหารป่า สมุนไพร แมง แมลง เสื้อผ้า เครื่องจักสาน เครื่องหอย เป็นต้น ความเป็นมิตรของคนไทยและคนลาวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม การไม่เก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดนสำหรับจุดด้อย คือ ไม่มีแผนการตลาดการท่องเที่ยว วันที่เปิดดำเนินการค้าไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ จึงทำให้มีคนเดินทางไปจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตามไม่มาก ไม่มีป้ายและเอกสารประชาสัมพันธ์หรือแนะนำจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม

จากผลจากการศึกษาดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม มีศักยภาพในการท่องเที่ยวไม่มากนัก (อยู่ในระดับปานกลาง) เมื่อพิจารณาในด้านจุดเด่นและจุดด้อย

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม อำเภอชุมพวง จังหวัดอุบลราชธานี

3.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้ผลการศึกษาดังนี้

ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า จะต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงเกี่ยวกับ ระบบไฟฟ้า โดยให้มีการติดตั้งไฟฟ้าหรือแผงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ การสร้างระบบประปา การจัดการตลาดของไทยให้เอื้อต่อการค้าและสะดวกในการเข้าถึง จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ปรับพื้นที่ที่ขรุขระให้ราบเรียบ ถนนที่เป็นดินลูกรังให้ดำเนินการลาดยางแอสฟัลต์ การสร้างอาคารสำหรับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและดูแลการเข้า - ออกประเทศ และพัฒนาจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตามเป็นด่านถาวร

ด้านการบริการการท่องเที่ยว พบว่า บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตามควรมีการขยายเครือข่ายระบบการสื่อสาร/โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต มีระบบการขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม มีศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและที่ตั้งของตลาดร้านค้าของไทยจะต้องมีการจัดการให้ดีขึ้น และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น อาคาร ห้องสุขา พื้นที่จอดรถ และการดูแลรักษาความสะอาด

ด้านการตลาดการท่องเที่ยว พบว่า ตลาดการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางตาม ไม่คึกคักและกว้างใหญ่เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวันเปิดดำเนินการค้าไม่

ตรงกับวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ สิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ การปรับเปลี่ยนวันเปิดดำเนินการค้าให้ตรงกับวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ การประชาสัมพันธ์ตลาดการค้าชายแดนช่องทางออนไลน์ ให้เป็นที่รับรู้และรู้จักของคนไทยทั่วประเทศและชาวต่างชาติ ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ออนไลน์) ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกทางไปช่องทางค้า การจัดกิจกรรมแนะนำตลาดการค้าชายแดนช่องทางค้า และหน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอมีการจัดทำแผนส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยว

3.2 จากการสัมภาษณ์ ผู้นำและตัวแทนชาวบ้าน ตำบลโพรงน้ำ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏผลดังนี้

การพัฒนาหรือปรับปรุงจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงเกี่ยวกับเส้นทางถนน โดยการขยายถนนให้กว้างขึ้น พื้นที่จอดรถควรจัดให้เป็นระเบียบ สถานที่ขายสินค้าฝั่งไทยควรปรับปรุงและจัดระเบียบ ควรติดตั้งไฟฟ้า เปิดดำเนินการค้าให้ตรงเวลาที่กำหนด การอำนวยความสะดวกต่างๆ ราคาสินค้าและภาษีสินค้านำเข้าจากประเทศลาว และการตรวจค้นเกี่ยวกับยาเสพติด การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาหรือบริหารจัดการจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า ชาวบ้านควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือบริหารจัดการจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า การพัฒนาหรือส่งเสริมเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้าเพิ่มมากขึ้น พบว่า สิ่งที่ต้องพัฒนาหรือส่งเสริม ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงตลาดการค้าของไทย การส่งเสริมให้จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้าเป็นการค้าแบบถาวร ให้มีการเปิดดำเนินการค้าชายแดนในวันอาทิตย์ ให้มีศูนย์บริการและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ให้มีการประชาสัมพันธ์จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้าผ่านสื่อต่างๆ และการอำนวยความสะดวกในเรื่องการค้าขายสินค้า ความพร้อมของชาวบ้าน ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว

ด้านการตลาดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาหรือบริหารจัดการจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า ความพร้อมของชาวบ้านในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจุดผ่อนปรนการค้าช่องทางค้า พบว่า มีจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่า เส้นทางเข้าถึงจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้าควรได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดน และบ้านโดนป่าหนั้น อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง และบ้านโดนป่าหนั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่ โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะดวกและภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน และงานวิจัยของปิยะพร ศรีสมุทร (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนแม่สาย - ท่าขี้เหล็ก อำเภอมแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพบริบททางการท่องเที่ยวชายแดนแม่สายและท่าขี้เหล็ก ในมิติของความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวถือได้ว่ายังต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจริงจังเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านการบริการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่า การเดินทางไปยังจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางค้า มีความสะดวกและปลอดภัยการเดินทางเข้าออกข้ามแดนไทย - ลาว มีความสะดวกและง่ายไม่ต้องใช้หนังสือขออนุญาตผ่านแดน การจอดรถสะดวก มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราและอำนวยความสะดวกในการข้ามแดน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของเสริมพันธ์ สาริมา (2543) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่

ท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีความคิดเห็นในระดับดีและดีมาก ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมทุกอย่าง มีเส้นทางเดินท่องเที่ยวปลอดภัย และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการประชาสัมพันธ์ พร้อมให้ความปลอดภัยนักท่องเที่ยวอย่างดี และ สวนศรีมธูรา (2560) ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านจัดการสถานที่แหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง ด้านการให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี สุภาพอ่อนน้อม และมีอัธยาศัยที่ดี และด้านบุคลากรให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ และใส่ใจนักท่องเที่ยว สำหรับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ในการกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่า ความ เป็นมิตรของคนไทยและคนลาวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทาง การไม่เก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดน การไม่เก็บภาษีสินค้าที่เป็นของใช้จำเป็นที่ซื้อจำนวนไม่มาก การบังคับใช้กฎระเบียบและข้อห้ามในการซื้อขายสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือนำเข้าสินค้าไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ พงษ์นิรันดร, โอชญญา บัณฑิต และชัชชญา ยอดสุวรรณ (2559) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้บริการอย่างเพียงพอ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และสะดวก เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ และงานวิจัยของ ภาณุรังษี เตือนไธสง (2550) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน ผลการวิจัยพบว่า สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนที่สอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัด คือ การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวข้ามแดนกับลาวและเวียดนาม การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงรุก ทั้งในและต่างประเทศ ควรนำเสนอรูปการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน พร้อมกับส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม เทศกาล และมหรหกรรมต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษา จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทาง อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้เหมาะสำหรับการส่งเสริมให้จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณอื่นๆ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนแต่ละแห่งจะต้องพิจารณาเลือกใช้แนวทางการส่งเสริมด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมกับศักยภาพและขีดความสามารถของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนโดยตรง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือส่งเสริมการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษาจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทาง อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีข้อจำกัด ควรมีการศึกษาจุดผ่อนปรนทางการค้าในพื้นที่อื่นๆ เพื่อการเปรียบเทียบผลการวิจัยว่าสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ที่อยู่โดยรอบ ได้ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทาง และมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทาง อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณปลัดอำเภอบุณฑริก หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก - ยอดมน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลโพงาม ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 2251 นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านหนองแสง และบ้านเจริญพัฒนา ที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558.
- ณวัฒน์ แดงแก้ว และปาริชาติ ราชประดิษฐ์. **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าช่องกุด อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์**. (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2560). จาก <http://www.bec.nu.ac.th/becweb/graduate/Article/2556/mba/%E0%B8%B8%A7.pdf>
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2546.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. **การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดน และบ้านโตนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล**. **สุทธิปริทัศน์ (วารสารออนไลน์)**. 27, 83 (กรกฎาคม- กันยายน 2556): 97-112.
- ปิยะพร ศรีสมุทร. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนแม่สาย - ทำซี้เหล็ก อำเภอมะปราง จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558.
- ภาณุรังษี เดือนไธสง. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- วรรณภา วงษ์วานิช. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- ศิรินันท์ พงษ์นรินทร์, อชัญญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. **แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข.** 9, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2559): 234-259.
- สวนศรี มธูรา. **แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ**. **วารสารกระแสวัฒนธรรม**. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ ธันวาคม 2560). จาก www.culturalapproach.siam.edu/images/magazine/wf17ch31/cul04.pdf
- เสริมพันธ์ สาริมาณ. **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว จังหวัดจันทบุรี**. **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา**, 2543.

ระบบการให้ค่าตอบแทน ผลประโยชน์และรางวัลเพื่อก่อให้เกิดความผูกพันทุ่มเทในธุรกิจโรงแรม Compensation, Benefits and Rewards System for Increase Employee Engagement in Hotel Business

เยาวภา นียากร^{*1} และ กนกกานต์ แก้วหนู^{**2}

¹คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

E-mail: Yaowaair@gmail.com

Received: December 14, 2017 Revised: February 3, 2018 Accepted: February 5, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของพนักงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานโรงแรม 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กรกับภูมิหลังของพนักงาน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม และ 4) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม ตัวอย่างเป็นพนักงานโรงแรมจำนวน 300 คน คำนวณจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเทียบสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ค่าตอบแทน ผลประโยชน์และรางวัล ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติไคสแควร์ และทดสอบเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้วิธีทดสอบแบบ LSD หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. อายุ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยจูงใจที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กรในเรื่องด้านความสำเร็จในการทำงาน และด้านการได้รับการยอมรับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. พนักงานโรงแรมที่มีแผนงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กร โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในระดับปานกลาง
4. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันในองค์กร ได้ร้อยละ 47.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบในงาน ปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการเลื่อนตำแหน่ง ปัจจัยค้ำจุนด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการทำงาน และปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพ (สถานะของอาชีพ)

คำสำคัญ: ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ค่าตอบแทน ความผูกพัน ธุรกิจโรงแรม

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the relationship between age range and factors affecting the working motivation of hotel employees, 2) to compare the level of opinion towards factors affecting organizational engagement and background of the employees, 3) to study the association between motivator factors and hygiene factors and employee's engagement, and 4) to study the influence of motivation, compensation and benefits, and employee's engagement. The sample size was calculated by using Yamane's formula and consisted of 300 hotel employees who obtained by proportional sampling

technique. The research instruments were questionnaire on general information, compensation, benefits and rewards, and factors affecting employee engagement. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, chi-square, t-test, and F-test, One-way ANOVA using LSD, Pearson's product moment was used to analyze correlation coefficient and multiple regression analysis was applied.

The research results were as follow;

1. Age correlated with motivational factors that contribute to organizational commitment in job's achievement and acceptance categories at the .05 level of significance.
2. Hotel staff with different departments had statistically different levels of attitudes on motivator factors and hygiene factors affecting organizational commitment, the difference was significant at .05 level.
3. Motivator factors and hygiene factors correlated with employee engagement. The statistical significance was positively correlated at .01, in moderate level
4. Motivator factors and hygiene factors were able to predict the employee engagement (47.8%). the statistic significant was at .05. The predictable variables were motivation factor; responsibility and promotion, and hygiene factors; benefits and rewards, staff's relationship, supervision, and career status.

Keywords: Motivator Factor, Hygiene Factors, Compensation, Engagement, Hotel Business

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยนับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสาขาหนึ่ง ซึ่งทำรายได้เข้าประเทศมูลค่ามหาศาล โดยองค์การท่องเที่ยวโลกได้พยากรณ์นักท่องเที่ยวทั่วโลกว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2558 จาก 565 ล้านคน เป็น 1,561 ล้านบาทในปี 2563 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นนักท่องเที่ยวจากยุโรปมากถึงร้อยละ 45 ซึ่งในปี 2553 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวนประมาณ 15.93 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 12.63 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2559) นอกจากนี้ยังส่งผลให้ธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ธุรกิจโรงแรมที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การผลิตและค้าขายของที่ระลึก บริการรถเช่า สถานที่จอดรถ เป็นต้น ธุรกิจโรงแรมจึงเป็นธุรกิจที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับธุรกิจการท่องเที่ยว หากกล่าวถึงธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ มุ่งให้บริการห้องพักเป็นหลัก ซึ่งมีทั้งรูปแบบการบริการที่ค่อนข้างอำนวยความสะดวกแบบจำกัด แบบประหยัด กระทั่งถึงรูปแบบหรูหรา ทันสมัยอย่างพร้อมเพรียง แต่ละปีโรงแรมทุกระดับจะมีการแข่งขันกันปรับแต่งสถานที่ให้มีความสดชื่นดูใหม่เสมอ และด้วยเหตุนี้ธุรกิจโรงแรม จึงเป็นกลไกหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพของการถูกรุกทางธุรกิจโดยชาวต่างชาติ เพราะปัจจุบัน เช่น โรงแรมจากต่างประเทศเข้ามารับบริหารโรงแรมให้กับโรงแรมไทยทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ในปริมาณที่มากขึ้น

และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ “อินเตอร์เนชั่นแนล โฮเทลกรุ๊ป” เช่น โรงแรมที่ใหญ่ที่สุดของโลก (Global Hotel Ranking 2015) ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ได้เข้ามาบริหารและร่วมทุนโรงแรมในไทยไม่ต่ำกว่า 30 แห่ง ทำให้มีโรงแรมในสังกัดมากกว่า 3,500 แห่ง ใน 100 ประเทศทั่วโลก มีห้องรวมกันมากถึง 534,000 ห้อง ส่วนอีกเครือข่ายที่บุคลากรตั้งแต่ลูกค้าที่ขอความช่วยเหลือ นักธุรกิจ จนถึงนักท่องเที่ยวราคาประหยัด โดยมีแบรนด์ในเครืออย่าง 'Intercontinental' และ 'Crowne Plaza' ด้วยความเป็นเชนที่ใหญ่ที่สุดในโลก จึงส่งผลให้ลูกค้าที่จะเข้ามาพักกับโรงแรมในเครือสูงขึ้นตามไปด้วย นั่นหมายถึงผลประโยชน์ที่นำพอใจของเจ้าของโรงแรม เมื่อเจ้าของโรงแรมพอใจ ก็เกิดการจ้างการบริหารงานต่อ (ปีเตอร์ เฮนลีย์ 2557)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โรงแรมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบากมากยิ่งขึ้น โรงแรมที่มีเจ้าของกิจการคนไทยบริหารเองก็จะยิ่งลดลง เพราะจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอด แต่ในทางตรงกันข้ามก็ยังมี โรงแรมของไทยที่ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เช่นกลุ่มดุสิตที่ไม่เพียงจะมีโรงแรมในประเทศแล้ว ยังขยายธุรกิจโรงแรมไปในต่างประเทศหลายต่อหลายแห่ง โดยสาขาแรกที่ใช้คือที่ดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ รวมถึงเชนเซ็นทาราของกลุ่มเซ็นทรัล, เซนตรีจิส ของกลุ่มไมเนอร์ ที่มีแผนจะใช้ชื่อของตนข้ามน้ำข้ามทะเลไปบริหารให้โรงแรมและรีสอร์ทต่างชาติด้วยเช่นกัน ซึ่งในภาวะ

การแข่งขันที่รุนแรงกับชนต่างชาติ ทำให้แบรนด์ไทยต้องปรับตัวเองเพื่อให้ทันสมัย และมีความเป็นสากลมากขึ้น (ประกิจ ชินอมรพงษ์ 2555) และจากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพฯ ยังคงมีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็กโดยเฉพาะในปี 2559 จะเห็นว่า มีจำนวนห้องพักเพิ่มขึ้นสูงมากถึงร้อยละ 25.7 ซึ่งส่งผลให้ตลาดมีอุปทานห้องพักอยู่ในระดับสูง สำหรับปี 2560 ถึงแม้ภาพรวมการลงทุนจะยังมีอยู่ แต่ก็ยังเป็นไปอย่างระมัดระวัง สะท้อนจากการเติบโตของจำนวนห้องพักรวมทั้งประเทศในช่วง 8 เดือนแรก ปี 2560 (มกราคม-สิงหาคม) เพิ่มขึ้น จำนวน 15,157 ห้อง (ศูนย์วิจัยการท่องเที่ยว 2560)

การเติบโตของธุรกิจโรงแรมทำให้ความต้องการบุคลากรที่มีพื้นฐานความรู้ ความชำนาญเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่แรงงานที่มีประสบการณ์ก็มีทางเลือกที่จะทำงานในโรงแรมที่ให้ผลตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่ดีกว่า ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนแรงงานในธุรกิจโรงแรมอย่างมาก และจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารธุรกิจโรงแรม พบว่าการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยยังเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากมีการลาออกจากงานในอัตราที่สูงทั้งพนักงานในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการที่ใช้ทักษะ (พวงเพ็ญ ชูรินทร์ 2552)

นอกจากนี้ บริษัท อีวีวีท แอสโซซิเอตส์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นองค์กรระดับโลกที่ให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์รายงานว่าในปี 2555 ตัวเลขประมาณการอัตราการลาออกจากงาน (Turnover Rate) ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 15 ถึงร้อยละ 21 ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างเมื่อเปรียบเทียบกับ อุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8 (ปกกรณ์ ลิมโยธิน 2555) อีกทั้งคริสทอป เลอเฉอน รองประธานฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ประจำแอดคอร์ดโฮเทล ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกเฉียงเหนือ ยังกล่าวว่า ในปี 2560 นี้แอดคอร์ดโฮเทลในไทยน่าจะต้องการบุคลากรเพิ่ม 1,500 อัตรา สิ่งที่น่าห่วงคือ บุคลากรฝ่ายปฏิบัติการที่มีทักษะระดับสากล เช่น พนักงานทำความสะอาด พ่อครัวพนักงานแผนกต้อนรับ มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด (คริสทอป เลอเฉอน 2560) ดังนั้นการแก้ไขปัญหาลาออกจากงานของบุคลากร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ธุรกิจโรงแรมต้องเข้าใจสาเหตุที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์การประสบความสำเร็จ

สำเร็จสูงสุด (Slattery 2005; Yang 2010; วิโรจน์ ลักขณาอดิศร 2551) การที่บุคลากรตั้งใจจะลาออกจากงาน มีเหตุจากหลายปัจจัย หนึ่งในปัจจัยเหตุเหล่านั้นอาจมาจากการขาดการดูแลและเอาใจใส่จากองค์กร (Hackman & Suttle 1977) คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life) หากองค์กรต่างๆ ถือว่าการดูแลพนักงานให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นหน้าที่ที่นายจ้างพึงกระทำต่อลูกจ้าง โดยไม่เพียงแต่จัดให้ถูกต้องตามบังคับของกฎหมายเท่านั้น ผลก็คือพนักงานจะมีความพึงพอใจในการทำงานและมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น (Layer 2009; Koonmee 2010) และในที่สุดองค์กรนั้นก็จะได้รับประโยชน์จากการดูแลคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีของพนักงาน เช่น อัตราการลาและขาดงานลดลง อัตราการออกจากงานลดลง สามารถลดต้นทุนด้านการบริหาร ไม่เสียโอกาสในการเติบโตของธุรกิจ สามารถเพิ่มระดับคุณภาพการบริการของโรงแรมส่งผลให้ความพึงพอใจจากลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วย (Kandasamy & Anceri 2009)

อีกปัจจัยที่สำคัญ คือเรื่องของสวัสดิการและค่าตอบแทน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของพนักงานและครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นค่าบริการ (Service Charge) สวัสดิการทางสังคม วันทำงาน ชั่วโมงทำงาน วันหยุดพักผ่อน หรือสวัสดิการอื่นๆ สิ่งจูงใจทั้งหลายเหล่านี้ที่กล่าวมา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งจูงใจอีกหลากหลายประการที่โรงแรมต่างๆ ต้องหาทางสร้างและพัฒนาขึ้นมาควบคู่ไปกับการพัฒนาโรงแรมในด้านอื่นๆ เพราะคุณค่าของโรงแรมเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลัก 2 ส่วนคือ Hardware อันประกอบไปด้วยสินค้าที่มองเห็นและจับต้องได้ กับ Software อันประกอบไปด้วยการบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากพนักงาน ซึ่งความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของโรงแรมให้เกิดความแตกต่างจากโรงแรมทั้งหลายนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากมูลค่าเพิ่มทางด้าน Software ที่โรงแรมมีไว้ให้บริการแก่ลูกค้า (การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม 2555) ดังนั้นการรักษาพนักงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระบบการให้รางวัลและค่าตอบแทนที่จะส่งผลต่อการรักษาพนักงาน ให้คงอยู่กับองค์กร เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาลาออกจากงาน ปรับปรุงและหลีกเลี่ยงปัจจัยการสูญเสียพนักงาน และการหาวิธีจูงใจให้มีความผูกพัน ตลอดจนพัฒนาระบบทรัพยากรส่วนบุคคล และนำข้อมูลที่น่าจะได้เหล่านี้เสนอให้ธุรกิจโรงแรมได้นำไปประกอบการตัดสินใจ

ใจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร ไปใช้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของพนักงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานโรงแรม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร กับภูมิหลังของพนักงานโรงแรม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน กับความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานโรงแรมจากแผนกการจัดการงานส่วนหน้า แผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม แผนกแม่บ้าน ซึ่งเป็นแผนกที่ให้บริการกับลูกค้าโดยตรง โดยเลือกโรงแรมไทยเซเนียงเนื่องจากผู้บริหารในโรงแรมมีอำนาจในการตัดสินใจและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริการจัดการธุรกิจโรงแรมได้ ซึ่งมีจำนวน 5 โรงแรม ได้แก่ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ โรงแรมนารายณ์ โรงแรมราม่า การ์เดน โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ และโรงแรมโพธิ์วิงส์ กรุงเทพฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 960 คน

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของพนักงานโรงแรมจากจากแผนกการจัดการงานส่วนหน้า แผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม แผนกแม่บ้าน ทั้ง 5 โรงแรม โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ตัวอย่างเป็นพนักงานโรงแรมจำนวน 282 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจึงเพิ่มตัวอย่างอีก 5 % จากตัวอย่างเดิม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเพิ่มขนาดตัวอย่าง เป็น 300 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละโรงแรมของแต่ละแผนก ต่อประชากรทั้งหมดไปคู่กับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Proportional Stratified Sampling) (บุญธรรม

กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2551)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ภูมิหลังของพนักงาน ประกอบด้วย เพศ อายุ (ช่วง 15-24 ปี ช่วง 25-44 ปี และช่วง 45-64 ปี) ระดับการศึกษา แผนกงาน และตำแหน่ง ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร คือ ปัจจัยจูงใจ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับ ด้านเนื้องานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านการได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และด้านความเจริญก้าวหน้า ส่วนปัจจัยค้ำจุน 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ด้านนโยบายบริษัทและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการทำงาน ด้านการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน ด้านสถานภาพ และด้านความมั่นคงของงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความผูกพันในองค์กร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการทำงาน การให้บริการ และการคงอยู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของพนักงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร คือ ปัจจัยจูงใจ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .796 และปัจจัยค้ำจุน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .817 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กร มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .771

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างระบบการให้ค่าตอบแทน ผลประโยชน์และรางวัลเพื่อให้เกิดความผูกพันทุ่มเทในธุรกิจโรงแรม และกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือว่าตัวแปรใดที่ต้องการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบสอบถาม

2. ศึกษาวรรณกรรมเพื่อกำหนดนิยามของตัวแปรและสร้างแบบสอบถามฉบับร่างเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและข้อคำถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง ความชัดเจนและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์งานวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการวัดผล 1 ท่าน ด้านการโรงแรม 1 ท่าน และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูก

ต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา ด้วยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดย IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

4. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ กับกลุ่มทดลองมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .90

5. นำเครื่องมือนำมาตรวจสอบและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถึงผู้จัดการฝ่ายบุคคล ทั้ง 5 โรงแรม เพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับพนักงานโรงแรมจากแผนกการจัดการงานส่วนหน้า แผนกการบริการอาหารและเครื่องดื่ม แผนกแม่บ้าน ซึ่งเป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งรื้อรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ภูมิหลังของพนักงาน ด้วยความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และความผูกพันในองค์กร ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ของค่าสถิติไคสแควร์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของพนักงานและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม

4. ทดสอบความแตกต่างโดยทดสอบที และทดสอบค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยวิธีทดสอบแบบ LSD เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร กับภูมิหลังของพนักงาน

5. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน กับ

ความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม

6. การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างช่วงอายุของพนักงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานโรงแรม 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร กับภูมิหลังของพนักงาน 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน กับความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม 4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานโรงแรม กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานโรงแรม จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ค่าตอบแทนผลประโยชน์และรางวัล ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติ ไคสแควร์ การทดสอบที และทดสอบค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้วิธีทดสอบแบบ LSD หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. อายุมีความสัมพันธ์กับปัจจัยจูงใจที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร ด้านความสำเร็จในการทำงาน และด้านการได้รับการยอมรับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. พนักงานโรงแรมที่มีแผนกงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กร โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กร

ปัจจัย	ความผูกพันในองค์กร		
	ประสิทธิภาพการทำงาน	การให้บริการ	โดยรวม
ปัจจัยจูงใจ	.410**	.506**	.447**
ปัจจัยค้ำจุน	.514**	.526**	.532**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันในองค์กร ได้ร้อยละ 47.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบใน

งาน ปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการเลื่อนตำแหน่ง ปัจจัยค้ำจุนด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการทำงาน และปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพ (สถานะของอาชีพ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบในงานและการได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และปัจจัยค้ำจุนด้านค่าตอบแทน ผลประโยชน์ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านสถานภาพ (สถานะของอาชีพ)

ปัจจัย	B	S. E.	β	t	Sig.
ปัจจัยจูงใจ					
ความรับผิดชอบในงาน	.243	.092	.185	2.654**	.008
การได้รับการเลื่อนตำแหน่ง	.132	.051	.175	2.571*	.011
ปัจจัยค้ำจุน					
ค่าตอบแทนผลประโยชน์	.165	.054	.230	3.035**	.003
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	.098	.036	.143	2.758**	.006
สถานะของอาชีพ	.158	.076	.185	2.084*	.038

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. พนักงานในช่วงอายุที่แตกต่างกันนั้นมีการให้เหตุผลและมุมมองต่อสิ่งจูงใจที่แตกต่างกันออกไปตามวัยวุฒิและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังที่ Zemke et al. (2000) กล่าวว่า “การที่บุคลากรต่างเจนเนอเรชันกันนั้นมีแนวคิด ทศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม ตลอดจนมีความต้องการในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ด้วยความแตกต่างนี้อาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรอยู่บ่อยครั้ง”

ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เราัมักจะได้พบเจอหรือได้ยินเกี่ยวกับพนักงานยุคใหม่มีทัศนคติและพฤติกรรมในการทำงานที่แตกต่างไปจากเดิม

2. ส่วนปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ปัจจัยเช่น เงินเดือน อาหาร ชุดยูนิฟอร์ม ประกันสังคม วันหยุดและค่าบริการ นั้นต่างก็ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของพนักงาน เพราะเนื่องจากว่า เงินเดือน นั้นคือปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ที่ช่วยทำให้บุคลากรนั้นสามารถที่จะจูงใจให้เกิดการปฏิบัติงานต่อไปได้ หากไร้ซึ่งการให้เงิน

เดือนการปฏิบัติงานนั้นก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับ ความก้าวหน้า ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน สถานะ นโยบาย องค์กร สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคง และหลักการปกครองที่ผู้บริหารปฏิบัติกับลูกน้องนั่นเอง ดังนั้น องค์ประกอบทางด้านปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) จึงมีหน้าที่ค้ำจุนหรือบำรุงรักษาบุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานและสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ด้วยความสุข และความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จในลำดับขั้นของ ปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) เช่น ความสำเร็จ การยอมรับ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร ชันธพิต (2558) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยจูงใจ ปัจจัย ค้ำจุน และคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร กรณีศึกษา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งได้สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยค้ำจุนด้านค่าตอบแทน (โบนัส) และด้านเงินเดือนว่า ไม่ส่งผลต่อความภักดีในองค์กรของผู้ปฏิบัติงานในการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเช่นเดียวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน แต่ทว่าด้านสวัสดิการและด้านสภาพแวดล้อมใน องค์กรนั้นส่งผลต่อความภักดีในองค์กร ซึ่งจากงานวิจัยที่ผู้ วิจัยได้อ้างอิงในข้างต้นทั้งที่เกี่ยวข้องกับ แรงจูงใจ (Motivators Factors) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) หรือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีต่อองค์กร นั้นสามารถชี้วัดให้ ทราบได้ถึงปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ในบางประเด็น ที่นอกเหนือไปจากเรื่องเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ล้วนเป็น ปัจจัยหลักที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกเข้าไปปฏิบัติงานใน องค์กรใดๆ ก็ตาม ประเด็นเรื่องเงินเดือนหรือค่าตอบแทนนั้นกลับ ไม่ใช่ประเด็นหลักหรือประเด็นที่เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ เกิดความไม่จงรักภักดี ผูกพันองค์กร หรือทำให้เกิดการ มองหางานใหม่ แต่ทว่าสาเหตุที่ทำให้บุคลากรเกิดความไม่ มั่นใจในองค์กรหรือทำให้บุคลากรในองค์กรนั้นไม่ยอมก ปฏิบัติงานอีกต่อไปนั้นกลับเป็นปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ในบางประเด็น เช่น สภาพแวดล้อม เพื่อร่วมงาน นโยบายองค์กร ชื่อเสียงองค์กร อายุงาน ระยะเวลาในการ ปฏิบัติงาน หรือความก้าวหน้าก็เป็นได้

3. ด้านช่วงอายุของการทำงาน (Stage of career's Super Theory) ที่ประกอบไปด้วยขั้นสำรวจ (Exploration) ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment) และ ขั้นชีวิตมั่นคง (Maintenance) นั้นอาจจะมีความสัมพันธ์ กับปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) หรือปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ก็เป็นไปได้ เพราะช่วงอายุของการทำงาน

นั้นหมายถึง การยื่นระยะ การเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ความ ต้องการพัฒนาไปยังจุดที่คาดหวังไว้ และช่วงอายุของการทำงานที่ยาวนานนั้นยังสามารถสะท้อนได้ถึงการปรับตัวเข้ากับปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ที่สามารถเข้าไปเติมเต็มให้ปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) ไม่ขาดตกบกพร่องจนทำให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้นั่นเอง ซึ่งเมื่อคนเรานั้นสามารถเติมปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ให้กับตนเองจนมีแนวทางในการสร้างปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) ได้นั้น นั้นจึงหมายถึงการไต่ระดับ ไปแต่ละขั้นเพื่อไปยังจุดหมาย และยังชี้วัดได้ถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตนเอง (Job performance) ด้วยการให้บริการลูกค้าที่เข้ามาพักยังโรงแรม (Customer Service) และทำให้องค์กรนั้นเกิดความ ต้องการที่จะรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเอาไว้ต่อไป (Employee Retention)

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) เป็นเพียง สิ่งที่ตอบสนองเฉพาะรายบุคคลเท่านั้น แต่ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) นั้นเป็นปัจจัยที่ตอบสนองบรรยากาศ ลักษณะทางกายภาพ หรือภาพรวมของสถานปฏิบัติงาน เพราะการปัจจัยจูงใจนั้นคือการให้เป้าหมายกับบุคคลเป็น รายคน แต่สุขอนามัยหรือปัจจัยค้ำจุนนั้นเป็นสิ่งที่ช่วย สนับสนุนและผลักดันให้การไปยังเป้าหมายของบุคคลนั้น เป็นไปอย่างราบรื่นและยังส่งผลต่อศักยภาพโดยรวมของ องค์กรอีกด้วย ดังนั้นฝ่ายที่มีหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ เกี่ยวข้องกับภาพรวมขององค์กรควรให้ความสำคัญต่อ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนอย่างชัดเจน

2. รูปแบบการกำหนดค่าตอบแทนและผล ประโยชน์ที่สามารถก่อให้เกิดความผูกพันในธุรกิจโรงแรม ควรต้องแยกประเด็นที่สร้างแรงจูงใจออกจากประเด็นที่ช่วย ค้ำจุนให้เกิดแรงจูงใจออกจากกัน เพราะการกำหนดค่า ต่อบแทน รางวัล ผลประโยชน์ให้กับพนักงานนั้นเป็นส่วน ของการสร้างเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้กับรายบุคคล แต่การสร้าง ปัจจัยค้ำจุนเป็นการสร้างกรอบให้กับโรงแรมถึงแนวทางใน การกระตุ้นแรงจูงใจด้วยบรรยากาศของระบบการบริหาร จัดการโรงแรมซึ่งมีความแตกต่างด้านเนื้อหาและประเด็น แต่มีผลเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน

3. ฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ ภาพรวมของโรงแรมจะต้องทำการเก็บข้อมูลทั้งในส่วนของ

ข้อมูลปฐมภูมิ อาทิเช่น ข้อมูลรายบุคคลและข้อมูลรายแผนก และข้อมูลทุติยภูมิ อาทิเช่น กรณีศึกษา หรือการสร้างบรรยากาศในองค์กรตามบทความ วารสาร สื่อออนไลน์ หรือการทัศนศึกษาดูงานองค์กรที่สร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานได้อย่างยอดเยี่ยม เช่น บริษัท Google หรือบริษัท Facebook เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างดีจาก ผศ.ดร.กนกกานต์ แก้วนุช ประธานกรรมการที่ปรึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการทำดุชฎินิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่งมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 2 มกราคม 2559). จาก <http://www.tat.or.th>.
 การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม. (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 2 มกราคม 2559). จาก http://www.ihotelguru.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=89:flateware-andglass-es-for-dining-table
 คริสทอป เลอแมอน. โรงแรมยังขาดแคลนแรงงาน(ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 5 มกราคม 2560). จาก <https://www.posttoday.com/biz/news/473869>.
 ธนาคาร ชันธพัต. ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร กรณีศึกษา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2558.
 บุญธรรม กิจปริดาบาริสุทธิ. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์, 2551.

ปรกรณ์ ลัมโยธิน. ความตั้งใจจะลาออกจากงานของพนักงานโรงแรม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านการบริหารจัดการ. ครั้งที่ 4: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2555.

ประกิจ ชินอมรพงษ์. โรงแรมเชนไทยสู้ศึกเชนนอกก่อนสูญพันธ์ (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2558). จาก <http://www2.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9530000085240>

ปีเตอร์ เฮนลีย์. อนิกซ์ซ่า” ปรับแผน 10 ปี โชว์ผลงาน 6 ปีกำไรพุ่ง 85% (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 30 ตุลาคม 2558). จาก <http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9570000124520>.

พวงเพ็ญ ชูรินทร์. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กร ความเครียด และความพึงพอใจ ในงานที่มีผลต่อความคงอยู่ของพนักงานโรงแรมในเขตภาคใต้ตอนบนภายใต้สถานการณ์ของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ. วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ท่องเที่ยวไทย นานาชาติ. 3 (มิถุนายน 2552):1-15.

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. กลยุทธ์ HR ที่จับต้องได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2551.

วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว, ศูนย์. สถิตินักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 1 มีนาคม 2560). จาก <http://tatic.tourismthailand.org>

GLOBAL HOTEL RANKING. (Online) 2015 (Cited November 15, 2016). Available from: <http://hospitality-on.com>.

Hackman, R. E. and Suttle, L. J. *Improving Life at Work: Behavioral Science Approach to Organizational Change*. Santa Monica, California: Goodyear Publishing, 1977.

Kandasamy, I. and Ancheri, S. Hotel employees' expectations of QWL: A qualitative study. *International Journal of Hospitality Management*, 28 (2009): 328-337.

- Koonmee, K., Singhapakdi, A., Virakul, B., and Lee, D.-J. Ethics institutionalization, quality of work life, and employee job-related outcomes: A survey of human resource managers in Thailand. **Journal of business research**. 63, 1 (2010): 20-26.
- Layer, J. K., Waldema, K. and Allen, F. The effect of cognitive demands and perceived quality of work life on human performance in manufacturing environments. **International Journal of Industrial Ergonomics**. 39 (2009): 413-421
- Slattery, J.P. **Antecedents to Temporary Employee's Turnover Intentions**. Annual Meeting in Midwest Academy of Management. Northeastern State University, 2005
- Yang, J. T. Antecedents and consequences of job satisfaction in the hotel industry. **International Journal of Hospitality Management**. 29 (2010): 609-619.
- Zemke, R., and Connellan, T. **E-service: 24 ways to keep your customers--when the competition is just a click away**. American Management Assoc., Inc, 2000.

รูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

The Supervisory Model for Learning Management in the Secondary School

ละอองทิพย์ บุญเกียรติ¹ วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล² และ มนสิข สิริสมบุญ³

¹สาขาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail : mrs.laongtip@gmail.com

Received: October 30, 2017 Revised: January 16, 2018 Accepted: January 23, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างในการวิจัยได้มาจากการคัดเลือกครูผู้สอนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จำนวน 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 5 คน รวม 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แบบประเมินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 3) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสังเกตการสอนเพื่อประเมินทักษะการเรียนรู้ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบของการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา (RAD Model) มีกระบวนการคือ Realize : R : เข้าใจ Access / Approach : A : เข้าถึง : และ Development : D : พัฒนา : ร่วมมือกันพัฒนา และสร้างเครือข่าย 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ระดับ 0.80-1.00 และ 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศ พบว่าครูผู้รับการนิเทศ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการมากกว่าก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ผลการประเมินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครบทุกองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านทักษะกระบวนการ มีการปฏิบัติปรากฏชัดเจนมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบและกระบวนการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ การจัดการเรียนรู้

Abstract

This research aims to 1) develop the supervision model for learning management in the secondary school, 2) evaluate efficiency of the proposed supervision model 3) evaluate the effectiveness of the proposed supervision model. Samples were 15 teachers who obtained by purposive sampling from teachers in large, medium, and small secondary schools under Secondary Educational Service Area Office 12 where 5 teachers were selected from each size of schools. Research instruments were 1) knowledge and understanding about learning management and learning management skills in 21st centuries evaluation form, 2) preparing of learning unit evaluation form, 3) learning management plan evaluation form, 4) learning observation form for learning skills evaluation, and 5) teacher's satisfaction toward supervisory model for learning management in secondary school evaluation form. Statistics used in this research percentage, mean,

standard deviation, t-test and content analysis.

The research results found that 1) the proposed supervisory model for learning management in secondary school was called RAD model including Realize (R), Access/Approach (A) and Development (D), 2) efficiency of the supervisory model had the index of item – objective congruence level between 0.80 to 1.00, 3) effectiveness of the supervisory model was shown in the teacher's knowledge and understanding of learning management which had the average post-test score more than pre-test score significantly at .01 level. In addition, the overall evaluation results of the preparing learning unit were in high level. The learning management plan was completely prepared in every elements of learning management plan. Learning management skill evaluation results found that learning activities and process skills were obviously practicing. Satisfaction level in pattern and process of supervisory for learning management in secondary schools were in high level.

Keywords: Supervisory Model , Learning Management

บทนำ

จากกระแสการปฏิรูปการศึกษาใน วงการศึกษา ของประเทศไทย “ครูผู้สอน” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญกับการปฏิรูปครู ซึ่งครูต้องเริ่มพัฒนาตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสนองการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 เป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับครูที่ต้องจัดการ เรียนรู้ตามมาตรา 22 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ และมาตรา 24(5)ที่มุ่งเน้นให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้(สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2547) อีกทั้ง กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการ ศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2553-2561) การนำประเทศ เข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จึงได้ประกาศทิศทางการพัฒนาคุณภาพ มัธยมศึกษา ยุคใหม่ แต่ผลจากการรายงานผลการติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้าการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2555 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป ตามประเด็นยุทธศาสตร์ ตัว บ่งชี้และค่าเป้าหมาย ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน เรื่องทิศทางการพัฒนาคุณภาพ การ มัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553- 2561) ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า “ด้านคุณภาพผู้เรียน” ในภาพรวมมีโรงเรียน

มัธยมศึกษาทั่วไปเพียงร้อยละ 37.60 สามารถดำเนินงาน ได้ตามประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านคุณภาพผู้เรียน (กระทรวง ศึกษาธิการ 2555 69-70) และเมื่อพิจารณาข้อมูลผล สัมฤทธิ์ทาง การเรียนขั้นพื้นฐานระดับชาติระดับชั้น มัธยมศึกษา ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2556-2557 ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ถึงแม้ภาพรวมค่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สูงกว่าระดับ ประเทศ แต่ค่าคะแนนเฉลี่ยก็ยังไม่ถึงร้อยละ 50.00 ตาม เป้าหมายของการพัฒนา

ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบ การ พัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ การเรียน การสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ตระหนักถึงความสำคัญของ การนิเทศการศึกษา ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ให้เป็น ผู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ การเรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้ อย่างต่อเนื่องรวมถึงมีความสามารถ ในการสื่อสารคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงควร พัฒนารูปแบบการนิเทศ ที่จะช่วยให้ครูได้พัฒนาการ ออกแบบและการจัด การเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการ เรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้แนวทางการนิเทศของการนิเทศแบบพัฒนาการ การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ การนิเทศ แบบคลินิก การนิเทศแบบพัฒนาตนเอง การนิเทศ แบบสนับสนุน การนิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (วัชรรา เล่าเรียนดี 2554) ทฤษฎีการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช 2557) และการพัฒนารูปแบบ (วาโร เพ็งสวัสดิ์ 2553) เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนจำนวน 146 คน โดยคัดเลือกจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การนิเทศที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสหวิทยาเขต ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นครูผู้สอนในโรงเรียน 3 โรงเรียน จำนวน 3 ขนาดคือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและและขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียนๆ ละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21
2. แบบประเมินผลการจัดทำหน่วย การเรียนรู้
3. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
4. แบบสังเกตการสอนเพื่อประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้
5. แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเป็น 2 ระยะโดยมีการดำเนินการวิจัย แต่ละระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อ

จัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนาตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดรูปแบบ การนิเทศ (Research1(R1) โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ การระดมความคิดเห็นโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการวัดและประเมินผล รวมทั้งสิ้น 12 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ (Design and Development : D1) ประกอบด้วย การยกร่างรูปแบบการนิเทศ โดยมีองค์ประกอบของร่างรูปแบบการนิเทศ 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการ และการวัดและประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศและ คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน5คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยประเมินความสอดคล้องซึ่งพบว่า ร่างรูปแบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับ 0.80 -1.00

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปทดลองใช้ (Implementation) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา (Research2 : (R2) ผู้วิจัยได้ศึกษา นำร่อง โดยศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศ เพื่อ การจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยนำไปใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2558 เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ในโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน โรงเรียน ละ 1 คน รวม 3 คน เป็นกลุ่มทดลองใช้ โดยดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน
2. ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้กับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 1 ครั้ง ใช้เวลา 3 วัน
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาประสิทธิผลของร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้เครื่องมือดังนี้ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

โดยวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ (t-test) 2) แบบประเมินผลการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การแจกแจงความถี่และ ค่าร้อยละของระดับการปฏิบัติ 4) แบบสังเกต การสอนเพื่อประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการใช้สื่อและนวัตกรรม และ ทักษะการวัดและประเมินผล โดยใช้การแจกแจงความถี่และ ค่าร้อยละของระดับการปฏิบัติ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการนิเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา มีขั้นตอน

การวิจัยการประเมินผลจากการใช้รูปแบบ(Evaluation) และการพัฒนา Development 2 (D2) ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนซึ่งเข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อจัดการการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2559 เป็นเวลา 1 ภาคเรียน จำนวน 15 คน คัดเลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 โรงเรียนจำนวน 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โรงเรียนละ 5 คน สำหรับการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้วิธีดำเนินการเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และคู่มือการนิเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา และ การวิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 การทดสอบที ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการของครูผู้รับการนิเทศ ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 3

ผลการประเมิน	N	\bar{X}	S	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	sig
ก่อนการอบรม	3	9.33	2.52	10.00	2.65	6.55	.05
หลังการอบรม	3	19.33	1.15				

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้รับการนิเทศ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย = 9.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.52 เมื่อผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครูผู้รับการนิเทศ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับ

มัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย = 19.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.15 ความแตกต่างระหว่างผลการประเมินก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การทดสอบที ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการของครูผู้รับการนิเทศ ระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 4

ผลการประเมิน	N	\bar{X}	S	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	sig
ก่อนการอบรม	15	9.87	1.96	7.40	2.13	13.44	.01
หลังการอบรม	15	17.27	1.94				

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย = 9.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.96 หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครูผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย = 17.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.94 ผลการประเมินก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศ

จากการสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศ พบว่า การดำเนินการนิเทศเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มีความสำคัญต่อการศึกษา โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ โดยสรุปดังนี้

หลักการของรูปแบบ เป็นกระบวนการร่วมมือกันพัฒนาวิชาชีพ ด้วยการมีส่วนร่วม ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้บริหารโรงเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

จุดประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา และเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

กระบวนการของรูปแบบ การนิเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น คือ “RAD Model” มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 “เข้าใจ” (Realize : R) ดำเนินการ 2 องค์ประกอบ คือ 1) ประชุมให้แจ้ง สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา แจ้งจุดประสงค์ กระบวนการนิเทศ รวมถึงเครื่องมือในการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศได้รับทราบ

ขั้นตอนที่ 2 “เข้าถึง” (Access/ Approach : A) ดำเนินการ 4 องค์ประกอบ คือ 1) สังเกตการสอนในห้องเรียน 2) ย้อนทบทวน สะท้อนผลการสังเกตการสอนโดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ จากบันทึกการสังเกตการสอน 3) ชวนแก้ไข คือ การตั้งคำถามของผู้นิเทศ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศได้สะท้อน สิ่งที่ดี และสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 4) ร่วมใจพินิจ ร่วมหาวิธีการในการพัฒนาด้วยการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริม

ขั้นตอนที่ 3 “พัฒนา” (Development: D) ดำเนินการใน 2 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดทิศพัฒนานำผลจากการสังเกตการสอน มาใช้เป็นประเด็นการพัฒนา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) นำพาขยายผล จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการนิเทศภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือภายในโรงเรียน

การวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) กระบวนการวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย และการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในระดับมัธยมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ เท่ากับ 0.80-1.00

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศ

พบว่า ครูผู้รับการนิเทศ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย = 9.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.96 หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครูผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ย = 17.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.94 ความแตกต่างของผลการประเมินก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ผลการประเมินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากครูผู้รับการนิเทศ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ครบตามองค์ประกอบของแผนการจัด การเรียนรู้ทุกองค์ประกอบ ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านทักษะกระบวนการ มีการปฏิบัติปรากฏชัดเจนมากที่สุด และพบว่าครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบและกระบวนการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย = 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.41

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา มีชื่อว่า RAD Model ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศ เป็นรูปแบบการนิเทศการที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ร่วมมือกันพัฒนาวิชาชีพ เพื่อสร้าง/พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้กระบวนการขับเคลื่อนการนิเทศ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ด้วยการให้ความรู้ กำกับ ติดตาม และช่วยเหลือ ดำเนินแนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศและการนิเทศภายในโรงเรียนของวัชร เล่าเรียนดี (2554) สอดคล้องกับ ไพรินทร์ เหมบุตร (2554) ที่เห็นว่าการใช้กระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาเครือข่ายการนิเทศการมัธยมศึกษา เป็นกลไกขับเคลื่อน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ผู้นิเทศในระดับมัธยมศึกษา ควรมีความแจ่มชัด ในเนื้อหาการนิเทศ ควรใช้ทักษะและเทคนิคในการนิเทศที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้รับการนิเทศ เพราะครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาเอกที่สอน ดังนั้นผู้นิเทศ จึงควรหาวิธีการที่ทำทนายและพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนให้สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัศึกษามีความสอดคล้องในระดับ 0.80-1.00 ทั้งนี้เนื่องมาจากมีการพัฒนาเป็นไปตามกระบวนการของการพัฒนารูปแบบทุกขั้นตอน (วารุ เฟ็งสวัสดิ์ 2553)

ผลการประเมินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้สอนได้รับความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตร นำมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดมาจัดกลุ่มเพื่อจัดหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการวัดและประเมินผล และออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน และถูกต้อง อีกทั้งผู้วิจัยใช้รูปแบบการนิเทศ RAD และพัฒนาการจัดทำหน่วยการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

ผลการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้รับการนิเทศมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ครบตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ทุกองค์ประกอบเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้กับ

แผนการจัด การเรียนรู้ และด้านความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้ มีการปฏิบัติครบทุกคน ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้รับการนิเทศได้รับการช่วยเหลือแนะนำในทุกขั้นตอนจากผู้นิเทศ สอดคล้องกับนายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2557) ซึ่งเห็นว่า ครูต้องเปลี่ยนบทบาทต้องเปลี่ยนวิธีสอนเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก ครูสอน (Teacher) เป็นครูฝึก (Coach) หรือ ผู้อำนวยการความสะดวก การเรียนรู้ (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะเชิงระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) หรือที่เรียกว่า “ชุมชนเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์”

ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้และด้านทักษะกระบวนการ ครูผู้รับการนิเทศ มีการปฏิบัติปรากฏชัดเจนมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้รับการนิเทศรับรู้ถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระสำคัญรวมถึงสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถให้นักเรียน มีส่วนร่วมมากขึ้น

ครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ RAD ในระดับมากเป็นเพราะครูส่วนใหญ่ยังต้องการได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาตนเองในรูปแบบที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับวัชร เล่าเรียนดี (2554) ที่เห็นว่าสำหรับครูที่มีความรู้ความสามารถและมีความต้องการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพจะต้องการ รูปแบบการนิเทศ ที่เหมาะสมและผู้นิเทศสามารถช่วยเหลือเพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูผู้รับการนิเทศได้

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการนิเทศแบบ RAD สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้กับครูผู้รับการนิเทศได้ในระดับมาก ดังนั้นระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับเขตพื้นที่การศึกษาสามารถพิจารณานำรูปแบบการนิเทศไปใช้เป็นรูปแบบการนิเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา

2. รูปแบบการนิเทศแบบ RAD สามารถพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ให้กับ ครูในระดับมาก ระดับสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายการนิเทศด้านวิชาการและวิชาชีพของครู

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความอนุเคราะห์ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ อย่างดีเยี่ยมจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล ประธานและกรรมการที่ปรึกษา และ รองศาสตราจารย์ มนสิข สิทธิสมบูรณ์ กรรมการที่ปรึกษา โดยได้ให้ความเอาใจใส่และตรวจแก้ข้อบกพร่องเพื่อให้สมบูรณ์ที่สุดและให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัยตลอดมา จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการจัดทำเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ไพรินทร์ เหมบุตร. กลยุทธ์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพในเครือข่ายการนิเทศที่ 18. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2554.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2547.
- วัชร เล่าเรียนดี. นิเทศการสอน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. การวิจัยและพัฒนาแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2, 4 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2553): 10-12.
- วิจารณ์ พานิช. ครูเพื่อศิษย์ สร้างห้องเรียนกลับทาง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2557.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. รายงานผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ปี 2553-2555. กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2555.

—————. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ สิบเอ็ด พ.ศ. 2555- 2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555.

Martinez, Lori. A. Exploration of clinical supervisor perception of agency support for clinical supervision practice. Flagstaff. Northern Arizona University, 2012.

Masakiko, Sato. Experiences and Perspectives of Clinical Supervisors in Cross-Cultural Supervision : Impact of Supervisor Race and Ethnicity. Mankato. Minnesota State University, 2014.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Development of the Mathematics Learning Activities Packages in the Topic
of Probability Using the Cooperative Learning Theory for 11th Grade Students

วีระยา บุญพามา^{*1} และ ศศิวิมล พรประไพ^{**2}

¹ร.ร.สตรีสิริเกศ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

²คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: aonzing@hotmail.com

Received: August 28, 2018 Revised: September 6, 2018 Accepted: September 10, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 42 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสตรีสิริเกศ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือจำนวน 5 ชุด และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.96 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.86/76.75
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ความน่าจะเป็น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

The research aimed to 1) develop the mathematics learning activities packages in the topic of probability using cooperative learning theory to achieve the 75/75 efficiency, and 2) compare the results of the learning achievement of the 11th grade students before and after they were taught using the mathematics learning activities packages in the topic of probability using cooperative learning theory. The samples used in the research were 42 students studying in the 11th grade in the 2nd semester of the academic year 2017 at Satee Siriket School, Muang, Srisaket who obtained by cluster random sampling. The research instruments consisted of 1) five packages of the mathematics learning activities on the topic of probability using cooperative learning theory and 2) the 30-items learning achievement test in the topic of probability, with 4 choices per each question. The test had a difficulty value which ranging from 0.20 to 0.80, a discrimination value which ranging from 0.20 to 0.96, and a reliability equal to 0.91. The statistics used to

analyze data were mean, standard deviation, and dependent sample t-test.

The research findings were as follows;

1) The efficiency of the mathematics learning activities packages using the cooperative learning theory for the 11th grade students had the efficiency after the trial equivalent to 78.86/76.75.

2) The results of the learning achievement of the 11th grade students before and after used the mathematics learning activities packages in the topic of probability using the cooperative learning theory revealed that the test scores that the students had after the trial were higher than the test scores before trial with the statistical significance at the level of .05.

Keywords: Mathematics Learning Activities Packages, Probability, Cooperative Learning Theory

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ (2551) เพื่อให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 24 หมวดที่ 4 ว่าด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ควรจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วน

หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ นอกจากนี้ยังจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2551) และที่สำคัญการที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพนั้น จะต้องมีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมควบคู่ไปพร้อมกัน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546) จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบที่ เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน เพราะฉะนั้นอีกวิธีการหนึ่งที่จะนำมาแก้ปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ คือ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนแบบร่วมมือจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด มีความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกันและมีทักษะทางด้านสังคม ทำให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์หรือมุมมองกว้างขวาง มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่หลากหลายสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) เมื่อพิจารณาคะแนนแยกเป็นมาตรฐานการเรียนรู้อิง พบว่า ในสาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น ผลคะแนนในมาตรฐาน ค 5.1 ในระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 23.45 ผลคะแนนในมาตรฐาน ค 5.2 ในระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 20.24 ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการสอบทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.6) นักเรียนยังขาดความรู้ในสาระที่ 5 การ

วิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น ซึ่งความน่าจะเป็นนี้เป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการคาดเดาเหตุการณ์ การตัดสินใจ การคิดอย่างมีเหตุผล นำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาในระดับที่สูงขึ้น และนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไปได้ ดังนั้นโรงเรียนควรเร่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผลการวิจัยนี้จะได้นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ โดยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความสามารถเต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสตรีศรีเกศ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำนวน 15 ห้องเรียน จำนวน 528 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสตรีศรีเกศ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ชุด
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หนังสือเรียนและคู่มือครูรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ โดยศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

- 1.2 สร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1.2.1 กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรม

1.2.1.1 คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม

1.2.1.2 ชุดกิจกรรมสำหรับ

นักเรียน

1.2.2 กำหนดขอบเขตเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดชุดกิจกรรมเป็น 5 ชุด ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ได้แก่ ชุดที่ 1 กฎเกณฑ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการนับ (กฎการคูณ) ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ชุดที่ 2 กฎเกณฑ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการนับ (กฎการบวก) ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ชุดที่ 3 การทดลองสุ่มและแซมเปิลสเปซ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ชุดที่ 4 เหตุการณ์ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ชุดที่ 5

ความน่าจะเป็น ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

1.3 นำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

1.4 นำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

1.5 นำชุดกิจกรรมที่แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง อีกครั้งหนึ่ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปหาคุณภาพต่อไป

1.6 นำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพ ดังนี้

1.6.1 นำไปทดลองกับนักเรียน 1: 1 เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.6.2 นำไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มย่อย 1 : 10 เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องด้านเนื้อหา ภาษา เวลา และความเป็นไปได้ของกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6.3 นำชุดกิจกรรมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจพิจารณาอีกครั้ง ก่อนไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

1.7 นำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปวิเคราะห์และหาประสิทธิภาพต่อไป

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวการวัดผลและประเมินผล เรื่อง ความน่าจะเป็น

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์

2.3 วิเคราะห์จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.4 สร้างแบบทดสอบฉบับร่างจำนวน 45 ข้อ และใช้จริงจำนวน 30 ข้อ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาคุณภาพด้านความสอดคล้อง

2.5 นำแบบทดสอบ ไปใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้น ม.6 โรงเรียนสตรีสิริเกศ จำนวน 40 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยหาความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น

2.6 จัดพิมพ์แบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เพื่อไปใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบทดสอบไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. นำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผ่านการตรวจและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 42 คน ดังนี้

2.1 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.1 นักเรียนทำกิจกรรมประจำชุดแต่ละหน่วย

2.1.2 ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบ ประจำชุดกิจกรรมแต่ละหน่วย

2.2 หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้ง 5 ชุด แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน ไปทดลองกับนักเรียน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน การทำกิจกรรมระหว่างเรียน การทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรม ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของ ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น

กระบวนการ				ผลลัพธ์			
n	Σx	A	E_1	n	Σy	B	E_2
42	1656	50	78.86	42	967	30	76.75

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนหลังจากเรียนด้วย ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบย่อยท้ายชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทุกชุด คิดเป็นร้อยละ 78.86 ของคะแนนเต็ม และมีคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 76.75 ของ

คะแนนเต็ม ดังนั้นจึงมีประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 78.86/76.75

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

	n	\bar{x}	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	42	12.40	2.490	446	4898	34.632*
หลังเรียน	42	23.02	2.474			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 75/75

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 78.86/76.75 มี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยการสร้างชุดกิจกรรมและวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 5 ชุดกิจกรรม ซึ่งใช้เวลาเรียนทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 เรื่อง ได้แก่ กฎเกณฑ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการนับ (กฎการคูณ) ใช้เวลา 2 ชั่วโมง กฎเกณฑ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการนับ (กฎการบวก) ใช้เวลา 2 ชั่วโมง การทดลองสุ่มและแซมเปิลสเปซ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง เหตุการณ์ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง และความน่าจะเป็น ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นเรียงลำดับจากเรื่องง่ายไปหายาก โดยการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษา คิด ค้นคว้า ทดลอง ระดมสมอง ศึกษาเอกสาร ใบความรู้ หนังสือเรียน คู่มือต่างๆ เอกสารประกอบการเรียน หรือสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะเพิ่มเติมให้กับนักเรียน และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545)

2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 โรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 42 คน พบว่าชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1/E_2 เท่ากับ 85.29/75.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่าชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่ปรากฏผลเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านขั้นตอนในการจัดทำอย่างมีระบบ และวิธีการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบกลุ่มการ

เรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม ทิศนา แคมมณี (2552)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน เรียงจากง่ายไปหายาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉายา อ่ำขำ วราภรณ์ พรรณทอง และสมใจ สุขแก้ว (2551) ได้วิจัยค้นคว้าการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องระบบจำนวนเต็ม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนยอดแก่งสงเคราะห์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน จำแนกเป็นเก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 10 คน พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 6 ชุด มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 81.98

ชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 91.30

ชุดที่ 2 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 82.30

ชุดที่ 3 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 82.00

ชุดที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 81.30

ชุดที่ 5 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 82.30

ชุดที่ 6 มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 82.70

มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 78.58 แสดงว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.98/78.58 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญญา ชอระสี (2552) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนา

ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชียงกลาง “ประชาพัฒนา” อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน จำนวน 30 คน พบว่า 1. ผลการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 4 ชุดกิจกรรม ปรากฏว่า การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ของชุดกิจกรรม มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 2. ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ 79.87/77.08 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 75/75 3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างหลากหลายวิธี เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ STAD, TGT หรือ TAI เพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้

2. ผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ควรมีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม เปลี่ยนหน้าที่กันในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ และให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ เพื่อจะได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

2. ในการออกแบบชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ควรออกแบบให้สวยงาม ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน มีสีสันสวยงาม

3. ควรมีการทดลองเปรียบเทียบระหว่างวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมกับวิธีการเรียนรู้แบบอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ซึ่งไม่สามารถ

นำมากล่าวในที่นี้ได้หมด ขอขอบพระคุณ ดร.ศศิวิมล พรประไพ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ซึ่งให้คำแนะนำตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งแนะแนวทางวิจัยตลอดมา ให้คำแนะนำพิจารณาแก้ไขเครื่องมือในการทำวิจัยส่งผลให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา อ่ำขำ, วราภรณ์ วรรณทอง, สมใจ สุขแก้ว. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องระบบจำนวนเต็ม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2551.

ทิตนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2551.

ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สถาบัน. คู่มือวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546.

หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สกสค. ลาดพร้าว, 2551.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2545.

อภิญา ขอระสี. ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2552.

การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครูตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอน
ในสถานศึกษา

Perception about Core Values in Teacher Education Programs in the Perspective
of Student- Interns

วีระศักดิ์ แก่นอ้วน*¹ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์**² และ นฤมล ช่างศรี***³

¹สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{2,3}ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: weerasuk.k@kkumail.com

Received: July 6, 2018 Revised: August 5, 2018 Accepted: August 9, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้บริบทโปรแกรมการผลิตครู โดยใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมหลักทางการศึกษาในโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 124 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารับรู้การปลูกฝังค่านิยมหลักผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมฯ ทั้งในสถานะผู้ทำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารับรู้ว่า 1) การร่วมกันวางแผนและการสะท้อนผลร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายงาน และการทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นปีเดียวกัน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ ช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เรียนรู้ค่านิยมการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น 2) การร่วมกันแก้ปัญหาจากการจัดกิจกรรม การยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่นจากการวางแผนและการสะท้อนผลการจัดกิจกรรม การเคารพความคิดที่แตกต่าง ช่วยสนับสนุนให้เรียนรู้ค่านิยมการเป็นผู้มีใจกว้าง 3) การช่วยเหลือ การอาสาเข้าร่วมกิจกรรมของสาขาวิชาที่รุ่นพี่หรือรุ่นน้องเป็นผู้จัดกิจกรรมหลัก รวมทั้งการให้คุณค่ากับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เรียนรู้ค่านิยมการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ 4) การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมมีการวางแผนงานอย่างละเอียดและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากแผนการ การอดทนรอฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงการให้คุณค่ากับการสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงการจัดกิจกรรม เป็นแนวทางที่นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารับรู้ว่าช่วยให้เกิดการเรียนรู้ค่านิยมการให้คุณค่ากับกระบวนการทำงาน

คำสำคัญ: ค่านิยมหลัก โปรแกรมการผลิตครู การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

Abstract

This research was conducted under the context of teacher education program in mathematics education, Faculty of Education, Khon Kaen University that using lesson study and open approach. The purpose of this study was to analyze the perceptions of student-interns about core values in teacher education program. The target group were 124 student-interns in academic year 2016. Data were collected by using questionnaires, group discussion and interviewing. Data were analyzed by using content analysis. The results showed that student-interns perceived about cultivating their core values through participation in activities as organizers and participants. They perceived that 1) collaboratively planning and reflecting, dividing responsibilities and share of responsibilities and working with peers, senior students, junior students

and lecturers help them learn to build the collaboration. 2) They perceived open-minded attitudes through common problem solving, accepting comments from others, respecting different ideas. 3) Student-interns had learnt the public concern through helping others and volunteer to participate in the activities and learned to value common benefits rather than personal interests. 4) They learned to emphasis on product-processes approach through carefully planned, patiently waiting for the opinions of others which was the way they perceived the value of working processes.

Keyword: Core value, Teacher education program, Lesson study and open approach

บทนำ

ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนคิดได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์เป็นเพียงให้นักเรียนคิดตามครู (Inprasitha 2007) จากประเด็นดังกล่าวนี้ มีนักวิชาการท่านอื่นสนับสนุนว่า ต้นเหตุเกิดจากครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิด (วารสารสามโกเศศ 2558) จุดเน้นของการสอนคณิตศาสตร์ของครูไทยอยู่ที่การถ่ายทอดเนื้อหาจากครูสู่นักเรียน และให้ความสำคัญกับการสอนเนื้อหาให้ครบ วิธีการสอนคณิตศาสตร์จึงใช้วิธีการสอนแบบเดิม ผ่านการสาธิต การบรรยาย การบอก การอธิบายเนื้อหาสาระ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557) การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนจึงผ่านการท่องจำ ที่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เป็นคำตอบมากกว่าการเข้าใจ ซึ่งในสังคมยุคปัจจุบันนี้ไม่สามารถใช้วิธีการสอนแบบเดิมได้แล้ว (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557 ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2558 วิทยากร เชียงกุล 2559) ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) กล่าวว่า สาเหตุของปัญหาในชั้นเรียนคณิตศาสตร์เกิดจากครูไม่สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการสอน จากแนวทางการสอนที่เน้นเรื่องผลลัพธ์ไปเป็น แนวทางการสอนที่เน้นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ ดังนั้น จำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการสอนของครู แต่การเปลี่ยนวิธีการสอนของครูเป็นเรื่องที่ยาก เพราะเงื่อนไขที่สำคัญที่อยู่เบื้องหลังการสอนคือ ความเชื่อและค่านิยมของครู

การสอนเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม คนเป็นครูเรียนรู้การสอนผ่านประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมอยู่ในห้องเรียนเมื่อครั้งที่ยังเป็นผู้เรียน (Stigler & Hiebert 1999 Inprasitha 2015) จุดเปลี่ยนจากนักเรียนเข้าสู่การเป็นนักศึกษาฝึกหัดครูในโปรแกรมการผลิตครู จึงมีความสำคัญต่อคุณภาพครูที่จะปฏิบัติงานในระบบโรงเรียน (Inprasitha 2013 Sowder 2007) ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2556) ได้อธิบายว่า โปรแกรมการผลิตครูแบบเดิมเป็นกระจุกสะท้อนของการสอนแบบเดิม การจัดการศึกษาในโปรแกรมผลิตครูจึงให้คุณค่ากับการที่ครูต้องมีตัวเนื้อหา สื่อ เครื่องมือ และวิธีสอน แต่ในยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษา

เปลี่ยนแปลงไป หลายประเทศชั้นนำทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมครูก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557 ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2558) สำหรับประเทศไทย โปรแกรมการผลิตครู ยังคงมีปัญหาสำคัญที่ต้องเผชิญอยู่คือ กระบวนการฝึกหัดครูไม่สามารถทำให้นักศึกษาเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูได้ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557 วิทยากร เชียงกุล 2559 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2558) ซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการปฏิบัติหน้าที่ครูทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2558) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาสภาวการณ์ทางการศึกษาของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2553-2563 จะมีครูประจำการเกษียณอายุราชการจำนวนมาก เป็นโอกาสสำคัญสำหรับการปฏิรูปและพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนในประเทศ ด้วยการผลิตครูรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบโรงเรียน ผ่านการปลูกฝังให้นักศึกษาครูมีวัฒนธรรมการทำงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการสอนแนวใหม่ที่ให้คุณค่ากับทักษะการคิดของนักเรียน (Inprasitha 2013) การจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาครูและประสบการณ์ตลอดหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาฝึกหัดครูรุ่นใหม่ และจำเป็นต้องวางแผนการผลิตครูให้เหมาะสมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านนี้ เพื่อจะยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขึ้นเรียนที่ให้คุณค่ากับการคิดเพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (Inprasitha 2013 ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ 2559 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2560)

จากรายงานสภาวการณ์การศึกษาไทย ปี 2557/2558 ได้รายงานว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในระดับสูงได้ให้ความสำคัญกับโปรแกรมการผลิตครู โดยให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีสำหรับครู (วิทยากร เชียงกุล 2559) Bishop et al (2008) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นองค์ประกอบสำคัญของสถานการณ์

การสอนที่เกิดขึ้น โดยสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจะถูกขับเคลื่อนด้วยค่านิยมของครู ค่านิยมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม บทบาท การปฏิบัติการสอนและการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนของครู ค่านิยมถือเป็นตัวขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังการปฏิบัติการสอนของครู (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557) จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่า ส่วนที่สำคัญต่อการฝึกหัดครูมากคือการปลูกฝังค่านิยมทางการศึกษาให้กับนักศึกษาครู ทั้งในชั้นเรียนและการปฏิบัติงานในฐานะครู ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2556) จึงได้ออกแบบโปรแกรมการผลิตครู 5 ปี ที่ต้องการสร้างค่านิยมพื้นฐานสำหรับนักศึกษาฝึกหัดครูที่จะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ครูที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการปฏิบัติการสอน โดยกำหนดค่านิยมหลักสำหรับชุมชนคณิตศาสตร์ศึกษา ในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้แก่ การทำงานร่วมกับคนอื่น การเป็นผู้มีใจกว้าง การมีจิตสาธารณะ และการเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับกระบวนการทำงานหรือกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ระยะสั้น ค่านิยมหลักดังกล่าวได้กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนานักศึกษาให้สามารถปฏิบัติการสอนโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการคิดและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน (Inprasitha 2016)

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2553) ได้เสนอกรอบแนวคิดเรื่องโปรแกรมการผลิตครู ที่ขับเคลื่อนด้วยค่านิยมหลัก (core value) (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2553) โดยเป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี แยกเป็นการศึกษาตามรายวิชาในหลักสูตร 4 ปี และปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ปีการศึกษา บูรณาการค่านิยมหลักผ่านกิจกรรมตลอดหลักสูตร ทั้งในรายวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ออกแบบโปรแกรมภายใต้แนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ (communities of practices) ตามแนวคิดของ Lave & Wenger (1991) และการคิดไตร่ตรอง (reflective thinking) ตามแนวคิดของ Dewey (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2553) การปลูกฝังค่านิยมหลักตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2553) ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมของแต่ละบุคคลและการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนผลการเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมในโปรแกรมการผลิตครู โดยอาศัยแนวคิด ชุมชนแห่งการปฏิบัติ แต่ละชั้นปีจะมีกิจกรรมหลักที่รับผิดชอบ ปลูกฝังวัฒนธรรมการปรับปรุงงานและการทำงานตามนวัตกรรม การศึกษาชั้นเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิบัติและการเรียนรู้ (Inprasitha 2015)

Inprasitha (2015) กล่าวว่า การปลูกฝังค่านิยม

ทางการศึกษาให้กับนักศึกษาฝึกหัดครูไม่ใช่การนำไปสอนในรายวิชาในหลักสูตรการผลิตครูแต่ต้องใช้เวลาตลอดหลักสูตรเพื่อหล่อหลอมและปลูกฝังให้เกิดค่านิยมหลักทางการศึกษาขึ้น อาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์นอกห้องเรียนตามกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการปลูกฝังค่านิยมหลักทางการศึกษา มีการดำเนินกิจกรรมตามวงจรการศึกษาชั้นเรียน โดยสาระของการศึกษาชั้นเรียนในแง่มุมมองของการนำมาใช้เพื่อปลูกฝังค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครูของสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นคือ การร่วมมือกันปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น นักศึกษาแต่ละชั้นปีจะมีกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบประสบการณ์ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในโปรแกรมการผลิตครู นั้น นักศึกษาได้ศึกษาในรายวิชาและเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อหล่อหลอมทั้งความรู้ ทักษะ และค่านิยมทางการศึกษาสำหรับครูคณิตศาสตร์

การวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบโปรแกรมการผลิตครูคณิตศาสตร์ที่เห็นผลจริงในภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการคิดให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครูตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการวิจัย ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่แพร่หลายและรู้จักโดยทั่วไปในฐานะที่เป็นแบบแผนหลักของการพัฒนาวิชาชีพครูผู้ป้อน โดยครูผู้ป้อนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดวิชาชีพของตนเอง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2557 Lewis 2002) เป้าหมายสำคัญของ

การศึกษาชั้นเรียนคือการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน เกิดขึ้นตามวิถีปฏิบัติงานพื้นฐานของครูญี่ปุ่น ถือเป็นการพัฒนาระยะยาว ค่อยเป็นค่อยไปผ่านความร่วมมือของครูที่มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน (Stigler & Hiebert 1999) ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546) ได้เสนอแนะนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูในประเทศไทย ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยถอดความมาจากคำในภาษาญี่ปุ่นว่า “jyugyokenkyu” และปรับให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาทางการศึกษาของประเทศไทย ในความหมายที่ว่า เป็นการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน สามารถเทียบเคียงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Classroom Study ซึ่งโดยเริ่มใช้กับครูคณิตศาสตร์ก่อน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2546 นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ 2552) และปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ได้ขยายไปใช้เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในช่วงแรกของการใช้การศึกษาชั้นเรียนของไทยมีเป้าหมาย

เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันให้เกิดกับครูไทยก่อน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2546) มีกลุ่มครูที่เรียกว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียน มาทำงานร่วมกัน ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน การสังเกตการสอนร่วมกัน และการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ดำเนินการเป็นวงจรรายสัปดาห์ (นฤมล ช่างศรี 2555)

โปรแกรมการผลิตครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้การศึกษาชั้นเรียนเป็นแนวทางพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีชุมชนที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีสถานะที่แตกต่างกัน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผู้ช่วยวิจัย และอาจารย์ เป้าหมายอยู่ที่การปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น โดยอาศัยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิก ได้แก่ การวางแผนการดำเนินการร่วมกัน การเข้าร่วม/จัดกิจกรรมร่วมกัน และสะท้อนผลการจัดการจัดกิจกรรมร่วมกัน ตามที่แสดงเป็นวงจรรายสัปดาห์ที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพแสดงการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียน ตามแนวคิดของ Inprasitha (2013)

แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมหลักที่ใช้ในโปรแกรมการผลิตครู

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2556) กล่าวว่า ปัจจุบันนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถในลำดับต้น ให้ความสนใจเลือกศึกษาในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาในกระบวนการผลิตครูแล้วสำเร็จการศึกษาไปเป็นครูที่ช่วยทำให้การปฏิรูปการศึกษาสำเร็จได้นั้น ไม่สามารถใช้กระบวนการผลิตครูตามกระบวนการที่คุ้นเคยที่ให้นักศึกษาเข้ามาเรียนในรายวิชาตามโปรแกรม และปฏิบัติการสอนไม่เพียงพอที่จะทำให้นักศึกษาฝึกหัดครูออกไปเป็นครูที่สามารถสอนนักเรียนให้

คิดได้จริง ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2556) กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการผลิตครูควรสร้างค่านิยมพื้นฐาน สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นครูที่สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดอย่างแท้จริง

จากประเด็นดังกล่าว Inprasitha (2013) ได้จัดทำหลักสูตรที่มีความแตกต่างเพื่อเป็นต้นแบบการผลิตครูในประเทศไทย โดยเริ่มต้นกับโปรแกรมการผลิตครูของสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้วยการปลูกฝังค่านิยมหลักให้กับนักศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องหลักสูตรการผลิตครูบนพื้นฐานค่านิยมหลัก

ค่านิยมหลักที่จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติการสอนที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้และสอนให้นักเรียนคิดได้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง ค่านิยมดังกล่าว (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ 2553) ได้แก่

- 1) การทำงานร่วมกับคนอื่น
- 2) การเป็นผู้มีใจกว้าง
- 3) การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ
- 4) การเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับกระบวนการทำงาน

หรือกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ระยะสั้น ค่านิยมหลักถูกบูรณาการอยู่ในการทำกิจกรรมที่

ออกแบบไว้ในโปรแกรม โดยสร้างเป็นชุมชนที่ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ศิษย์เก่า และอาจารย์ โดยเน้นการเข้าร่วมตามแนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ ให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมของแต่ละคนในทุกกิจกรรม แต่ละชั้นปีจะมีกิจกรรมหลักที่รับผิดชอบ และเรียนรู้ผ่านการสะท้อนผลการเรียนรู้ ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิบัติและการเรียนรู้ และกำหนดกิจกรรมให้นักศึกษาแต่ละชั้นปีได้ รับผิดชอบจัดกิจกรรม ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมเสริมแต่ละชั้นปีและความรับผิดชอบหลักของแต่ละชั้นปี ตามแนวคิด Inprasitha (2013)

ชั้นปีที่รับผิดชอบหลัก	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
1	กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	จัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่สนใจในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ
2	สปอร์ตเดย์	จัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์โดยออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเข้าร่วมของทุกคน
2,4	กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์	ค่ายวิชาการ เน้นการเข้าร่วมกับชุมชน
3	กิจกรรมสัมมนาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา	จัดกิจกรรมศึกษาเชิงวัฒนธรรมนอกสถานที่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีผู้เข้าร่วมมากกว่า 250 คน
4	การเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียนที่โรงเรียน	เรียนรู้การปฏิบัติหน้าที่ครูโดยใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด
5	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	ทำหน้าที่ร่วมกับครูประจำการตามนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เพื่ออธิบายบริบทของพื้นที่วิจัย และส่วนที่ 2 เพื่อยืนยันการรับรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมหลัก กลุ่มเป้าหมายจึงแยกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในโปรแกรมที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาตลอดระยะเวลา 5 ปี

ส่วนที่ 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายบริบทของพื้นที่วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อพิจารณาความสอดคล้องข้อมูลจากวิเคราะห์เอกสารควบคู่

กับการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1) นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 124 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 และเป็นชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรฯ

2) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 6 คน คัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3) นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคณิต

ศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 15 คน คัดเลือกโดยเลือกผู้ทำหน้าที่หัวหน้ากิจกรรมตามตารางที่ 1

ส่วนที่ 2 เพื่อยืนยันการรับรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมหลัก

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จากหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2560 จำนวน 124 คน ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเป็นระยะเวลา 1 ปี การศึกษา และเป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 5 ปี ตามตารางที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) การใช้แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ

2) การอภิปรายกลุ่ม คัดเลือกตัวแทนโดยเลือกนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมตามตารางที่ 1 จำนวน 15 คน

3) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ที่เคยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชั้นปี จำนวน 5 คน

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวงกลม และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 โดยนำเสนอเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาความสอดคล้องของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

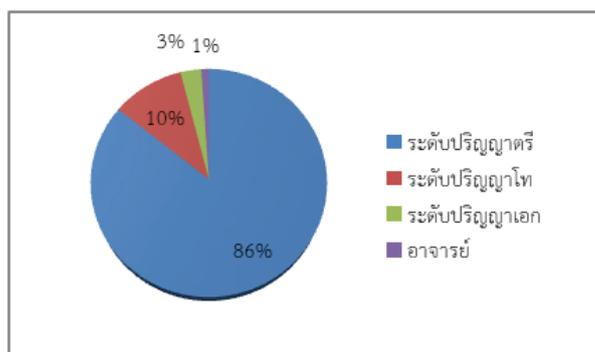
การวิเคราะห์ข้อมูล

บริบทของพื้นที่วิจัย

จากการวิเคราะห์วิเคราะห์เชิงเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา พบว่า โปรแกรมการผลิตครู ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับการพัฒนาและใช้หลักสูตรฯ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 จนถึงปัจจุบัน ปีการศึกษา 2560 มีศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา ที่สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาคณิตศาสตร์ศึกษาโดยเน้นการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร แบ่งโครงสร้างการทำงานประกอบด้วย 6 ฝ่าย โดยมี ฝ่ายวิชาการ Division1 A&A (Academic Affair) ทำหน้าที่จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาศาখคณิตศาสตร์ศึกษา

ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมในสาขาวิชา พบว่า กลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร 2) ผู้ช่วยสอนและผู้ช่วยวิจัย 3) นักศึกษาระดับปริญญาเอก 4) นักศึกษาระดับปริญญาโท และ 5) นักศึกษาระดับปริญญาตรี

จากข้อมูลตามภาพที่ 2 จะเห็นว่า จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และอาจารย์ มีจำนวนมาก มีความหลากหลายเชิงสถานะอายุและชั้นปี แต่จำนวนคนทั้งหมดมาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่เรียกว่า “ชุมชนคณิตศาสตร์ศึกษา” ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา แต่ละบุคคลมีความเกี่ยวข้องในกิจกรรมตามที่ได้แสดงดังตารางที่ 2

ภาพที่ 2 ร้อยละของนักศึกษาและอาจารย์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ข้อมูล วันที่ 1 เมษายน 2561)

ตารางที่ 2 กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในโปรแกรมการฝึกหัดครู

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม		นักศึกษาชั้นปีที่					
		1	2	2,4	3	4	5
กิจกรรมเสริมหลักสูตร		กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	กิจกรรมสเปอร์ตเดย์	กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์	สัมมนาคณิตศาสตร์ศึกษา	การสังเกตชั้นเรียน	ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
สถานะเข้าร่วมกิจกรรม							
ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี	√	√	√	√	4*	5*
	นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา	√	√	√	√	-	-
	ผู้ช่วยสอน /ผู้ช่วยวิจัย	√	√	√	√	√	-
	อาจารย์	√	√	√	√	√	√
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี	√	√	√	√	-	5*
	นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา	√	√	√	√	-	-
	ผู้ช่วยสอน ผู้ช่วยวิจัย	√	√	√	√	-	-
	อาจารย์	√	√	√	√	√	√

4* หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 5* หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 5

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า นักศึกษาหนึ่งคนได้เข้าร่วมหลายหน้าที่ที่แตกต่าง เช่น ทำหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมเป็นผู้จัดกิจกรรม และทำหน้าที่ผู้เข้าร่วม โดยมีผู้เข้าร่วมที่แตกต่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ต่ำกว่า และสูงกว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ และศิษย์เก่า ตัวอย่างข้อความจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ที่แสดงถึงประสบการณ์ที่นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมที่นักศึกษาประทับใจและเป็นประโยชน์ต่อ

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตัวอย่างข้อความที่แสดงถึง การเข้าร่วมค่ายคณิตศาสตร์

“ประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าประทับใจ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทำค่ายคณิตศาสตร์การคิดขั้นสูงๆ เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำให้เราได้ทักษะในการที่ไปสอนนักเรียน เช่น ฝายพี่เลี้ยงก็ทำให้เราได้ฝึกการควบคุมดูแลนักเรียน การทำให้สถานการณ์ไม่ตึงเครียด ฝ่ายวิชาการได้ฝึกการสอนจริงโดยใช้วิธีการแบบเปิด ฝ่ายปกครองได้ฝึกการควบคุมนักเรียน

ให้สงบ นอกจากการทำคำยจะทำให้เราได้ฝึกการควบคุม
ดูแลสอนนักเรียนแล้ว ยังทำให้เราได้ฝึกการทำงานร่วมกัน
กับผู้อื่นเพราะทุกงานสาขาวิชาจะให้เราทำงานร่วมกับคนอื่น” (นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คนที่ 4,
21 กุมภาพันธ์ 2561)

ตัวอย่างข้อความที่แสดงถึง การเข้าร่วมการ
สัมมนาคณิตศาสตร์ศึกษา

“กิจกรรมสัมมนา เนื่องจากเป็นกิจกรรมใหญ่
อย่างหนึ่งของสาขาที่เราได้เรียนรู้การทำงานอย่างมาก และ
ทุกฝ่ายจะต้องทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ซึ่งกิจกรรม
สัมมนาเป็นกิจกรรมที่ผู้จัดค่อนข้างเหนื่อยทำให้เราเห็น
ถึงนิสัยใจคอเพื่อนแต่ละคน ได้ช่วยเหลือ ให้กำลังใจกัน” (นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คนที่ 39,
21 กุมภาพันธ์ 2561)

ตัวอย่างข้อความที่แสดงถึง การเข้าร่วมกิจกรรม
สปอร์ตเดย์ “กิจกรรมที่เคยเข้าร่วมในฐานะนักศึกษาสาขา
วิชาคณิตศาสตร์ คือ กิจกรรมสปอร์ตเดย์ โดยเป็นกิจกรรม
ที่เคยร่วม ตั้งแต่ปี 1 และได้ทำในฐานะของผู้จัดงานในปี 2
ทำให้ได้เรียนรู้การทำงานหลาย ๆ ส่วน ตั้งแต่เพื่อนในรุ่นไป
จนถึงคณาจารย์ ซึ่งการทำงานมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการ
ฝึกสอนในเรื่องการรู้จักวางตัว การทำงานเพื่อส่วนรวม
การมีจิตสาธารณะ” (นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถาน
ศึกษา คนที่ 102, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ตัวอย่างข้อความที่แสดงถึง การเข้าร่วมกิจกรรม
วันเด็กแห่งชาติ

“ปี 1 งานวันเด็ก ได้มีโอกาสอยู่ฝ่ายวิชาการ ที่จะ
ต้องดูแลน้องในการเข้าฐานกิจกรรม ซึ่งการได้ดูแลน้องใน
ครั้งนั้น ทำให้รู้ว่าการที่เด็กสามารถคิดได้ด้วยตนเอง มันเป็น
ความสุขของเราอยากที่จะเป็นครูที่ดี” (นักศึกษาปฏิบัติการสอน
ในสถานศึกษา คนที่ 75, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ตัวอย่างข้อความที่แสดงถึง การเข้าร่วมกิจกรรม
การสังเกตชั้นเรียน

“ประสบการณ์ในการเข้าไปสังเกตชั้นเรียนและ
การได้ทดลองสอนทำให้ข้าพเจ้าเห็นอะไรหลายๆอย่าง เช่น
กระบวนการแก้ปัญหาของเด็ก พฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นใน
ชั้นเรียน ที่เช่นวัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบ
เปิด ซึ่งพบว่า นักเรียนมีกระบวนการแก้ปัญหาที่ดี และ
สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีพฤติกรรมที่ต่างจาก
ห้องเรียนในอดีต ทำให้เห็นถึงความพัฒนา และความ
ก้าวหน้าของการเรียนรู้” (นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถาน
ศึกษา คนที่ 78, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

จากการสำรวจการรับรู้ความเข้าใจต่อค่านิยมหลัก
4 ประการ ตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถาน
ศึกษา ปีการศึกษา 2560 ได้แสดงผลการสำรวจตามตาราง
ที่ 3-6

ตารางที่ 3 ความเข้าใจต่อค่านิยมการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา
2560 ของผู้ตอบคำถามประเด็นนี้จำนวน 98 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 124 คน

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายงานและการปฏิบัติหน้าที่ตามฝ่ายงาน	24	25
2	การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	23	24
3	การช่วยเหลือผู้อื่น ร่วมมือกันทำงาน	19	19
4	การทำงานร่วมกับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และบุคคลที่มีความแตกต่าง	11	11
5	การทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่และสำเร็จ	6	6
6	การรู้จักบทบาทผู้นำและผู้ตาม	4	4
7	การประสานงานกับผู้อื่น	4	4
8	การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น	4	4
9	การทำงานไม่ซ้ำหน้าที่	2	2
10	ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข	1	1
		98	100

ตารางที่ 4 ความเข้าใจต่อค่านิยมการเป็นผู้มีใจกว้าง ตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 ของผู้ตอบคำถามประเด็นนี้จำนวน 111 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 124 คน

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	การยอมรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้อื่น	70	63
2	การมีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	19	17
3	การยอมรับความแตกต่างทางด้านความคิด และเคารพความคิดที่แตกต่าง	16	14
4	การเปิดใจเข้าร่วมกิจกรรมในสาขาวิชา	3	3
5	การเสียสละ	3	3
	รวม	111	100

ตารางที่ 5 ความเข้าใจต่อค่านิยมการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 ของผู้ตอบคำถามประเด็นนี้จำนวน 77 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 124 คน

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	การช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลืองานในสาขาวิชาและกิจกรรมต่างๆ	24	32
2	การอาสาทำงานช่วยเหลืองานด้วยความสมัครใจ	17	22
3	การช่วยเหลืองานหรือทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	14	18
4	การมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	13	17
5	การเสียสละเวลาของตนเองมาทำงานเพื่อส่วนรวม	5	6
6	การเข้าร่วมกิจกรรมของสาขาวิชาที่รุ่นพี่ รุ่นน้องเป็นผู้จัดกิจกรรมหลัก	4	5
	รวม	77	100

ตารางที่ 6 ความเข้าใจต่อค่านิยมการเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับกระบวนการทำงานหรือกระบวนการเรียนรู้ในระยะ ยาวมากกว่าผลลัพธ์ระยะสั้น ตามมุมมองของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2560 ของ ผู้ตอบคำถามประเด็นนี้จำนวน 77 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 124 คน

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	การวางแผนงานอย่างละเอียดและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากแผนที่วางไว้	21	57
2	การอดทนรอฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อดทนรอผลจากการลงมือปฏิบัติ	9	25
3	การให้คุณค่ากับการสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงการจัดงาน	3	8
4	การให้คุณค่ากับการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดกิจกรรม	2	5
5	การให้คุณค่ากับการถ่ายทอดงานต่อจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง	2	5
	รวม	37	100

สรุปผลการวิจัย

นักศึกษาปฏิบัติการในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ระบุว่า สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษาได้ออกแบบโปรแกรมการผลิตครูโดยการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดค่านิยมหลักผ่านการทำกิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์/ สपोर्टเดย์ กิจกรรมสัมมนาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา การเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียนที่โรงเรียน ซึ่งประสบการณ์ในการทำงานและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ครูในช่วงปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ได้มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับบุคคลที่มีสถานะที่แตกต่าง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้ช่วยสอน ผู้ช่วยวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยแต่ละกิจกรรมได้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาให้เกิดค่านิยมหลักดังนี้

1) การเรียนรู้ค่านิยมการทำงานร่วมกับผู้อื่น การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมต้องปฏิบัติตามวงจรการศึกษาชั้นเรียน ซึ่งลักษณะสำคัญของวงจรดังกล่าวคือการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้นักศึกษารับรู้ว่าได้เรียนรู้ค่านิยมการทำงานร่วมกันผ่านการวางแผน การเข้าร่วม การสะท้อนผลร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายงาน พร้อมกันนี้ในโปรแกรมการผลิตครูของสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มีกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหลายสถานะ ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับชั้นปีเดียวกัน รุ่นพี่ รุ่นน้อง อาจารย์

2) การเรียนรู้ค่านิยมการเป็นผู้มีใจกว้าง การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงาน เกิดสถานการณ์การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมร่วมกัน นักศึกษาได้เรียนรู้การยอมรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้อื่น การเคารพความคิดที่แตกต่าง การเปิดใจยอมรับแนวคิดใหม่

3) การเรียนรู้ค่านิยมการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารับรู้ค่านิยมการเป็นผู้มีจิตสาธารณะผ่านการช่วยเหลือผู้อื่นและการช่วยเหลืองานในสาขาวิชาและกิจกรรมต่างๆ การอาสาเข้าร่วมกิจกรรมของสาขาวิชาที่รุ่นพี่หรือรุ่นน้องเป็นผู้จัดกิจกรรมหลัก รวมทั้ง การให้คุณค่ากับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4) การเรียนรู้ค่านิยมการให้คุณค่ากับกระบวนการ

ทำงานหรือกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ในระยะสั้น นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารับรู้ว่าได้เรียนรู้ค่านิยมดังกล่าวนี้ผ่านการวางแผนงานอย่างละเอียดและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากแผนการ การอดทนรอฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงการให้คุณค่ากับการสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงการจัดกิจกรรมและส่งข้อมูลต่อไปยังผู้รับผิดชอบกิจกรรมในต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

โปรแกรมการผลิตครู ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2553) ได้ดำเนินการตามแนวคิดเรื่องโปรแกรมการผลิตครู ที่ขับเคลื่อนด้วยค่านิยมหลัก โดยบูรณาการผ่านกิจกรรมตลอดหลักสูตรทั้งในรายวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และออกแบบโปรแกรมภายใต้แนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ และการคิดไตร่ตรอง ปลุกฝังค่านิยมหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การทำงานร่วมกับคนอื่น 2) การเป็นผู้มีใจกว้าง 3) การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และ 4) การเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับกระบวนการทำงานหรือกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ระยะสั้น

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า นักศึกษารับรู้ถึงการปลุกฝังค่านิยมผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการผลิตครู ทั้งในสถานะผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 ถือเป็นการเรียนรู้ค่านิยมหลักผ่านการลงมือปฏิบัติที่เน้นการเข้าร่วม สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตามกลุ่มทฤษฎีสังคมวัฒนธรรม (sociocultural theories) (Lerman 2013) และมุมมองเชิงสถานะ (situative perspective) ที่อธิบายความหมายของการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางสังคมของแต่ละบุคคล (Lave & Wenger 1991) การเรียนรู้ จะก่อตัวอยู่ในสถานการณ์จริงอันเกิดจาก “การปฏิบัติ” ภายในชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Wenger 1998) ที่มีผู้มีส่วนร่วมหลายสถานะที่มีความแตกต่างกัน เช่น อายุ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา เป็นต้น ส่งผลให้นักศึกษาได้มีโอกาสซึมซับค่านิยมตามที่สาขาวิชาต้องการปลุกฝัง

แนวปฏิบัติที่สำคัญคือ การดำเนินกิจกรรมของนักศึกษาในโปรแกรมการผลิตครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์

ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ปฏิบัติ ตามวงจรการศึกษาชั้นเรียน ตามแนวคิดของ Inprasitha (2010) ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเรียนรู้จากการสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ทำให้ค่านิยมการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเป็นสิ่งที่นักศึกษาได้รับการปลูกฝัง การวางแผน กิจกรรมอย่างละเอียดและต่อเนื่อง ช่วยให้นักศึกษา เรียนรู้ ค่านิยมการให้คุณค่ากับกระบวนการทำงานหรือ กระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ในระยะสั้น การปลูกฝังค่านิยมหลักจำเป็นต้องอาศัยการเข้าร่วมจาก สมาชิกทุกคน พร้อมกันนี้ต้องอาศัยระยะเวลาให้นักศึกษา ได้มีโอกาสเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ทำด้วยการสะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบมุมมองของนักศึกษา ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีต่อการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมหลักในโปรแกรมการผลิตครู ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สามารถเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบโปรแกรมการผลิตครูคณิตศาสตร์ที่เห็นผลจริงในภาคปฏิบัติ ผู้วิจัยขอเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงประจักษ์ สนับสนุนว่า สิ่งที่สำคัญต่อโปรแกรมการผลิตครู คือการปลูกฝังค่านิยมทางการศึกษาให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย และวางระบบการทำงานให้กับนักศึกษาได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนผลหลังการลงมือปฏิบัติ

2. การออกแบบกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมหลักให้กับนักศึกษาครู ควรพิจารณาถึง ระยะเวลาและความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากหลายสถานะที่แตกต่าง เช่น สถานะผู้รับผิดชอบกิจกรรม สถานะผู้เข้าร่วมและผู้สังเกตการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิเคราะห์ผลของการดำเนินกิจกรรม เสริมหลักสูตรแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อการปลูกฝังค่านิยมหลักทางการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย (บางส่วน) จากศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล ช่างศรี. ความเชื่อที่ครูตระหนักเกี่ยวกับการปฏิบัติ การสอนภายใต้บริบทการพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. การศึกษาชั้นเรียน: นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. บทบาทของครูในอนาคต: เตรียมผู้เรียนให้สอนตนเองได้ต่อไป. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 1,1 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2558): 1-8.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. วิธีการสอนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาในบริบทของการพัฒนาวิชาชีพครู คณิตศาสตร์โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา, 2559.
- . Lesson Study and Open Approach: Tools to transform Teacher Education for future Teachers. (ออนไลน์) 2558 (อ้างเมื่อ 19 ตุลาคม 2558). จาก <https://www.youtube.com/watch?v=lBPLo doVeXU>
- . กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. ขอนแก่น: เพ็ญพินิตัง, 2557.
- . แนวทางและนโยบายสร้างครูยุคใหม่ ตอบสนองสถานการณ์ปัจจุบันของโลก. (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 30 มิถุนายน 2556) จาก <https://www.youtube.com/watch?v=3h49jaalVhQ>

- . การพัฒนาวิชาชีพครูด้วยนวัตกรรม การศึกษา
ชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. เอกสารประกอบ
การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาวิชาชีพครู
ด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการ
แบบเปิด. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์
ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- . การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์
ในโรงเรียนโดยเน้นกระบวนการทาง
คณิตศาสตร์. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์,
2546.
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. รายงานชุดการปฏิรูประบบบุคลากร
ครู: ข้อเสนอการปฏิรูปคุณภาพครูและการสอน
ในช่วงการเกษียณอายุราชการของครู 10 ปีข้าง
หน้า. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา
ประเทศไทย, 2559.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ระบบและรูปแบบ
การพัฒนาครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็น
สากล. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2560.
- . รายงานผลการศึกษา สถานภาพการผลิตและ
พัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: พริกหวาน
กราฟฟิค, 2558.
- วารกรณ์ สามโกเศศ. 8 ยาพิษแอบแฝงกับการศึกษาไทย
เหมือนปรอท ทำให้ตายทีละน้อย. (ออนไลน์)
2558 (อ้างเมื่อ 21 กันยายน 2558). จาก [https://
thaipublica.org/2015/09/varako
rn-14-9-2558/](https://thaipublica.org/2015/09/varakorn-14-9-2558/)
- วิทยากร เชียงกุล. สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558
“จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษ
ที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์
จำกัด, 2559.
- Bishop, A.J. Teachers’ Mathematical Values for
Developing Mathematical Thinking in
Classrooms: Theory, Research and Policy.
The Mathematics Educator. 11,1/2.
(January 2008): 79-88.
- Inprasitha, M. Research and Development of
Modern Mathematics Instruction. *KKU
Research*. 2 (2016): 2-9.
- Inprasitha, M. New model of teacher education
program in mathematics education:
Thailand experience. *Proceedings of 7th
ICMI-East Asia Regional Conference on
Mathematics Education*. (2015): 97-100.
- Inprasitha, M. Innovations and Exemplary Practices
in Teacher Education Program in Thailand.
In M. Inprasitha (Ed.), *EARCOME 6:
Innovations and Exemplary Practices in
Mathematics Education: Proceedings of
the 6th East Asian Regional Conference
on Mathematics Education*. (2013): 32-43.
- Inprasitha, M. One Feature of Adaptive Lesson
Study in Thailand Designing Learning
Unit *Proceedings of the 45th National
Meeting of Math. Ed.* (October 2010):
59-7.
- Inprasitha, M. *Lesson Study in Thailand*. In M.
Isoda, M. Stephens, Y. Ohara & T.
Miyakawa (Eds.), *Japanese Lesson Study
in Mathematics: Its Impact, Diversity and
Potential for Educational Improvement*.
Singapore: World Scientific Publishing,
2007.
- Lave, J. and Wenger, E. *Situated learning:
Legitimate peripheral participation*.
Cambridge. England: Cambridge
University Press, 1991.
- Lerman, S. Theories in practices: Mathematics
teaching and mathematics teachers
education. *ZDM: The International
Journal of Mathematics Education*. 45,
4 (2013): 623-631.
- Lewis, C. *Lesson Study: A Handbook of
Teacher-Led Instructional Change*.
Philadelphia: Research for Better Schools,
2002.

- Sowder, J. T. The mathematics education and development of teachers. In F. K. Lester (Ed.) **Second handbook of research on mathematics teaching and learning**. Charlotte: Information Age Publishing, 2007.
- Stigler, J.W. and Hiebert, J. **The Teaching Gap: Best Ideas from the World's Teacher for Improving Education in the Classroom**. New York: The Free Press, 1999.
- Wenger, E. **Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity**. UK: Cambridge University Press, 1998.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ
ตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Learning Achievement in Topic of Equation by Using Cooperative
Learning Technique Based on Team-Game-Tournament for the 8th Grade Students

สมพงษ์ บุนเฝ้า*¹ และ จิรัญญา สรวาธ**²

¹สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: somphongttc@gmail.com

Received: August 28, 2018 Revised: September 7, 2018 Accepted: September 10, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่อง สมการ และ 2) ศึกษาเจตคติต่อการเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่มเรื่อง สมการ ตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นดอนเขาะ อำเภอกาบเชิง จังหวัดจันทบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยลาว ทั้งหมด 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองคือ 12 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่อง สมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 แผน และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.73 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.87 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.72 และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นดอนเขาะ อำเภอกาบเชิง จังหวัดจันทบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือตามรูปแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่อง สมการ พบว่าเจตคติของกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91, S = 0.72$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบการแข่งขันเป็นกลุ่ม

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare learning achievement before and after learning of the 8th grade students by using the cooperative learning technique based on the team-game-tournaments in topic of equation, and 2) study the attitude towards the cooperative learning technique based on the team-game-tournaments in topic of equation. The sample were 30 students studying in the 8th grade at the Donkhaow Secondary School, Pakse, Champasak, Lao PDR who obtained by the simple random sampling which the classroom was the sampling unit. This research plan was a quasi-experimental research. The duration of the experiment was 12 hours. The research instruments were 1) 12 cooperative learning management plans based on team-game-tournament in topic of equation for 8th grade students,

2) mathematical learning achievement test in topic of equation for 8th grade students which had 30 questions, each question composing of 4 choices. The test had difficulty indexes from 0.33 to 0.73, discrimination indexes from 0.33 to 0.87, and reliability equal to 0.72, and 3) the 18 questions questionnaires with five rating scales. The statistics used for analyze data were mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings were as follows.

1. The development result of learning achievement in the topic of equation by using the cooperative learning technique based on the team-game-tournaments for the 8th grade students at the Donkhaow Secondary School, Pakse district, Champasak province, Laos PDR indicated that the score of the learning achievement after using the cooperative learning technique based on the team-game-tournaments was higher than before using the technique with a statistical significance of .05.

2. The results of average attitudes toward learning with cooperative learning technique based on team-game-tournaments in the topic of equation was at a high level ($\bar{x} = 3.91$, $S = 0.72$).

Keywords: Cooperative Learning, Team-Game-Tournaments

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผนและตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาด้านความคิด ด้านสติปัญญา ทักษะในการคำนวณ คณิตศาสตร์ยังมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนเราเป็นอย่างมาก เพราะกิจกรรมหลายๆ อย่างล้วนอาศัยคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา เช่น การดูเวลา การซื้อขาย การเขียนแบบบ้าน การสร้างถนน เป็นต้น นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นประโยชน์และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาวิทยาการต่างๆ การค้นคว้างานวิจัยหลายประเภทจำเป็นต้องใช้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ดังที่กรมวิชาการได้ให้ความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ว่า คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือ ในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2545)

จากความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นต้องจัดให้มีการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ขึ้น

ในโรงเรียน และรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องเอื้อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ ต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง และมีความสุขในการเรียน ผู้สอนควรคำนึงถึงความสามารถทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อประกอบการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งในการสอนนักเรียนในระดับเดียวกัน แต่ความสามารถแตกต่างกัน จะได้ผลดีเมื่อมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถของแต่ละบุคคล หรืออาจจะให้นักเรียนที่มีความสามารถสูงกว่าได้มีโอกาสช่วยเหลือเพื่อนที่มีความสามารถต่ำกว่า ซึ่งจะสามารถทำให้นักเรียนที่มีความสามารถต่ำเข้าใจเนื้อหาดีขึ้นได้ ด้วยวิธีที่ใกล้เคียงกันนั้นทำให้สามารถใช้ภาษาที่สื่อกันให้เข้าใจได้ง่ายกว่าและกล้าที่จะซักถามข้อสงสัยด้วยกัน (สาคร บุญดาว 2537)

จากการสอนที่ผ่านมาพบว่าวิธีการสอนของครูส่วนใหญ่ เป็นการสอนแบบบรรยาย ถาม ตอบ มุ่งสอนไปที่คำตอบมากกว่ากระบวนการทางคณิตศาสตร์เพื่อหาคำตอบ ซึ่งการสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่อาศัยความสามารถของผู้สอนในการเรียบเรียงเนื้อหาสาระและการใช้เทคนิคในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ (ทีศนา แหมมณี 2544)

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม มีหลายวิธี ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เหมาะกับ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เพราะวิธีการเรียนรู้แบบนี้ สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่าย และถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย ช่วยประหยัดเวลาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้นและช่วยส่งเสริมความร่วมมือทำงานกลุ่ม (วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ 2549) ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดนักเรียนเข้าความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน กลุ่มละ 5 คน ในกลุ่มได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน จับคู่ทำแบบฝึกหัด ถ้าทำได้อ้อยละ 75 ขึ้นไปรับการทดสอบรวบยอด เป็นครั้งสุดท้ายถ้าใครทำแบบฝึกหัดไม่ถึงร้อยละ 75 ให้ทำแบบฝึกหัดซ่อมจนกระทั่งทำได้ แล้วรับการทดสอบ นำคะแนนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นทฤษฎีที่เน้นการให้ผู้เรียนช่วยเหลือกันในการเรียนรู้โดยมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษากันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กันมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานร่วมกันการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสม (ทิตินา มณี 2548) รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ผู้วิจัยสนใจนำมาแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือและการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกัน เน้นการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดกลุ่มลดความสามารถ โดยลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยช่วยเหลือกัน (Slavin 1995) ผลการศึกษาค้นคว้าของศรีสุดา ญาติปลื้ม (2547) พบว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับวิชาชีพจึงนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักการแก้ปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม รู้จักรับผิดชอบร่วมกันมีเจตคติที่ดี

ต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และพัฒนาคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่องสมการ
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่มเรื่อง สมการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำไปเป็นแนวคิดหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และใช้วิธีการเรียนรู้แบบใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ในการพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้ รวมถึงใช้เป็นแนวทางให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยประกอบด้วยประชากรและตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา ระยะเวลาในการทดลองวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ห้อง มีจำนวน 65 คน

2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมตอนต้นดอนเขา อำเภอบางเขน จังหวัดจันทบุรีทั้งหมด 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง สมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ชุดได้แก่

- 1.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบแบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 ชุด

- 1.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เรื่อง การแก้โจทย์เกี่ยวกับสมการเชิงเส้น

ตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ชุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์เรื่อง สมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ

3. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์เป็นแบบสอบถามชนิดตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียน การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์

2. วิเคราะห์เจตคติในการเรียนรู้โดยเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับคะแนนเฉลี่ยของคะแนนหลังจากทำการทดลองสอนจบแล้ว 10 วัน โดยใช้ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมตอนต้นดอนเขา แขวงปากเซ จังหวัดจำปาสัก สรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนหลังเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมตอนต้นดอนเขา แขวงปากเซ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. เจตคติต่อการเรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่มเรื่อง สมการ ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}=3.91$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ $S=0.71$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม พบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาคณิตศาสตร์ต้องการให้บทเรียนการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขัน เป็นกลุ่มมีเนื้อหาจากง่ายไปหายาก จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม บอกลักษณะของ สมการ โดยใช้แถบประโยคสัญลักษณ์ มีแบบฝึกหัดให้นักเรียนได้ฝึกซ้ำๆ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอนคณิตศาสตร์ ต้องการให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ได้รับการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบบทเรียนภาคทฤษฎีมาเน้นแบบฝึกทักษะมากขึ้น

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่มเรื่อง สมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมตอนต้นดอนเขา แขวงปากเซ แขวงจำปาสัก พบว่ามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่มเรื่อง สมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกัน โดยที่คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นผลเนื่องจากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม มีการนำวิธีการสอนแบบร่วมมือ แบบแข่งขัน โดยใช้การแบ่งกลุ่มช่วยเหลือกัน มีการให้คะแนน มีการทำแบบฝึก เน้นการเพื่อนช่วยเพื่อน นักเรียนเก่งช่วยนักเรียนอ่อน จึงทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาที่สำคัญและเข้าใจง่าย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพหลายขั้นตอนจนมีความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปใช้จริงนอกจากนี้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นบทเรียนที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาบทเรียนที่ยากให้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาตำราเรียนหลายๆ เล่ม โดยยึดจุดประสงค์การเรียน

เป็นหลัก แบ่งเนื้อหาของบทเรียนเป็นหน่วยย่อยๆ จากง่ายไปหายาก แต่ละเนื้อหาจะมีทั้งคำอธิบายและเสียงบรรยายไปพร้อมกัน เมื่อผู้เรียนศึกษาเนื้อหา ดังที่ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีสอนอีกแบบหนึ่งซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยปกติจะมี 4 คน เป็นเด็กเก่ง 1 คน เรียน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนของเด็กจะพิจารณาเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะดู ค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้งสองครั้งเด็กต่างคนต่างสอบแต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กเก่งจึงพยายามช่วยเด็กอ่อนเพราะจะทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มดีขึ้นและทางโรงเรียนมีรางวัลเป็นการเสริมแรงให้ด้วยหากค่าเฉลี่ยของกลุ่มใดมากกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้ สมพงษ์ พรหมพันธ์ (2543) พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ ตามรูปแบบการสอนที่เน้นการใช้ประสบการณ์ภาษา และร่วมมือกันเรียนรู้เป็นรูปแบบ การสอนที่มีประสิทธิภาพ พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยร้อยละ 79.17 นักเรียนพึงพอใจร้อยละ 91.67 สอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนเป็นอย่างดี โดยเห็นได้ว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม มีผลคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้น จึงสามารถใช้เป็นวิธีสอนทางคณิตศาสตร์ต่อไปได้

3. ความคิดเห็นของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเนื้อหาของบทเรียนมีเนื้อหากว้างขวาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี เหลืองธานี (2542) พัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ 3 ประการ คือ 1) ความสามารถในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา 2) ความสามารถในการหาวิธีการแก้โจทย์ ปัญหา 3) ความสามารถในการหาคำตอบ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองสระ อำเภอสามโคก จังหวัดพทุมธานี พบว่านักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ตามจุดประสงค์ของกรมวิชาการ คือ อย่างน้อยร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม และคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

คณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพทุมธานี คือ ร้อยละ 65 ของคะแนนเต็ม

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้านสอนแบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม พบว่านักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้ครูนำการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่มไปใช้ในการเรียนการสอน รองลงมาคือ นักเรียนชอบเรียนการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ลำดับที่สามคือ การสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ แบบแข่งขันเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนจำเนื้อหาได้ดี ข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเจตคติต่อการเรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม พบว่าอยู่ในระดับมากและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากนักเรียนชอบการเรียนแบบร่วมมือกัน ชอบทำงานร่วมกัน มีความสุข สนุกสนาน และน่าสนใจ เพราะการสอนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยกันคิด ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน นักเรียนทุกคนมีหน้าที่และมีโอกาสที่จะทำให้อายุประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา บัวมณี (2549) ได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนิเวศารุ วิทยาลัย ผลปรากฏว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาที่จะนำแนวความคิดวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ไปใช้ควรมีการวางแผนและเตรียมตัวให้พร้อมก่อนการสอนเช่น การศึกษาและทำความเข้าใจกับผู้เรียนการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมและใบงานที่จัดให้ความหลากหลาย ผู้สอนควรให้การสอนเสริมเพื่อที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนแบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม เป็นไปอย่างสมบูรณ์มีประสิทธิภาพ

2. ครูต้องอธิบายถึงหน้าที่บทบาทและวิธีการศึกษาตามกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม โดยกระตุ้นให้คนเก่งอยากช่วยเหลือคนปานกลางและคนอ่อน ด้วยความเต็มใจ และให้คนปานกลางคนอ่อน เกิดความเชื่อใจศรัทธา ชื่นชมในการช่วยเหลือของตนเอง เพื่อนักเรียนจะได้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ภูมิใจในตนเอง และเห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3. ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ผู้สอนควรติดตามดูแลการปฏิบัติงานของสมาชิก แต่ละกลุ่มอย่างใกล้ชิด เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการทำงานกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานของกลุ่มประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่นักเรียนที่อาจมีปัญหาในการเรียนและการทำงานร่วมกัน

4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้นนักเรียนบางคนที่ไม่ทันเวลาและทำไม่เสร็จตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและควรให้นักเรียนที่เรียนเก่งในกลุ่มช่วยสอนเพื่อนที่เรียนอ่อนในกลุ่มของตนเองเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาในสิ่งที่เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม กับรูปแบบการสอนอื่นๆ

2. ควรทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น แรงจูงใจในการเรียน เจตคติในการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร.จรัญญา สุราวุธ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา และขอพระคุณอาจารย์ ดร.ศศิวิมล พรประไพ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยพัฒนาแก้ไขสมมุติฐานการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ตลอดจนให้คำแนะนำคำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แซมมณี. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: แอดเวอร์ไทท์ซิงกรุ๊ป, 2544.
- พินดา บัวมณี. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. สารนิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบแข่งขันเป็นกลุ่ม. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- ศรไกร รุ่งรอด. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการให้การร่วมมือต่อกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD กับกิจกรรมการสอนตามคู่มือครู สสวท. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2533.
- ศรีสุตา ญาติปลื้ม. การพัฒนาแผนการเรียนรู้รูปแบบ TAI วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน และร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2545
- สมปอง พรหมพิน. การพัฒนาความสามารถทางการเรียน การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยเน้นประสบการณ์ภาษาและร่วมมือกันเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- สาคร บุญดาว. หน่วยที่ 13 การสอนคณิตศาสตร์เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีทางวิชาคณิตศาสตร์. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. การเรียนการสอนแบบร่วมมือ, วิทยาจารย์. 6, 75 (2531): 4.

อรุณศรี เหลืองธานี. การพัฒนาความสามารถในการแก้
โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ การเรียน แบบร่วมมือ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2542.

Slavin, Robert E. **Cooperative Learning**. New York:
longman, 1995.

วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาไทย : กรณีศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส
อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
Political Culture of the School Administrators: A Case Study of the Extended
Educational Opportunity Schools in Det Udom District, Ubon Ratchathani Primary
Educational Service Area Office 5

สุกฤตา สุมะนา¹

¹สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

E-mail: sukitta_j@hotmail.com

Received: December 14, 2017 Revised: January 5, 2018 Accepted: January 8, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 และเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (สพป.อบ.5) จำนวน 44 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ และการทดสอบเอฟ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการติดตามข่าวสารการเมือง ส่วนระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทางการเมือง ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

This study aims to examine the pattern of political culture and factors that influence the determination of political culture among school administrators of extended educational opportunity schools in Det Udom District, Ubon Ratchathani Primary Education Service Area Office 5. The research instrument were questionnaire and interview record form. The samples in the survey stage were 44 school administrators of extended educational opportunity schools in Det Udom District, Ubon Ratchathani Primary Education Service Area Office 5 who were obtained from 32 schools. In the interview stage, samples were 43 school administrators from 8 schools. Statistics used in this research were percentage, and F-test.

The research result revealed that the administrators of these schools had democratic culture as their political culture; the influential factors were age, sex, status, income, duration of employment, and political information acquisition. Education level was the factor which was not influence the determination of political culture because all samples had educational level higher than bachelor degree therefore they had no difference at all.

Keywords: Political Culture, School Administrators, Extended Educational Opportunity Schools

บทนำ

ระบบการเมืองของประชาสังคมใดจะดำรงอยู่และมีพัฒนาการได้ต่อเมื่อคนในสังคมนั้นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบบการเมืองนั้นๆ ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองมีความสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม การปรับวัฒนธรรมทางการเมืองให้สอดคล้องกับระบอบการเมืองการปกครองนั้นจึงเป็นสิ่งที่ควรเอาใจใส่อย่างยิ่ง หากสังคมการเมืองใดประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการและอุดมการณ์การเมืองของสังคมนั้น ก็จะสามารถนำอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นได้

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีนั้นจะก่อให้เกิดระบบทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมและเป็นเครื่องมือในการช่วยสนับสนุนให้โครงสร้างทางการเมืองเข้มแข็งซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของสังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในทางตรงข้ามถ้าคนในสังคมขาดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือแบบมีส่วนร่วมการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของสังคมนั้นมักจะนำไปด้วยความยากลำบาก (ประธาน สุวรรณมงคล 2547) ดังนั้น การเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงแนวโน้มของพฤติกรรมของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคมมากยิ่งขึ้นและสามารถนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของไทยได้ในอนาคต

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบแผนของทัศนคติและพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีต่อวิธีการดำรงชีวิตในทางการเมือง ซึ่ง Lucian W. Pye (1968 อ้างถึงในธีรวิทย์ ไศภิชญกุล 2543) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองคือ รูปแบบของมิติทางจิตวิทยา และอัตวิสัยที่ปรากฏอยู่ในระบบการเมืองแต่ละระบบหรือ วัฒนธรรมทางการเมืองคือแบบแผนของความรู้สึกรักความเชื่อ ความคิดอารมณ์และพฤติกรรมของคนที่มีต่อระบบการเมืองแต่ละระบบ

วัฒนธรรมทางการเมืองอาจเกิดจากระบบการกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political Socialization) ซึ่งในทุกสังคมการกล่อมเกลாதทางการเมืองต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรกหรือเรียกได้ว่าเป็นขั้นปฐมภูมิของการเรียนรู้ทางการเมืองครอบครัวใดมีสมาชิกในครอบครัว

ที่ติดตามสถานการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะตัวผู้นำของครอบครัวย่อมมีผลให้สมาชิกในครอบครัวซึมซับรับเอาวัฒนธรรมนั้นเข้าไปด้วยโดยไม่รู้ตัวความเจริญของสภาพแวดล้อมของสังคมผู้นำในสังคมระดับการศึกษาของคนในสังคมและสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมสภาพของสังคมนั้นว่ามีบทบาทสำคัญไม่น้อยที่จะมีบทบาทต่อวัฒนธรรมทางการเมืองเมื่อคนในสังคมใดมีความพร้อมในปัจจุบันดังกล่าวมากย่อมมีผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีกว่าสังคมที่ขาดปัจจัยความพร้อมดังกล่าว (วรรณธรรมกาญจนสุวรรณ 2544)

James Mill และ John Stuart Mill ได้กล่าวว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานของการสร้างประชาธิปไตย การศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับระบบการเมืองของประเทศ และรูปแบบการปกครองของแต่ละประเทศ จำเป็นต้องมีบุคลิกภาพของประชาชนที่เฉพาะเจาะจง โดยการหล่อหลอมของระบบการศึกษาที่มีหลักสูตรและวิธีการสอนที่ถูกต้องและสอดคล้องกัน เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย (Democratic Personalities)” (สุรัชย์ ศิริไกร 2550)

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญการดำเนินนโยบายของสถานศึกษาและมีอิทธิพลต่อปลูกฝังพฤติกรรมทางการเมืองต่อนักเรียนในเชิงการบริหาร หากผู้บริหารมีความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การดำเนินงานทางการศึกษาไปในทิศทางที่มุ่งหวังไว้ย่อมประสบความสำเร็จ (สมหวัง พิริยานุวัฒน์ และคณะ 2544) ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรวิทย์ ธีรวิทย์ (2548) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในองค์กร เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดองค์กรจะประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งสูงสุดของสถานศึกษา โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายที่จะส่งผลให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ภุชฉณี ดั่งบ้านยาง 2556) และยังมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งแน่นอนว่าผู้บริหารจะต้องมีส่วนในการปลูกฝัง การชี้แนะ ถ่ายทอดทัศนคติและปลูกฝังพฤติกรรมทางการเมืองแก่นักเรียนด้วย ดังนั้น แบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหาร จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะมีส่วนกำหนด

แบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียนผู้ที่จะกลายเป็นอนาคตของชาติในภายหน้า

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ที่โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมและแนวคิดทางการเมือง เพราะสถานะครูที่มีสถานะที่สำคัญทั้งในโรงเรียนและในชุมชน โดยผู้ศึกษาจึงเลือกการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพราะเป็นเขตพื้นที่ชนบทที่ครูมีบทบาทสำคัญในชุมชน เป็นเขตที่พรรคการเมืองใหญ่ (พรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์) ไม่มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างชัดเจน และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีความหลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งโรงเรียนที่มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ และมีทั้งผู้บริหารที่เป็นผู้ชายและผู้หญิงซึ่งสถาบันการศึกษานับว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทในเมืองไทยตลอดมาเพราะถ้าผู้บริหารสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตยมีนโยบายที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยก็จะทำให้นักเรียนที่ได้รับปลูกฝังจิตสำนึก การอบรมหล่อหลอมเกลาทางการเมืองจากผู้บริหารและข้าราชการครูในสถานศึกษา นักเรียนก็จะมีศรัทธาและเชื่อมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยเช่นกัน ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง จำแนกตามวิธีการศึกษาได้ดังนี้

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส

อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (สพ.อบ.5) จำนวน 44 คน จากจำนวนสถานศึกษาในเขตพื้นที่ทั้งหมด 32 โรงเรียน การเก็บข้อมูลจะเก็บผ่านการทำแบบสอบถามกับผู้บริหารทุกคน

การสัมภาษณ์ (Interview)

ตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากการพิจารณาเงื่อนไข 3 ข้อ ดังนี้ 1) สถานภาพทางเพศ ตัวอย่างจะมีทั้งเพศหญิงและชายเพื่อสะท้อนถึงแนวคิดของผู้หญิงทางการเมือง แม้ว่าผู้หญิงจะน้อยกว่าผู้ชาย 2) ภูมิศาสตร์ ให้มีการกระจายเพื่อเป็นตัวแทนในพื้นที่ต่างๆ ใน สพ.อบ.5 และ 3) ขนาดของโรงเรียน (แบ่งแยกตามจำนวนนักเรียน) ให้มีความแตกต่าง เพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ในกลุ่มตัวอย่างนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 11 คน 2. ครูผู้สอน 16 คน 3. นักร 8 คน 4. ผู้นำชุมชน 8 คน ทั้งหมด 43 คน มาจากสถานศึกษาจำนวน 8 โรงเรียน ดังต่อไปนี้ โรงเรียนบ้านหมากม้าย โรงเรียนบ้านโนนขาม โรงเรียนบ้านแก้ง โรงเรียนบ้านโนนสมบูรณ์ โรงเรียนบ้านหนองเงินฮ้อย โรงเรียนบ้านบัวงาม โรงเรียนบ้านป่าโมง และโรงเรียนบ้านแจ่มเจริญ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยความรู้ทางการเมือง และปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ แบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้

ข้อมูลปฐมภูมิ

ในส่วนของการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จะมีการเก็บข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ แบบสอบถาม และชุดคำถามการสัมภาษณ์

ก. แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ การกำหนดคำถามโดยมีการพัฒนามาจากคำถามงานวิจัยของ วัฒนา ชัตวงศ์ (2550) และจากคำถามของงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาในประเด็นที่คล้ายคลึงกันมาก่อน (ปัญจพร ตะบูนพงศ์ 2550) ข้อคำถามครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคล เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามในส่วนนี้ประกอบด้วย เพศ อายุระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้รายเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การติดตามข่าวสารการเมือง สถาบันการศึกษาที่ทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยความรู้ทางการเมืองเป็นการวัดความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามว่า มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติตนในเรื่องการเมืองเพียงใด จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อวัดระดับความถี่ในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านทางโทรทัศน์ เว็บไซต์ต่างๆ เช่น Facebook Twitter Instagram WhatsApp และคลิปวิดีโอทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 4 รูปแบบทัศนคติทางการเมือง เป็นการวัดทัศนคติทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามว่าโน้มเอียงไปในทิศทางใดระหว่างแบบอำนาจนิยมกับแบบประชาธิปไตย จำนวน 39 ข้อ แบ่งกลุ่มคำถามเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

คำถามกลุ่มที่ 1 เป็นประเด็นเพื่อการวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตยของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ศึกษา จำนวน 19 ข้อ

คำถามกลุ่มที่ 2 เป็นประเด็นเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยมของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ศึกษา จำนวน 20 ข้อ

สำหรับแบบสอบถามในส่วนที่ 4 นี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวัดทัศนคติตามแบบของ Likert-typed Scale ข้อความแต่ละข้อความจะมีทางเลือกตอบได้ 5 ทาง ตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2550) เป็นหลักในการสร้างแบบสอบถามโดยสร้างข้อความใหม่ทั้งข้อความเชิงบวก และข้อความในเชิงลบ

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเพื่อแสดงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามความรู้สึกรัดแค้นหรือประสงคิให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา หรือเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ข. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 11 คน 2. ครูผู้สอน 16 คน 3. นักการ 8 คน 4. ผู้นำชุมชน 8 คน ทั้งหมด 43 คน เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยจะใช้คำถามที่ไม่มีโครงสร้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการสัมภาษณ์ และวัตถุประสงค์ใน

การสัมภาษณ์ เพราะการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่นได้ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละผู้ให้สัมภาษณ์ ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีหลักการบริหาร ทัศนคติต่อการบริหารงานอย่างไรและเพื่อใช้ประกอบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ข้อมูลทุติยภูมิ

ในส่วนของการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ได้ทำโดยการสืบค้นจากระบบฐานข้อมูลของห้องสมุดและฐานข้อมูลขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากแหล่งที่รวบรวมข้อมูลไว้แล้ว หรือหน่วยงานได้ทำการเก็บรวบรวมไว้เรียบร้อยแล้ว ได้แก่ ข้อมูลทางสถิติต่างๆ ที่มีครบถ้วนแล้ว ข้อมูลจากรายงานการวิจัย แนวความคิดหรือทฤษฎีที่มีนักวิชาการคิดค้น รวมทั้งตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาวิจัย ตลอดจนการเก็บรวบรวมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้อ้างอิงได้เลย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 44 ฉบับ ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานีโดยดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2560 และได้รับแบบสอบถามส่งกลับจำนวน 39 ฉบับ

2. การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 11 คน 2. ครูผู้สอน 16 คน 3. นักการ 8 คน และ 4. ผู้นำชุมชน 8 คน ทั้งหมด 43 คน จากสถานศึกษาจำนวน 8 โรงเรียน ดังต่อไปนี้ โรงเรียนบ้านหมากมาย โรงเรียนบ้านโนนขาม โรงเรียนบ้านแก้ง โรงเรียนบ้านโนนสมบูรณ์ โรงเรียนบ้านหนองเงินฮ้อย โรงเรียนบ้านบัวงาม โรงเรียนบ้านป่าโมง และโรงเรียนบ้านแจ่มเจริญ เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก ผู้วิจัยจะใช้คำถามที่ไม่มีโครงสร้าง โดยดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2560

3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลของแบบสอบถาม และข้อมูลที่ไดจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1.1 เพื่อทราบแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

1.2 เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อทราบแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

2. การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ปัจจัยทางความรู้ทางการเมือง
- ส่วนที่ 3 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- ส่วนที่ 4 รูปแบบทัศนคติทางการเมือง
- ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 และเพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9

2. อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมา คือ 41 - 50 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 31.40 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1

3. ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. สถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ สถานภาพสมรส (อยู่ด้วยกัน) จำนวน 37คน คิดเป็นร้อยละ 94.9 สมรส (แยกกันอยู่) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 และหย่า จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 2.6

5. ระดับรายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับรายได้ในช่วงระหว่าง 60,001-65,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา 55,001 – 60,000 บาท จำนวน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 30.8, 65,001 บาทขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5, 35,001-50,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 และน้อยที่สุด รายได้ 30,001 – 35,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

6. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 21 ปีขึ้นไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2

7. การติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการติดตามข่าวสารทางการเมือง จากวิทยุ/โทรทัศน์/หนังสือพิมพ์/อินเทอร์เน็ต วันละ 1-2 ครั้งต่อวัน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8

8. การติดตามข่าวสารทางการเมือง ระบุชื่อเว็บไซต์ ชื่อสถานีโทรทัศน์หรือวิทยุ ชื่อเพจเฟซบุ๊ก หรืออื่นๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 อันดับ ดังนี้

อันดับ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารทางการเมือง ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3, 7, 5, และ 9 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3

อันดับ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารทางการเมือง ผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7

อันดับ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารทางการเมือง ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3,7,5,9 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1

9. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าสถาบันการศึกษาที่ทำงานอยู่ ส่งเสริม/สนับสนุน การมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือทำให้รู้สึกถึงความสำคัญของการเมืองเพียงพอ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 89.7

ส่วนที่ 2 ปัจจัยทางความรู้ทางการเมือง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและทราบถึงการปฏิบัติตนภายใต้ระบอบการเมืองในระดับมาก

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านทางโทรทัศน์บ่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.5 และบ่อยมากคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมา ติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านเว็บไซต์ต่างๆ บ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 30.8 ติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านการใช้งาน

Facebook, Twitter, Instagram บ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 20.5 ติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านคลิป์วิดีโอทางอินเทอร์เน็ตติดตามน้อย คิดเป็นร้อยละ 41 และติดตามน้อยที่สุด ติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านการใช้งานแอปพลิเคชันทางการสื่อสาร เช่น WhatsApp คิดเป็นร้อยละ 51.3

ส่วนที่ 4 รูปแบบทัศนคติทางการเมืองเป็นการวัดทัศนคติทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามว่าโน้มเอียงไปในทิศทางใดระหว่างแบบอำนาจนิยมกับแบบประชาธิปไตย จำนวน 39 ข้อ แบ่งกลุ่มคำถามเป็น 2 กลุ่มได้แก่

คำถามกลุ่มที่ 1 เป็นประเด็นเพื่อการวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตยของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ศึกษา จำนวน 19 ข้อ ผลการศึกษา ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คำถามเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตย จำนวน 19 ข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับความคิดเห็น มากที่สุดและมาก จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก

คำถามกลุ่มที่ 2 เป็นประเด็นเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยมของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ศึกษา จำนวน 20 ข้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คำถามเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยม จำนวน 20 ข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (16 ข้อ) มีระดับความคิดเห็น น้อย และน้อยที่สุด จึงสรุปได้ว่า กลุ่มประชากร มีทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมอยู่ในระดับน้อย ส่วนอีก 4 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็น มาก และปานกลาง ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการยอมรับอำนาจเผด็จการ

จากผลการศึกษาทัศนคติทางการเมือง โดยวัดด้วยแบบสอบถาม จำนวน 39 ข้อ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีทัศนคติทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตย

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม

1. นโยบายด้านการศึกษาและสถาบันให้ชัดเจน ไม่ใช้นโยบายรายวันจนเกิดความสับสนทำให้การศึกษาขาดคุณภาพควรสร้างความตระหนักแก่ชุมชน/ชนบทอย่างจริงจังให้รู้ถึงอันตรายจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง และมีกฎหมายข้อสิทธิขายเสียงให้เด็ดขาด

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสุจริตในการได้มาของตำแหน่งทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายการเจ้าหน้าที่ พนักงานต่างๆ เข้ามาด้วยความสุจริต ทำงานตามหน้าที่ รับใช้ประชาชน

3. สถาบันการศึกษาสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนประชาชนรับรู้ เข้าใจและร่วมแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในครรลองของระบอบประชาธิปไตย คนไทยต้องอดทน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย

2. การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 2. ครูผู้สอน 3. นักการ 4. ผู้นำชุมชน จาก 8 โรงเรียน ผลการศึกษา ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการบริหารและแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับการศึกษาทัศนคติทางการเมือง โดยวัดด้วยแบบสอบถามที่ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีทัศนคติทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตย

1.2 เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษา ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคลกับทัศนคติทางการเมือง

เพศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อประเด็นคำถาม การที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับการบริหารงานของรัฐบาลย่อมสามารถแสดงออกซึ่งความไม่เห็นด้วยในการเมือง เมื่อได้สัมภาษณ์จากตัวอย่าง (ครู) ต่อประเด็นดังกล่าว ข้าราชการครูเพศชาย มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับประชาชนสามารถแสดงออกในการเมืองถ้าไม่พอใจต่อการบริหารงานของรัฐบาล แม้ว่าสถาบันการศึกษาได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ และแนวทางต่างๆ เพื่อที่จะให้ข้าราชการครูทั้งเพศชาย และเพศหญิง ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ในมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งสังคมปัจจุบัน เพศหญิง เพศชาย มีโอกาสในการศึกษาเพิ่มขึ้นและเท่าเทียมกัน มีการรับรู้และมีการแสดงออกถึงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างเด่นชัดกว่าสมัยเก่า แต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูเพศหญิงบางคน ยังคงมีแนวคิดแบบเดิมๆ ที่ปิดกั้นโอกาสในการ

แสดงออกหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวเอง ทำให้มองว่าการที่ประชาชนแสดงออกในการเมืองแบบนี้บางครั้งก็ทำให้สังคมไม่สงบสุขมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ

อายุมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ต่อประเด็นคำถาม ระบบราชการควรยึดหลักอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประเด็นคำถาม เราควรช่วยกันสอดส่องและขจัดผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม รัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งจะมีความมั่นคงมากกว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม นักธุรกิจที่เข้ามาเป็นนักการเมืองล้วนมุ่งหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประเด็นคำถาม การถกเถียงปัญหาต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อยุติโดยใช้เสียงข้างมากเป็นวิธีการที่ทำให้เสียเวลาเปล่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง (ผู้บริการ ครู นักการ ผู้นำชุมชน) ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ยังมีความคิดเห็นว่ระบบราชการควรยึดหลักอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งมองว่าความอาวุโสจะมีประสพการณ์ในการทำงานมากกว่า และเห็นว่าการซื้อสิทธิขายเสียงก็ยังมีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งนักการเมืองส่วนใหญ่มุ่งหาแต่ผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง กลุ่มตัวอย่างบางคนเห็นว่าการถกเถียงปัญหาเพื่อหาข้อยุติ บางครั้งทำให้เสียเวลาเปล่า ซึ่งเป็นแนวคิดที่โน้มเอียงทางอำนาจนิยมที่นับถือระบบอาวุโส ยึดถือค่านิยมแบบเดิม การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับความเสมอภาคของผู้อื่น การไม่ยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นๆ ในการใช้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เป็นต้น แต่กลุ่มตัวอย่างที่อายุระหว่าง 30-50 ปี มีความเห็นแตกต่างจากประเด็นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า สมัยก่อนการเลื่อนตำแหน่งจะถือระบบอาวุโสมากกว่าไม่เปิดโอกาสมากเหมือนในปัจจุบันที่จะเอาความรู้ความสามารถในการเลื่อนตำแหน่งด้วย

ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีทั้งหมด จึงไม่เกิดความแตกต่าง

สถานภาพมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ต่อประเด็นคำถาม การเลือกผู้แทนราษฎรนั้น เลือกคนที่ทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นของเราได้ก็เพียงพอแล้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประเด็นคำถาม รัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเท่านั้น จึงสามารถบริหารประเทศไปตามความต้องการของประชาชนได้ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยนั้นเห็นว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนดีกว่ามาจากการแต่งตั้ง และควรเลือกคนที่ทำประโยชน์ให้กับส่วนร่วมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส(แยกกันอยู่) และหย่า ที่เห็นว่ารัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งก็สามารถบริหารประเทศได้ดีเหมือนกัน แต่เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่สมรส (อยู่ด้วยกัน) มีมากถึง 37 คน แต่ที่สมรส (แยกกันอยู่) และ หย่า มีแค่อย่างละ 1 ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่สมรส (แยกกันอยู่) กับหย่า มีไม่มากพอที่จะวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเชื่อถือ

รายได้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ต่อประเด็นคำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่นักธุรกิจไม่ควรลงมาเล่นการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม นักธุรกิจที่เข้ามาเป็นนักการเมืองล้วนมุ่งหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประเด็นคำถาม รัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเท่านั้น จึงสามารถบริหารประเทศไปตามความต้องการของประชาชนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 60,000 บาท มองว่านักธุรกิจไม่ควรลงมาเล่นการเมืองเพราะจะมุ่งหาแต่ผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อยกว่าที่คิดว่าใครที่ได้มาลงเล่นการเมืองก็มุ่งหาประโยชน์แก่ตนเองทั้งนั้น ส่วนตัวอย่างที่มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาทและมากกว่า 60,000 บาท มองว่ารัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเท่านั้นจึงจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ซึ่งแตกต่างจากตัวอย่างที่มีรายได้ระหว่าง 50,000 – 60,000 บาท ที่คิดว่าไม่ว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนไม่ว่ารัฐบาลที่บริหารประเทศได้ดีเหมือนกัน จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นเป็นไปได้ว่าตัวอย่างที่มีรายได้สูงก็จะมีอายุมาก ประสพการณ์มากกว่าก็เลยมองประเด็นดังกล่าวที่แตกต่างจากตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำที่มีอายุน้อยกว่าด้วย

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ต่อประเด็นคำถาม เราควรช่วยกันสอดส่องและขจัดผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่นักธุรกิจไม่ควรลงมาเล่นการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม รัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งจะมีความมั่นคงมากกว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประเด็นคำถาม นักธุรกิจที่เข้ามาเป็นนักการเมืองล้วนมุ่งหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นคำถาม การถกเถียงปัญหาต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อยุติโดยใช้เสียงข้างมากเป็นวิธีการที่ทำให้เสียเวลาเปล่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประเด็นคำถาม การชุมนุมประท้วงของกลุ่มพลังต่างๆ เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง จึงต้องใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าทำการปราบปราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประเด็นคำถาม เป็นการยากที่จะสร้างระบบประชาธิปไตย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 21 ปี ที่มองว่าเป็นการยากที่จะสร้างระบบประชาธิปไตย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง ควรจะช่วยกันสอดส่องจัดผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียงและมองว่านักธุรกิจมาลงเล่นการเมืองนั้นมักจะหาผลประโยชน์ให้กับตัวเองและพวกพ้อง แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการทำงานที่น้อยกว่า ที่มองว่าไม่ว่านักการเมืองมาจากอาชีพไหนส่วนมากก็หาผลประโยชน์ให้ตนเองกับพวกพ้องอยู่ดี เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงถึงมีการรณรงค์เวลามีการเลือกตั้งในทุกระดับแต่ก็ยังไม่หมดไปจากสังคมไทย และบางคน (ครู นักการ ผู้นำชุมชน) ยังมองว่าเมื่อมีการประท้วงของกลุ่มต่างๆ ควรจะใช้อำนาจของรัฐเข้าปราบปรามในบางครั้ง แสดงให้เห็นว่าบางคนมีทัศนคติโน้มเอียงไปทางอำนาจนิยม หรือยอมรับอำนาจทหาร ที่มองว่าประเทศไทยนั้นต้องปกครองแบบผสมระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตย จึงจะสงบสุข แต่ก็เป็นความคิดเห็นของบางคนเท่านั้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้จะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องของอายุ และรายได้ของกลุ่มตัวอย่างด้วย ที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง

การติดตามข่าวสารการเมืองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ต่อประเด็นคำถาม ระบบราชการควรยึดหลักอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการติดตามข่าวสารเป็นประจำ 1-2 ครั้งต่อวันมองว่าการเลื่อนตำแหน่งนั้นควรเลือกจากคนที่มีความสามารถมากกว่าความอาวุโส แสดงว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางต่างๆ เป็นประจำ ทำให้มีความรู้ทางการเมืองมากก็จะมีทัศนคติโน้มเอียงแบบประชาธิปไตยมากด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ค่อยได้ติดตามข่าวสารเท่าไรมองว่าควรเลือกความอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง แสดงว่ามีทัศนคติ

โน้มเอียงทางอำนาจนิยม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาทัศนคติทางการเมือง โดยวัดด้วยแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีทัศนคติทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการบริหารและแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการติดตามข่าวสารการเมือง ส่วนระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีทั้งหมด จึงไม่เกิดความแตกต่าง ถ้ามีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและทราบถึงการปฏิบัติตนภายใต้ระบอบการเมืองในระดับมาก รวมทั้งติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำผ่านทางช่องทางต่างๆ มีผลต่อการกำหนดแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง เช่น ถ้ามีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและทราบถึงการปฏิบัติตนภายใต้ระบอบการเมืองในระดับมาก ก็จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาทัศนคติทางการเมือง โดยวัดด้วยแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงขุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีทัศนคติทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการบริหารและแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา ชิตวงษ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของครูโรงเรียนเอกชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่จะมีการพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้สถาบันการศึกษาที่สังกัดยังส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กลุ่มครูดังกล่าวมีส่วนร่วมหรือตระหนักถึงความสำคัญของการเมือง

เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยระบุว่าครูโรงเรียนเอกชนที่ศึกษามีแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสถานภาพในด้านเพศ ช่วงอายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และระดับรายได้ ไม่มีอิทธิพลต่อแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองของครูเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด ข้อมูลที่ได้อาจมีรายละเอียดและความลึกของการศึกษาที่จำกัด และสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2539) ได้ อธิบายถึงลักษณะของผู้ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนี้ 1. มีความเชื่อมั่นศรัทธาและเคารพกติกาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชนและเพื่อประชาชน 2. มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจเพื่อนมนุษย์และการมองโลกในแง่ดี 3. มีความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีและความเสมอภาคของบุคคล มีความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้อื่น 4. ต้องเป็นผู้มีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดี รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมาย การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม 5. ต้องรู้จักการแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ต่อการใช้อำนาจของข้าราชการและผู้มีอำนาจทางการเมืองอยู่เสมอ 6. จะต้องเป็นผู้ที่ไม่มิจิตใจหรือความคิดอ่านที่ตรงข้ามกับการมีจิตใจแบบอำนาจนิยม

แต่การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้บริหารสถานศึกษาไทย : กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แตกต่าง จากการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของครูประถมศึกษาศึกษาของ แสง บุญมี (2537) ซึ่งพบว่า ครูประถมศึกษาในเขตจังหวัดอีสานใต้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและอำนาจนิยม แต่มีข้อมูลที่น่าสนใจคือ เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา และสถาบันที่จบการศึกษา มีอิทธิพลต่อรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง เช่น ครูเพศชาย มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่าเพศหญิง หรือครูยังมีอายุสูงขึ้นระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะลดลงแบบเป็นปฏิภาคกับอายุ และอายุราชการ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคลกับทัศนคติทางการเมืองพบว่า เพศ อายุ สถานภาพรายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการติดตามข่าวสารการเมือง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานของ แสง บุญมี (2537) ที่ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของครูประถมในเขตจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งพบว่า ครูประถมศึกษาในเขตจังหวัดอีสานใต้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและอำนาจนิยม ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองนี้ได้แก่ เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา และสถาบันที่จบการศึกษา หรืองานของ บุษบง ภูโคกเนิน (2556) พบว่า รายได้ อาชีพ และการมีโอกาสได้รับรู้กิจกรรมหรือข่าวสารทางการเมืองได้มากกว่าส่งผลโดยตรงต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม นอกจากนี้ การรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนจำนวนมากมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าการรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนจำนวนครั้งน้อย (สุนทร พูนเอียด 2526)

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างอื่นเพิ่มขึ้น เช่น บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มประชาชนหรือกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน เป็นต้น เพื่อให้องค์ความรู้ในด้านนี้มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น การพูดคุยกับเพื่อนสื่อมวลชนและพฤติกรรมทางการเมือง เป็นต้น เพื่อขยายความรู้ดังกล่าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากท่าน ดร.ณรุจน์ วศินปิยมงคล อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร และ ดร.ศรันย์ สุดใจ สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามทุกๆ ท่าน ที่ให้ความร่วมมือจนทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณี ดั่งบ้านยาง. บทบาทการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. การค้นคว้า
อิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
นครสวรรค์, 2556.
- ธีรนุช ธีรทีป. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทฤษฎีของครูต้นแบบ.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต, 2548.
- ธีรวุฒิ ไศภิชฎกุล. การเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ก.พล.(1996) จำกัด, 2543.
- บุษบง ภูโคกเนิน. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทาง
การเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง
แบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขต
เทศบาลเมือง มหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม.
วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2556.
- ประธาน สุวรรณมงคล. การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบท
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547.
- ปัจจุพร ตะบูนพงศ์. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบ
ประชาธิปไตยของข้าราชการครูระดับมัธยม
ศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2550.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. สังคมวิทยาการเมือง. ขอนแก่น:
คลังนานาวิทยา, 2539.
- มยุรี ถนอมสุข. การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วน
ร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและ
กีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันตนาการ.
ปีที่ 38, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2555) : 36-48.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. วัฒนธรรมทางการเมือง
การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับ
ประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วี.เจ.
พรินติ้ง, 2544.
- วัฒนา ชัดวงษ์. วัฒนธรรมทางการเมืองของครูโรงเรียน
เอกชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.
การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2544.
- แสวง บุญมี. วัฒนธรรมทางการเมืองของครูประถมศึกษา
แห่งชาติ ศึกษากรณีครูประถมศึกษาจังหวัด
อีสานใต้. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทาง
สังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ:
สามลดา, 2550.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. วิธีวิทยา
การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2547
- สุนทร พูนเอียด. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาใน
วิทยาลัยครู กลุ่มภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.
- สุรัชย์ ศิริไกร. การพัฒนาประชาธิปไตยโดยปราศจาก
การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และจริยธรรม
ทางการเมือง. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและ
ศิลปะ. 9, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2550): 64-89.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า จังหวัดอุบลราชธานี
An Analysis of Cost and Financial Return for Oyster Mushroom Farm Business
in Ubon Ratchathani Province

สุจิตตรา หงษ์ยนต์*¹

¹คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: Sujittra.h@ubru.ac.th

Received: March 2, 2019 Revised: June 6, 2019 Accepted: June 17, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าโดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในจำนวน 20,000 ก้อน การศึกษาวิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพาะเห็ดนางฟ้าในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ราย ศึกษาข้อมูลเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลของต้นทุนการผลิตและรายได้ สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนใช้วิธีระยะเวลาคืนทุน วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ และวิธีผลตอบแทนที่แท้จริง ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนมีต้นทุนการผลิตรวม 453,427 บาท รายได้รวม 1,321,600 บาท ระยะเวลาคืนทุน 1 ปี 9 เดือน 2 วัน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 391,492.40 บาท อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงร้อยละ 51.00 ถือว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ยอมรับได้

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทนทางการเงิน ธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า

Abstract

This research article aimed to study the cost and financial return of oyster mushroom farm business using a comparison of cost and financial return for production of 20,000 piece. The study used data collection method by interviewed 3 oyster mushroom farm business entrepreneurs in Ubon Ratchathani province. Then reviewed the related academic papers and research literatures for gathering information of production cost and sales revenue. Financial returns were calculated by payback period method, net present value method and, internal rate of return method. The result showed that total production cost of the investment was 453,427 baht, total revenue was 1,321,600 baht, payback period was 1 year 9 months and 2 days, net present value was 391,492.40 baht and, the internal rate of return was 51.00%. It could be concluded that this project was acceptable.

Keywords: Cost analysis, Financial return, Oyster mushroom farm business

บทนำ

เห็ดนางฟ้าเป็นเห็ดเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่อยู่ในสกุลเดียวกันกับเห็ดนางรม และเห็ดเป๋าฮื้อมีลักษณะคล้ายเห็ดนางรม แต่ดอกมีสีขาวนวลถึงน้ำตาลอ่อน หมวกดอกหนา และเนื้อแน่นกว่าเห็ดนางรม ชื่อ “เห็ดนางฟ้า” เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นในเมืองไทย แต่คนไทยบางคนเรียกว่าเห็ดแขก เพราะเห็ดชนิดนี้มีถิ่นกำเนิดแถบภูเขาหิมาลัย ประเทศอินเดียใน

สภาพธรรมชาตินั้นเห็ดนางฟ้าชอบเจริญอยู่ตามตอไม้ๆ ในบริเวณที่มีอากาศชื้นและเย็น แต่เมื่อนำมาเพาะเห็ดนางฟ้าสามารถเจริญเติบโตได้ดีในขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อน ฟางข้าวสับละเอียด ชั่งข้าวโพดป่น สัสนุ่น สัฝ้าย ปุ๋ยหมัก หรือแม้แต่เศษฟางที่ใช้เพาะเห็ดฟางไปแล้ว ยังสามารถนำมาตากให้แห้ง และปนให้ละเอียดแล้วนำไปใช้เพาะเห็ดนางฟ้าได้

เห็ดนางฟ้าถูกนำมาเลี้ยงในอาหารวัวเป็นครั้งแรกโดย Jandaik ในปี ค.ศ. 1974 ต่อมา Rangaswami และNadu แห่งAgricultural, University, Coimbatore India เป็นผู้นำเชื้อบริสุทธิ์ของเห็ดนางฟ้าเข้ามาฝากไว้ที่ American type culture collection (ATCC) USA. ในปี ค.ศ. 1975 เห็ดนางฟ้าได้ถูกนำเข้ามาทดลองเพาะในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดย ดร.ศิริพงศ์ บุญหลง ได้ทำการทดลองเพาะเห็ดนางฟ้าที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทยปรากฏว่าสามารถเจริญได้ดีในสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย ต่อมามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้นำมาทดลองเพาะเลี้ยงในอาหารชนิดต่างๆ ปรากฏว่าเห็ดนางฟ้าสามารถเจริญเติบโตได้ดีในอาหารหลายชนิดคล้ายกับเห็ดนางรม จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2520 กองวิจัยโรคพืชกรรมวิชาการเกษตร ได้นำเห็ดนางฟ้ามาทดลองเพาะพบว่าเจริญเติบโตได้ดีสามารถเพาะได้ง่ายและให้ผลผลิตเร็ว ประกอบกับเห็ดนางฟ้าเป็นเห็ดที่มีขนาดของดอกปานกลาง เนื้อแน่น รสชาติดี อร่อย มีคุณค่าทางอาหารสูง มีไขมันต่ำ ปลอดภัยจากสารพิษ สามารถเก็บไว้ในตู้เย็นได้หลายวันและสามารถปรุงอาหารได้หลายอย่างเช่นเดียวกับเห็ดชนิดอื่น จึงนิยมบริโภคกันมาก ทำให้ในปัจจุบันมีการเพาะเห็ดชนิดนี้นักอย่างแพร่หลายและมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากตลาดมีความต้องการมากประกอบกับประเทศไทยมีสภาพภูมิอากาศเหมาะสม ต่อการเจริญเติบโตของเห็ด อีกทั้งกรรมวิธีการเพาะก็สามารถทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยากต่อการปฏิบัติใช้ระยะเวลาสั้น และสามารถเพาะได้ตลอดทั้งปี (เติมพงศ์ แสงปกรณกิจ 2556)

ผลผลิตเห็ดเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้บริโภค เนื่องจากสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอาหารคาว อาหารมังสวิรัต หรือการแปรรูปต่างๆ อีกทั้งยังมีรสชาติอร่อยและมีคุณค่าทางโภชนาการ ส่งผลให้ความต้องการบริโภคเห็ดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ เห็ดบางชนิดมีฤทธิ์เป็นยารักษาโรค และยังสามารถนำไปสกัดสารเพื่อใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางและทำเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมได้ ส่งผลให้แนวโน้มความต้องการเห็ดภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาได้จากราคาเห็ดที่จำหน่ายในตลาดมีแนวโน้มขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ดีต่อเนื่อง โดยในปี 2553-2555 เห็ดนางฟ้ามีราคาขาย 30 บาท 35 บาท และ 40 บาท ต่อกิโลกรัม และเห็ดหูหนูมีราคาขาย 20 บาท 30 บาท และ 35 บาท ต่อกิโลกรัม ตามลำดับ (สัญญา ต้นตยาภรณ์ 2558) ส่วนในด้านตลาดต่างประเทศแนวโน้มในการส่งออกเห็ดของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า

จะมีสัดส่วนในการส่งออกเพียงร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับผลผลิตเห็ดทั้งหมดในประเทศ อาจเป็นเพราะปริมาณผลผลิตเห็ดในแต่ละปียังไม่เพียงพอความต้องการในประเทศ ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกยังมีสัดส่วนที่ไม่สูงนัก อย่างไรก็ตาม การส่งออกเห็ดสดแช่เย็นและเห็ดแปรรูปของไทยในปี 2554 มีมูลค่าทั้งสิ้น 144.1 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.0 เมื่อเทียบกับปี 2553 โดยเห็ดสด แช่เย็นส่วนใหญ่จะทำการส่งออกไปยังญี่ปุ่น และประเทศต่างๆ ในอาเซียน เนื่องจากระยะทางการขนส่งไม่ไกลมากนักทำให้เห็ดยังมีความสดและมีคุณภาพดี ในขณะที่ประเทศที่อยู่ไกลออกไปและใช้ระยะเวลาในการขนส่งจะมีการส่งออกในลักษณะของเห็ดแปรรูป ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ในแถบยุโรป เป็นต้น (กระทรวงพาณิชย์ 2555) และหากมีการส่งเสริมพัฒนาการผลิตเห็ดอย่างจริงจังและให้เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้นสัดส่วนในการส่งออกเห็ดของไทยไปต่างประเทศจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก

จากการศึกษาบทความวิจัยเกี่ยวกับการลงทุนเพาะเห็ดนางฟ้า มีเกษตรกรหรือผู้ประกอบการธุรกิจผลิตเห็ดแบบครบวงจร ทำให้ทราบว่าการลงทุนธุรกิจการผลิตเห็ดแบบครบวงจรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการค่อนข้างสูง เพราะสามารถจำหน่ายผลผลิตได้เกือบทุกขั้นตอนในการผลิต เช่นเชื้อเห็ดก้อนเพาะเชื้อสำเร็จรูป และดอกเห็ด เป็นต้น แต่ในปัจจุบันยังมีผู้ประกอบการลงทุนในธุรกิจการผลิตค่อนข้างน้อย เนื่องจากข้อจำกัดในการผลิตเชื้อเห็ดที่ทำได้ยาก เงินลงทุนในระยะแรกสูง ประกอบกับต้องมีการบริหารจัดการฟาร์มอย่างถูกต้อง ดังนั้นผู้ประกอบการที่จะเริ่มต้นทำธุรกิจนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้ และต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายด้านทั้งในเรื่องของปัจจัยการผลิต วิธีการผลิต เงินทุน และการตลาดของการผลิตแบบครบวงจร จึงจะส่งผลให้ การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และสามารถประกอบธุรกิจนี้ได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ลักษณะของธุรกิจการผลิตเห็ดแบบครบวงจร และวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน ของการลงทุน เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจธุรกิจดังกล่าวสามารถศึกษาการลงทุนทางธุรกิจ และใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนผลิตเห็ดแบบครบวงจรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งหมด 51 ราย

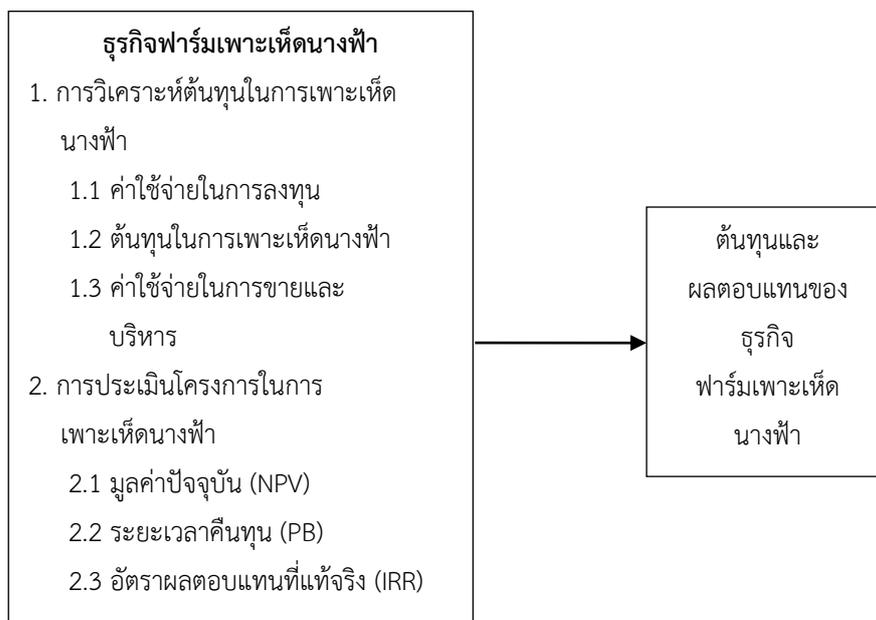
กลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้แบบเจาะจงโดย

เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ราย ได้แก่ ผู้ประกอบการรายแรกที่อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 220/1 หมู่ 25 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ประกอบการรายที่สองอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ 3 ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี และ ผู้ประกอบการรายที่สามอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 5 ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิด ในการวิจัย ดังนี้ (ธนยา พร้อมมูล 2559)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งออกแบบขึ้นมาเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ของการศึกษาประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ประกอบด้วย ที่ตั้งของฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ลักษณะการประกอบธุรกิจ กระบวนการผลิต ประเภทผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย การจัดจำหน่าย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการเพาะเห็ดนางฟ้า ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการลงทุนซึ่งหมายถึงเงินที่จ่ายใน

การลงทุนเริ่มแรกโดยจะประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า โรงบ่มก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า รวมถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการผลิตและจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางฟ้า

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทน เพื่อให้ทราบถึงรายได้ต่อหน่วย กระแสเงินสดรับ และคำนวณหากระแสเงินสดสุทธิสามารถวิเคราะห์โครงการโดย

1. วิธีระยะเวลาคืนทุน (Payback Period :PB) ควรมีระยะเวลาคืนทุนที่สั้นกว่าระยะเวลาคืนทุนที่ต้องการ

หรือมีระยะเวลาคืนทุนเร็ว

2. วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) หากผลลัพธ์ที่ได้ออกมาเป็นมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก หรือมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดสุทธิสูงกว่าจำนวนเงินลงทุนถือว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ยอมรับได้

3. วิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Internal Rate of Return : IRR) อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้ควรเท่ากับหรือมากกว่า อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารกรุงไทย คือ ร้อยละ 8 ซึ่งเป็นอัตรา ณ วันที่ 27 เมษายน 2560 (ข้อมูลโดยประมาณ) จะถือว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้าโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้จากการจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า

และเห็ดนางฟ้า

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวม ค้นคว้า ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร เว็บไซต์ที่เผยแพร่จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ ศึกษา เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การประเมินคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ภายหลังสร้างข้อคำถามผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งได้ค่าอยู่ที่ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในส่วนของการประมาณการงบประมาณการเงิน ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประมาณการงบประมาณการเงิน

ประมาณการ งบประมาณการเงิน	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
สินทรัพย์หมุนเวียน					
เงินสด	162,070	328,554	499,704	675,606	853,373
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	162,070	328,554	499,704	675,606	853,373
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์					
ที่ดิน	210,000	210,000	210,000	210,000	210,000
โรงเรือน (สุทธิ)	36,800	27,600	18,400	9,200	0
เครื่องจักรและอุปกรณ์ (สุทธิ)	27,644	23,858	20,072	16,286	12,500
รวมที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	274,444	261,458	248,472	235,486	222,500
รวมสินทรัพย์ทั้งสิ้น	436,514	590,012	748,176	911,092	1,075,873
หนี้สิน					
เงินกู้	0	0	0	0	0
รวมหนี้สิน	0	0	0	0	0
ส่วนของผู้ถือหุ้น					
ทุน	287,430	287,430	287,430	287,430	287,430
กำไรสะสม	149,084	302,582	460,746	623,662	788,443
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	436,514	590,012	748,176	911,092	1,075,873
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	436,514	590,012	748,176	911,092	1,075,873

จากตารางที่ 1 พบว่า ในปีที่ 1 มีสินทรัพย์รวมทั้งสิ้นเท่ากับ 436,514 บาท ประกอบด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนเท่ากับ 162,070 บาท และที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เท่ากับ 274,446 บาท ส่วนด้านหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นรวมทั้ง

สิ้นเท่ากับ 436,514 บาท ประกอบด้วย ทุนเท่ากับ 287,430 บาท กำไรสะสมเท่ากับ 149,084 บาท

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนของธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุน

รายการ	ค่าที่ได้จากการคำนวณ
ระยะเวลาคืนทุน (PB)	1 ปี 9 เดือน 2 วัน
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	391,492.40 บาท
อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR)	ร้อยละ 51.00

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานทางด้านการเงินตามรายละเอียดข้างต้นมีความคุ้มค่าทางการเงินคือมีระยะเวลาคืนทุนภายใน 1 ปี 9 เดือน 2 วัน มูลค่าปัจจุบันสุทธิหลังสิ้นสุดโครงการ 5 ปีเท่ากับ 391,492.40 บาท และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในท้องตลาด ซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงร้อยละ 8 เท่านั้น ส่วนอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับร้อยละ 51.00

สรุปผลการวิจัย

ผู้ประกอบการที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ราย ดังนี้ ผู้ประกอบการรายแรกที่อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 220/1 หมู่ 25 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ประกอบการรายที่สองอาศัยอยู่ บ้านเลขที่

29 หมู่ 3 ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี และผู้ประกอบการรายที่สามอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 5 ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในภาพรวมผู้ประกอบการส่วนใหญ่เพาะเห็ดนางฟ้าพันธุ์ฮังการี และเห็ดนางฟ้าภูฐานต้นทุนเริ่มแรกในส่วนของที่ดิน โรงเรือน เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิตก่อนซื้อเห็ดนางฟ้า มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนในปีแรกเท่ากับ 287,430 บาท

ต้นทุนการผลิต (Production Cost) การแปรสภาพวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปโดยใช้แรงงานคน เครื่องมือ เครื่องจักร และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ประกอบด้วยต้นทุน 3 ประเภท ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิตปีแรกเท่ากับ 85,130 บาท รวมถึงตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีที่ 5 เท่ากับ 453,427 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ปีแรกเท่ากับ 2,800 บาท รวมถึงตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีที่ 5 เท่ากับ 14,800 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางต้นทุนการผลิตเห็ดนางฟ้า

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	รวม
ต้นทุนการผลิต :						
วัตถุดิบทางตรง	59,810	61,566	63,268	64,975	69,673	319,292
แรงงานทางตรง	20,000	20,600	21,200	21,800	22,400	106,000
ค่าใช้จ่ายการผลิต	5,320	5,470	5,622	5,783	5,940	28,135
ต้นทุนรวม	85,130	87,636	90,090	92,558	98,013	453,427
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน :						
ค่าโทรศัพท์	1,800	1,850	1,900	1,950	2,000	9,500
ค่าเช่า	1,000	1,030	1,060	1,090	1,120	5,300
รวม	2,800	2,880	2,960	3,040	3,120	14,800

ผลตอบแทนจากการขายก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าและ รายได้จากการขายดอกเห็ดนางฟ้า จากข้อมูลในการ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 3 ราย นำมาเฉลี่ยเป็นยอด ขาย ซึ่งพบว่า รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า ประกอบด้วยรายได้จากการขายก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้ามียอด

ขายเท่ากับ 70,000 บาท รายได้จากการขายดอกเห็ดนางฟ้า มียอดขายเท่ากับ 180,000 บาทรวมรายได้ทั้งสิ้น 250,000 บาท ในปีที่ 1 และมีประมาณการรายได้ตลอดระยะเวลา 5 ปีเท่ากับ 1,321,600 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางรายได้จากการขายก้อนเชื้อเห็ดและดอกเห็ดนางฟ้า

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	รวม
รายได้จากการขายก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	70,000	72,000	74,000	76,000	78,000	370,000
รายได้จากการขายดอกเห็ดนางฟ้า	180,000	185,000	190,200	195,500	200,900	951,600
รวมยอดขาย	250,000	257,000	264,200	271,500	278,900	1,321,600

จากการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนทั้ง 3 ด้าน พบว่า การดำเนินงานทางการเงินตามรายละเอียดข้างต้นมีความคุ้มค่าทางการเงิน คือ มีระยะเวลาคืนทุนภายใน 1 ปี 9 เดือน 2 วันมูลค่าปัจจุบันสุทธิหลังสิ้นสุดโครงการ 5 ปี เท่ากับ 391,492.40 บาท และอัตราผล

ตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในท้องตลาดซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงร้อยละ 8 เท่านั้น ส่วนอัตราผลตอบแทนภายในโครงการร้อยละ 51.00 ดังแสดงตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ

ปีที่	รายการ	จำนวนเงิน	แฟกเตอร์ลดค่าที่ 8%	NPV	อัตราคิดลด r= 30%	มูลค่าปัจจุบัน	อัตราคิดลด r= 57%	มูลค่าปัจจุบัน
0	เงินลงทุน	287,430			27	287,430	27	287,430
1	กระแสเงินสดสุทธิ	162,070	0.9259	150,060.61	0.7692	124,664	0.6369	103,222
2	กระแสเงินสดสุทธิ	166,484	0.8573	142,726.73	0.5917	98,509	0.4057	67,543
3	กระแสเงินสดสุทธิ	171,150	0.7938	135,858.87	0.4552	77,907	0.2584	44,225
4	กระแสเงินสดสุทธิ	175,902	0.7350	129,287.97	0.3501	61,583	0.1646	28,953
5	กระแสเงินสดสุทธิ	177,767	0.6806	120,988.22	0.2693	47,873	0.1045	18,577
	รวม			678,922.40		410,536		262,520
	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ					123,106		24,910

การคำนวณหาระยะเวลาคืนทุน (PB)

เงินลงทุน	287,430
หัก กระแสเงินสดสุทธิปีที่ 1	(162,070)
	125,360
หัก กระแสเงินสดสุทธิปีที่ 2	(166,484)
คงเหลือ	41,124
ถ้าจำนวนเงิน 165,732 บาท เท่ากับ 1 ปี	
ถ้าจำนวนเงิน 125,360 บาท เท่ากับ 125,360 = 0.756 ปี	
ระยะเวลา 0.756 ปี เท่ากับ 274 วัน (0.756X 365 วัน)	
ดังนั้นระยะเวลาคืนทุน เท่ากับ 1 ปี 9 เดือน 2 วัน	

การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)

เงินลงทุนเบื้องต้นเท่ากับ	287,430 บาท
มูลค่าปัจจุบันสุทธิตลอดโครงการเท่ากับ	678,922.40 บาท
NPV สุทธิโครงการ (678,922.40-287,430)	
เท่ากับ	391,492.40 บาท

การคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR)

อัตราดอกเบี้ยที่เป็นอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) ของโครงการต้องเป็นอัตราส่วนลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 0 ดังนั้น อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) ของการลงทุนธุรกิจฟาร์มเพาะเห็ดนางฟ้า ในจังหวัดอุบลราชธานี ต้องมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 57 - 30	
อัตราส่วนลด (r ร้อยละ) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) บาท	
57	24,910
30	123,106
27	98,196
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพิ่มขึ้น 98,196 บาท	
อัตราส่วนลด ลดลงร้อยละ 27	
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพิ่มขึ้น 24,910 บาท	
อัตราส่วนลด ลดลงร้อยละ 25.37	
ดังนั้นอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) ของโครงการ เท่ากับร้อยละ 51.00	

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้วิธีการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นกล่าวคือต้นทุนที่เกิดขึ้นในการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ

เพ็ญธิรา สิทธิอาษา (2554) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของต้นทุนไว้ และนอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการ ซึ่งประกอบด้วยมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ระยะเวลาคืนทุน (PB) และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐานันดร ปรีดากัญญรัตน์ (2560) ที่ได้กล่าวถึงระยะเวลาคืนทุนคือ เน้นการยอมรับโครงการที่ทำให้ระยะเวลาคืนทุนเร็วที่สุดเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการช่วยขจัดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการมีความเสี่ยงจากการลงทุนน้อยที่สุดด้วย ในส่วนของมูลค่าปัจจุบันสุทธิจะมีการยอมรับโครงการ หากโครงการนั้นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นหรือมีมูลค่าที่ได้รับจากการลงทุนสูงกว่าต้นทุนหรือมีค่า NPV เป็นบวก ก็ยอมรับได้ว่าโครงการนั้นสามารถดำเนินการได้ รวมถึงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงก็คือ จะยอมรับโครงการที่มีค่า IRR สูงกว่าอัตราตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ถ้า IRR ของโครงการต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าวก็จะไม่ยอมรับโครงการนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิตเห็ดนางฟ้าของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่ารูปแบบ การผลิตเห็ดนางฟ้าของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการผลิตก่อนและเปิดดอก และรูปแบบการซื้อก้อนเชื้อมาเปิดดอก ทั้งสองรูปแบบสามารถเพาะเห็ดให้มีกำไรได้ หากแต่รูปแบบการผลิตก่อนและเปิดดอกเองจะมีกำไรมากกว่า
2. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิตเห็ดนางฟ้าของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุบลราชธานีที่ใช้รูปแบบการผลิตก่อนและเปิดดอกนั้น และเมื่อมีการสั่งซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการการผลิตก่อนพบว่า ต้องสั่งซื้อในปริมาณมากเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและส่งผลให้เกิดกำไรที่สูงกว่าการสั่งซื้อวัตถุดิบในปริมาณน้อยและสั่งซื้อบ่อยครั้ง

3. เกษตรกรสามารถหาวัตถุดิบในท้องถิ่นทดแทนเชื้อเลี้ยงไม่ยุ่งยากซึ่งมีราคาแพงในการผลิตเห็ดนางฟ้าได้ เช่น เชื้อเลี้ยงไม่เมฆ่ม่วง ผักตบชวาผสม และฟางข้าว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการการผลิตเห็ดนางฟ้าในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการผลิตที่เหมาะสม มีคุณภาพ และลดต้นทุนในการผลิตในทุกระดับ

2. ควรมีการศึกษาการทดลองการผลิตเห็ดนางฟ้าจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว ชี้เลื่อย ไม้ยางพารา และวัสดุอื่นๆ ที่มีในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเพื่อจะเป็นการลดต้นทุนในการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนในจังหวัดอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก ดร.ประไพพิศ เลียบสือตระกูล ที่ได้กรุณาให้แนวคิดและองค์ความรู้ รวมทั้งช่วยตรวจสอบการทำวิจัยฉบับนี้ทุกขั้นตอน ตลอดจนการเอาใจใส่และการให้กำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ประกอบการเพาะเห็ดนางฟ้าทั้ง 3 ท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์กับการวิจัยฉบับนี้

ในส่วนของคุณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่กรุณาให้การสนับสนุนในส่วนทุนการจัดทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ฐานันดร ปรีดากัญญารัตน์. การวิเคราะห์ต้นทุน. วารสารราชชมงคลล้านนา. 5, 2 (กรกฎาคม 2560): 77-91.

เต็มพงศ์ แสงปกรณกิจ. เห็ดนางรม. กรุงเทพฯ: มปท, 2556.

ธนยา พร้อมมูล. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกสับปะรด กรณีศึกษาเกษตรกรรายย่อย ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 2559.

เพ็ญธิรา สิทธิอาษา. ความเป็นไปได้ในการลงทุนปลูกมะขามหวาน ในเขตพื้นที่ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. (ออนไลน์) 2554 (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2560). จากhttp://eprints.utcc.ac.th/2559/1/2559fullt_ext.pdf.

พานิชย์, กระทรวง. แนวโน้มเศรษฐกิจการเกษตรของไทย. (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560). จาก http://organic.moc.go.th/th/standard/economic_agriculture.

สัญญาชัย ตันตยาภรณ์. วิเคราะห์การวางแผนธุรกิจเพาะเห็ดนางฟ้า. (ออนไลน์) 2558 (อ้างเมื่อ 22 เมษายน 2560). จากhttp://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses

The Relationship Between Cognitive Styles and Critical Thinking of Undergraduate Students at Surindra Rajabhat University

Wijittra Potisarn^{*1} Prachit Intaganok^{**2} Nootjaree Boonget^{***3} and Udom Homkum^{****4}

1,2,3,4 Information Communication and Technology for Education, Surindra Rajabhat University

E-mail: wijittrapo@srru.ac.th

Received: November 13, 2018 Revised: January 8, 2019 Accepted: January 25, 2019

Abstract

The objective of this research was to study the relationship between the cognitive styles and critical thinking of undergraduate students at Surindra Rajabhat University. The sample group was the first-year undergraduate students at Surindra Rajabhat University in the first semester of academic year 2018. There were 317 students which were collected by cluster random sampling. The instruments used in this research were a cognitive style test and a critical thinking ability test. The cognitive style test separated three styles of student thinking processes. These include an analytical style, a categorical style, and a relational style. The reliability of the cognitive style test yielded Cronbach's alpha coefficient of 0.709. Moreover, the critical thinking ability test could measure the levels of five critical thinking abilities namely inference making, recognition of assumptions, deduction, induction, and evaluation of arguments. The reliability of the critical thinking ability test was analyzed by the Lovett method at an 80 percent cut point which presented a score of 0.910. The data were analyzed by means, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results of the research were as follows:

The mean score of the critical thinking ability of students was 14.11 (S.D. = 2.473). The correlation coefficients of the variables found that the analytical style had a significant with the categorical style and the relational style but negative relationship at the .01 level. The categorical style had a significant with relational style but negative relationship at the .01 level. However, the correlation coefficients between cognitive styles and critical thinking showed that the analytical style and the categorical style had a significant with the critical thinking with a positive relationship at the .01 level while relational style had a significant with the critical thinking but had a negative relationship at the .01. Furthermore, the multiple regression influence from cognitive styles to critical thinking found that the three variables of cognitive styles that are important predictors of critical thinking gave a figure of 40.59%.

Keywords: Cognitive Styles, Critical Thinking, Relationship

Introduction

Fifty years ago, it was enough to master the “Three Rs”; reading, writing, and arithmetic. However, the “Three Rs” simply aren’t enough. If today’s students want to complete in today’s global working society, they must also be proficient

in the “Four Cs” which are communicators, creators, critical thinkers, and collaborators (National Education Association 2018). These are called the “21st century skills”. This is an overarching description of the knowledge, skills,

and dispositions seen as prerequisites for success in the global workplace of the future (Germaine et al 2016). Nowadays, many studies on 21st century skills have been focused on the question “How do I teach the students to accomplish these skills?”. For example, the purpose of this research is to illustrate how each skill may be purposefully integrated into post-secondary teaching. (Germaine et al. 2016) Moreover, a perspective from England is a discussion of how 21st century skills are developed in early years, primary and secondary stages (White 2015).

However, the process of the cognitive styles contributed or related to the ability to think critically in accordance with the concept of dresses. (Pongdecha 1999). There are three styles of cognitive thinking processes based on the ideas of Kendall, Moss and Sigel which include descriptive - analytical style, categorical - inferential style and relational style. The cognitive style of people can present different types according to the situation or problem that has occurred. However, how to decide the cognitive style of each people was the observation of their thinking process. The thinking process which people presented the most, was the cognitive style. (Konlum 2002). From this reason, the cognitive styles could contribute or relate to the ability of critical thinking, making the study of cognitive styles of people very important.

Furthermore, teaching and learning to promote critical thinking skills is of more interest for educational researchers. There were many research and development topics of critical thinking skills such as using action research to develop critical thinking (Nold 2017), exploring cultural challenges and teaching methods to promote critical thinking of students at school (Tan 2017), or study the relationship between the critical thinking with different independent variables. The critical thinking process included

inference making, recognition of assumptions, deduction, induction and evaluation of arguments. The results of the research showed that the critical thinking process can predict English teachers' language learning beliefs and their respective levels (Dehghayedi and Bagheri, 2018). Moreover, it found that the study of promoting critical thinking skills was separated into two types of research methodology namely experimental research (Phengsawat: 2014) and survey research (Promwang 2010).

For this research, the survey research methodology was used at the study of the relationship between the cognitive styles and the critical thinking. The results of the study presented the fact that the cognitive styles can predict the critical thinking ability of the students. Moreover, it will lead to an improvement in the quality of teaching in developing critical thinking of students who have different cognitive styles.

Research Objective

The objective of this research is to study the relationship between the cognitive styles and critical thinking of undergraduate students at Surindra Rajabhat University.

Research methods

Population and Sample

1. The population were first-year undergraduate students at Surindra Rajabhat University. There were 1,526 students who enrolled in the first semester of 2018. (The office of academic promotion and registration 2018)

2. The sample was collected from the population using the Taro Yamane to calculate the sample size at a significance level of .01. There were 317 students who were collected by the cluster random sampling.

Variables

1. The independent variable was the cognitive styles. There were three styles of student thinking process including analytical style, categorical style and relational style.

2. The dependent variable was the critical thinking. There were five levels of critical thinking abilities namely inference making, recognition of assumptions, deduction, induction and evaluation of arguments.

Conceptual Framework

The study of the relationship between cognitive styles which include analytical style, categorical style and relational style all affected critical thinking abilities including inference making, recognition of assumptions, deduction, induction and evaluation of arguments. The concept of this research is shown in Figure 1.

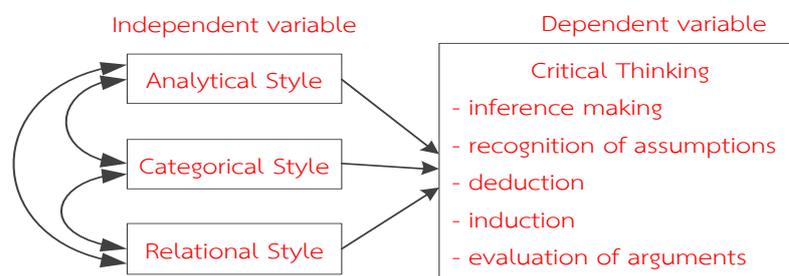

Figure 1 Conceptual Framework

Theories

1. Cognitive styles

The cognitive style was the pattern of the personal thinking process. The characteristics of individuals, or units of action, that make individuals express their perceptions. The thinking of people could affect people's representation such as personality, skills, abilities and learning behavior such as memory, understanding, implementation and problem solving. (Soreekul 2004)

Furthermore, the cognitive styles were personality traits of individuals who demonstrated perception and the individual thinking process. Firstly, thinking was more about perception than the process. Secondly, thinking influenced the personality of the person and thus was a dominant feature. Thirdly, the way of thinking is that of each individual. However, the cognitive styles can be changed according to age as people grow up.

Although the cognitive styles can change they do not change completely. (Witkin et al. 1971)

There are three styles of the student thinking processes. These included analytical style, categorical style and relational style. Each style can contribute or relate to the achievement of students. (Khumsawat 2006)

In summary, the cognitive styles refer to the characteristics and the abilities of each person's thinking. They are divided into three types of cognitive styles; analytical style, categorical style and relational style. A person can express the cognitive styles such as personality, skills and learning behaviors such as perception, memory, understanding, application and problem solving.

2. Critical thinking

The critical thinking was the ability to use their own thinking in a thoughtful way. The thinking is based on information, evidence and their background knowledge which a person must link together leading them to make a decision by

reasonable settlement. (Pattiyathani et al. 2005)

The critical thinking also refers to the thinking or thought process, deliberation, judgment and information. In the conditions they appear by using knowledge or conditions. We used our knowledge, thoughts and experiences to carefully consider the evidence that leads to a reasonable conclusion. So to the process of tracking science which consists of the classification, interpretation, analysis, evaluation, conclusion and reasoning. These are the criteria for making a decision and evaluating the work. (Urairak 2010)

Moreover, the critical thinking means to reason effectively, recognizing connections between systems, concepts, and disciplines to solve problems and make decisions. Critical thinking requires clarity, accuracy, and precision of expression; relevance of arguments or questions; logic of thought; and thinking with sufficient depth and breadth to consider complexities and perspectives of an issue. (Germaine et al 2016).

In summary, the critical thinking refers to the level of individual competence used in thinking carefully and reasonably, with in the mind. When decision making in certain situations we must assess and summarize based on information, it must be backed up with evidence.

Research Instrument

The instruments used in this research were a cognitive styles test and a critical thinking ability test. The steps to develop the instrument were as follows:

1. The cognitive styles test.

The cognitive styles test was based on Kagan's concept. The question items included two illustrated pictures and three multiple choices. Each choice instead the cognitive styles including analytical style, categorical style, and relational style. The test included 40 items. Moreover, finding out the reliability of Cronbach's alpha coefficient yielded the value of 0.709. The

cognitive styles test was regarded as usable.

2. The critical thinking ability test.

The critical thinking ability test was created according to the concept of Watson and Glaser (Watson and Glaser 2009). The test measured the levels of five critical thinking abilities namely inference making, recognition of assumptions, deduction, induction, and evaluation of arguments contained 30 items. Moreover, finding out the reliability of the Lovett method which set the cut point at 80 percent yielded the value of 0.910. The critical thinking ability test was regarded as usable.

Data collection in research

1. Make a request to collect data in research.

2. The researcher used the cognitive styles test and critical thinking ability test to sample 317 students who were volunteers.

3. The researcher explained to the sample about the purpose of the research. The students had to do the test step by step. Firstly, they did the cognitive styles test. Secondly, they did critical thinking ability test.

4. Gather the tests for analysis.

5. Statistics utilized for analyzing the data were as follows.

- 5.1 Analyze the basic statistics were mean and standard deviation.

- 5.2 Analysis of the Pearson's correlation coefficient between the three styles of cognitive thinking were statistically significant. Moreover, analysis between cognitive styles and critical thinking scores were statistically significant.

- 5.3 Analyze the multiple regression which had influence from cognitive styles to critical thinking which are statistically significant.

Data analysis

1. The result of mean and standard deviation

The mean of each variable came from the sample of 317 students. It was classified the

variable of cognitive styles including analytical style, categorical style, and relational style. Moreover, it showed the variable of critical thinking. The result is shown in Table 1.

Table 1 The mean and standard deviation of the cognitive styles and the critical thinking (n = 317).

Variable	\bar{X}	S.D.
Cognitive Styles		
- Analytical Style	11.16	2.784
- Categorical Style	13.75	2.384
- Relational Style	15.09	2.394
Critical Thinking	14.11	2.473

According to Table 1, the symbols and abbreviations used in the data analysis represented by \bar{X} was mean, S.D. was the standard deviation. The result found that the students' cognitive styles mean ranked relational style at a higher level than other styles ($\bar{X} = 15.09$, S.D. = 2.394). The second ranked was the categorical style ($\bar{X} = 13.75$, S.D. = 2.384). Finally, the analytical style score less than other styles ($\bar{X} = 11.16$, S.D. = 2.784).

In addition, the mean score of critical thinking ability of students was 14.11 (S.D. = 2.473).

2. The results of the correlation coefficients of the variables

The Pearson's correlation coefficient between the three styles of cognitive thinking and the correlation coefficients between cognitive styles and critical thinking is shown in Table 2.

Table 2 The Pearson's correlation coefficient of the variables

Variable	X_1	X_2	X_3	Y
Analytical Style (X_1)	1.0000	-0.5271**	-0.4049**	0.4095**
Categorical Style (X_2)		1.0000	-0.3590**	0.1920**
Relational Style (X_3)			1.0000	-0.5443**
Critical Thinking (Y)				1.0000

** significance level of.01

Table 2, the symbols and abbreviations used in the data analysis represented by X_1 was the analytical style, X_2 was the categorical style, X_3 was the relational style, Y was the critical thinking. The result shows that the analytical style (X_1) had a significant with the categorical style (X_2) and the relational style (X_3) but a negative relationship at the .01 level. The categorical style (X_2) had a significant with the relational style (X_3) but a negative relationship at the .01 level.

However, the correlation coefficients between cognitive styles and critical thinking shows that the analytical style (X_1) and the categorical

style (X_2) had a significant with the critical thinking with a positive relationship at the .01 level while relational style (X_3) had a significant with the critical thinking but a negative relationship at the .01.

3. The result of the multiple regression influence from cognitive styles to critical thinking

The results show the stepwise regression analysis using cognitive styles and critical thinking as in Table 3. Moreover, the result for predictability of cognitive styles to critical thinking is shown in Table 4.

Table 3 The multiple regression between cognitive styles and critical thinking.

Source of Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F
Regression	957.8461	3	319.2820	71.2964**
Residual	1401.6870	313	4.4782	
R = 0.6371, R ² = 0.4059, SEE = 2.1162				

** significance level of.01

Table 4 The results for predictability of cognitive styles to critical thinking.

Variable	b	SE _b	β	t
Analytical Style (X_1)	0.8028	0.1056	0.5880	7.6007**
Categorical Style (X_2)	0.6106	0.1029	0.4499	5.9363**
Relational Style (X_3)	-0.2082	0.1013	-0.1448	-2.0550**
a = -1.0488				

** significance level of.01.

Table 3 and 4, the symbols and abbreviations used in the data analysis represented by was the standardized beta, b was the regression coefficient, SE_b was the standard error for the unstandardized beta, t was the t test statistic, F was the F-distribution, R was the correlation coefficient, R² was the coefficient of determination, and a was the constant.

As shown in Table 3, the results indicate that the cognitive styles are significant predictors of critical thinking: R² = 0.4059, F =71.2964, p < .01. These results were supported by the close to moderate correlation between three variables (R=0.6371). Approximately 40.59 % of the variance in critical thinking was accounted for by cognitive styles.

As shown in Table 4, when the results are analyzed, it shows that the three variables of cognitive styles that are important predictors of critical thinking can explain the percentage of 40.59%. According to the analysis results, the critical thinking of the students was predicted by the analytical style in the first rank, categorical style in the second rank, and relational style in the third rank. However, it found that critical thinking ability scores were effected by analytical style and categorical style with a positive relationship while relational style had a negative relationship. For example, a student who has a high score in analytical style will achieve a high score in their critical thinking ability, while a student who has a high score in relational style will get a low score in their critical thinking ability. Furthermore, it found that the model for a multiple linear regression was as follow:

$$Y = -1.0488 + 0.8028X_1 + 0.6106X_2 - 0.2082X_3$$

Conclusion

This research aimed to study the relationship between the cognitive styles and critical thinking of undergraduate students at Surindra Rajabhat University. In summary, it found that the students' cognitive styles mean ranked the relational style in the first, the categorical style in the second, and the analytical style in the third. Moreover, it found that the critical thinking ability mean of students was 14.11 (47.03%).

The correlation coefficients of the variables found that the analytical style had a significant with the categorical style and the relational style but a negative relationship at the .01 level. The categorical style had a significant with the relational style but a negative relationship at the .01 level. However, the correlation coefficients between cognitive styles and critical thinking presented that the analytical style and

the categorical style had a significant with the critical thinking with a positive relationship at the .01 level while the relational style had a significant with the critical thinking but negative relationship at the .01.

Furthermore, the multiple regression influence from cognitive styles to critical thinking found that the three variables of cognitive styles that are important predictors of critical thinking can explain the figure of 40.59%. However, the analytical style and the categorical style had affected the critical thinking with a positive relationship while the relational style had affected the critical thinking but a negative relationship.

Discussion

The study of critical thinking of undergraduate students at Surindra Rajabhat University showed the mean average of students' critical thinking ability was 14.11 (47.03%). Similarly, Hou (2018) showed that the students achieved overall critical thinking scores of 12.09 (40.30%). This percentage indicates that the critical thinking ability of students was lower than the passing grade of 50% (Wannaratn: 2017). Therefore, the students needed to improve their critical thinking ability as soon as possible (Sirisupluxana 2013). However, the study of the relationship between the cognitive styles and critical thinking of the students found that the cognitive styles had affected the critical thinking. Similarly, Pongdecha (1999) revealed that the three types of cognitive style had a significant relationship with the critical thinking. Because of the three styles of thinking express the discriminative behavior, interpretation, analysis, evaluation, conclusion with appropriate reasoning which are needed for critical thinking. Similarly, Urairak (2010), Germaine et al. (2016), Pattiyathani et al. (2005), Khumsawat (2006) said about the people expression with critical thinking.

In addition, the importance of the cognitive styles that predict the critical thinking

ability can be seen as the analytical style and the categorical style had affected the critical thinking with a positive relationship while the relational style had affected the critical thinking but a negative relationship. Similarly, Pongdecha (1999) said that the categorical style and analytical style can predict the ability to critically think. Moreover, the students were not different on ability of analytical thinking and critical thinking (Rojaphot, 2012). However, this is not consistent with the research of Pongdecha (1999) because the relational style had not affected the critical thinking. As the research was of people of different ages, the cognitive styles of the people came from different ways such as internal data structure, personality, intelligence, attitude, and social behavior. Witkin et al. (1971), Cheewangkura (2010), Soreekul (2004), Prangson (2012), For this reason, the researchers or the educators should consider the cognitive styles of students before designing the learning activities to develop critical thinking or others skills.

Recommendation

The mean score of critical thinking ability of undergraduate students at Surindra Rajabhat University was 14.11 (47.03%). It revealed that the percentage was lower than passing grade of 50%. The students need to improve their critical thinking ability because it is a prerequisite for success in the global workplace of the future. However, the learning activities should analyze the cognitive styles of students before studying because cognitive styles have the ability to predict critical thinking ability.

Acknowledgement

First of all, I wish to thank you my advisors who guided and commented on this research.

Second of all, I want to thank you the experts who checked the quality of tools and helped me to make improvements. Last of all, I wish to thank you the students of Surindra Rajabhat University who volunteered in this research.

References

- Cheewangkura, A. **A development of 4MAT methods for web-based instruction using learning objects upon learning achievement and logical thinking for secondary school students with different cognitive styles**. Doctoral dissertation, Department of Technical Education Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 2010.
- Dehghayedi, M. and Bagheri, M.S. EFL Teachers' Learning and Teaching Beliefs: Does Critical Thinking Make a Difference? **International Journal of Instruction**, 11, 4 (2018): 223–240.
- Germaine, R., Richards, J., Koeller, M. Schubert-Irastorza, C. Purposeful Use of 21st Century Skills in Higher Education. **Journal of Research in Innovative Teaching**, 9 (1), 19 – 29. 2016.
- Hou, Y. Comparing Teacher- and Student-Focused Instruction on the Development of Critical Thinking Skills and Reading Comprehension. **International Journal of Literacies**, 25,1 (2018): 11–26.
- Khumsawat, D. **Factors of cognitive styles and critical thinking ability affecting learning achievement of Prathoom Suksa 6 Students**. Master's Thesis, Department of Research and Statistics in Education, Chiang Mai University, 2006.

- Konlum, S. **Effects of cognitive styles and feedback control in drill and practice in a computer-assisted instruction lesson on mathematics learning achievement of prathom suksa six students.** Master's Thesis, Department of Audio - Visual Communication, Chulalongkorn University, 2002.
- National Education Association. **Preparing 21st Century Students for a Global Society.** (online) 2018 (cited in 25 August 2018). Available from: <http://www.nea.org/assets/docs/A-Guide-to-Four-Cs.pdf>.
- Nold, H. Using Critical Thinking Teaching Methods to Increase Student Success: An Action Research Project. **International Journal of Teaching and Learning in Higher Education**, 29, 1 (2017):17 - 32.
- Pattiyathani, S., Chatsuwan, J. and Kumdee, W. Critical Thinking Test. **Journal of Educational Measurement Maha sarakham University**. 13 (September 2005): 1 - 15. 2005.
- Phengsawat, W. Experimental Research in Education. **SNRU Journal of Science and Technology**. 6(11) (January - June 2014), 181-190. 2014.
- Pongdecha, D. **The relationship between cognitive styles and critical thinking ability of Prathomsuksa vi students.** Master's Thesis, Department of Educational Measurement. Thaksin University, 1999.
- Prangson, S. Cognitive Styles of teaching and learning. **Journal of Vocational and Technical Education**. 2,4 (July - December 2012): 4-13.
- Promwang, N. **Survey Research.** (Online) 2010 (Cite 2018 Aug 18). Available from: https://rci2010.files.wordpress.com/2010/06/explore_research.pdf.
- Sirisupluxana, P. Teaching Nursing Students to Develop Critical Thinking Skills. **Journal of Boromarajonani College of Nursing**, 19(2) (July - December 2013): 5 - 19. 2013.
- Soreekul, N. **Effects of coaching in case-based learning on web upon problem solving of mathayom suksa one students with different cognitive styles.** Doctoral dissertation, Department of Curriculum Instructional and Educational Technology, Chulalongkorn University, 2004.
- Tan, C. Teaching critical thinking: Cultural challenges and strategies in Singapore. **British Educational Research Journal**, 43,5 (2017): 988–1002.
- The office of Academic Promotion and Registration. **The report of student summary in academic year 2018.** Surindra Rajabhat University. 2018.
- Urairak, P. **The Effects of Using the Research Processing Model Regarding Critical Thinking, Cognitive Inquiry, and Attitudes Toward Student Development Activities.** Doctoral dissertation, Department of Educational Research, Ramkhamhaeng University, 2010.
- Wannaratn, W. Test Score and Grading. **Journal of Humanities and Social Science, Rajapauk University**. 2, 3(October 2016 - January 2017): 1 - 11.
- Watson, G. and Glaser E.M. **Critical Thinking Appraisal – UK Edition.** (online) 2009 (cited in 26 December 2017). Available from: https://us.talenthens.com/wp-content/uploads/pdf/WatsonGlaser_Short_Form_Manual.pdf.
- White, J. 21st Century skills: a perspective from England. **E-Pedagogium**. 2 (April 2015): 51 - 61..

- Witkin, H.A., Oltman, P.K., and Karp, S. A. **A manual for the Embedded Figures Test.** Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1971.
- Rojaphot, K., Tayraukham, S. and Chomeya, R. Comparisons of Ability to Analysis Thinking and Critical Thinking of Mahasarakham University Undergraduate Students a Gender Year and Study Group Different. **Journal of Educational Measurement Mahasarakham University**, 18, 1 (July 2012): 13 - 29.

Journal of Graduate School, Pitchayat,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
ISSN 1905-5811

Journal Readers ; Vol. 14 No. 2

Assoc. Prof. Chamroen Unkaew	Sisaket Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Mali Chaisena	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Sanya Kenaphoom	Maha Sarakham Rajabhat University
Assoc. Prof. Chanchai Suksai	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Theerawut Akakul	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Jumlong Vongprasert	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Paothai Wonglao	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Nalinee Thongprasert	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Piyakanit Chotivanich	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr.Krismant Whattananarong	King Mongkut's University of Technology North Bangkok
Asst. Prof. Dr.Uthai Kuhapong	Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Somporn Ruang-on	Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Sitthisak Champaeng	Maharakham University
Asst. Prof. Dr.Boonchoo Pooori	Ubon Ratchathani University
Asst. Prof. Dr.Srisunan Prasertsang	Roi Et Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Kittipong Suwannaraj	Pibulsongkram Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Sudaporn Tangkawanit	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Supawee Makdee	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Suwat Banlue	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Rattana Panyapa	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Chuthamas Chompha	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Nisanart Sopapol	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Thornchaya phoomjiroj	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Supanee Aoki	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Natthapong Nanthasamroeng	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Nantawan Tongpitak	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Kajita Matchima	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Kulvadee Lamaijeen	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Dr.Wittika Thangchan	Khon Kaen University
Dr.Nongkhran Sasom	Ubon Ratchathani University
Dr.Sairung Dinkhoksung	Ubon Ratchathani University

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณคน

ISSN 1905-5811

ผู้ประเมินบทความ (Readers) ประจำปีที่ 14 ฉบับที่ 2

รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ่นแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ชาญชัย สุกใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวิทย์ เอกะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.เผ่าไทย วงศ์เหลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นลินี ทองประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ ไซตวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษมันต์ วัฒนานรงค์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย คูหาพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพร เรืองอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาวพร ตั้งควนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภาวีร์ มากดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ บันลือ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาส ชมผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศานาจ ไสภาพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมา ภูมิจิโรจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.สุพรรณิ อะโอภิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.นันทพงศ์ นันทสำเร็จ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.นันทวัน ทองพิทักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.ขจิตา มัชฌิมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.กุลวดี ละม้ายเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.วิตติกา ทางชั้น	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร.นงคราญ สระโสม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ดร.สายรุ้ง ดินโคกสูง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี